GHIDUL ORDONATORULUI EXPERTIZEI JUDICIARE

GHIDUL ORDONATORULUI EXPERTIZEI JUDICIARE

Publicația a fost elaborată în cadrul proiectului *„Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”*, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale, cu suportul financiar al Suediei.
Opiniile exprimate în publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat viziunile IRP, PNUD și ale Suediei.

Chișinău, 2022

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ghidul ordonatorului expertizei judiciare / Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova, Institutul de Reforme Penale. – Chișinău: S. n., 2022 (Bons Offices). – 276 p.: fig., tab.
Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul financiar al Suediei. – 509 ex.

ISBN 978-9975-87-972-9.
CZU 343.148+340.6(075)
G 49

Tipar: Bons Offices S.R.L.

CUPRINS

ABREVIERI 7

INTRODUCERE 9

CAPITOLUL I
ASPECTE IMPORTANTE ALE EXPERTIZEI JUDICIARE 11

1. STANDARDELE CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN MATERIA EXPERTIZELOR JUDICIARE 12
2. SISTEMUL DE EXPERTIZE JUDICIARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA 17
   2.1. Cadrul normativ 17
   2.2. Domeniile de competență ale instituțiilor de expertiză judiciară 19
   2.3. Unele repere privind clasificarea expertizelor judiciare și dispunerea expertizei judiciare 19
3. ASPECTE PROCESUALE ÎN MATERIA EXPERTIZELOR JUDICIARE 21
   3.1. Dreptul de a solicita expertiza 21
   3.2. Dispunerea și efectuarea expertizei judiciare 22
   3.3. Incompatibilități 25
   3.4. Expertizele obligatorii 25

CAPITOLUL II
ETAPELE DISPUNERII EXPERTIZEI JUDICIARE 27

1. DISPUNEREA EXPERTIZEI JUDICIARE 28
2. EFECTUAREA EXPERTIZEI JUDICIARE 29
3. ETAPA FINALĂ 30

CAPITOLUL III
PARTICULARITĂȚILE PRIVIND DISPUNEREA EXPERTIZEI JUDICIARE 37

** Numerotarea expertizelor judiciare corespunde genului și specialității expertizei judiciare din Nomeclatorul expertizelor judiciare, aprobat prin HG 195/2017. În prezentul capitol nu sunt examinate genurile expertizelor nr. 13, 14, 17, 20, 22, 28.*

1. EXPERTIZA DACTILOSCOPICĂ 38
   1.01. Examinarea urmelor digitale, palmare și plantare 38
   1.02. Examinarea crestoscopică (edgeoscopia) 38
   1.03. Examinarea poroscopică 38
2. EXPERTIZA TRASEOLOGICĂ 40
   2.01. Examinarea urmelor-forme create de om (cu excepția urmelor de mâini și plantei piciorului)și animale, cu diferite obiecte ale lumii materiale (obiecte, părți de obiecte, mecanisme, scule, mijloace de transport etc.) și a urmelor-materii 40
3. EXPERTIZA ARMELOR ALBE 48
   3.01. Examinarea armelor albe 48
4. EXPERTIZA GRAFOSCOPICĂ 50
   4.01. Examinarea scrisului de mână și a semnăturilor 50
5. EXPERTIZA DE AUTOR 57
   5.01. Expertiza de determinare a autorului unui text 57
6. EXPERTIZA TEHNICĂ A DOCUMENTELOR 59
   6.01. Expertiza tehnică a documentelor 59
7. EXPERTIZA DE PORTRET 66
   7.01. Expertiza de portret 66
8. EXPERTIZA BALISTICĂ 69
   8.01. Examinarea armelor de foc și a munițiilor 69
9. EXPERTIZA FONO- ŞI VIDEOGRAMELOR 74
   9.01. Identificarea vorbitorului după eşantioane ale vocii şi vorbirii 74
   9.02. Examinarea tehnică a fono- și videogramei 76
10. EXPERTIZA TEHNICO-EXPLOZIVĂ 78
    10.01. Determinarea legităţilor producerii exploziilor şi examinare a dispozitivelor explozive 78
11. EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR 82
    11.01. Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) psihotrope şi a precursorilor 82
    11.02. Examinarea substanţelor de marcare a obiectelor aflate sub control special 85
    11.03. Examinarea produselor petroliere şi a lubrifianţilor 87
    11.04. Examinarea metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele 89
    11.05. Examinarea lacurilor, vopselelor şi acoperirilor de vopsea 91
    11.06. Examinarea fibrelor, materialelor fibroase şi a produselor acestora de ardere 93
    11.07. Examinarea sticlei, ceramicii şi articolelor fabricate din ele 95

11.08. Examinarea materialelor polimerice şi a cauciucurilor 97
11.09. Examinarea criminalistică a lichidelor ce conţin alcool 99
11.10. Examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului 101
11.11. Examinarea urmelor secundare ale tragerii şi a produselor împuşcăturii 103
11.12. Examinarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii 105
11.13. Examinarea substanţelor de proveniență a solului 107
11.14. Examinarea inscripţiilor de marcare, a urmelor de ştanţare şi refacere a inscripţiilor pe obiecte 109
11.15. Examinarea substanţelor necunoscute 111

12. EXPERTIZA BIOLOGICĂ 113

12.01. Examinarea obiectelor de proveniență animală (zoologică) 113
12.02. Expertiza obiectelor de proveniență vegetală (botanică) 116
12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale şi artificiale 119
12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale şi artificiale 123
12.04. Expertiza ecologică a bazinelor acvatice 145
12.05. Expertiza ecologică a aerului atmosferic 160
12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător 164
12.07. Expertiza ecologică în acțiunea gospodărească asupra mediului înconjurător 186

15. EXPERTIZA ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR 188

15.01. Evaluarea bunurilor imobile și a utilajului tehnologic 188
15.02. Partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile 190
15.03. Cercetarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcții și a documentelor conexe 193

16. EXPERTIZA AUTOTEHNICĂ 196

16.01. Expertiza circumstanţelor accidentului rutier 196
16.02. Examinarea stării tehnice a mijloacelor de transport și a pieselor acestora 199
16.03. Expertiza traseologică în transportul rutier 202

18. EXPERTIZA TEHNICO-INCENDIARĂ 205

18.01. Examinarea focarului incendiului și a căilor de răspândire a procesului de ardere 205
18.02. Examinarea instalațiilor electrice în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului 207
18.03. Examinarea instalațiilor mecanice și a instalațiilor cu foc, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului 209
18.04. Examinarea aprinderii și autoaprinderii (altor procese fizico-chimice speciale) a substanţelor și materialelor, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a procesului de ardere a incendiului 211

19. EXPERTIZA MIJLOACELOR ȘI A TEHNOLOGIILOR INFORMAŢIONALE 213

19.01. Examinarea tehnicii de calcul și a sistemelor informatice 213
19.02. Examinarea informațiilor stocate pe purtători de informații 215
19.03. Examinarea produselor software 217

21. EXPERTIZA TEHNICII DE SECURITATE ÎN MUNCĂ 219

21.01. Examinarea circumstanţelor accidentului de muncă, a documentației ce reflectă organizarea și efectuarea de lucrări 219

23. EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A CADAVRELOR ȘI A PĂRȚILOR DE CADAVRE UMANE 222

23.01. Expertiza cadavrelor și a părților de cadavre umane 222

24. EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A PERSOANELOR 227

24.01. Expertiza persoanelor 227

25. EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ ÎN BAZA DOCUMENTELOR MEDICALE 230

25.01. Expertiza în baza documentelor, în limitele competenței specialității de expertiză medico-legală, a cadavrelor, persoanelor și a obiectelor biologice de origine umană 230
25.02. Expertiza calității asistenței medicale 232

26. EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE 235

26.01. Expertiza biologică 235
26.02. Expertiza toxicologică 237
26.03. Expertiza histologică 239
26.04. Expertiza medico-criminalistică 241
26.05. Expertiza genetică 244

27. EXPERTIZA PSIHIATRICO-LEGALĂ 246

27.01. Expertiza psihiatrico-legală în condiții de ambulatoriu/staționar 246
27.02. Expertiza psihiatrico-legală în baza documentelor 248

29. EXPERTIZA CLINICO-PSIHOLOGICĂ 250

29.01. Expertiza clinico-psihologică în condiții de ambulatoriu 250
29.02. Expertiza clinico-psihologică în baza documentelor 252

30. EXPERTIZA PSIHIATRICO-NARCOLOGICĂ 254

30.01. Expertiza psihiatrico-narcologică în condiții de ambulatoriu/staționar 254

ANEXĂ

NOMENCLATORUL EXPERTIZELOR JUDICIARE, aprobat prin Hotarârea Guvernului 195/2017 256

ABREVIERI

Instituții/instanțe

BAEJ	Birou asociat de expertiză judiciară
BIEJ	Birou individual de expertiză judiciară
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CML	Centrul de Medicină Legală
CNEJ	Centrul Național de Expertize Judiciare
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
CTCEJ	Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare
DED	Direcția expertiză a documentelor
DEJ	Direcția expertiză judiciară
IRP	Institutul de Reforme Penale
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UE	Uniunea Europeană

Convenții și acte normative

CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CPP	Codul de procedură penală
CPC	Codul de procedură civilă

HG nr.194/2017

Hotărârea Guvernului nr.194 din 24.03.2017 „Pentru aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară și extrajudiciară”

HG nr.195/2017

Hotărârea Guvernului nr.195 din 24.03.2017 „Privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare”

Legea nr. 68/2016

Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar nr.68 din 14.04.2016

Alte abrevieri

AL	nivelurile de declanşare a acţiunii
alin.	alineat
AMU	asistența medicală de urgență
art.	articol
c.	contra
COV	compus organic volatil
CMA	concentrația maximal admisibilă
ed.	ediția
ELA	emisie limitat admisibilă a poluanților
lit.	litera
nr.	număr
PC	calculator personal
pct.	punct

PREFAȚĂ

Munca profesională a experților judiciari, diversă ca formă și de mare răspundere ca esență, este strict reglementată de legislația în vigoare – Codurile de procedură penală, civilă și contravențională, Legea nr.68/2016 ***cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar***, alte acte normative departamentale și metodici particulare de efectuare a multiplelor categorii de expertize. Și aceasta nu este întâmplător, întrucât, pentru a-și exercita calificat meseria, experții, dar și persoanele cu funcții de răspundere care dispun expertizele judiciare, urmează să cunoască suficient de bine bazele procesuale ale expertizei, drepturile și obligațiile expertului, competențele organelor care ordonă efectuarea expertizelor, alte aspecte de natură juridică legate de problematica expertizei.

La rândul său, funcționarul care dispune expertiza (ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul etc.) trebuie să stăpânească priceperi nu numai cu privire la ordinea procesuală de dispunere a acesteia, dar să fie familiarizat și cu standardele Curții Europene a Drepturilor Omului în materie de expertiză judiciară, să cunoască genurile și varietățile de expertize prevăzute de ***Nomenclatorul expertizelor judiciare***, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr.195/2017, posibilitățile lor actuale, sistemul instituțiilor de expertiză judiciară din țara noastră, în care acestea se realizează, și nu în ultimul rând, să poată formula în mod corect întrebările în fața expertului. Toate aceste aspecte, cu lux de amănunt, într-un stil clar, concis și la obiect, și-au găsit reflectarea în prezentul volum întitulat ***Ghidul cu privire la dispunerea expertizelor judiciare***, elaborat de un colectiv de autori – specialiști și practicieni consacrați în expertologia judiciară, criminalistică, medicina legală, dreptul procesual penal.

Lucrarea, semnată de doamna Olga Cataraga, domnii Igor Dolea, Mihail Coșleț, Vasile Șarpe, Andrei Pădure, Eduard Lungu și Vasile Grosu, răspunde în mod fericit cerințelor crescânde ale societății noastre în cunoștințe specializate necesare la investigarea faptelor penale, punând la îndemâna celor interesați (procurori, ofițeri de urmărire penală, judecători, avocați, polițiști, studenți de la facultățile de drept etc.) un material informativ bine structurat și actualizat prin prisma noii legislații în problemele de expertiză judiciară, inclusiv numeroase contribuții originale.

Despre posibilitățile expertizelor judiciare, la noi s-a mai scris într-o publicație aproape cu același titlu – ***Ghidul ordonatorului expertizei judiciare*** (Chișinău, 2005, 104 p.), dar tema nu a fost tratată în întreaga ei complexitate, reflectând realitățile existente la acel moment. Demersul actual pe acest segment de activitate vine să completeze acele goluri, să suplimenteze materialul cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cu noi abordări și direcții de cercetare științifică, noi realizări și posibilități din științele adiacente expertologiei judiciare (medicină, biologie, fizică, chimie ș.a.), constituindu-se într-un veritabil îndrumar pentru practicienii în domeniu, publicarea acestuia venind în sprijinul tuturor slujitorilor legii și având menirea de a înțelege importanța și locul expertizei judiciare în rândul disciplinelor ce contribuie la aflarea adevărului în cauzele judiciare.

În contextul celor enunțate, apreciem ***Ghidul ordonatorului expertizei judiciare*** ca o lucrare remarcabilă ce va servi atât instruirii tinerilor juriști și practicienilor în drept, cât și tuturor celor implicați în activitatea profesională de înfăptuire a Justiției.

Gheorghe GOLUBENCO

Expert judiciar de categorie superioară,
doctor în drept, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

INTRODUCERE

Expertiza judiciară presupune investigații asupra circumstanțelor care trebuie dovedite într-un anumit caz, ce se realizează în cadrul acțiunii procedurale în conformitate cu prevederile stabilite de lege și este desfășurată de către o persoană cu statut juridic clar prestabilit de aceleași norme de procedură.

Despre importanța expertizelor judiciare în procesul judiciar se discută mult și, de fiecare dată, în folosul acestora. În literatura științifică s-au formulat numeroase definiții ale expertizei ca mijloc de probă. Unele surse științifice atenționează că ***„... atât constatările experților, cât și concluziile ce se formulează în urma realizării expertizei, trebuie să fie conforme cu spiritul științific preconizat".***[1]

În cadrul proceselor judiciare, sarcina experților judiciari ***(în continuare – experți, după caz, expert)*** este de a contribui la explicarea unor aspecte indispensabile soluționării cauzei. Expertul are un rol important, iar în numeroase cauze, raportul de expertiză judiciară este un mijloc de probă determinant la formularea elementelor hotărârii judecătorești. Prin urmare, activitatea expertului urmează să se conformeze principiilor generale care fundamentează orice procedură judiciară și, în primul rând, pe echitatea procesului. Ca și în cadrul administrării altor mijloace de probă, atât în materie civilă, cât și în materie penală, statele sunt obligate să organizeze în așa mod expertizele, ca acestea să respecte principiile ***contradictorialității și egalității armelor.***

Gama expertizelor judiciare este destul de largă și cuprinde compartimente științifice importante, menite să servească procesului judiciar. Pentru constatarea diferitor circumstanțe din aceste domenii, sunt necesare cunoștințe speciale care, în mod obiectiv, nu sunt stăpânite de juriști, aceștia simțind necesitatea stringentă de a fi ghidați în materiile respective de diverse surse informaționale.

În acest context, este de importanță majoră problema interacțiunii ordonatorului cu expertul judiciar, pentru a atinge rezultate cu adevărat valoroase prin procesul de efectuare a expertizei judiciare.

Așadar, prezentul ***Ghidul ordonatorului expertizei judiciare*** pretinde a fi un instrument practic și util ordonatorilor expertizei. Ghidul este elaborat de către un grup de experți în diferite domenii ale expertizelor judiciare, care au formulat algoritmi de acțiuni, fondați pe dispoziții legale, noțiuni teoretice, dar și pe observațiile și constatările din experiența proprie, probate în mai mulți ani de activitate în calitate de experți judiciari.

Ghidul conține diferite aspecte determinante la dispunerea expertizelor judiciare, așa încât concluziile expertului judiciar să asigure la maxim standardul de obiectivitate.

---

1 *S. Alămoreanu, Rezultate, standarde și reguli în expertiza criminalistică. Ce și cum? Revista Studia Universitatis Babeș-Bolyai, nr. 2/2015, Conferința internațională de Criminalistică, Clasic și modern în obținerea și valorificarea științifică a probatoriului, Cluj-Napoca, 13-15 iunie 2015.*

La realizarea Ghidului au contribuit:

Olga Cataraga, directoare a Centrului Naţional de Expertize Judiciare;

Mihail Coşleţ, șef adjunct al Centrului Tehnico-Criminalistic și Expertize Judiciare;

Vasile Șarpe, director al Centrului de Medicină Legală, doctor în științe medicale, conferențiar universitar;

Andrei Pădure, șef al Catedrei de Medicină Legală a USMF „Nicolae Testemițanu", doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar;

Eduard Lungu, expert judiciar medico-legal al Centrului de Medicină Legală, doctor în științe medicale, conferențiar universitar;

Vasile Grosu, expert judiciar al Centrului Naţional de Expertize Judiciare.

Aspectele procesuale și de jurisprudență ale Curții Europene pentru Drepturile Omului și ale Curții Supreme de Justiție au fost elaborate de **Igor Dolea, director IRP, doctor habilitat, profesor universitar.**

Conținutul Ghidului a fost consultat cu reprezentanți și reprezentante ale diferitor instituții din domeniul justiției la nivel național, profesionișt și profesioniste din domeniul justiției, membri și membre ale Platformelor de Dialog pentru Accesul la Justiție din raioanele Soroca, Criuleni, Cimișlia și Comrat - regiuni de intervenție ale proiectului ***„Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova"***[2]. Membrii și membrele Platformelor de Dialog reprezintă instituțiile din domeniul justiției și domeniile conexe la nivel local.

Reperele legale menționate în Ghid reflectă situația până în decembrie 2021.

Ghidul este distribuit gratuit.

2 *Informații detaliate despre proiect pot fi accesate la: https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/strengthening-efficiency-and-access-to-justice-in-moldova.html*

CAPITOLUL I

ASPECTE IMPORTANTE ALE EXPERTIZEI JUDICIARE

1 STANDARDELE CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN MATERIA EXPERTIZELOR JUDICIARE

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) examinează problema participării experților, de regulă, în materia art. 6 § 3 lit. d) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), atunci când în discuție este pusă materia penală, chiar dacă lasă instanţelor naţionale sarcina de a determina asupra admisibilității probei în măsura compatibilității cu noţiunea de ***proces echitabil***. Totuși, în sens larg, participarea expertului în procesele judiciare se examinează în materia art. 6 § 1 din CEDO, care acoperă atât procedurile penale, cât și cele civile.

De fiecare dată CtEDO reiterează că, în materia probelor, admisibilitatea acestora este supusă, în primul rând, regulilor dreptului intern, fiind de competenţa instanţelor naţionale să stabilească asupra elementelor care rezultă din acestea. Sarcina CtEDO constă în analiza echității procedurii în ansamblu.

Cu toate că nu există ***o abundență*** de hotărâri în această materie, jurisprudența CtEDO trasează unele criterii generale de participare a experților în cadrul proceselor. În principal, jurisprudența s-a dezvoltat în materie penală, dar au existat și unele cauze civile. Chiar dacă experții sunt independenți, ei urmează să respecte regulile de procedură și indicațiile instanței. ***În cauza Ridi***[3], Curtea a menționat că experţii acţionează în cadrul unei proceduri judiciare controlate de către judecător, care rămâne responsabil de instrumentarea cauzei şi de celeritatea desfăşurării procesului. La fel, în ***cauza Versini***[4], CtEDO a reiterat că un expert, independent în ceea ce priveşte întocmirea raportului său, rămâne, cu toate acestea, supus controlului autorităţii judiciare, care trebuie să asigure buna desfăşurare a expertizei.

În ceea ce privește **dreptul justițiabililor de a solicita și de a participa la efectuarea expertizelor**, ***în cauza Brandstetter***[5], spre exemplu, CtEDO a remarcat că dreptul la un proces echitabil nu presupune ca instanţa să numească, la cererea apărării, un alt expert pentru o nouă expertiză, în cazul în care opinia expertului desemnat de instanţă a fost de susţinere a celor afirmate de acuzare.

În ***cauza Mantovanelli***[6], CtEDO a precizat că respectarea contradictorialităţii, ca şi respectarea celorlalte garanţii cuprinse în art. 6 § 1, vizează procedura în faţa unui „tribunal”, neputându-se deduce din această prevedere un principiu general şi abstract potrivit căruia, atunci când instanţa a desemnat un expert, părţile trebuie să poată asista în toate cazurile la investigaţiile acestuia ori să poată analiza toate materialele avute de acesta în vedere, important fiind ca părţile să poată participa de o manieră adecvată la procedura în faţa unui „tribunal”.

În ***cauza Cottin***[7], reclamantul a fost împiedicat să participe la efectuarea expertizei, în timp ce partea civilă însoţită de fratele mai mare, el însuşi parte la proces, a avut posibilitatea de fi însoţită de un consilier medical personal.

---

3 *CtEDO, Ridi v. Italia, nr. 11911/85, § 17, 27 februarie 1992.*
4 *CtEDO, Versini v. Franța, nr. 496/98, § 29, 10 iulie 2001.*
5 *CtEDO, Brandstetter v. Austria, nr. 11170/84, 12876/87 și 13468/87 § 46, 28 august 1991.*
6 *CtEDO, Mantovanelli v. Franța, nr. 21497/93, §§ 33-34, 18 martie 1997.*
7 *CtEDO, Cottin v. Belgia, nr. 48386/99, § 32, 02 iunie 2005.*

În consecinţă, reclamantul nu a avut posibilitatea de a formula întrebări, personal sau prin intermediul avocatului său ori al unui consilier medical personal, persoanelor care au oferit explicaţiile necesare expertului sau să-i prezinte acestuia din urmă observaţiile cu privire la actele examinate ori să-i solicite investigaţii suplimentare. În astfel de condiţii, reclamantul nu a putut să-şi facă auzită vocea de o manieră efectivă înainte de depunerea raportului de expertiză în cauză. Posibilitatea indirectă de a discuta ulterior raportul de expertiză întocmit, prin formularea de memorii sau în cadrul unei audieri în faţa instanţei, nu constituia, în această speţă, un echivalent valabil al dreptului de a participa la efectuarea expertizei propriu-zise. Astfel, reclamantul nu a avut posibilitatea comentării efective a unui element de probă esenţial, iar solicitarea unei expertize suplimentare nu ar fi schimbat situaţia. Având în vedere situaţia existentă în dreptul belgian la momentul săvârşirii faptelor, o nouă expertiză ar fi fost de asemenea unilaterală.

În ***cauza Worwa***[8], CtEDO a subliniat că dispunerea întocmirii unui raport psihiatric, pentru determinarea stării mentale a unei persoane acuzate de comiterea unei infracţiuni, rămâne o măsură necesară care protejează indivizii capabili de comiterea infracţiunilor nefiind în posesie deplină a facultăţilor lor mentale. Oricum, autorităţile trebuie să asigure ca aplicarea unei astfel de măsuri să nu deranjeze echilibrul echitabil care trebuie menţinut între drepturile individului, în special dreptul la respectarea vieţii private, şi necesitatea asigurării bunei administrări a justiţiei. În speţa dată, Curtea a constatat că echilibrul a fost menţinut. Totuşi, autorităţile judiciare, în cadrul jurisdicţiei teritoriale a unui tribunal, au citat reclamanta în repetate rânduri şi la intervale scurte de timp pentru a urma examene psihiatrice. Suplimentar, ea a fost trimisă acasă cu câteva ocazii după deplasarea la locul specificat, unde era informată că nu avea nicio programare pentru zilele indicate în citaţii. Prin urmare, autorităţile nu au fost capabile să acţioneze cu atenţia necesară. Ingerinţa în exerciţiul dreptului reclamantei la respectarea vieţii private nu a fost, în consecinţă, justificată.

La fel, în ***cauza Khodorkovskiy și Lebedev***[9], CtEDO a menționat că este foarte dificil să se conteste un raport al unui expert fără asistența din partea altui expert în domeniul relevant. Astfel, simplul drept al apărării de a cere instanței autorizarea altei examinări experte nu este suficient. Pentru realizarea efectivă a acestui drept, apărarea trebuie să aibă aceeași oportunitate de a prezenta propriile probe expertului. Acest drept nu este absolut, iar formele în care apărarea poate solicita asistența, sunt variate.

Referitor la **imparţialitatea** expertului în ***cauza Bonisch***[10], reclamantul, administrator al unei întreprinderi specializate în producţia de carne afumată, a fost învinuit de încălcarea reglementărilor în domeniul alimentar. Urmărirea penală fusese declanşată în urma denunţului formulat de directorul Institutului de Igienă al Universităţii din Viena, cel care, ulterior, a fost desemnat drept expert în cauză de către instanţă. CtEDO a avut în vedere rolul directorului în cadrul procedurii penale şi maniera în care acesta şi-a îndeplinit sarcina încredinţată, observând că suspiciunile survin, în special, la acuzat, cu privire la neutralitatea expertului, al cărui raport a provocat imediat exercitarea acţiunii publice.

În prezenta cauză, aparenţele sugerau că directorul mai curând părea să fie un martor al acuzării. În principiu, audierea lui în timpul dezbaterilor nu contravenea CEDO, dar principiului egalităţii armelor, pornind de la noţiunea de proces echitabil: ***„ ... necesita un echilibru între audierea acestuia şi cea a persoanelor care, indiferent de capacitate, au fost sau puteau fi audiate la cererea apărării”.***

---

8 CtEDO, Worwa v. Polonia, nr. 26624/95, §§ 82-84, 27 noiembrie 2003.

9 CtEDO, Khodorkovskiy şi Lebedev v. Rusia, nr. 11082/06 și 13772/5, § 731, 25 iulie 2013.

10 CtEDO, Bonisch v. Austria, nr. 8658/79, §§ 32-33, 06 mai 1985.

CtEDO a considerat ***„ ... că, un asemenea tratament egal nu a dominat în cele două proceduri vizate. În primul rând, directorul institutului a fost numit ca „expert" de către jurisdicţia regională, în conformitate cu legislaţia austriacă. În virtutea acesteia, el a fost învestit oficial cu o funcţie de asistent neutru şi imparţial al judecătorului. Din aceste motive, declaraţiile lui trebuiau să aibă o pondere mai mare decât cele ale unui „martor expert" audiat, ca în prima cauză, la cererea acuzatului... Astfel, neutralitatea şi imparţialitatea lui au fost, în circumstanţele cauzei, capabile să provoace suspiciuni...".***

O situație similară a fost și în ***speța Brandstetter***[11], reclamantul fiind învinuit de falsificare de vinuri în urma controalelor efectuate de un inspector federal de vinării şi confirmate de Institutul Agricol Federal competent în domeniul respectiv. Şi în acest caz, problema era de a determina dacă, pentru instanţă, numirea în calitate de expert a unui funcţionar al Institutului Agricol reprezenta o atingere adusă principiului echităţii unui proces. Ca şi în ***cauza Bonisch***, CtEDO a luat în considerare rolul expertului pe parcursul întregii proceduri, dar a ajuns la o concluzie diferită, în temeiul circumstanţelor de fapt existente. Curtea a constatat că, în speţă, apartenenţa expertului la personalul institutului agricol care declanşase urmăririle, desigur, putea inspira reclamantului suspiciuni. Asemenea sentimente pot avea o anumită importanţă, dar ele nu sunt decisive. Decisivă este problema de a şti dacă suspiciunile nutrite de aparenţe pot fi considerate ca justificate în mod obiectiv. O asemenea justificare obiectivă a lipsit în cazul dat. În opinia CtEDO, faptul că un expert este angajat de acelaşi institut sau laborator în calitate de expert și a cărui opinie se află la baza condamnării, nu poate justifica suspiciunile că el nu va fi capabil să acţioneze cu neutralitatea cuvenită. Dacă se va considera altfel, aceasta va limita în multe cazuri, în mod neacceptabil, posibilitatea, pentru instanţele judiciare, de a recurge la o expertiză în plus. Simpla apartenenţă a expertului la personalul institutului agricol nu permite de a vedea în persoana acestuia un martor al apărării. Din dosar nu rezultă niciun alt motiv pentru a considera că şi-a depăşit atribuţiile. Refuzul instanţei districtuale de a numi un alt expert, după cum a solicitat apărarea, nu poate fi, deci, considerat un fapt ce contravine principiului egalităţii armelor.

Problema **imixtiunii în activitatea expertului**, la fel a fost obiect de examinare în fața CtEDO. Spre exemplu, în ***cauza Buhaniuc***[12], Curtea a atras atenția asupra declaraţiilor expertului medico-legal despre prezenţa unui angajat al poliţiei în timpul examinării medicale a reclamantului. Acest lucru a subminat orice încercare a reclamantului de a arăta mai multe vătămări corporale expertului medico-legal, de frica de a nu fi maltratat. Având în vedere starea generală de nesiguranţă în diverse locuri de detenţie ulterior dezordinilor din 7 aprilie 2009, frica reclamantului nu a fost lipsită de temei. Acest aspect, printre celelalte observate de Curte, a dus la constatarea violării art. 3 al CEDO sub aspect material.

Privitor la **contradicțiile în concluziile expertului** în ***cauza G.B***[13], s-a pus în discuție raportul de expertiză și declarațiile expertului în care au fost constatate contradicții. Reclamantul fusese acuzat de viol şi agresiune sexuală împotriva minorilor. În cursul procesului a fost dispusă o expertiză psihiatrică menită să determine existenţa unei eventuale anomalii mentale sau psihice a acuzatului. Experţii au stabilit că acuzatul nu este „periculos" în sensul psihiatric al termenului. Curtea a reţinut în această privinţă că raportul scris al experţilor a fost ***„dacă nu favorabil reclamantului, cel puţin nuanţat"***. Or, în cursul declarațiilor sale în fața instanţei, unul dintre experţii desemnaţi a beneficiat de o pauză/ suspendare de cincisprezece minute pentru a analiza probele administrate de ministerul public cu privire la comportamentul sexual al reclamantului la vârsta adolescenţei. Conform reclamantului, în urma reluării audierii, expertul a

11 *CtEDO, Brandstetter v. Austria, nr. 11170/84, 12876/87 și 13468/87, § 44, 28 august 1991.*

12 *CtEDO, Buhaniuc v. Republica Moldova, nr. 56074/10, § 39, 28 ianuarie 2014.*

13 *CtEDO, G.B. v. Franța, nr. 44069/98, §§ 68-69, 02 octombrie 2001.*

emis ***„o opinie incriminatoare în privinţa lui şi în totală contradicţie cu raportul scris cu trei ani şi jumătate înainte."*** CtEDO a constatat violarea art. 6, menționând că simplul fapt că un expert, în cadrul audierii sale în fața instanței, exprimă o opinie diferită de opinia sa scrisă, nu contravine în sine regulilor procesului echitabil. De asemenea, dreptul la un proces echitabil nu impune ca instanţa naţională să desemneze, la solicitarea apărării, un nou expert atunci când chiar opinia expertului ales de către apărare este în sensul celor susţinute de acuzare. În final, refuzul de a dispune o expertiză repetată nu ar putea fi considerat în sine ca fiind inechitabil.

Cu toate acestea, Curtea a subliniat că, în speţă, nu este vorba doar de exprimarea de către expert, în cadrul audierii la bară, a unei opinii diferite de cea expusă în raportul său scris, ci de modificarea diametrală a poziţiei acestui specialist în cadrul aceleiaşi audieri. Se reţine, pe de altă parte, că solicitarea expertizei repetate, formulate de către reclamant, a fost ulterioară acestei ***„reveniri"*** a expertului, survenite pe parcursul audierii după o rapidă trecere în revistă a noilor probe, şi în sensul unei luări de poziţie extrem de nefavorabilă reclamantului. Or, chiar dacă este dificil de evaluat influenţa pe care o are opinia unui expert judiciar asupra deciziei juriului, Curtea a apreciat drept foarte probabil ca o schimbare de poziţie atât de bruscă să confere opiniei expertului o greutate cu totul specială.

În cauza Mantovanelli[14], în speță fiind pusă problema angajării răspunderii medicului în urma decesului fiicei lor, CtEDO a constatat o violare a echității procesului din perspectiva **egalității armelor**. În motivarea sa, Curtea a menționat că, chiar dacă soţii Mantovanelli au avut posibilitatea să formuleze, în faţa tribunalului administrativ, observaţii asupra conţinutului şi concluziilor raportului de expertiză după ce acesta le-a fost comunicat, Curtea nu poate reţine că aceştia ar fi avut posibilitatea efectivă de a obiecta în mod eficient asupra acestuia. Într-adevăr, întrebarea la care expertul era însărcinat să răspundă se identifica cu problema asupra căreia urma să decidă instanţa, respectiv, a se determina dacă circumstanţele în care halotanul a fost administrat fiicei reclamanţilor conduceau la reţinerea unei culpe a Centrului medical. Or, o astfel de problemă aparţine unui domeniu tehnic care excede cunoştinţelor judecătorului. Astfel, cu toate că instanţa nu a ţinut cont din punct de vedere juridic de concluziile expertizei efectuate în cauză, acestea sunt susceptibile să influenţeze în mod decisiv aprecierea instanţei asupra faptelor.

În cauza Solska[15] a fost pusă în discuție problema **exhumării cadavrelor** unui accident aviatic, împotriva voinței rudelor. CtEDO a constatat că exhumarea rămășițelor soților decedați ai reclamantelor a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea vieții private și de familie. Chiar dacă această procedură are o bază juridică reglementată de Codul de procedură penală, legea poloneză nu oferea garanții suficiente împotriva arbitrariului în privința ordonanțelor procurorului prin care se dispunea exhumarea. Dreptul național nu prevedea un mecanism de verificare a proporționalității restricțiilor aplicate exercițiului drepturilor garantate de art. 8 din CEDO pentru persoanele vizate, restricții care decurgeau din ordonanța procurorului. Astfel, reclamantele au fost lipsite de gradul minim de protecție la care erau îndreptățite, constatându-se în final o încălcare a art. 8 din Convenție.

Cu privire la dreptul de a efectua **expertize repetate** în ***cauza Parris***[16], CtEDO a constatat că, în speţă, prima examinare post-mortem a fost efectuată de doi patologi instruiţi de coroner[17]. Deoarece familia victimei nu a fost satisfăcută de concluziile raportului, ea a solicitat coronerului să autorizeze a doua examinare. Coronerul, care între timp ordonase

14 *CtEDO, Mantovanelli v. Franța, nr. 21497/93, § 36,18 martie 1997.*

15 *CtEDO, Solska și Rybicka v. Polonia, nr. 30491/7 și 31083/17, §§ 66-72, 20 septembrie 2018.*

16 *CtEDO, Parris v. Cipru, nr. 56354/00, 4 iulie 2002.*

17 *Ofițer de poliție judiciară.*

înmormântarea, a refuzat să ofere autorizaţia. Totodată, Procurorul General a acordat această autorizaţie şi cea de-a doua examinare post-mortem a fost efectuată de un alt patolog care a conchis faptul că o altă cauză a dus la decesul victimei. Curtea Supremă a evidenţiat că, în afara probei respective (declaraţiile expertului), a mai existat mărturisirea tatălui victimei, a cărui relatare a fost coroborată cu cele depistate de expert şi care se contrazic serios cu linia de apărare a inculpatului (reclamantul[18]) că victima a sărit pe fereastră. În afară de aceasta, Curtea a notat că petentul a avut posibilitate să conteste exactitatea celui de-al doilea raport şi autorul acestuia pare să fi fost supus unei examinări contradictorii exhaustive din partea apărării. Prin urmare, nu a fost constatată o violare a art. 6 din CEDO.

Referitor la **mutilarea cadavrelor**, un caz care, la fel, are aspecte de analiză a unei expertize judiciare este ***Akpinar şi Altun***[19]. În speță, urechile unor persoane decedate au fost tăiate integral sau parţial, la momentul înapoierii, către rude, a cadavrelor. Mutilarea cadavrelor s-a produs în timp ce acestea erau la dispoziţia forţelor securităţii de stat. CtEDO a constatat că ***„ ... urechile persoanelor decedate au fost tăiate după decesul acestora...”***. În jurisprudența anterioară a CtEDO nu a fost aplicat art. 3 din CEDO în ceea ce privește mutilarea cadavrelor. Curtea a remarcat că ***„calitatea umană dispare odată cu moartea persoanei şi, prin urmare, interzicerea maltratării nu se mai aplică cadavrelor, în pofida cruzimii actelor constatate”.*** Totuși, în ce privește reclamanții – sora și tatăl decedatului, Curtea a constatat încălcarea art. 3 prin faptul că suferința cauzată acestora de mutilarea rudelor lor echivalează cu un tratament degradant în sensul articolului menționat.

18 *În fața Curții Europene a Drepturilor Omului este reclamant.*

19 *CtEDO, Akpinar şi Altun v. Turcia, nr. 56760/00, §§ 76-82, 27 februarie 2007.*

2 SISTEMUL DE EXPERTIZE JUDICIARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Cadrul normativ

În Republica Moldova, activitatea de expertiză judiciară este reglementată prin Legea specială nr. 68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar[20], în vigoare din 10.12.2016 ***(în continuare – Legea nr. 68/2016)***. La fel, norme cu tangență la dispunerea și efectuarea expertizelor se conțin în codurile de procedură penală, procedură civilă și codul contravențional.

Normele juridice definesc expertiza judiciară ca o activitate de cercetare ştiinţifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-ştiinţifice, pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanţe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar. Totodată, normele reglementează statutul experților judiciari ca persoane competente în efectuarea expertizelor judiciare, care exercită activitatea profesională în domeniul de expertiză.

Legea nr. 68/2016 stabileşte cerinţele pentru exercitarea activităţii de expert judiciar; stagiul profesional; obţinerea calităţii de expert judiciar; incompatibilităţile pentru exercitarea activităţii de expert judiciar; drepturile expertului judiciar; obligaţiile şi interdicţiile expertului judiciar; răspunderea juridică a expertului judiciar; abaterile disciplinare privind activitatea de expertiză judiciară; sancţiunile disciplinare; procedura de tragere la răspundere disciplinară; suspendarea activităţii expertului judiciar; pierderea calităţii de expert judiciar ș.a.

La fel, legea definește anumite noțiuni de bază[21], cum ar fi: actul de dispunere a expertizei judiciare; biroul de expertiză judiciară; expertul judiciar; expertiza judiciară; laboratorul de expertiză judiciară; ordonatorul expertizei judiciare.

Experţii judiciari îşi desfăşoară activitatea în cadrul instituţiilor publice de expertiză judiciară sau în cadrul birourilor de expertiză judiciară.

Sistemul instituţiilor publice de expertiză judiciară include instituţiile specializate ale Ministerului Justiției și Ministerului Sănătății, subdiviziunile tehnico-criminalistice operative sau de expertiză judiciară ale Ministerului Afacerilor Interne şi ale Centrului Naţional Anticorupţie.

Statul poate crea şi alte instituţii publice de expertiză judiciară. Instituţiile publice pot fi considerate instituţii de expertiză judiciară dacă au în statele de personal experţi judiciari specializaţi conform domeniilor de competenţă. Toate instituţiile publice de expertiză judiciară activează în baza propriilor regulamente aprobate conform prevederilor legale.

Centrul Naţional de Expertize Judiciare este o instituţie coordonatoare a practicii în domeniul expertizei judiciare.

---

20 Legea cu privire la expertiza judiciară și statutul judiciar, nr. 68/2016 (www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93158&lang=ro).

21 Legea nr. 68/2017, art. 2 – Noțiuni.

Sistemul de expertiză judiciară în țară poate fi reprezentat în felul următor:

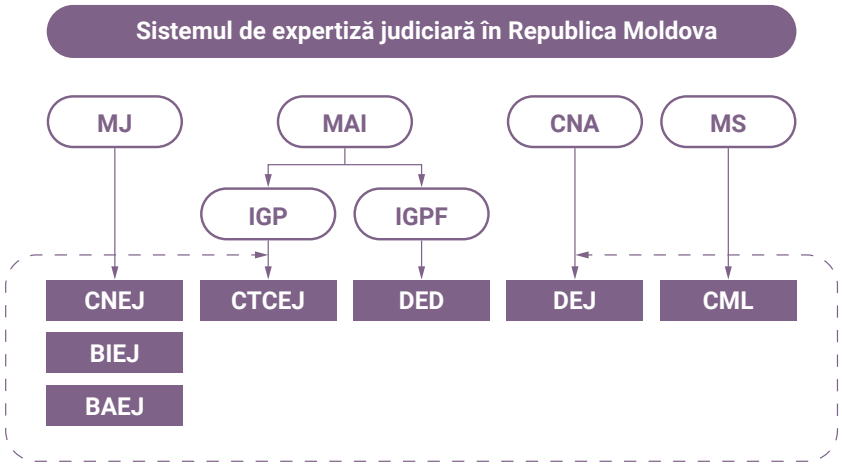

Figura 1. Schema sistemului de expertiză judiciară în Republica Moldova.

Abrevieri utilizate în Figura 1

MAI	*Ministerul Afacerilor Interne*
MJ	*Ministerul Justiției*
MS	*Ministerul Sănătății*
CNA	*Centrul Național Anticorupție*
IGP	*Inpectoratul General al Poliției*
IGPF	*Inpectoratul General al Poliției de Frontieră*
CNEJ	*Centrul Național de Expertiză Judiciară*
CTCEJ	*Centrul Tehnico-Criminalistic și Expertize Judiciare*
CML	*Centrul de Medicină Legală*
DED	*Direcția expertiză a documentelor*
DEJ	*Direcția expertiză judiciară*
BAEJ	*Biroul asociat de expertiză judiciară*
BIEJ	*Biroul individual de expertiză judiciară*

2.2. Domeniile de competență ale instituțiilor de expertiză judiciară

Legislația Republicii Moldova nu face delimitări esențiale între competențele instituțiilor de expertiză judiciară. Anumite excepții sunt prevăzute pentru birourile de expertiză judiciară[22], potrivit cărora experţii judiciari care îşi desfăşoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară sunt abilitaţi să efectueze expertize judiciare şi extrajudiciare în diverse domenii de specialitate, cu excepţia bancnotelor şi hârtiilor de valoare, respectând condițiile de autorizare.

Competențele pe fiecare specialitate de expertiză judiciară sunt structurate în HG nr. 195/2017[23]. Așadar, instituţiile de expertiză judiciară (publice și private) efectuează expertize judiciare în cadrul proceselor judiciare, precum și expertize extrajudiciare, conform specialităților enumerate în Nomenclatorul expertizelor judiciare[24], aprobat de Guvern.

În general, informația actualizată despre competența instituțională poate fi obținută accesând site-urile oficiale ale instituțiilor publice și ale celor private, aceasta fiind disponibilă în funcție de specializarea experților judiciari care își desfășoară activitatea în cadrul acestora. Lista experților judiciari include competențele personale ale acestora și este plasată pe site-ul Ministerului Justiției, în Registrul de Stat al experților judiciari[25].

2.3. Unele repere privind clasificarea expertizelor judiciare și dispunerea expertizei judiciare

Legea nr. 68/2016 clasifică expertizele judiciare după anumite criterii[26] (consecutivitatea efectuării expertizelor; volumul cercetărilor; numărul de experţi care au participat la efectuarea cercetărilor; numărul de domenii ştiinţifice aplicate la efectuarea expertizei). La fel, sunt clasificate tipurile de expertiză[27]. În acest context, este necesar de luat în considerare și unele aspecte practice la dispunerea expertizelor. Spre exemplu, expertiza suplimentară se dispune după efectuarea expertizei de bază/primare, se prezintă obligatoriu raportul expertizei primare, precum și toate materialele depuse în cadrul expertizei primare, dar și cele acumulate suplimentar, dacă sunt. În cadrul dispunerii expertizei suplimentare, se adresează și se înaintează doar întrebările suplimentare.

La rândul ei, expertiza repetată se dispune, în mod firesc, după efectuarea expertizei de bază, dar poate fi dispusă și după efectuarea expertizei suplimentare. În acest caz, se prezintă obligatoriu toate materialele/obiectele examinate primar și raportul de expertiză judiciară. Totodată, lista întrebărilor și obiectele examinate trebuie să fie identice cu cele de la expertiza primară.

Expertiza în comisie se dispune pentru prima dată sau după expertizele efectuate anterior.

---

22 *Legea nr. 68/2016, articolele 66 – Competenţele instituţiilor publice de expertiză judiciară, 67 – Domeniile de competenţă a experţilor judiciari care îşi desfăşoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară.*

23 *HG nr. 195/2017 privind aprobarea Nomenclatorului expertizelor judiciare (www.legis.md/cautare getResults?doc_id=119445&lang=ro).*

24 *Ibidem.*

25 *Extras din Registrul de stat al experților judiciari (www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&id=3936&idc=63).*

26 *Legea nr. 68/2016, art. 27 – Clasificarea expertizelor judiciare.*

27 *Legea nr. 68/2016, articolele 28 – Expertiza primară, 29 – Expertiza repetată, 30 – Expertiza de bază, 31 – Expertiza suplimentară, 32 – Expertiza individuală, 33 – Expertiza în comisie, 34 – Expertiza monospecializată, 35 – Expertiza complexă.*

În cazul numirii expertizei în comisie după expertizele efectuate anterior, se prezintă obligatoriu toate materialele/obiectele examinate și raportul/rapoartele de expertiza judiciară, inclusiv cele acumulate suplimentar (dacă sunt). Pot fi înaintate și întrebări care țin de stabilirea cauzei divergenței în concluziile formulate în rapoartele anterioare.

Expertiza complexă se dispune pentru prima dată sau după expertizele efectuate anterior. Acest tip de expertiză se dispune atunci când pentru soluționarea sarcinii înaintate concomitent sunt necesare cunoștințe din mai multe specialități de expertiză judiciară.

În cazul în care se dispune executarea expertizei judiciare, indiferent de tipul ei, în mai multe instituții de expertiză judiciară, ordonatorul trebuie să țină cont de două opțiuni:

A. **Actul ordonator și materialele se expediază doar unei instituții.**

   Acest fapt se înscrie în actul ordonator. Dacă nu este clar indicat care anume instituție coordonează activitățile de efectuare a expertizei, este acceptabil ca instituția organizatoare a efectuării expertizei judiciare să fie cea indicată prima în partea dispozitivă a actului ordonator, la care au și parvenit toate materiale/obiectele asupra cărora se vor efectua examinările. În cazul dat, instituția respectivă va informa toate celelalte instituții desemnate, le va expedia copii ale actului ordonator și va specifica numele experților desemnați de conducători (dacă expertiza nu e nominală), termenul de efectuare, necesitatea prezentării materialelor suplimentare, asigurării accesului la obiect etc.;

B. **Actul ordonator se expediază în adresa instituțiilor desemnate, iar materialele se expediază doar către o instituție.**

   Actul de dispunere a expertizei se expediază în adresa instituțiilor desemnate, iar materialele se expediază doar către o instituție. Dacă nu este clar indicat care instituție de expertiză judiciară coordonează activitățile de efectuare a expertizei, este acceptabil ca instituția organizatoare să fie cea la care prima au parvenit materialele/obiectele asupra cărora se vor efectua examinările, care poate sau nu coincide cu cea indicată în partea dispozitivă a actului ordonator. În cazul dat, instituția respectivă va comunica cu toate celelalte instituții desemnate, va informa numele experților desemnați de conducători (dacă expertiza nu e nominală) și va organiza investigațiile. Informația despre termenul de efectuare, necesitatea prezentării materialelor suplimentare, asigurării accesului la obiect etc. se obține de la organizator, iar despre numele experților desemnați (dacă expertiza nu e nominală), separat de la fiecare instituție.

Informațiile despre modalitatea de achitare a serviciilor de expertiză și costul acestora vor fi recepționate separat de la instituțiile desemnate pentru efectuarea expertizei.

Lucrările de expertiză pot fi demarate doar în condițiile art.75 al Legii nr. 68/2016. La finalul lucrărilor, ordonatorul primește raportul de expertiză judiciară (exemplarul nr.1), întocmit pe formularul instituției organizatoare, iar exemplarul nr. 2 rămâne la instituția organizatoare, altele la celelalte instituții (se întocmesc atâtea exemplare câte sunt necesare, iar numărul acestora se înscrie în raport).

3 ASPECTE PROCESUALE ÎN MATERIA EXPERTIZELOR JUDICIARE

3.1. Dreptul de a solicita expertiza

Dreptul de a solicita expertiza nu este unul absolut. Prin urmare, în funcție de circumstanțele cauzei, cererea prin care se solicită efectuarea expertizei poate fi respinsă. Totuși, sunt anumite particularități caracteristice, reieșind din natura procedurii, fie că aceasta este penală sau civilă.

În materie civilă, expertiza poate fi dispusă la cererea părţii sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu de către instanța de judecată[28].

Normele de drept procesual penale[29] asigură posibilitatea părților de a solicita efectuarea expertizei. Acest drept poate fi examinat sub două aspecte:

- Dreptul de a solicita dispunerea expertizei de către organul de urmărire penală/procuror sau instanța de judecată. Discreția de a accepta sau a refuza efectuarea expertizei este lăsată ordonatorilor de expertiză. Totuși, refuzul acestora de a admite cererea de către partea din proces poate fi contestată.
- Dreptul de a înainta din inițiativă proprie și din cont propriu cerere privind efectuarea expertizei judiciare.

  În temeiul art. 142 alin. (2) CPP, legislatorul a oferit dreptul discreționar organului de urmărire penală, procurorului sau instanţei de judecată de a respinge cererea de efectuare a ***„unei alte expertize”*** din inițiativă proprie şi pe contul propriu al părților.

  Respingerea cererii poate ridica probleme privind dreptul la egalitatea armelor, protejat de art. 6 CEDO. În acest aspect, cererea poate fi respinsă în condițiile cumulative:

  - dacă anterior a fost/au fost efectuate expertiza/expertize cu același obiect de cercetare și cu aceleași subiecte sau subiecte similare, puse în fața expertului;

    Dacă părțile invocă justificat unele deficiențe ale expertizelor anterioare, o respingere formală ar fi nejustificată.

  - dacă expertiza va condiționa tergiversarea procesului penal. Această condiție urmează a fi aplicată, luând în considerare în mod firesc circumstanțele concrete ale cauzei și etapa urmăririi penale sau a judecării cauzei;

    Dacă cererea a fost înaintată la etapele incipiente ale urmăririi penale sau în ședința preliminară, o respingere a cererii poate ridica probleme privind justificarea unei asemenea decizii.

28 *CPC, art. 148 – Dispunerea efectuării expertizei.*

29 *CPP, art. 142 – Temeiurile pentru dispunerea şi efectuarea expertizei judiciare.*

3.2. Dispunerea și efectuarea expertizei judiciare

Expertiza judiciară se dispune în strictă conformitate cu prevederile procedurii penale/civile/contravenționale.

Decizia dispunerii expertizei judiciare, de regulă, este lăsată la discreția organului de urmărire penală sau a instanței de judecată.

Schematic, activitățile de dispunere a efectuării expertizei judiciare sunt ilustrate în Figura 2.

Figura 2. Activități de dispunere a efectuării expertizei judiciare.

Unele activități ale procesului de dispunere, precum și alte aspecte importante derivate procesului, sunt descrise mai jos.

3.2.1. Identificarea expertului

În mod firesc, expertiza judiciară se efectuează de către expertul judiciar înscris în Registrul de stat al experţilor judiciari. Totuși, în cazul în care în Registrul de stat al experţilor judiciari nu sunt experţi de specializarea necesară sau, în cazul în care nu poate fi numit un alt expert judiciar din motive de incompatibilitate, în calitate de expert judiciar poate fi recunoscută ad-hoc o persoană competentă în specializarea solicitată, pentru efectuarea expertizei judiciare[30].

În materie penală și civilă, fiecare dintre părţi are dreptul să recomande un expert pentru a participa cu drepturi depline la efectuarea expertizei judiciare[31]. La fel, în materie civilă, părţile aleg, de comun acord, expertul sau instituţia de expertiză judiciară care urmează să fie desemnată de instanţă să efectueze expertiza. În lipsa acordului părţilor, instanţa poate numi ca expert orice persoană din lista experţilor judiciari sau poate lăsa acest lucru la discreția instituţiei care urmează să efectueze expertiza judiciară[32]. În activitatea practică, neinformarea părților despre dreptul lor de a propune un expert și, respectiv, de a propune întrebări a dus la casarea hotărârilor judecătorești.

3.2.2. Identificarea întrebărilor puse expertului

Ordonatorul expertizei judiciare identifică întrebările puse în fața expertului. Totuși, acesta este obligat să informeze în scris părţile despre obiectul expertizei şi întrebările la care trebuie să dea răspunsuri expertul. La fel, explică părţilor că au dreptul de a face observaţii cu privire la aceste întrebări şi de a cere modificarea sau completarea lor, precum şi dreptul de a cere numirea a câte un expert recomandat de fiecare dintre ele pentru a participa la efectuarea expertizei judiciare[33].

După examinarea obiecţiilor şi a cererilor înaintate de părţi, organul de urmărire penală, procurorul sau instanţa de judecată informează expertul judiciar cu privire la noile circumstanţe ce implică efectuarea expertizei judiciare[34]. Probleme pot apărea ulterior, dacă expertiza a fost efectuată până la identificarea unei părți din proces. Pentru a contribui la excluderea necesităților unor expertize suplimentare sau audierea expertului, Curtea Supremă de Justiție recomandă efectuarea expertizelor judiciare după pornirea urmăririi penale[35].

3.2.3. Refuzul de a dispune și refuzul de a efectua o expertiză

Este necesar a face o distincție între refuzul de a dispune efectuarea expertizei și refuzul de efectuare propriu-zisă a expertizei.

- Refuzul de a dispune efectuarea expertizei judiciare urmează a fi justificat. În caz contrar, poate fi constatată o încălcare a drepturilor procesuale ale părților.

30 *CPP, art. 142 alin. (3) – Temeiurile pentru dispunerea şi efectuarea expertizei judiciare; CPC, art. 149 – Desemnarea expertului.*
31 *Ibidem, art. 142 alin. (4); CPC, art. 152 alin. (1) – Recuzarea expertului.*
32 *CPC, art. 148 alin.(2) – Dispunerea efectuării expertizei.*
33 *CPP, art. 145 alin. (1) – Acţiuni premergătoare efectuării expertizei judiciare.*
34 *Ibidem, art. 145 alin. (3).*
35 *Recomandarea CSJ cu privire la acţiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanşarea urmăririi penale (nr. 38 din 23 aprilie 2013).*

- În ceea ce privește refuzul expertului de a efectua expertiza, este aplicabilă norma din art. 53 al Legii nr. 68/2016, care menționează cazurile în care expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei judiciare. Acesta poate refuza efectuarea expertizei dacă:
  - a fost încălcată procedura de dispunere a expertizei judiciare;
  - întrebările prezentate spre soluţionare depăşesc competenţa sa ori se constată că realizările ştiinţei şi tehnicii nu permit soluţionarea lor;
  - materialele prezentate pentru efectuarea expertizei sunt insuficiente;
  - expertul judiciar nu dispune de condiţii, metode şi proceduri aprobate, nici de mijloacele tehnice necesare pentru efectuarea cercetărilor;
  - există un pericol pentru viaţa sau sănătatea expertului judiciar, care depăşeşte limitele riscului profesional;
  - nu este asigurat accesul liber la obiectul expertizei sau nu există condiţiile necesare pentru efectuarea expertizei;
  - nu a fost achitată taxa pentru serviciile de efectuare a expertizei;
  - nu există niciunul dintre temeiurile prevăzute de art. 29 alin. (3) din Legea nr. 68/2016 pentru a dispune o expertiză judiciară repetată, nici temeiurile prevăzute de art. 31 alin. (1) din legea menționată mai sus, pentru a dispune o expertiză suplimentară.

În cazul existenţei unuia dintre motivele specificate, expertul judiciar informează în scris ordonatorul expertizei despre refuzul efectuării expertizei judiciare, despre motivele care au stat la baza acestui refuz şi despre necesitatea ridicării de către acesta a materialelor prezentate pentru efectuarea expertizei.

3.2.4. Contestarea refuzului de dispunere a expertizei

CPP indică cazurile în care părților li se poate refuza dispunerea expertizei. Chiar dacă se solicită efectuarea expertizei pe contul propriu al părților, această cerere poate fi respinsă dacă, în opinia organului de urmărire penală, procurorului sau instanţei de judecată, concluziile formulate de experţi în rapoartele de expertiză judiciară anterioare constată inoportunitatea dispunerii expertizei judiciare solicitate de către părţi, iar efectuarea unei alte expertize judiciare va condiţiona tergiversarea procesului penal[36].

Normele procesual penale indică asupra faptului că refuzul de dispunere a efectuării expertizei judiciare poate fi contestat în modul stabilit de CPP[37]. Chiar dacă nu există prevederi exprese cu privire la modul de contestare, în acest caz se aplică regulile generale prevăzute în art. 298-299[1] și 313 CPP sau, după caz, refuzul de a dispune efectuarea expertizei la examinarea cauzei în fond poate constitui, în condițiile legii, un temei de apel sau recurs.

3.2.5. Materialele puse la dispoziția expertului

Pentru asigurarea unui rezultat eficient, ordinatorul expertizei judiciare este responsabil de punerea la dispoziția expertului a materialelor cauzei penale. Normele procesual penale prevăd obligativitatea punerii la dispoziția expertului a obiectelor şi materialelor respective, iar în cazurile necesare, şi a materialelor cauzei penale[38], inclusiv când expertiza este efectuată din inițiativă şi pe contul propriu al părților[39]. La fel, organul de urmărire penală sau procurorul este

36 CPP, art. 142 alin. (2) – Temeiurile pentru dispunerea şi efectuarea expertizei judiciare.
37 CPP, art. 144 alin. (4) – Procedura de dispunere a efectuării expertizei judiciare.
38 CPP, art. 149 alin. (1) – Efectuarea expertizei judiciare în instituţia de expertiză judiciară.
39 Ibidem.

obligat să asigure prezentarea la expert a bănuitului, învinuitului, inculpatului, părţii vătămate, martorului dacă apare necesitatea de a efectua cercetarea corporală sau a examina starea lor psihică ori prezenţa acestora este necesară la efectuarea expertizei judiciare[40].

Expertul poate înainta anumite cereri privind punerea la dispoziție a anumitor materiale, fapt despre care se face o mențiune în ordonanță sau încheiere prin care s-a dispus expertiza judiciară[41]. În cazul în care materialele prezentate nu au fost suficiente, expertul poate indica asupra imposibilității de a răspunde la toate sau la unele din întrebări formulate[42].

3.3. Incompatibilități

Incompatibilitățile expertului sunt prevăzute în articolul 89 CPP și în articolul 51 CPC. În principiu, acestea sunt similare cu incompatibilitățile stabilite pentru alți subiecți procesuali, inclusiv specialistul. În același timp, există anumite particularități caracteristice exclusiv expertului. În procedura penală, particularitatea ţine de interdicţia de a presta servicii de expertiză în situaţia în care, anterior, persoana a fost atrasă, în aceeaşi cauză, în calitate de specialist. Acest fapt este determinat de asigurarea independenţei propriei convingeri asupra rezultatelor cercetării. Excepţiile de la această regulă ţin de medicul legist şi de specialistul în materie la cercetarea exploziilor şi demontarea dispozitivelor explozive. Această regulă se aplică şi la efectuarea unei expertize suplimentare.

În procedura civilă, pe lângă faptul dependenței expertului de părțile din proces, ca motiv de incompatibilitate este și efectuarea anterioară a unei revizii ale cărei materiale au servit drept temei pentru intentarea procesului ori care sunt folosite la soluţionarea cauzei respective.

3.4. Expertizele obligatorii

Dispunerea expertizei este lăsată la discreția ordonatorului. Cu toate acestea, potrivit art. 143 din CPP, legiuitorul a determinat mai multe cazuri în care ordonatorul este obligat să dispună efectuarea expertizei.

Astfel, art. 143 CPP stabilește cazurile în care efectuarea expertizei judiciare este obligatorie. Practica judiciară a extins aceste cazuri. Această practică a fost reflectată în anumite hotărâri explicative ale Plenului CSJ, chiar dacă acestea sunt doar cu titlul de recomandare. În acest caz, la dispunerea expertizelor este aplicat pct. 6 alin. (1) din art.143 CPP (alte cazuri când prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză). Spre exemplu, potrivit Hotărârii Plenului CSJ nr. 31[43], pentru a determina apartenenţa armei, a muniţiilor şi a substanţelor explozive, urmează ca instanţele să se călăuzească de raportul expertizei criminalistice.

La fel, în Hotărârea Plenului CSJ nr. 17[44] se menționează că, dacă din materialele cauzei rezultă că imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-şi exprima voinţa a survenit ca rezultat al administrării de către făptuitor a substanţelor narcotice, psihotrope, toxice sau cu efect puternic, pentru stabilirea particularităţilor şi a caracterului acţiunii lor asupra organismului

40 CPP, art. 150 alin. (3) – Efectuarea expertizei judiciare în afara instituţiei de expertiză judiciară.

41 Ibidem, art. 150 (2).

42 CPP, art. 151 alin. (3), litera i) – Întocmirea și prezentarea raportului de către expert.

43 Hotărârea Plenului CSJ „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre purtarea (portul), păstrarea (deţinerea), transportarea, fabricarea, comercializarea ilegală, sustragerea armelor de foc, a muniţiilor sau a substanţelor explozive, păstrarea neglijentă a armelor de foc şi a muniţiilor" (nr. 31 din 09 noiembrie 1998, pct. 3).

44 Hotărârea Plenului CSJ „Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracţiunilor privind viaţa sexuală" (nr. 17 din 07 noiembrie 2005, pct. 10).

omului, instanţa de judecată poate dispune efectuarea expertizei corespunzătoare.

Potrivit Hotărârii Plenului CSJ nr. 2[45], pentru determinarea tipului de droguri, precursori, etnobotanice şi analogii acestora, a proporţiilor acestora, a denumirilor şi proprietăţilor lor, a originii, modului de preparare, prelucrare, precum şi pentru stabilirea apartenenţei plantelor la cele care conţin droguri, precursori, etnobotanice şi analogii acestora ce constituie obiectul acţiunilor criminale, sunt necesare cunoştinţe speciale, instanţele de judecată trebuie să dispună de concluziile expertizei, efectuate doar conform metodologiei aprobate de Comitetul permanent de control asupra drogurilor de pe lângă Ministerul Sănătăţii, care se vor aprecia în cumul cu alte probe.

Conform Hotărârii Plenului CSJ nr. 23[46], valoarea bunurilor sustrase ca semn calificativ al componenţei de infracţiune, care prevede răspunderea pentru sustragere, se determină ţinându-se cont de unitatea convenţională de amendă stabilită de legislaţie la momentul săvârşirii infracţiunii. Mărimea prejudiciului cauzat prin sustragere se determină conform preţurilor libere de piaţă la momentul examinării cauzei. În lipsa datelor cu privire la preţul bunurilor sustrase, valoarea lor poate fi stabilită în baza raportului experţilor.

La calificarea sustragerii valutei străine sau a titlurilor de valoare străine, este necesar să se reiasă din recalcularea în moneda naţională, conform cursului oficial al leului moldovenesc în raport cu valutele străine, stabilit de Banca Naţională a Moldovei la ziua săvârşirii infracţiunii.

Cu referire la infracțiunile din domeniul securității circulației rutiere, în Hotărârea Plenului CSJ nr. 20 se menționează că, la efectuarea expertizei autotehnice urmează să se țină cont de faptul că numai decizia pe marginea chestiunilor speciale ține de competența expertului. În legătură cu aceasta, dispunând expertiza respectivă, instanța de judecată nu este în drept să înainteze expertului chestiuni de drept (vinovăția sau nevinovăția conducătorilor de transport) care sunt în exclusivitate de competența judecății. În cazul în care se pune la îndoială exactitatea, temeinicia sau suficiența încheierilor, instanța, reieșind din cerințele art. 65 și art. 264 CPP, poate să dispună efectuarea unei expertize suplimentare sau repetate pentru a constata adevărul pe marginea cauzei. Stabilind efectuarea expertizei, instanța judecătorească trebuie să prezinte date primare bazate pe materialele dosarului, care sunt necesare expertului în soluționarea chestiunilor abordate. Este rațional de a recomanda abordarea chestiunilor despre legătura cauzală dintre acțiunea (inacțiunea) conducătorului mijlocului de transport stabilită de instanță, starea tehnică a mijlocului de transport, condițiile rutiere, cu faptul accidentului rutier[47].

Pentru a exclude tergiversarea procesului penal și a reduce cheltuielile legate de constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor cazului, la dispunerea, în ordinea prevăzută de lege, a efectuării expertizei judiciare, ordonatorilor li se recomandă să evite, pe cât este posibil, dispunerea nejustificată a expertizelor suplementare și/sau repetate.

---

45 Hotărârea Plenului CSJ „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislaţiei penale ce reglementează circulaţia drogurilor, etnobotanicelor sau analoagelor acestora şi a precursorilor" (nr. 2 din 26 decembrie 2011, modificată prin Hotărârea Plenului CSJ nr. 10 din 15 mai 2017, pct.2).

46 Hotărârea Plenului CSJ „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor" (nr. 23 din 28 iunie 2004, pct. 21).

47 Hotărârea Plenului CSJ „Despre practica judiciară cu privire la aplicarea legislaţiei în cadrul examinării cauzelor penale referitor la încălcarea regulilor de securitate a circulaţiei şi de exploatare a mijloacelor de transport" (nr. 20 din 08 iulie 1999, pct. 12).

CAPITOLUL II

ETAPELE DISPUNERII EXPERTIZEI JUDICIARE

1. DISPUNEREA EXPERTIZEI JUDICIARE

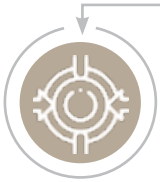

Determinarea tipului/ genului, specialității și posibilitățile expertizei judiciare [HG 195/2017]

(Caseta nr. 1)

Clarificarea tipului de întrebări adresate expertului judiciar

(Caseta nr. 2)

Identificarea instituției de expertiză judiciară/ expertului judiciar [www.justice.gov.md]

(Caseta nr. 3)

de indentificare (stabilirea obiectului creator de urme)

[din dosar]

de diagnostic (stabilirea stării obiectului)

[din dosar]

de situație (determinarea manifestării legităților în funcție de situație)

[din dosar]

Obiectele în litigiu	Obiectele de referință	Obiectele asupra cărora se formulează întrebări	Obiectele asupra cărora se formulează întrebări / Circumstanțele concrete [date inițiale]

Formularea întrebărilor (excluderea sensului juridic). [HG 195/2017]

(Caseta nr. 4)

Emiterea actului de dispunere și aducere la cunoștința părților.

(Caseta nr. 5)

Acțiuni procesuale necesare, ambalarea obiectelor și expedierea actului de dispunere a expertizei judiciare, a obiectelor și a materialelor necesare pentru efectuarea expertizei către instituția de expertiză judiciară/expertul judiciar.

(Caseta nr. 6)

2. EFECTUAREA EXPERTIZEI JUDICIARE

Sarcina I

Asigurarea participării persoanelor la efectuarea expertizei judiciare și a accesului la obiect,

în funcție de circumstanțe concrete.

(Caseta nr. 7)

Sarcina II

Stabilirea limitelor de acces ale expertului la materialele cauzei care nu au legătură directă cu expertiza judiciară,

dacă acestea au fost solicitate de către expert.

(Caseta nr. 8)

Sarcina III

Determinarea raționalității asupra satisfacerii demersurilor despre materialul suplimentar,

dacă a fost solicitată.

(Caseta nr. 9)

Sarcina IV

Evaluarea situației juridice privind admiterea participării bănuitului la efectuarea expertizei judiciare.

(Caseta nr. 10)

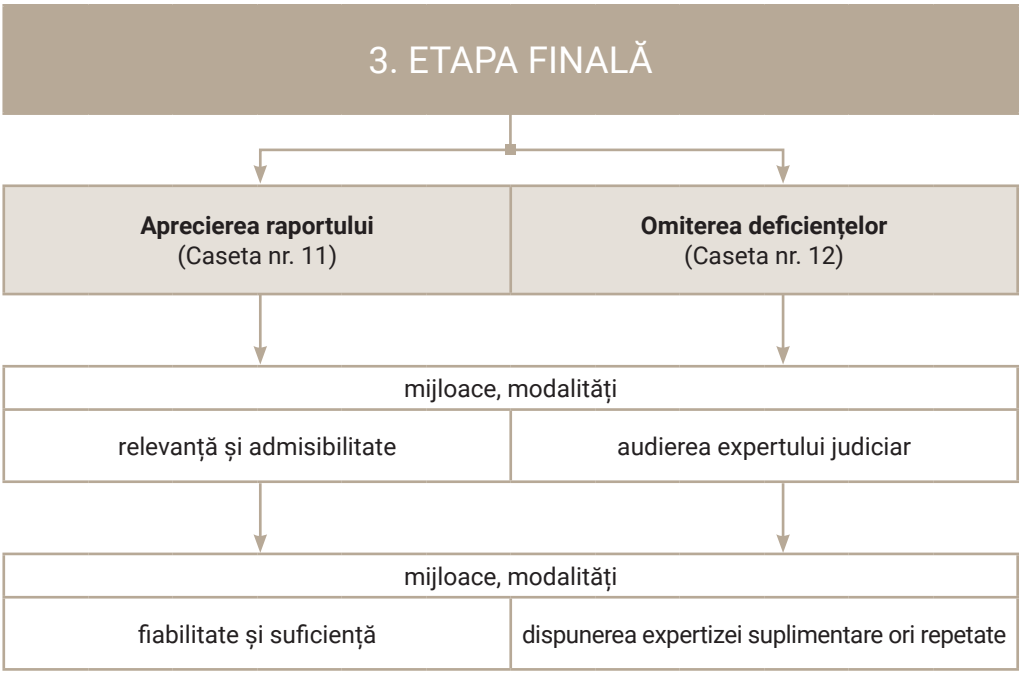

Figura 3. Etapele dispunerii expertizei judiciare (casetele 1-12).

Caseta nr. 1

DETERMINAREA TIPULUI, GENULUI, SPECIALITĂȚII ȘI POSIBILITĂȚILOR EXPERTIZEI JUDICIARE

La etapa de pregătire, ordonatorul va soluționa problema legată de tipul, genul și specialitatea de expertiză judiciară, pentru clarificarea situațiilor ce necesită cunoștințe speciale.

Reieșind din întrebările care se conturează ca urmare a analizei materialelor dosarului, ordonatorul consultă Hotărârea Guvernului nr. 195/2017 și identifică genul/specialitatea/specialitățile cu posibilitățile expertizei.

Caseta nr. 2

CLARIFICAREA TIPULUI DE ÎNTREBĂRI ADRESATE EXPERTULUI JUDICIAR

Expertului i se vor înainta sarcini concrete, sub formă de întrebări, pe care acesta urmează să le soluționeze. De aceea, la formularea și înaintarea întrebărilor, ordonatorul nu numai că reiese din circumstanțele concrete ce s-au conturat în cauză, dar ia în considerare genul și specialitatea de expertiză judiciară, posibilitățile ei, caracterul obiectelor prezentate pentru examinare. După conținutul lor, aceste întrebări nu trebuie să depășească cunoștințele speciale, să nu fie cu

tentă juridică – zona de competență exclusivă a ordonatorului. Cu toate acestea, într-un șir de cazuri, prin intermediul expertizei judiciare pot fi soluționate întrebări care au formă juridică, dar poartă caracter tehnic și se rezolvă doar pe baza cunoștințelor speciale într-un anumit domeniu (de exemplu, corespunderea acțiunilor persoanei, în cazul accidentelor de circulație, regulilor de circulație; în cazul accidentelor de muncă – respectarea regulilor de securitate a muncii etc.).

Întrebările înaintate pentru soluționare expertului judiciar trebuie să fie formulate clar, concret și corect din punct de vedere profesional, pentru a exclude interpretarea dublă a lor.

Pentru aceasta, ordonatorul va utiliza serviciile de consultanță ale experților judiciari competenți în domeniile respective, în corespundere cu prevederile Hotărârii de Guvern nr. 194/2017 (pentru aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară și extrajudiciară), precum și literatura de specialitate, ghidurile cu exemple de întrebări pe fiecare specialitate de expertiză.

Un ajutor important în realizarea cu succes a acestor sarcini **(Casetele nr. 1 și nr. 2)**, ordonatorului îi servesc atât serviciile de consultanță ale specialiștilor/experților judiciari de profil, cât și anumite ghiduri publicate, acte normative, dispoziții interdepartamentale etc. Spre exemplu, „Nomenclatorul expertizelor judiciare", aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 195/2017, în care ordonatorii pot stabili domeniile, genurile și specialitățile de expertiză judiciară, cu specificarea obiectelor de studiu, scopurilor și problemelor posibile de soluționat prin intermediul fiecărei specialități de expertiză judiciară.

Un aspect foarte important, de care trebuie să se țină cont la acest moment, este cel legat de clasificarea obiectelor expertizei în: obiecte necesar de expertizat și obiecte de referință (ce vor ajuta la soluționarea problemei). Obiectele respective sunt administrate de către ordonatorul expertizei.

Adresând expertului **întrebări de identificare**, obligatoriu se prezintă 2 categorii de obiecte: **în litigiu** – asupra cărora se formulează întrebări, și **de referință** – obiecte cu caracteristici cunoscute. De menționat că instituția de expertiză judiciară deține/gestionează materiale de referință, cum ar fi: bancnote autentice, baze de date cu specimene de documente de identitate ș.a. În acest caz, ordonatorul urmează să respecte prevederile art. 154 CPP și art. 65 al Legii privind expertizele judiciare.

La formularea **întrebărilor de diagnostic**, accentul va fi pus pe calitatea obiectelor în litigiu. Atunci când se vor prezenta expertului anumite documente ori obiecte ce conțin caracteristici cunoscute, în actul de dispunere a expertizei nu se va indica materialul de referință. De exemplu, la determinarea limbii natale a autorului unui text, este necesar un anumit volum de materiale cu o anumită destinație.

Pentru ca expertul judiciar să soluționeze **întrebările de situație**, este necesar de indicat circumstanțele concrete care rezultă din cauză, punându-se la dispoziție toate datele de referință. De exemplu, când se stabilesc condițiile deosebite de scriere a unui document, expertului i se pot pune la dispoziție datele despre starea psiho-emoțională a persoanei care a scris documentul, diagnosticul bolii de care a suferit la momentul scrierii/semnării actului în litigiu etc.

Caseta nr. 3

IDENTIFICAREA INSTITUȚIEI DE EXPERTIZĂ JUDICIARĂ/EXPERTULUI JUDICIAR

O problemă importantă pe care o soluționează ordonatorul la etapa de pregătire este selectarea instituției de expertiză judiciară/expertului judiciar concret, pentru efectuarea expertizei.

La selectarea instituției de expertiză, este necesar de verificat și luat în considerare dacă aceasta are experți judiciari cu competențele respective și posibilități de efectuare a cercetărilor solicitate, locația instituției față de locul investigării cauzei etc. În cazul în care în Registrul de stat al experţilor judiciari nu sunt experţi de specializarea necesară sau în cazul în care nu poate fi numit un alt expert judiciar din motive de incompatibilitate, în calitate de expert judiciar poate fi recunoscută ad-hoc o persoană competentă în specializarea solicitată pentru efectuarea expertizei judiciare.

În aceste situații, ordonatorul se adresează entităților respective, pentru a fi efectuată expertiza. În cazurile de acest fel, ordonatorul trebuie să se asigure de corespunderea competenței persoanei desemnate să soluționeze întrebările înaintate, o informează despre prevederile legale, necesare de respectat, o previne despre responsabilitățile pe care trebuie să și le asume etc.

Caseta nr. 4

FORMULAREA ÎNTREBĂRILOR

Este important să se respecte următoarele aspecte:

- Întrebările se formulează în baza materialelor din dosar.
- Întrebările se formulează pentru soluționarea problemelor apărute în procesul investigării cazului, ce țin de „cunoştinţe speciale”.
- Întrebările se formulează doar asupra obiectelor, fenomenelor, lucrurilor, circumstanțelor etc. concrete, legate de cazul investigat.
- Întrebările nu pot fi formulate de către expert.
- Întrebările nu se referă la probleme juridice.

Caseta nr. 5

EMITEREA ACTULUI ORDONATOR DE DISPUNERE A EXPERTIZEI JUDICIARE ȘI ADUCEREA LA CUNOȘTINȚA PĂRȚILOR

După recunoașterea necesității de dispunere și efectuare a expertizei judiciare, acumularea tuturor materialelor necesare pentru efectuarea expertizei, ordonatorul emite actul de dispunere a expertizei judiciare.

Actul are forma și conținutul prestabilit de cerințele procesuale respective. În act se indică cauza, în legătură cu ce, de către cine și ce fel de expertiză se dispune, circumstanțele cauzei referitoare la obiectul expertizei, cine se investește cu efectuarea acesteia, întrebările care vor fi soluționate și obiectele puse la dispoziția expertului.

Ordonatorul trebuie să aducă la cunoștință actul părților, să le explice drepturile acestora, conform prevederilor procesuale respective, în legătură cu dispunerea și efectuarea expertizei judiciare. În același timp, ordonatorul trebuie să țină cont de informația care va fi indicată în act, în funcție de specialitatea de expertiză judiciară, tipul întrebărilor și a expertizei dispuse.

Caseta nr. 6

ACȚIUNI PROCESUALE NECESARE: AMBALAREA OBIECTELOR ȘI EXPEDIEREA ACTULUI DE DISPUNERE A EXPERTIZEI JUDICIARE, A OBIECTELOR ȘI MATERIALELOR NECESARE PENTRU EFECTUAREA EXPERTIZEI CĂTRE INSTITUȚIA DE EXPERTIZĂ JUDICIARĂ

Obiectele care urmează a fi expertizate vor fi cert etichetate și strict calificate. Prin etichetare se înțelege ambalarea și sortarea lor astfel încât să nu fie confundate, să se evite o eventuală contaminare a celor două grupe de obiecte „în litigiu" și „de referință" sau a obiectelor colectate din diferite locuri etc., dar și ținând cont de tipul lor (biologice, chimice etc.). Este necesar de a indica clar localizarea fiecărui obiect de cercetare, proveniența lui, notând data, ora, locul ori alt mod de individualizare. Ambalajele trebuie să fie adecvate tipului de obiecte. Cerințele privind modul de ambalare pot fi găsite în compartimentele fiecărei dintre expertizele incluse în acest Ghid.

În cazul dispunerii efectuării expertizei judiciare în instituția de expertiză, ordonatorul expediază conducătorului instituției respective actul ordonator și materialele necesare pentru efectuarea acesteia. Conducătorul instituției de expertiză desemnează expertul de specialitatea necesară, îi ordonă efectuarea expertizei și anunță despre aceasta ordonatorul.

Dacă expertiza judiciară se dispune în afara instituției de expertiză, ordonatorul înmânează de sine stătător actul de dispunere, obiectele și materialele necesare persoanei desemnate și îi explică drepturile și responsabilitățile prevăzute în legea procesuală respectivă.

Caseta nr. 7

ASIGURAREA PARTICIPĂRII PERSOANELOR LA EFECTUAREA EXPERTIZEI JUDICIARE ȘI A ACCESULUI LA OBIECT

O examinare de succes a stării psihologice sau psihice, stabilire a caracterului leziunilor corporale, stării fizice a persoanelor etc. depinde mult de atitudinea examinatului față de procesul de examinare. Refuzul examinatului de a fi supus cercetărilor sau accesul limitat la obiect, face dificil procesul de examinare, de multe ori chiar irealizabil. Pentru prevenirea atitudinii negative a examinaților sau a acelor în proprietatea cărora se află obiectul, față de procesul de cercetare la care trebuie să fie supuși, se aplică proceduri tactice criminalistice, specifice categoriei procesuale, iar de multe ori se recurge la examinarea forțată a obiectului.

Caseta nr. 8

STABILIREA LIMITELOR DE ACCES ALE EXPERTULUI JUDICIAR LA MATERIALELE CAUZEI CARE NU AU LEGĂTURĂ DIRECTĂ CU EXPERTIZA JUDICIARĂ

Expertul judiciar are dreptul să ia cunoștință cu materialele cauzei, care nu sunt obiecte de expertiză, pentru a elucida corect rezultatele, a le evalua etc.

Limitele în care expertul are dreptul să cunoască circumstanțele și materialele cauzei se stabilesc clar de către ordonator de fiecare dată, cu luarea în calcul a genului de expertiză și a întrebărilor înaintate, dar și a metodicii aplicate la efectuarea expertizei judiciare.

Caseta nr. 9

DETERMINAREA RAȚIONALITĂȚII ASUPRA SATISFACERII DEMERSURILOR DESPRE MATERIALUL SUPLIMENTAR

Pentru clarificarea anumitor circumstanțe ce au legătură cu expertiza judiciară efectuată, expertul poate participa la acțiunile procesuale, poate adresa întrebări persoanelor audiate etc.

Caseta nr. 10

EVALUAREA SITUAȚIEI JURIDICE PRIVIND ADMITEREA PARTICIPĂRII BĂNUITULUI LA EFECTUAREA EXPERTIZEI JUDICIARE

La etapa efectuării expertizei judiciare, ca și la etapele de pregătire și dispunere, este necesară o interacțiune permanentă în plan profesional între ordonator și expert. Aceasta ar permite ordonatorului să satisfacă la timp demersurile expertului, să prezinte informații și explicații pe marginea anumitor circumstanțe ale cauzei, să furnizeze către expert date noi, obținute în procesul urmăririi penale ulterioare, care au importanță pentru cercetările realizate, să precizeze întrebările înaintate sau să adreseze întrebări suplimentare. În unele cazuri, în procesul efectuării expertizei judiciare devin cunoscute date noi despre care ordonatorul trebuie informat în mod de urgență, pentru a lua în termen restrâns măsurile necesare.

Caseta nr. 11

APRECIEREA RAPORTULUI

După finalizarea cercetărilor, expertul întocmește un raport de expertiză, în care descrie cercetările și expune concluziile sale. Concluziile expertului derivă logic din rezultatele obținute, ca urmare a cercetărilor efectuate și conțin răspunsurile la întrebările formulate de către ordonator.

Fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinenţei, concludenţei, utilităţii şi veridicităţii ei, iar toate probele în ansamblu – din punctul de vedere al coroborării lor.

Determinarea relevanței raportului de expertiză presupune efectuarea de către ordonator a unei analize de ordin procesual asupra acțiunilor de dispunere și efectuare a expertizei (emiterea actului ordonator, respectarea drepturilor participanților la proces, respectarea de către expert a limitelor competenței sale, prezența în raportul de expertiză a tuturor elementelor necesare, prevăzute de lege etc.).

Ordonatorul stabilește admisibilitatea raportului din punctul de vedere al plenitudinii și argumentării științifice (metodele și procedurile aplicate de expert, plenitudinea utilizării materialelor puse la dispoziție, prezența răspunsurilor la toate întrebările, fondarea raportului și concluziei pe datele științifice și cunoștințele speciale ale expertului etc.).

Aprecierea fiabilității raportului de expertiză constă în relevarea legăturii datelor faptice noi constatate de expert cu circumstanțele necesar de dovedit.

Suficiența este stabilită prin determinarea nivelului valorii probante a datelor relevate de expert.

Drept rezultat al evaluării raportului de expertiză judiciară, ordonatorul ajunge la una din următoarele concluzii:

- Raportul este complet, argumentat, iar datele faptice conținute sunt fiabile și importante pentru cauză;
- Raportul de expertiză nu este suficient de clar și este incomplet;
- Raportul de expertiză este nefondat și creează suspiciuni cu privire la corectitudine.

Caseta nr. 12

OMITEREA DEFICIENȚELOR

Mijloacele de rezolvare a acestei probleme sunt:

- Audierea expertului pentru a obține o explicație a concluziei sale. În timpul audierii, expertul poate oferi explicații despre metodologia de cercetare pe care a ales-o, mijloacele științifice și tehnice utilizate, natura trăsăturilor identificate ale obiectului investigat, termenii speciali folosiți, comentarea concluziei formulate etc.
- Efectuarea unei expertize suplimentare, în cazul în care raportul expertului nu este complet și necesită explicații sau completări ori dacă apar întrebări noi referitoare la circumstanțele examinate și dacă răspunsurile nu pot fi obținute prin audierea expertului. O astfel de expertiză se dispune aceluiași expert sau unui alt expert.
- Efectuarea expertizei repetate, în cazurile în care concluziile expertului sunt neclare, contradictorii, neîntemeiate, dacă există îndoieli în privința veridicității lor și dacă aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului sau dacă a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei primare. Expertiza repetată se dispune altui expert sau unei comisii de experţi.

CAPITOLUL III

PARTICULARITĂȚILE PRIVIND DISPUNEREA EXPERTIZEI JUDICIARE

* Numerotarea expertizelor judiciare corespunde genului și specialității expertizei judiciare din Nomeclatorul expertizelor judiciare, aprobat prin HG 195/2017. În prezentul capitol nu sunt examinate expertizele judiciare nr. 13, 14, 17, 20, 22, 28.

1 EXPERTIZA DACTILOSCOPICĂ

1.01. Examinarea urmelor digitale, palmare și plantare

1.02. Examinarea crestoscopică (edgeoscopia)

1.03. Examinarea poroscopică

Scopul

Identificarea persoanei după urmele de mâini și picioare.

Reguli generale

Expertiza dactiloscopică poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, medico-legală, traseologică, balistică etc.

Pentru identificarea persoanei se prezintă un model de comparație.

Recoltarea materialului pentru comparație se face prin amprentarea clasică (cu tuş negru tipografic).

Reguli privind amprentarea:

- distribuirea uniformă a tuşului pe întreaga suprafaţă;
- rularea completă a degetelor în spațiile destinate din fișa dactiloscopică;
- apăsarea pe toată suprafața palmei pentru imprimarea desenului crestelor papilare;
- completarea cu majuscule a rubricilor din fișa dactiloscopică.

În contextul cooperării polițienești internaționale:

- impresiunile papilare sunt transmise în format electronic (jpeg, nist) conform standardului interpol, prin punctul național de contact al poliţiei.
- imaginile urmelor papilare pot fi transmise şi în format electronic prin reţeaua de comunicaţii a Poliţiei, respectând standardul Interpol/Europol.

Obiect de cercetare

- urma papilară (mâini/picioare) copiată pe folii, peliculă/bandă adezivă dactiloscopică sau urmele latente/vizibile pe obiectul purtător;
- imaginile urmelor papilare;
- mulaje ale urmelor papilare;
- impresiuni papilare/fișa dactiloscopică (ca model de comparație).

Sarcinile expertizei

De identificare:

- identificarea persoanei care a lăsat urma/ele papilară/e;
- identificarea persoanei/lor şi a cadavrelor cu identitate necunoscută;
- identificarea persoanelor care şi-au schimbat identitatea.

De diagnosticare

- depistarea și relevarea urmelor papilare vizibile sau latente de pe diferite obiecte;
- determinarea valabilității urmelor papilare pentru identificarea persoanei/lor;
- determinarea proveniență urmei digitale, palmare sau plantare (de la ce mână provine, regiune a mâinii sau a degetului etc.);
- stabilirea mecanismului de creare a urmei;
- verificarea semnăturilor-amprente depuse de către persoanele analfabete;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Sunt urme papilare pe suprafața obiectului „....” ridicat la data de zz.ll.aaaa, în cadrul cercetării la fața locului efectuată în „.....”?
- Dacă da, sunt ele valabile pentru identificarea persoanei/lor?
- Dacă da, au fost urmele date create de persoana *(prenume, nume)*, a/n zz.ll.aaaa sau de altă/e persoană/e?
- Urmele ridicate de la fața locului sunt create de una și aceeași persoană sau de persoane diferite?
- Care este mecanismul de formare/creare a urmei?
- De la ce mână şi de la ce deget provine urma?
- Urma digitală, ridicată în cadrul cercetării la fața locului (dacă se cunoaște suprafața obiectului purtător de pe care a fost ridicată urma, *se indică acest fapt*) a fost creată de persoana *(prenume, nume)* sau de altă/e persoană/e?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/sigiliul organului care conduce urmărirea penală.
- Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare și ambalare vizând prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.
- În cadrul CTCEJ, cu ajutorul Sistemului automatizat de identificare a urmelor/amprentelor de mâini poate fi efectuat controlul urmelor de mâini ridicate de la infracțiunile cu autori necunoscuți sau a fișelor dactiloscopice, în baza unei scrisori de solicitare.

2 EXPERTIZA TRASEOLOGICĂ

2.01. Examinarea urmelor-forme create de om (cu excepția urmelor de mâini și plantei piciorului) și animale, cu diferite obiecte ale lumii materiale (obiecte, părți de obiecte, mecanisme, scule, mijloace de transport etc.) și a urmelor-materii

Scopul	**Identificarea** persoanelor după urme sau a obiectelor creatoare de urme şi explicarea împrejurărilor legate de formarea acestora.
Reguli generale	Expertiza traseologică poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză (medico-legală, dactiloscopică, balistică etc.).
Obiect de cercetare	■ urme de dinți, buze, nas, urechi și ale altor părți ale corpului uman; ■ urme de picioare (desculț sau încălțat); ■ urme ale mijlocului de transport rutier; ■ urme de încălțăminte; ■ urme de noduri și legături; ■ urme de instrumente de spargere sau de utilaje industriale; ■ lacăte și broaște/yale[48]; ■ plombe și sigilii; ■ părți componente de obiecte; ■ obiecte omogene sau monolitice (trunchi de copac, lama cuțitului, rangă etc.); ■ obiecte compuse din părți conectate între ele (lacăt, armă, mijloc de transport etc.).
Sarcinile expertizei	**De identificare:** ■ identificarea persoanei care a lăsat urma/ele (dinți, buze, nas, urechi și ale altor părți ale corpului uman); ■ identificarea instrumentelor folosite la forțarea sistemelor de închidere și asigurare; ■ identificarea înscrisurilor, seriilor și a numerelor de pe obiecte (autoturisme, arme de foc etc.).

48 Yală – încuietoare de siguranță

Sarcinile expertizei

De diagnosticare:

- stabilirea stării de funcționare a sistemelor de închidere și funcționare;
- stabilirea modului de funcționare a dispozitivelor folosite la forțarea sistemelor de închidere și asigurare;
- examinarea sigiliilor şi identificarea preselor de asigurare (plumbuire);
- examinarea traseologică a mecanismelor de măsurare (contoare de apă, de gaz);
- stabilirea întregului după părțile sale componente;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

Întrebările vor fi formulate în funcție de tipul examinării efectuate:

- examinarea urmei de încălțăminte (caseta nr. 2.1.);
- examinarea urmei de buze (caseta nr. 2.2.);
- examinarea urmei de dinți (caseta nr. 2.3.);
- examinarea urmei de urechi, nas și altor părți ale feței și corpului (caseta nr. 2.4.);
- examinarea urmelor mijloacelor de transport (caseta nr. 2.5.);
- examinarea urmelor uneltelor și instrumentelor de spargere (caseta nr. 2.6.);
- examinarea urmelor de deteriorare de pe îmbrăcăminte, examinarea nodurilor (caseta nr. 2.7.);
- examinarea părților componente de obiecte/întregului după părți (caseta nr. 2.8.);
- examinare lacătelor și mecanismelor de închidere/yalelor, broaștelor (caseta nr. 2.9.);
- examinarea sigiliilor, plombelor și mecanismelor de evidență/utilaje industriale (caseta nr. 2.10.);

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/sigiliul organului care conduce urmărirea penală, se aplică inscripții cu privire la conținut, semnături etc.
- Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare și ambalare vizând prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.

Caseta nr. 2.1.

EXAMINAREA URMELOR DE ÎNCĂLȚĂMINTE

- Urma ridicată de la fața locului este valabilă pentru identificare sau nu?
- Dacă da, atunci urma ridicată de la fața locului și urma prezentată ca model de comparație au fost create de aceeași încălțăminte?
- Urma/ele au fost create de încălțăminte de bărbat, de femeie sau de copil?
- Urma/ele au fost create de unul sau mai multe feluri de încălțăminte?
- Care sunt dimensiunile încălțămintei care a lăsat fragmentul de urmă?
- De la care picior este fragmentul de urmă?
- Încălțămintea care a creat urma prezintă elemente de uzură sau alte caracteristici individuale?
- Persoana care a creat urmele posedă unele particularități ce-i afectează mersul? ***(poate fi soluționată doar la prezentarea cărării de urme)***
- Care este lungimea pasului, unghiul pasului, direcţia de mişcare a persoanei? ***(poate fi soluționată doar la prezentarea cărării de urme)***
- Care este mecanismul de formare a urmei (alergare, săritură, mers normal, purtarea unei greutăți etc.)?

Notă:

La examinare se prezintă obiectul în litigiu și/sau modelul de comparație.

Obiectul în litigiu poate fi: fotografia urmelor de picioare făcută la scară; mulaje ale urmelor de adâncime; folia dactiloscopică cu urme de suprafață transferate pe ea; mulaj din ghips ale urmelor de adâncime; încălțămintea care a lăsat urme; după caz, procesul-verbal de examinare la fața locului sau procesul-verbal de ridicare a corpurilor delicte.

Caseta nr. 2.2.

EXAMINAREA URMELOR DE BUZE

- Urma prezentată spre examinare este de natură umană?
- Obiectul prezentat spre examinare conţine pe suprafaţa sau urme de buze?
- Dacă da, urmele au fost create de către o persoană sau de mai multe?
- Urma este valabilă pentru identificare?
- Urma a fost creată de buza inferioară sau cea superioară?
- Care este mecanismul de formare a urmei?
- Urma de buze descoperită la faţa locului şi urma ridicată ca model de comparaţie au fost create de una şi aceeaşi persoană sau de persoane diferite?

Caseta nr. 2.3.

EXAMINAREA URMELOR DE DINȚI

- Urma prezentată spre examinare este de natură umană sau animală?
- Care sunt caracteristicile danturii persoanei ce a creat urma?
- Care a fost mecanismul de formare a urmei?
- Urma de dinți este valabilă pentru identificare?
- Urma de dinți ridicată de la fața locului și urma de dinți ridicată ca model de comparație au fost create de una și aceeași persoană sau de persoane diferite?
- Pe obiectul prezentat la examinare ***(se indică circumstanțele)*** sunt urme de dinți de natură umană?
- Dacă da, au fost create de persoana ***(prenume, nume) (după caz, cu proteza, ridicată de la persoană)***?
- Urmele de pe obiectele prezentate sau leziunile de pe corp au fost create ca rezultat al acțiunii dinților?
- Urmele de dinți în litigiu și modelele de comparație prezentate spre examinare au fost create de una și aceeași persoană?

Caseta nr. 2.4.

EXAMINAREA URMELOR DE URECHI, NAS, FRUNTE ȘI ALE ALTOR ZONE FACIALE ALE CORPULUI UMAN

- Urmele prezentate au fost create de părți ale corpului uman? Dacă da, atunci de care parte a corpului (buze, urechi, nas, frunte) au fost create?
- Urmele au fost create de către o persoană sau de mai multe?
- Urmele sunt valabile pentru identificare?
- Care este mecanismul de formare a urmei?
- Urma ridicată de la fața locului și modelul de comparație au fost create de una și aceeași persoană sau de diferite persoane?

Caseta nr. 2.5.

EXAMINAREA URMELOR PRODUSE DE MIJLOACELE DE TRANSPORT

- Există pe obiectul prezentat spre cercetare ***(denumirea obiectului)*** urme ale mijlocului de transport? Dacă da, sunt acestea valabile pentru identificarea mijlocului de transport?
- Urma ridicată de la fața locului a fost creată de același vehicul sau de o parte componentă a sa ori de un alt vehicul?
- Ce tip, model este mijlocul de transport ce a lăsat urmele?

- Ce model de anvelope au lăsat urmele?
- Ce mărime au anvelopele ale căror urme au fost lăsate la fața locului?
- Au fost lăsate urmele la fața locului de anvelopele mijlocului de transport ***(a indica tipul, modelul etc. mijlocului de transport).***

Notă:

La examinare pot fi prezentate urme de anvelope ale mijloacelor de transport, lăsate pe diferiți purtători materiali.

Obiectele de cercetare pot fi şi copiile lor, făcute cu ajutorul mulajelor urmelor de adâncime ale anvelopelor.

Caseta nr. 2.6.

EXAMINAREA URMELOR DE UNELTE ȘI INSTRUMENTE DE SPARGERE

- Obiectul prezentat spre examinare conține urme de forțare/spargere ale unor obiecte, instrumente? Dacă da, care este categoria uneltei/instrumentului cu care a fost creată urma?
- Care este mecanismul de formare a urmei?
- Care este succesiunea de creare a urmei?
- Urmele prezentate au fost create de un singur instrument sau de mai multe?
- Urmele ridicate de la fața locului au fost create de același instrument cu care s-au efectuat modelele de comparație?
- Sunt formate urme pe lacăt de obiectul prezentat?
- Din care parte a fost distrus (spart, frânt) obstacolul (peretele, podeaua, plafonul etc.): din exteriorul sau interiorul încăperii?
- Există urme de folosire a uneltei (instrumentului) la spargerea obstacolului?
- Cărui tip de instrumente aparține unealta ce a format urmele de spargere (topor, rangă, daltă, cuțit etc.)?
- Urmele prezentate au fost create cu același instrument?
- Ce fel de instrument pentru tăierea sticlei a fost folosit (tăietor cu diamant de sticlă de grupul „A" sau „B" sau tăietor cu role)?
- Cu ce fel de instrument au fost create urmele descoperite la locul faptei?
- Cu cleștele prezentate a fost tăiată sârma sau nu?
- Cu toporul prezentat a fost tăiat copacul sau nu?
- Sunt lăsate urmele de specimenul dat al uneltei/instrumentului (topor, daltă etc.)?
- Din care parte s-a efectuat fisura, urma de spargere?

Caseta nr. 2.7.

EXAMINAREA URMELOR DE DETERIORARE DE PE ÎMBRĂCĂMINTE; EXAMINAREA NODURILOR

- Care este mecanismul de formare a deteriorării şi care este localizarea ei pe obiect?
- Urmele prezentate la examinare sunt valabile pentru identificarea obiectului creator?

- Care este apartenența de grup a urmelor prezentate?
- Urmele prezentate la examinare au fost create de obiectul (articolul vestimentar) în litigiu?
- Care este mecanismul de creare a urmelor prezentate?
- Cu ce obiecte sunt create deteriorările de pe articolele vestimentare, țesături?
- Deteriorările de pe articolele vestimentare sunt create de obiectele în litigiu sau ca rezultat al acțiunii fizice de rupere în timpul unor altercații? Există pe obiectul cu care s-a format defecțiunea stratificarea de la obstacol?
- Sunt deteriorări mecanice pe maioul ridicat de la persoana ***(prenume, nume)***...? Dacă da, sunt create de cuțitul ridicat de la ***(prenume, nume)***...?
- Aparțin nasturii ridicați de la locul faptei vestimentației concrete?
- Este stângace ori dreptace persoana care a făcut nodul?
- Posedă persoana care a făcut nodul deprinderi profesionale?
- În ce mod a fost înnodat nodul pe obiect?

Notă:

La examinare se aduc hainele deteriorate (ori obstacolul deteriorat), precum şi uneltele (care au spart, tăiat, despicat) presupuse ca fiind obiectele ce au format urmele.

Nu vor fi examinate urmele create pe articolele vestimentare ca rezultat al împușcăturii din arme de foc, urmele create de agent termic și urmele create de agent chimic.

Caseta nr. 2.8.

EXAMINAREA PĂRȚII COMPONENTE DE OBIECTE/ÎNTREGULUI DUPĂ PĂRȚI

- Sunt sau nu cioburile de sticlă găsite la locul accidentului rutier părțile sticlei de la farul unui automobil (nr...)? ***(Aceleași întrebări urmează și referitor la alte obiecte care pot fi distruse sau dezmembrate.)***
- Fragmentul de lacăt prezentat a constituit un tot întreg cu lacătul ridicat de la...?
- Constituia sau nu anterior un obiect integru partea nasturelui descoperit la fața locului cu partea nasturelui de pe paltonul suspectului?
- Este sau nu bucata de obiect (lemn, metal, piele etc.) ridicată în cadrul percheziției... o unitate integră?
- Constituiau un tot întreg fragmentele facturii fiscale seria A0000000, ridicată în cadrul percheziției efectuate în domiciliul de pe adresa... la data de zz.ll. aaaa, și fragmentul de hârtie ridicat în cadrul percheziției corporale a persoanei ***(prenume, nume)***... la data de zz.ll.aaaa?
- Fragmentele prezentate la examinare au constituit anterior un tot întreg, dacă da, care este tipul obiectului unitar?
- Care a fost mecanismul de desprindere a părții/lor din întreg?

Notă:

La examinare se aduc toate părțile componente ale obiectului, care se presupun fi apartenente a unui întreg.

Caseta nr. 2.9.

EXAMINAREA LACĂTELOR ȘI MECANISMELOR DE ÎNCHIDERE/YALELOR, BROAȘTELOR

- De care tip este mecanismul de închidere?
- Este în stare de funcționare lacătul prezentat spre cercetare? Dacă nu, care este cauza defecțiunii?
- În ce poziție se află mecanismul de închidere (închis, deschis)?
- A fost deschisă broasca/yala sau lacătul prezentat cu ajutorul șperaclului sau cheii date?
- Broasca/yala sau lacătul prezentat a fost deschisă cu cheia originală, potrivită / asemănătoare ori cu șperaclu?
- Există deteriorări pe brățara lacătului, pe părțile adiacente ale ușii?
- Care a fost mecanismul de formare a urmei?
- Care este succesiunea de creare a urmelor?
- A fost efectuată deschiderea și agățarea repetată a lacătului? Dacă da, prin ce metodă a fost efectuată?
- În ce mod a fost folosit instrumentul pentru efracție (spargere)? Care este mecanismul de formare a urmelor de spargere?
- A fost deschis lacătul prezentat cu ajutorul cheii prezentate?
- Este în stare de funcționare mecanismul cilindric (lacătul) prezentat la examinare, dacă nu care sunt defectele acestuia?
- Sunt urme de intervenție a unui obiect străin pe suprafețele exterioare și interioare ale mecanismului cilindric (lacătului) prezentat, dacă da, cu ce fel de obiect(e) au fost create?
- A fost deblocat mecanismul cilindric, prezentat la examinare, cu cheile prezentate, potrivite, false (duplicate) sau cu alte obiecte?
- În ce poziție s-a aflat lacătul (încuiat sau descuiat) în timpul deschiderii forțate a acestuia?
- Care din cheile prezentate se potrivește pentru deschiderea lacătului (deblocarea mecanismului cilindric prezentat)?
- Pe suprafața cheilor sunt prezente urme ce denotă faptul ca de pe acestea s-au creat chei false (duplicate)?
- Urmele de forțare de pe suprafețele lacătului au fost create cu obiectul prezentat la examinare?

Notă:

La examinare se aduc lacătele/broaștele, precum şi instrumentele presupuse ca fiind obiecte ce au format urmele.

Caseta nr. 2.10.

EXAMINAREA SIGILIILOR, PLOMBELOR ȘI MECANISMELOR MECANICE DE EVIDENȚĂ/ UTILAJELOR INDUSTRIALE

- A fost sau nu manipulat sigiliul prezentat, după prima lui sigilare?
- În ce mod a fost manipulat sigiliul prezentat?
- Care este conținutul marcajelor de pe sigilatorul în litigiu?
- De unul și același sigilator au fost sigilate sigiliile prezentate spre expertizare?
- Marcajele de pe sigiliile prezentate au fost create de sigilatorul prezentat sau de un alt dispozitiv?
- Impresiunea de pe sigiliu a fost lăsată de același clește cu care au fost presate sigiliile prezentate la examinare ca modele de comparație?
- Sigiliul prezintă urme de dublă/multiplă presare/sigilare?
- Este afectată integritatea sigiliului?
- Modul în care a fost aplicat sigiliul permite înlăturarea cu ulterioara sa instalare, fără afectarea integrității lui? Impresiunea de pe sigiliu a fost lăsată de cleștele pentru sigilare prezentat la examinare?
- Este afectată integritatea corpului mecanismului mecanic de evidență?
- Sunt prezente obiecte/dispozitive străine în mecanismele mecanice de evidență sau în obiectele pe care sunt fixate?
- Sunt prezente urme mecanice de intervenție pe corp, pe detaliile și pe suprafețele interioare ale mecanismului mecanic de evidență?
- Urmele mecanice de intervenție au fost create cu obiectul prezentat la examinare?
- Care este modul de confecționare și destinația obiectului prezentat la examinare?
- Obiectul prezentat a fost confecționat de utilajul industrial prezentat la examinare?
- Obiectul prezentat a fost confecționat de același utilaj industrial cu care au fost confecționate obiectele prezentate la examinare ca modele de comparație?

Notă:

La examinare se aduc sigilii, plombe etc., după caz, instrumente presupuse ca fiind obiecte ce au format urmele.

3 EXPERTIZA ARMELOR ALBE

3.01. Examinarea armelor albe

Scopul	Stabilirea apartenenței obiectului la arme albe, genului/tipului, modului de confecționare şi a mecanismului de acțiune.
Reguli generale	Expertiza armelor albe poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, dactiloscopică, medico-legală, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ armă albă de înjunghiere (cuțit de vânătoare, baionetă etc.); ■ armă albă confecționată industrial, meșteșugăresc și artizanal (cuțite, macete, săbii, spade, pumnale, șuri, boxuri, castete, arbalete, arcuri, măciuci etc.); ■ obiecte de producție industrială pentru uz casnic și scopuri speciale, având elemente constructive sau elemente externe, caracteristice ale armei albe (cuțite de bucătărie, cuțite de vânătoare specializate); ■ unelte de construcție și de uz casnic, echipament sportiv, machete, macete, topoare, mulaje, suvenire etc.
Sarcinile expertizei	**De identificare:** ■ stabilirea tipului și modelului obiectului examinării; ■ determinarea apartenenței obiectului la categoria armelor albe, inclusiv a celor modificate, şi clasificarea după tipul de acțiune; ■ stabilirea metodelor de confecționare (industrial, meșteșugăresc sau artizanal); ■ identificarea etapei de confecționare a obiectului (prefabricat, semifabricat, parte componentă); Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice	■ Cuțitele prezentate la examinare, se referă la categoria armelor albe? ■ Dacă da, atunci care este tipul, modelul și modul de confecționare? ■ Se atribuie obiectul prezentat expertizei la categoria armelor albe? Dacă da, atunci care este modul de confecționare? ■ Dacă baioneta în litigiu face parte din categoria armelor albe? Care este modul fabricării acesteia? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)	■ Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei. ■ După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/ sigiliul organului care conduce urmărirea penală. ■ Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare şi ambalare vizând prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.

4 EXPERTIZA GRAFOSCOPICĂ

4.01. Examinarea scrisului de mână şi a semnăturilor

Scopul	Examinarea scrisului de mână şi a semnăturilor, în scopul identificării scriptorului sau a semnatarului, şi stabilirea circumstanţelor de scriere.
Reguli generale	Expertiza grafoscopică poate fi efectuată şi în complex cu alte genuri de expertiză, tehnică a documentelor; de autor; examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului.
Obiect de cercetare	■ Suport de orice tip sau obiecte ce conţin scris de mână/semnături (hârtie, bucăţi de lemn, sticlă, material plastificat etc.), fie fotocopii ale scrisului/semnăturii (atunci când suportul pe care sunt depuse nu poate fi pus la dispoziţie (zid, stâlp etc.)); ■ Înscrisuri scurte, semnături, înscrisuri cifrice, simboluri, în care s-au relevat caracteristici stabile şi individuale ale scrisului.
Sarcinile expertizei	■ Identificarea persoanei după semnătură şi/sau scrisul de mână; ■ Stabilirea faptului executării semnăturii/scrisului de persoana din numele căreia este semnătura/scrisul în litigiu sau de altă persoană; ■ Stabilirea faptului dacă una şi aceeaşi persoană a executat diferite texte sau semnături, sau dacă scrisul de pe un document a fost executat în întregime de una ori mai multe persoane; ■ Stabilirea sexului persoanei care a efectuat scrisul; ■ Stabilirea condiţiilor de scriere/semnare.
Întrebări tipice	■ Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf existent pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)***, a fost executat de însuşi titularul ... sau de o altă/e persoană/e? ■ Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf de pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** şi scrisul existent pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** au fost executate de una şi aceeaşi persoană sau persoane diferite? ■ Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost executat de una din următoarele persoane: ... ?

Întrebări tipice

- Semnătura din numele persoanei ... existentă/plasată la rubrica (denumirea) pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)***, a fost executată de însuşi persoana ***(prenume, nume)*** sau de o altă persoană?
- Semnătura din numele persoanei ... existentă/plasată la rubrica (denumirea) pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** şi semnătura din numele persoanei ... existentă/plasată la rubrica *(denumirea)* pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)***, au fost executate de una şi aceeaşi persoană sau de persoane diferite?
- Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf, semnătura de pe ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost executat/ă în condiţii neobişnuite?
- Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf, semnătura de pe ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost executat/ă cu mâna (dreaptă/stângă) de o persoană care a obişnuit să scrie cu stânga/dreapta?
- Scrisul manuscris/inscripţii manuscrise/text olograf, semnătura de pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost executat/ă prin deghizarea scrisului /semnăturii sau prin imitarea scrisului/semnăturii altei persoane?
- Textul manuscris/olograf de pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost executat de o persoană de sex masculin sau feminin?
- Adăugirile de text manuscris/inscripţii manuscrise (literale, cifrice) de pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** au fost executate de una şi aceeaşi persoană, ce a executat textul manuscris iniţial/preexistent sau de persoane diferite?
- Scrisul de mână, semnăturile literale, semnăturile de pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** au fost efectuate de către una şi aceeaşi persoană sau de persoane diferite?
- Pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost scrisul de mână îndeplinit cu un scris modificat/deghizat intenţionat?
- Pe actul ***(tipul documentului, numărul, data emitentă...)*** a fost îndeplinit scrisul de mâna de o persoană în condiţii neobişnuite de scriere ***(stare psiho-emoţională, patologică, instrument de scriere/ suport neobişnuit sau în altă stare)?***

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/ sigiliul organului care conduce urmărirea penală.
- Ambalajele conţin etichete cu inscripţii lămuritoare despre conţinutul lor; nr. procesului/cauzei/materialului etc.
- Pe suprafaţa pachetelor/plicurilor se efectuează inscripţiile lămuritoare până a fi plasate în ele documentele supuse examinării.
- Actele în litigiu şi actele-mostre de comparaţie trebuie să fie ambalate separat, cu efectuarea pe ambalaje a inscripţiilor lămuritoare corespunzătoare.
- Actele ce conţin obiectele nemijlocite de studiu (texte manuscrise, semnături), cât şi cele care conţin scripte de comparaţie, se prezintă exclusiv în original.
- Cerințe față de obiectele care urmează a fi expediate/prezentate spre examinare (Caseta nr. 4.1.).
- Cerințe față de mostrele de comparație (Caseta nr. 4.2.).

Caseta nr. 4.1.

CERINȚE FAȚĂ DE OBIECTELE CARE URMEAZĂ A FI EXPEDIATE/PREZENTATE SPRE EXAMINARE

- Obiectele se ambalează în plicuri, cutii sau pungi/saci, în funcție de natura lor, urmărindu-se evitarea eventualelor deteriorări.
- Documentele se plasează în plicuri de aceeaşi dimensiune cu documentul sau de dimensiuni mai mari.
- Cutele de pe document constituie indicii lui care au importanţă la soluţionarea unor întrebări. De aceea e nevoie de împăturit documentul după cutele existente pe el.
- Nu se admite ca documentele vechi sau rupte să fie încleiate ori lipite pe o foaie de hârtie. În asemenea cazuri, ele se aşază între doua bucăţi curate de sticlă sau de polietilenă transparentă şi se încleie prin părţi.
- Documentele umede şi boţite, la început se usucă la temperatura camerei, fără a fi îndreptate şi apoi se ambalează corespunzător.
- Documentele care urmează a fi expediate spre examinare, înainte de a fi puse în plic, se îmbracă într-o căptuşeală pentru ca cleiul sa nu nimerească pe document, iar în cazul sigilării prin capsare – pentru a evita dăunarea prin acţiunea scoabelor metalice.
- În cazul în care documentul nu are titlu, se indică primele şi ultimele cuvinte din text (de ex., textul manuscris, care se începe şi se termină cu cuvintele „Eu X., am primit ..... restitui la data de zz.ll.aaaa, pentru ce semnez.”).

- Dacă obiectul/documentul ce urmează a fi examinat este greu de identificat, se indică forma, culoarea, dimensiunile, alte caracteristici individuale.
- În condiţiile în care documentele care urmează a fi expediate spre examinare sunt cusute (capsate etc.) într-un volum al dosarului, fapt ce va împiedica examinarea lor, acestea se prezintă descusute.
- De reţinut că pe documentele/obiectele de cercetare sunt absolut contraindicate efectuarea inscripţiilor, însemnărilor, evidenţierilor cu săgeţi, sublinieri sau conturarea obiectelor ce urmează a fi investigate într-un al mod.

Caseta nr. 4.2.

CERINŢE FAŢĂ DE MOSTRELE DE COMPARAȚIE

Mostrele de comparaţie trebuie să întrunească următoarele cerinţe:

Să fie comparabile cu obiectul litigios:

- ***după construcţia grafică*** (de ex., în litigiu – semnătură (literală/mixtă/aliterală); în mostre – semnătură (literală/mixtă/aliterală); în litigiu – text (cursiv/tipografic etc.); în mostre – text (cursiv/tipografic etc.));
- ***după perioadă (interval de timp)*** – să provină dintr-o perioadă apropiată în timp momentului când a fost executat scrisul/semnătura în litigiu (de ex., în litigiu – a.2010; mostre – din a.2010), adică intervalul de timp dintre mostre şi litigiu trebuie să fie cât posibil mai mic. Pentru soluţionarea întrebării ce ţine de perioada de îndeplinire a scrisului de mână şi a semnăturii în litigiu, se colectează mostre libere ale acestora ce se încadrează într-o perioadă anumită, apropiată de cea în litigiu, cât şi unu/doi ani până la/după presupusa perioadă de aplicare (cel puţin 5-10 semnături/2-3 file de text manuscris din fiecare lună a acestei perioade).

  Dacă din anumite cauze nu pot fi prezentate mostre din acea perioadă ca şi obiectul în litigiu, iar diferenţa de timp este mare, expertului i se comunică date despre vârstă, studii, specialitate, boala suferită şi alţi factori influenţi asupra scrisului persoanelor al cui scris a fost prezentat la examinare.
- ***după grafie,*** limbă (să fie executate în aceiași grafie, limbă: de ex., latină/chirilică etc.// română/rusă etc.);
- ***după tipul suportului*** (de ex., hârtie/material plastificat etc.// cu/sau fără liniatură; în litigiu – chitanţă; mostră – la fel chitanţă);
- ***după tipul instrumentului scriptural*** (de ex., peniţă, creion, stilou cu bilă cu gel/mină, carioca etc.).

- **Să fie sigure după proveniență** (de ex., să se cunoască la sigur proveniența – să fie executate concret de titular etc. Cerința principală față de mostrele libere este geneza lor, adică trebuie de stabilit că acestea sunt într-adevăr executate de persoana concretă. Dacă apar dubii, este necesar ca mostrele să fie arătate scriptorului bănuit sau martorului, iar această acțiune se legalizează prin întocmirea unui proces-verbal;
- **Să fie colectate/executate în condiții similare celor în care a fost executat scrisul/semnătura în litigiu, inclusiv:** tipul instrumentului scriptural, tipul cernelii, suportul scriptural (natura suportului, duritate, asperități etc.), poziția de scriere (așezat, în picioare etc.);
- **Să fie suficiente** pentru a identifica în ele complexe individuale de indici (în cantitate și de o calitate încât să individualizeze scriptorul, astfel putând fi identificat după aceste mostre).

Actele ce însoțesc mostrele de comparație:

- procesul-verbal de prelevare/colectare a semnăturilor/scrisului în calitate de mostră;
- ordonanța de ridicare a actelor ce conțin mostre etc.

Toate documentele probatorii până a fi expediate pentru efectuarea expertizei grafoscopice trebuie studiate amănunțit de către ofițerul de urmărire penală, procuror, judecător și numai după aceasta se colectează mostrele de comparație în corespundere cu particularitățile obiectelor în litigiu.

- Dacă este cunoscut că textul manuscris în litigiu este executat în condiții neobișnuite (poziție neobișnuită (în picioare, culcat), cu suport vertical, tempoul neobișnuit, cu instrumentul de scriere neobișnuit (pensulă, cui, cretă etc.)), este necesar de a colecta mostre corespunzătoare.
- Dacă este cunoscut că textul manuscris în litigiu este executat cu scris deghizat, este necesar de a colecta mostre de comparație corespunzătoare: dacă este schimbat unghiul de înclinație, persoanei i se propune de a executa sub unghi similar, dacă literele sunt mărite – se propune de a scrie cu litere mai mari. **În nici un caz nu se va impune persoana să execute scrisul cu mișcări deghizate.**
- Dacă textul manuscris este executat cu litere de tipar, persoanei i se propune de a scrie cu toate tipurile de caractere cunoscute de el.
- Dacă în textul manuscris sunt indici care arată că a fost executat cu mâna stângă, atunci se ridică mostre de scris executate cu mâna dreaptă și mâna stângă.
- Dacă la examinare a fost prezentat un document cu inscripții de cifre, este necesar de a prezenta text manuscris de cifre.
- Dacă la examinare a fost prezentat text manuscris executat cu scrisul imitat al unei alte persoane, este necesar de a fi prezentate și mostrele libere, experimentale de scris de mână al acelei persoane. Dacă există posibilitate, expertului i se prezintă și textul manuscris din care s-a desenat/copiat textul în litigiu, acest fapt indicându-se în ordonanță.
- Dacă semnăturile în litigiu sunt semnături executate din numele unor persoane, este necesar de a fi prezentate:
    - mostre de semnături și text manuscris ale persoanelor din numele cărora au fost executate semnăturile;
    - mostre de semnături și text manuscris ale titularului/persoanei bănuite;

      I se propune persoanei să execute toate variantele lui de semnături (deplină, prescurtată, literală, transcripțională etc.).

În procesul de colectare/execuţie a mostrelor experimentale **se interzice** ca scriptorului să i se arate cum să execute literele şi combinaţiile între ele, precum şi **copierea** textului manuscris/semnăturii de pe documentul în litigiu.

Mostrele de comparaţie se împart în:

I. Mostre libere - sunt manuscrisele (literale şi cifrice), semnăturile, executate de o anumită persoană până la intentarea procesului/cauzei penale şi care nu au atribuţie la cazul dat, iar scriptorul nici nu bănuia că vor fi folosite în calitate de mostre.

Mostrele libere sunt cele mai de valoare şi care pot fi executate în:

- corespondenţa de serviciu ori personală;
- Curriculum Vitae;
- diferite anchete îndeplinite personal;
- registre, caiete, agende;
- documente contabile: conturi, chitanțe, cecuri, dispoziții de plată, ordine de încasare/eliberare a numerarului, facturi etc.;
- scrisori, notiţe personale, dări de seamă, scrisori anonime, scrisori amenințătoare, recipise;
- acte notariale: contracte de donație, de gaj, de vânzare-cumpărare, de cesiune, testamente, registre notariale, contracte de prestare a serviciilor etc.

Se recomandă ca mostrele de comparaţie să corespundă întocmai obiectului în litigiu, să cuprindă cuvinte, expresii şi cifre din textul în litigiu executate cu același tip de caractere (majuscule, minuscule, caligrafice, tipografice, cu acelaşi tip de pix etc.).

II. Mostre libere convenţional - scrisuri, texte manuscrise, semnături executate în perioada de timp a intentării procesului/cauzei penale, în diferite acte: lămuriri; declaraţii; explicaţii; procese-verbale de audiere; plângeri; cereri etc. Acestea sunt ca material suplimentar mostrelor libere şi experimentale, dar în nici un caz nu le înlocuiesc.

III. Mostrele experimentale - sunt totalitatea de texte manuscrise şi semnături care sunt executate „special" de o anumită persoană, pentru a fi prezentate la examinarea comparativă:

- mostrele experimentale se execută în prezenţa ordonatorului, ca dictare sau copiere a unui text arbitrar, dar nici într-un caz textul/semnătura ce urmează a fi examinate (în litigiu);
- dictarea se face cu glas liber liniştit, cuvintele se citesc aşa cum se rostesc, semnele de punctuaţie nu se evidenţiază. Dacă se depistează că persoana scrie cu scris deghizat ori încearcă să-şi schimbe scrisul, încetinind s-au grăbind scrisul, trebuie de a nu-i permite prin a grăbi ori a încetini dictarea;

- mostrele experimentale trebuie să fie în limba, grafia, suportul, conţinutul similare obiectului în litigiu;
- poziţia la scris trebuie să fie obişnuită.

La colectarea mostrelor experimentale de la persoană este necesar de a i se propune să scrie un text manuscris în care să fie menţionate numele de familie și prenumele persoanei din numele căreia a scris/semnat. Totodată, dacă se examinează semnătură semiliterală (prescurtată, transcripţională), i se propune persoanei să execute semnături din numele căreia a semnat, la întâmplare/din memorie, fără a i se prezenta semnătura în discuţie, pe foi de hârtie aparte (nu mai puţin de 12 foi).

Prezentând un text manuscris, executat cu scris de mână obişnuit, pentru a efectua expertiza grafoscopică este necesar de a prezenta mostre libere de scris de mână în nu mai puţin de 5 pagini şi nu mai puţin de 3 pagini de scris de mână experimental pe formatul A4.

5 EXPERTIZA DE AUTOR

5.01. Expertiza de determinare a autorului unui text

<table>
<tr><td>
Scopul</td><td>Cercetarea limbajului scris al unui text, în scopul identificării particularităţilor acestuia şi a autorului.</td></tr>
<tr><td>
Reguli generale</td><td>Acțiuni

Se întreprind măsuri de colectare a materialului comparativ.

<table><tr><th>Sarcini de identificare</th><th>Sarcini de diagnostic, situaționale etc.</th></tr><tr><td>Se prezintă:

■ materialul în litigiu
■ mostre – material care provine cu certitudine de la presupusul autor.</td><td>Se prezintă:

de obicei, doar materialul în litigiu, dar pot fi cazuri când se prezintă material executat în anumite condiții.</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>
Obiect de cercetare</td><td>Orice tip de suport cu text (olograf, dactilografiat) ale documentelor cu caracter publicitar, social, cotidian sau oficial, de afaceri, profesional etc., cu excepţia documentelor alcătuite în formă tipizată, cu caracter prestabilit.</td></tr>
<tr><td>
Sarcinile expertizei</td><td>■ Cercetarea limbajului scris al unui text, în scopul identificării particularităţilor acestuia şi a autorului.
■ Identificarea autorului după textul olograf, dactilografiat.
■ Stabilirea caracteristicilor demografice şi sociale ale autorului (apartenenţa de sex, vârstă, grup social, gen de activitate; zona geografică etc.) după manuscrise.
■ Stabilirea faptului dacă una şi aceeaşi persoană este autor al diferitor texte (olografe, dactilografiate) de pe diferite documente sau dacă textul executat pe un document în întregime are un autor sau mai mulţi.
■ Stabilirea faptului dacă executorul şi autorul este una şi aceeaşi persoană.</td></tr>
</table>

Întrebări tipice	■ Cine din persoanele verificate este autorul textului examinat? ■ Este executorul textului examinat, autorul acestuia? ■ Este o persoană sau mai multe persoane autorul/i textului examinat? ■ Ce vârstă eventuală avea autorul la momentul întocmirii textului? ■ A fost acest text întocmit de diferiți autori? ■ Se afla autorul textului examinat, la momentul întocmirii, în stare psiho-emoțională neobișnuită (boală neurologică, stare de ebrietate etc.)? ■ Sunt în textul examinat, semne de modificare a limbajului scris. Dacă da, prin ce anume se manifestă? ■ A fost întocmit textul anonim cu imitarea particularităților limbajului scris al autorului (se indică numele concret al persoanei)? ■ Pot fi stabilite, după textul examinat, date despre personalitatea autorului? Dacă da, care anume?
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei. ■ Obiectul de cercetare trebuie să conţină nu mai puţin de 500 de cuvinte de sine stătătoare, adică 1 filă format A4 tipărită. ■ Obiectele de cercetare (de ex., în litigiu și mostrele) trebuie să fie întocmite în acelaşi stil şi în aceeaşi limbă și interval de timp. ■ Calitatea obiectelor de cercetare - obiectele comparate să fie executate în acelaşi stil, volumul suficient al mostrelor puse la dispoziție.

6 EXPERTIZA TEHNICĂ A DOCUMENTELOR

6.01. Expertiza tehnică a documentelor

Scopul	Stabilirea autenticității, prezența falsificării complete sau parțiale a documentelor, instrumentelor de scris şi a materialelor de confecționare a documentelor.
Reguli generale	Expertiza tehnică a documentelor poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză: de portret, dactiloscopică, grafoscopică, examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului, foto-video etc.
Obiect de cercetare	■ documente personale (buletin de identitate, paşaport, legitimaţie, permis de conducere, diplomă etc.); ■ certificate (de concediu medical, de studii, de salariu etc.); ■ documente bugetare (borderou de plată, carnet de cecuri etc.); ■ formulare tipizate, formulare securizate, bancnote; ■ documente ce reflectă circulaţia valorilor materiale (foi de însoţire, ordine de transport, registre de evidenţă); ■ clişee de ştampilă/facsimile; ■ alte documente (bilete de bancă, bilete de călătorie, reţete, cecuri de casă ş.a.).
Sarcinile expertizei	■ stabilirea autenticităţii documentelor (de ex, formulare tipizate, formulare securizate, bancnote, acte de identitate, legitimaţii etc.); ■ stabilirea modului de realizare a documentelor în raport cu modul de realizare a specimenelor/modelelor-tip prezentate; ■ stabilirea modalităţii de falsificare sau de contrafacere a documentelor de identitate şi de călătorie pentru persoane şi autovehicule (paşapoarte, buletine de identitate, permise de conducere, certificate de înmatriculare etc.); ■ stabilirea modalităţii de falsificare sau de contrafacere a cărţilor de credit şi a altor mijloace de plată (bancnote, carduri bancare, hârtii de valoare, cecuri de călătorie etc.); ■ stabilirea existenţei modificărilor efectuate pe orice tip de acte sau documente (înlăturare/adăugire de text, prin acoperire, haşurare, ştergere mecanică, ştergere chimică etc.);

Sarcinile expertizei

- stabilirea existenţei modificărilor (schimbări) de detalii ale documentului (înlăturare/substituire de file, fotografie etc.);
- reconstituirea conţinutului iniţial al înscrisului/textului preexistent al documentului;
- identificarea înscrisurilor latente prin metode fizice;
- identificarea/descoperirea falsului realizat prin diferite metode (fotocopiere, colaje etc.);
- stabilirea metodei de confecţionare a clişeelor de ştampilă/facsimile (parafe);
- examinarea impresiunilor de ştampilă şi facsimil (parafă), în vederea stabilirii dacă au fost aplicate cu clişeu sau prin alte metode: procedeul de fals tehnic (desenare, copiere prin hârtie indigo etc.); utilizarea tehnicii computerizate (scanere, imprimante etc.);
- identificarea clişeelor de ştampilă/facsimile (parafe) după amprentele lor;
- stabilirea tipurilor de imprimantă (matriceală, jet de cerneală, laser etc.) cu care au fost realizate documentele;
- identificarea copiatoarelor şi a tehnicii de calcul folosite la realizarea actului;
- identificarea maşinii mecanice de scris (de dactilografiat) şi a dactilografului după textul tipărit al documentului;
- stabilirea metodei de executate a semnăturilor/scrisului (cu instrument scriptural sau utilizarea tehnicii computerizate (scanere, imprimante etc.);
- determinarea executării semnăturilor/textului din punct de vedere tehnic, care pot fi contrafăcute prin **copiere directă** sau **indirectă** (utitlizând mijloace ajutătoare) ce are ca obiectiv transpunerea traseului semnăturii/ textului model pe suprafaţa de hârtie a preconizatului act fictiv;
- determinarea metodei concrete prin care a fost efectuată falsificarea semnăturilor/textului ***(copierea prin apăsare; copierea prin intermediul hârtiei copiative/indigo; copierea cu grafit (creion); transferul semnăturii cu material adeziv; falsificarea semnăturii cu folosirea unui facsimil; folosirea tehnicii de copiat*** (imprimante laser, laser color, inkjet etc.);
- stabilirea tipului materialelor de scriere, dacă au fost scrise cu acelaşi instrument scriptural toate părţile documentului;
- diferenţierea instrumentelor scripturale după indicii traseologici din manuscrise;
- identificarea instrumentului scriptural după indicii traseologici din manuscrise;
- stabilirea consecutivităţii executării părţilor documentului (impresiunii de ştampilă şi textului, textului şi semnăturii ş.a.);
- reconstituirea documentelor deteriorate (arse, spălate, şterse, haşurate etc.) şi relevarea/reconstituirea informaţiilor existente pe acestea;

Sarcinile expertizei

- stabilirea întregului după părţi ale documentelor rupte, taiate etc.;
- stabilirea vechimii documentului;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Prin ce metodă a fost executat documentul prezentat ***(tipografic, prin zugrăvire, imprimare)?***
- Formularul/blancheta documentului ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** este realizat/ă la întreprinderea poligrafică specializată în confecţionarea blanchetelor de documente?
- Corespunde metoda de confecţionare a formularului/blanchetei documentului ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** în litigiu metodei de realizare a modelului-tip (specimenului) prezentat?
- Dacă nu, atunci prin ce metodă a fost realizat/ă?
- Bancnotele prezentate la examinare sunt confecţionate la întreprinderea pentru confecţionarea banilor şi hârtiilor de valoare?
- Dacă nu, prin ce metodă au fost confecţionate?
- Care sunt semnele de deosebire cu specimenul?
- Au mai parvenit bancnote cu aceleaşi semne de falsificare, dacă da, de unde?
- Sunt pe suprafaţa bancnotelor prezentate la examinare semne de marcare specială, dacă da, atunci ce fel şi care sunt inscripţiile? ***(în cazul coruperii, mituirii, escrocheriei etc.)***
- Sunt efectuate modificări în conținutul inițial al documentului ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** prezentat la examinare?
- Dacă da, atunci prin ce metodă (procedeu) au fost efectuate alterările?
- Care a fost conţinutul iniţial al datelor modificate (înlăturate)?
- Au fost efectuate modificări (schimbări) de detalii ale documentului ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** prezentat la examinare?
- Au fost executate adăugiri de text în document ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat),*** dacă da, atunci prin ce metodă şi utilaj?
- Care este conţinutul textului manuscris greu lizibil/ilizibil, decolorat sau slab vizibil?
- Care este conținutul textului reflectat în urmele de presiune (trasee în alb) lăsate în stratul de hârtie?
- Care este conținutul scrisului rămas pe hârtia de sugativă ori hârtia copiativă/indigo?
- Care este conţinutul textului manuscris după urmele de presiune sau executat cu cernele simpatice/materiale incolore?
- Sunt inscripţii sub petele de cerneală/fragmentele haşurate de pe document ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)?***

Întrebări tipice

- Dacă da, atunci care este conţinutul lor?
- Care este conţinutul textului invizibil/acoperit?
- Care este conţinutul înscrisurilor pe foile carbonizate?
- Ce document prezintă foile arse ***(paşaport, carnet de muncă, buletin de identitate etc.)***?
- Sunt pe documentul ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** prezentat impresiuni de ştampilă/sigiliu al căror conţinut textual este slab vizibil, greu lizibil?
- Dacă da, atunci care este conţinutul textual al lor?
- Prin ce metodă au fost realizate impresiunile de ştampilă ***(denumirea)*** din documentul ***(se indică: denumirea actului, seria, numărul actului, cui a fost eliberat, rubrica plasării impresiunii contestate)?***
- Impresiunea(le) de ştampilă rotundă/dreptunghiulară ***(a întreprinderii, instituţiei etc.)*** din documentul/ori în câteva documente ***(seria, numărul, cui a fost eliberat)*** a/au fost aplicată/e cu ajutorul clişeului sau prin altă metodă?
- Impresiunea(le) de ştampilă rotundă/dreptunghiulară ***(a întreprinderii, instituţiei etc.)*** din documentul/ori în câteva documente ***(seria, numărul, cui a fost eliberat)*** a/au fost aplicată/e cu clişeul ştampila ***(a întreprinderii, instituţiei etc.)*** a/ale cărei mostre sunt prezentate sau cu alt clişeu de ştampilă?
- Impresiunea(le) de ştampilă rotundă/dreptunghiulară ***(a întreprinderii, instituţiei etc.)*** din documentul/ori în câteva documente ***(seria, numărul, cui a fost eliberat)*** a/au fost aplicată/e cu unul şi acelaşi clişeu de ştampilă?
- Care este metoda de confecţionare a clişeelor ştampilelor ***(întreprinderea, instituţia)*** prezentate conform originalui-machetă?
- A fost oare executată semnătura plasată la rubrica ***(denumirea)*** din documentul ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** cu instrument scriptural sau prin procedee tehnice ***(copiere prin transparenţă, folosind hârtie indigo etc.)*** ori prin altă metodă?
- Care este consecutivitatea ***(cronologia)*** aplicării impresiunii/lor de ştampilă din documentul ***(seria, numărul, cui a fost eliberat)*** în raport cu executarea înscrisului/lor, textului tipărit sau semnăturii/lor?
- De stabilit care este apartenenţa generică a scrisului dactilografiat?
- Textul dactilografiat din documentul ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** a fost tipărit cu maşina de dactilografiat ***(marca, modelul)*** ale cărei mostre de scris au fost prezentate sau cu altă maşină de dactilografiat?

Întrebări tipice

- Textele dactilografiate din documentul ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** şi din documentul ***(seria, numărul actului, cui a fost eliberat)*** au fost tipărite cu aceeaşi maşină de dactilografiat ***(marca, modelul)*** ale cărei mostre de scris au fost prezentate sau cu altă maşină de dactilografiat?
- Care este tipul şi modelul maşinii de scris/dactilografiat la care a fost dactilografiat documentul?
- La una şi aceeaşi sau la diferite maşini de scris/dactilografiat au fost dactilografiate anumite fragmente ale documentului ori câteva documente?
- Care este numărul exemplarului textului tipărit din documentul ***(denumirea)*** şi care este numărul de exemplare tipărite concomitent prin intermediul hârtiei copiative?
- Unul ori mai multe exemplare ale documentului au fost tipărite prin hârtie copiativă?
- A fost dactilografiat textul prin intermediul hârtiei copiative sau a fost folosită la tipărirea textului banda de scris prezentată?
- La una ori la mai multe imprimante au fost obţinute anumite fragmente ale textului documentului/documentelor ***(denumirea)*** prezentate spre cercetare?
- În una şi aceeaşi perioadă de timp au fost realizate textele documentelor ***(denumirea)*** sau în perioade diferite?
- Copia actului prezentat a fost obţinută prin intermediul scanării documentului original sau de pe o copie a lui?
- Au fost folosite mijloace de calcul pentru obţinerea textului documentului prezentat?
- Copiile documentelor prezentate au fost imprimate la unul şi acelaşi aparat de copiat sau de multiplicat ori la diferite?

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/ sigiliul organului care conduce urmărirea penală.
- Ambalajele conţin etichete cu inscripţii lămuritoare despre conţinutul lor; nr. procesului/cauzei/materialului etc.
- Pe suprafaţa pachetelor/plicurilor se efectuează inscripţiile lămuritoare până a fi plasate în ele documentele supuse examinării.
- Cerințe față de obiectele care urmează a fi expediate/prezentate spre examinare (Caseta nr. 6.1.).
- Cerințe față de mostrele de comparație (Caseta nr. 6.2.).

Caseta nr. 6.1.

CERINȚE FAȚĂ DE OBIECTELE CARE URMEAZĂ A FI EXPEDIATE/PREZENTATE SPRE EXAMINARE

- Obiectele se ambalează în plicuri, cutii sau pungi/saci, în funcție de natura lor, urmărindu-se evitarea eventualelor deteriorări;
- Documentele se plasează în plicuri de aceeaşi dimensiune cu documentul sau de dimensiuni mai mari;
- Cutele de pe document constituie indicii lui care au importanţă la soluţionarea unor întrebări. De aceea e nevoie de împăturit documentul după cutele existente pe el;
- Nu se admite ca documentele vechi sau rupte să fie încleiate ori lipite pe o foaie de hârtie. În asemenea cazuri, ele se aşează între două bucăţi curate de sticlă sau de polietilenă transparentă şi se încleie prin părţi;
- Documentele umede şi boţite la început se usucă la temperatura camerei, fără a fi îndreptate şi apoi se ambalează corespunzător;
- Documentele care urmează a fi expediate spre examinare, înainte de a fi puse în plic, se îmbracă într-o căptuşeală pentru ca cleiul sa nu nimerească pe document, iar în cazul sigilării prin capsare - pentru a evita dăunarea prin acţiunea scoabelor metalice;
- În cazul în care documentul nu are titlu, se indică primele şi ultimele cuvinte din text (de ex., textul manuscris, care se începe şi se termină cu cuvintele ***„Eu X., am primit ..... restitui la data de zz.ll.aaaa, pentru ce semnez.”***);
- Dacă obiectul/documentul ce urmează a fi examinat este greu de identificat, se indică forma, culoarea, dimensiunile, alte caracteristici individuale;
- În condiţiile în care documentele care urmează a fi expediate spre examinare sunt cusute (capsate etc.) într-un volum al dosarului, fapt ce va împiedica examinarea lor, acestea se prezintă descusute;
- Ștampilele/clişeele în litigiu, cât şi cele în calitate de mostre trebuie să fie protejate de deteriorări prin împachetarea în pungi de plastic, plicuri sau, de dorit, cutii. Partea imprimabilă a clişeului necesită a fi ferită de eventuale contacte cu alte obiecte.

Notă:

De reţinut că pe documentele/obiectele de cercetare sunt absolut contraindicate: coaserea la dosare; capsarea cu capse metalice; efectuarea inscripţiilor, însemnărilor, evidenţierilor cu săgeţi, sublinierile/conturarea obiectelor ce urmează a fi investigate într-un alt mod.

Caseta nr. 6.2.

CERINȚE FAȚĂ DE MOSTRELE DE COMPARAȚIE/SPECIMENE

Mostrele de comparaţie trebuie să întrunească următoarele cerinţe:

- **Să fie comparabile cu obiectul litigios:**
  - după tip (de ex., în litigiu - permis de conducere);
  - după perioadă (interval de timp: după perioada emiterii şi valabilităţii actului) - să provină dintr-o perioadă apropiată în timp momentului când a fost executat documentul în litigiu.

pentru soluţionarea întrebării ce ţine de perioada aplicării impresiunii de ştampilă (facsimil), se colectează mostre libere ale acestora ce se încadrează într-o perioadă anumită, apropiată de cea în litigiu, cât şi unu/doi ani până la/după presupusa perioadă de aplicare (cel puţin două impresiuni din fiecare lună a acestei perioade);

- după destinaţie (pentru impresiuni de ştampilă) (de ex., cu stemă, dreptunghiulare etc.);
- după conţinutul textual şi numărul exemplarului (pentru impresiuni de ştampilă) (de ex. în litigiu – impresiune de ştampilă cu text şi element de separare „*" sau cifra „2", mostră – ştampila sau impresiuni de ştampilă de formă similară cu acelaşi conţinut al textului şi element de separare „*" sau cifra „2" etc.);

- **Să fie sigure după provenienţă** (de ex., să se cunoască la sigur provenienţa - executate precis cu clişeul de ştampilă (facsimil) etc.). Cerinţa principală faţă de mostrele libere este geneza lor, adică trebuie de stabilit că acestea sunt într-adevăr executate cu clişeul concret, iar această acţiune se legalizează prin proces-verbal;

- **Colectate/executate în condiţii similare celor în litigiu**:
  - după tipul suportului/cernelilor (mostre experimentale de impresiuni create cu clişeul de ştampilă/facsimil se efectuează pe hârtie similară hârtiei documentului în litigiu după culoare, grosime, opacitate, cât şi cernelurile folosite să fie după consistenţă, culoare apropiată impresiunilor de ştampilă (facsimil) în litigiu);
  - ştampilele ajustabile şi compuse, aşa precum sunt ştampilele autosetate şi flash destinate pentru a fi utilizate în diverse combinaţii, atunci când sunt aplicate impresiunile experimentale, acestea urmează a fi setate în combinaţia apropiată impresiunii în litigiu;

- **Suficiente** (pentru impresiuni de ştampilă/facsimil) pentru a identifica în ele complexe individuale de indici (în cantitate şi de o calitate încât să individualizeze obiectul creator, astfel putând fi identificat după aceste mostre).

Actele ce însoţesc mostrele de comparaţie:

- procesul-verbal de prelevare/colectare a obiectelor în calitate de mostre;
- ordonanţa de ridicare a actelor ce conţin mostre etc.

Toate documentele probatorii, până a fi expediate pentru efectuarea expertizei tehnice a documentelor, trebuie studiate amănunţit de către ofiţerul de urmărire penală, procuror, judecător şi numai după aceasta se colectează mostrele de comparaţie în corespundere cu particularităţile obiectelor în litigiu:

- dacă este cunoscut anul de emisie a documentului în litigiu, este necesar de a colecta specimenul corespunzător;
- dacă este cunoscut anul de întocmire a documentului în litigiu, este necesar de a colecta impresiuni de ştampilă în calitate de mostre pentru comparaţie din anul corespunzător şi conţinutul textual corespunzător celor în litigiu.

7 EXPERTIZA DE PORTRET

7.01. Expertiza de portret

Scopul	Stabilirea/identificarea persoanelor şi cadavrelor în baza caracteristicilor generale şi individuale faciale după fotografii şi imagini.
Reguli generale	Expertiza de portret poate fi efectuată şi în complex cu alte genuri de expertiză: expertiza tehnică a documentelor, grafoscopică, dactiloscopică, traseologică, foto-video etc.
Obiect de cercetare	■ Fotografii sau imagini digitale ale persoanelor şi/sau cadavrelor; ■ Medii de stocare, medii de stocare a imaginilor în format digital cu fotografii digitalizate, imagini grafice, înregistrări video (filmări); ■ Imagini/fotografii aplicate pe documente; Etc.
Sarcinile expertizei	■ Identificarea persoanei amnezice sau care îşi ascunde identitatea, prin compararea caracteristicilor generale şi individuale ale persoanei din fotografia (imaginea video) în litigiu (în cauză) cu cea din fotografia model de comparaţie; ■ Stabilirea identităţii unui cadavru prin compararea caracteristicilor generale şi individuale ale persoanei din fotografia/imaginea digitală în litigiu (în cauză) cu cea din fotografia/imaginea digitală model de comparaţie; ■ Determinarea sexului, vârstei, rasei şi altor particularităţi capabile să individualizeze persoana din imagine; ■ Stabilirea faptului dacă două sau mai multe fotografii/imagini reprezintă aceeaşi persoană; Altele, similare celor menţionate.
Întrebări tipice	■ Persoana din fotografiile de pe documentele ***(tipul documentelor, numărul, data emitentă...)*** reprezintă una şi aceeaşi persoană? ■ Persoana din imaginea, fotografia, înregistrarea video în litigiu de pe documentele/suportul ***(tipul, numărul, data emitentă...)*** reprezintă una şi aceeaşi persoană? ■ Imaginile persoanelor din fotografiile de pe documentele ***(tipul documentelor, numărul, data emitentă...)*** reprezintă una şi aceeaşi persoană sau persoane diferite? ■ În grupul de persoane ilustrate în fotografia/înregistrarea video în litigiu este reprezentată persoana ***(prenume, nume)*** ale cărei imagini/ fotografii/înregistrare video sunt prezentate ca model de comparaţie?

Întrebări tipice

- Una și aceeași persoană sau persoane diferite sunt reprezentate pe suporturile de informație prezentate?
- Persoana din fotografiile de pe documentele ***(tipul documentelor, numărul, data emitentă ...)*** reprezintă persoana ***(prenume, nume)*** ale cărei imagini / fotografii/înregistrare video sunt prezentate ca model de comparaţie?
- În imaginile cadavrelor din fotografiile/înregistrările video în litigiu este reprezentată una şi aceeași persoană sau persoane diferite?
- În imaginile cadavrelor din fotografiile/înregistrările video în litigiu este reprezentată persoana ***(prenume, nume)*** ale cărei imagini /fotografii/ înregistrare video sunt prezentate ca model de comparaţie?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/ sigiliul organului care conduce urmărirea penală.
- Ambalajele conţin etichete cu inscripţii lămuritoare despre conţinutul lor: nr. procesului/cauzei/materialului etc.
- Pe suprafaţa pachetelor/plicurilor se efectuează inscripţiile lămuritoare până a fi plasate în ele documentele supuse examinării.
- Cerințe față de obiectele care urmează a fi expediate/prezentate spre examinare. (Caseta nr. 7.1.)
- Cerințe față de modelele de comparație. (Caseta nr. 7.2.)
- Stabilirea întregului după părţi ale documentelor rupte, taiate etc.
- Stabilirea vechimii documentului.

Altele, similare celor menționate.

Caseta nr. 7.1.

CERINȚE FAȚĂ DE OBIECTELE CARE URMEAZĂ A FI EXPEDIATE/PREZENTATE SPRE EXAMINARE

- Obiectele expertizei se ambalează, urmărindu-se evitarea eventualelor deteriorări.
- Imaginile pe suport de hârtie, fotografiile, documentele se plasează în plicuri de aceeaşi dimensiune ale suportului sau de dimensiuni mai mari.
- Nu se admite ca documentul vechi sau rupt, ce conţine imaginea persoanei, să fie încleiate ori lipite pe o altă foaie de hârtie. Ele se aşează între doua bucăţi curate de sticlă sau de polietilenă transparentă şi se încleie prin părţi.
- Documentele umede şi boţite, la început se usucă la temperatura camerei, fără a fi îndreptate, şi apoi se ambalează.
- Documentele, suporturile cu înregistrări video pe CD/DVD, care urmează a fi expediate spre examinare, înainte de a fi puse în plic, se îmbracă într-o căptuşeală pentru ca cleiul să nu nimerească pe suport, iar în cazul sigilării prin capsare – pentru a evita dăunarea prin acţiunea scoabelor metalice.

Caseta nr. 7.2.

CERINŢE FAŢĂ DE MOSTRELE DE COMPARAȚIE

- **Să fie comparabile cu obiectul litigios:**
  - *după o perioadă* (interval de timp) - să provină dintr-o perioadă apropiată în timp momentului când a fost executată imaginea în litigiu. Imagini capturate într-un moment similar cu imaginile în litigiu (perioadă, vârstă etc.);
  - *după calitate* (imaginile de referință utilizate în comparație trebuie efectuate într-un mediu controlat și în mod ideal incluzând următoarele detalii, precum: cicatrici, cute, pete etc.);
  - *după poziţie* (imagini capturate într-o gamă de unghiuri și poziții diferite ale camerei, cât mai aproape de poziţia/unghiul de înclinaţie a capului din imaginea în litigiu);
- **Să fie sigure după proveniență** (de ex., să se cunoască la sigur proveniența – că este cu certitudine persoana concretă). Cerința principală față de mostrele libere este geneza lor, adică trebuie de stabilit că acestea sunt într-adevăr imagini ale persoanei concrete, iar această acțiune se legalizează printr-un proces-verbal;
- **Suficiente pentru a identifica în ele complexe individuale de indici** (în cantitate şi de o calitate încât să individualizeze obiectul examinat, astfel putând fi identificat după aceste mostre).

Actele ce însoţesc mostrele de comparaţie:

- procesul-verbal de colectare a mostrelor;
- ordonanța de ridicare a actelor/fotografiilor/înregistrărilor video ce conţin mostre etc.

Toate documentele probatorii, până a fi expediate pentru efectuarea expertizei de portret, trebuie studiate amănunţit de către ofiţerul de urmărire penală, procuror, judecător şi numai după aceasta se colectează mostrele de comparaţie în corespundere cu particularităţile obiectelor în litigiu:

- modele experimentale ale portretului – imagini/fotografii, obținute pentru efectuarea examinării comparative;
- modele libere ale portretului – imagini/fotografii și/sau aplicate pe documente confecționate în afara cauzei în cadrul căreia se efectuează expertiza, care vor fi utilizate în calitate de material comparativ la efectuarea expertizei;
- fotografiile prezentate la examinare (în litigiu și de comparație) sau imaginile digitale trebuie să permită examinarea tuturor elementelor caracteristice generale şi individuale faciale, să fie bust, preluate frontal, cu aceeaşi poziţie a capului şi, pe cât posibil, la diferenţe mici de vârstă;
- fotografiile trebuie să fie trimise preferabil color, fără ca hârtia fotografică să prezinte zgârieturi, decolorări, rupturi etc. Acestea vor fi originale;
- imaginile în format digital: vor fi efectuate color, la o rezoluţie minimă a suprafeţei de reprezentare a feţei de 640x420 și puse la dispoziţie în format digital. Acestea nu vor fi prelucrate.

8 EXPERTIZA BALISTICĂ

8.01. Examinarea armelor de foc și a muniției

Scopul	Explicarea unor fapte ca rezultat al cercetării armelor de foc, a muniției, a urmelor împușcăturii și a circumstanțelor în care au fost folosite armele și muniția.
Reguli generale	■ În cadrul expertizei balistice se examinează doar armele de mână până la calibrul 12.7 mm. ■ Expertiza balistică poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: expertiza chimico-criminalistică, dactiloscopică, medico-legală, tehnico-explozivă, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ Arma de foc industrială și artizanală (pistol, revolver, pistol-mitralieră, pușcă, carabină, pușcă-mitralieră, armă de vânătoare); ansamblurile, subansamblurile și dispozitivele care se pot constitui și pot funcționa ca arme de foc, pistoale de start, pistoale de gaz, pistoale cu proiectile din cauciuc, pistoale de semnalizare, pistoale pentru imprimat bolțuri sau cuie, arme cu gaze lacrimogene, cu alice, arme cu aer comprimat etc.; ■ Materialele, instrumentele și mecanismele utilizate pentru confecționarea armelor și/sau pentru confecționarea și asamblarea muniției și părților componente ale muniției; ■ Cartușe pentru arma de foc/de vânătoare/neletale/pneumatice; ■ Gloanțe și/sau tuburi de cartuș pentru arma de foc; ■ Componente ale cartușelor pentru vânătoare (tub, glonț, pulbere, capsă, buraj, rondelă și proiectil (alice, mitralii)); ■ Urme create de mecanismele armei pe muniții; ■ Urme lăsate de proiectil pe suprafața sau în profunzimea obiectelor.
Sarcinile expertizei	**Identificarea tipului armei după urmele create pe proiectil/glonț sau pe tubul de cartuș** ■ Identificarea tipului de muniție și a fabricantului acesteia; ■ Identificarea instrumentelor și utilajelor folosite la asamblarea sau confecționarea armelor de foc, muniției și componentelor de muniție; ■ Stabilirea tipului, modelului și calibrului armei; ■ Examinarea stării de funcționare a armei; ■ Examinarea armelor atipice (modificate, confecționate artizanal); ■ Stabilirea circumstanțelor aplicării armei după deteriorările pe obiecte;

Sarcinile expertizei

- Stabilirea direcției și a unghiului din care s-a tras cu arma de foc;
- Stabilirea dacă tuburile de cartușe sau proiectilele ridicate de la locul faptei, extrase din corpul victimei, au fost trase cu o anumită armă;
- Dacă muniția corp delict a fost confecționată industrial sau artizanal;
- Stabilirea posibilității declanșării accidentale a împușcăturii fără apăsare pe trăgaci (cu indicarea circumstanțelor);
- Stabilirea distanței de la care s-a tras cu arma de foc ***(în complex cu expertiza chimico-criminalisică);***
- Stabilirea tipului și modelului de cartuș, parte a căreia este glonțul sau tubul tras, precum și a tipului armei de foc, pentru care este destinat cartușul;
- Examinarea muniților și a părților componente ale acestora (stabilirea tipului, modelului şi anului de fabricație ale cartușelor pe baza caracteristicilor, inscripțiilor existente pe rozeta tubului);

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Examinarea armei de foc și a părților componente ale acesteia. (Caseta nr. 8.1.)
- Examinarea muniției și a părților componente ale acesteia. (Caseta nr. 8.2.)
- Stabilirea circumstanțelor efectuării împușcăturilor. (Caseta nr. 8.3.)
- Verificarea pe colecția balistică. (Caseta nr. 8.4.)

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei.
- Arma de foc se ambalează în cutii din carton sau hârtie de împachetat legate şi sigilate.
- Încărcătorul cu muniții şi/sau muniţia se ambalează separat de armă (în cazul revolverelor, cartuşele şi tuburile-cartuş existente în magazia cilindrică se ambalează separat de revolver, după ce a fost notată în prealabil poziţia lor în magazia cilindrică).
- Se acoperă gura ţevii cu hârtie şi se fixează cu bandă adezivă.
- Se vor pune la dispoziţie muniţiile corespunzătoare calibrului armei, pentru efectuarea tragerilor experimentale.
- Tubul sau cartușul se ambalează în plicuri sau cutii din plastic sigilate, împachetate în hârtie, în mod individual pentru a nu se crea urme suplimentare.
- Dacă este necesară stabilirea profilului genetic, se respectă condiţiile de manipulare pentru evitarea contaminării.
- Obiectele purtătoare de urme create de arme de foc se ambalează individual în saci din hârtie sau cutii din carton, între coli curate de hârtie, astfel încât să nu existe posibilitatea de transfer pe alte suprafețe sau de contaminare (marginile orificiilor nu trebuie să intre în contact cu alte zone/suprafețe ale obiectului purtător de urme create de armele de foc).

Caseta nr. 8.1.

EXAMINAREA ARMEI DE FOC ȘI A PĂRȚILOR COMPONENTE ALE ACESTEIA

- Se referă arma prezentată la examinare la categoria armelor de foc? Dacă da, care este tipul, modelul, calibrul țevii, modul de confecționare și sunt prezente modificări în construcție?
- Este în stare tehnică normală de funcționare arma de foc prezentată la examinare?
- Este utilă pentru tragere arma de foc prezentată la examinare?

Notă:

Pentru armele confecționate artizanal sau modificate, întrebarea despre starea tehnică nu se soluționează, doar numai utilitatea de tragere a acesteia).

- A fost tras glonțul/proiectilul și tubul de cartuș, ridicat de la fața locului, cu arma de foc prezentată pentru cercetare?
- Care este tipul, modelul și calibrul țevii armei de foc cu care a fost tras glonțul/tubul de cartuș, ridicat cu ocazia percheziției... ?
- Poate arma prezentată la examinare declanșa accidental tragere/focul fără acționarea trăgaciului ***(cu indicarea circumstanțelor)***?
- Este posibilă efectuarea tragerii cu arma... corp delict, cu cartușele model..., calibru... (cu cartușele prezentate spre expertizare)?
- Este posibilă producerea unei împușcături cu arma..., ale cărei piese și mecanisme se aflau într-o anumită poziție?
- Este posibilă producerea unei împușcături (unor împușcături) cu arma, în anumite regimuri (sau moduri) de tragere?

Caseta nr. 8.2.

EXAMINAREA MUNIȚIILOR, A PĂRȚILOR COMPONENTE ALE ACESTORA ŞI A URMELOR DE PE GLOANŢELE ŞI TUBURILE TRASE

- Sunt pe suprafețele tuburilor de cartuş şi gloanţelor, prezentate la examinare, urme valabile pentru identificarea armei de foc? Dacă da, au fost oare ele trase din arma respectivă sau din altă armă?
- Sunt pe suprafața tuburilor de cartuș și a proiectilelor, urme create în urma tragerii cu arme de foc? Dacă da, care este tipul, modelul și calibrul armelor cu care au fost trase?
- Care este tipul, modelul și calibrul armei cu care a fost tras glonțul/tubul de cartuș prezentat?
- Se referă obiectul examinat/prezentat la categoria munițiilor?
- Care este tipul și calibrul glonțului și/sau tubului de cartuș prezentat/e?
- Cartușul este util pentru a efectua trageri cu el?
- Sunt pe suprafețele glonțului urme de trecere, contact (ricoşeu) cu un obstacol?
- Parte componentă a cărui tip, calibru de cartuș este glonțul/tubul de cartuș prezentate?
- Părți componente ale cărui tip de cartuș sunt tuburile și proiectilele examinate (gloanțe, alice, mitralii, bile, containere, capse și alte obiecte utilizate în calitate de proiectil)?

- Din ce model de armă au putut fi trase tuburile de cartuş şi gloanţele prezentate la examinare?
- În ce mod sunt confecționate componentele de încărcare ale cartușelor de vânătoare (proiectile, bure, rondele)?
- Cele ... tuburi-cartuș și/sau ... gloanțe de calibrul ... ***mm*** ridicate cu ocazia cercetării la fața locului... au fost trase cu unul și același exemplar de armă?
- Cartușul (tubul-cartuș) ridicat cu ocazia cercetării la fața locului ... a fost asamblat cu utilajul (instrumentul) ridicat de la bănuitul ... ?
- Cartușele (tuburile-cartuș) ridicate cu ocazia cercetării la fața locului ... (de la una sau mai multe infracțiuni) și cartușele (tuburile-cartuș) ridicate de la bănuitul ..., au fost asamblate cu unul și același utilaj (instrument)?
- Gloanțele, alicele, mitraliile, ridicate cu ocazia cercetării la fața locului ..., au fost confecționate cu un anumit instrument (formă-replică) ridicat de la bănuitul ...?
- Burele, rondelele ridicate cu ocazia cercetării la fața locului ... au fost confecționate cu utilajul (instrumentul) ridicat de la ...?
- Burele, rondelele ridicate cu ocazia cercetării la fața locului ... și cele ridicate de la bănuitul ... au fost confecționate cu unul și același instrument? Pentru stabilirea stării de funcționare a muniției, trebuie să se pună la dispoziție o armă de calibru adecvat, iar dacă nu este posibil se va stabili starea de funcționare a elementelor componente ale muniției, provenite în urma desertizării (capsă, încărcătură de azvârlire).
- Pe baza proiectilelor din cauciuc trase, provenite din cartuşe cu bilă din cauciuc, nu se poate identifica arma de foc.

Notă:

După caz, se pun la dispoziție obiectele de cercetare împreună cu planșa ilustrativă, schiţa locului faptei şi raportul medico-legal.

Caseta nr. 8.3.

EXAMINAREA ARMEI DE FOC ȘI A PĂRȚILOR COMPONENTE ALE ACESTEIA

- Care este direcția de tragere?
- Care este distanța de tragere? De la ce distanţă a fost efectuată împuşcătura pe obiectul lovit? (se efectuează examinarea în complex cu expertiza fizico-chimică)
- Din ce loc a fost efectuată împuşcătura?
- Care este unghiul de tragere? În ce direcţie şi sub ce unghi faţă de obiectul lovit a fost efectuată împuşcătura?
- Care este tipul și calibrul (numeraţia) proiectilului/elor care a/au creat deteriorarea/ările?
- Sunt deteriorările de pe obiect produse de armă de foc? Dacă da, care sunt orificiile de împușcătură de intrare şi de ieşire?
- Urmele a câte trageri din arma de foc sunt pe obiectul lovit, care este ordinea tragerilor pe obiect produse de arma de foc?
- Care este tipul și calibrul armei (muniţiei) ce a produs deteriorarea?
- Care a fost plasamentul reciproc al armei şi obiectului lovit în momentul împuşcăturii?
- Există pe mâinile şi hainele bănuitului urme secundare ale împuşcăturii?
- Există contact reciproc între arma de foc şi muniţie cu hainele persoanei bănuite?
- Ultima împuşcătură a fost efectuată cu alice sau glonț?

- Care este cauza inelării, umflării sau spargerii țevii armei în litigiu în timpul tragerii?
- Tuburile sau gloanțele analizate au fost trase cu o armă de alt calibru sau nestandardizată?

Notă:

Pentru stabilirea traiectoriei proiectilelor (loc, unghi, direcţie, distanţă), a locului unde s-a aflat trăgătorul şi a poziţiei acestuia, este necesară efectuarea măsurătorilor şi examinărilor specifice.

Caseta nr. 8.4.

VERIFICĂRI CU COLECȚIA DE TUBURI DE CARTUŞE ŞI GLOANŢE

De verificat în evidenţa CTCEJ urmele de pe tuburile de cartuş şi/sau de pe glonte, ridicate de la faţa locului, cu colecţia de tuburi de cartuşe şi gloanţe ale CTCEJ, ridicate de la faţa locului pe crime nedescoperite cu folosirea armelor de foc.

De verificat urmele de pe tuburile de cartuş şi glonte împuşcate experimental din arma prezentată cu colecţia de tuburi de cartuşe şi gloanţe ale CTCEJ, ridicate de la faţa locului pe crime nedescoperite cu folosirea armelor de foc.

De verificat urmele de pe tuburile de cartuş şi glonte, ridicate de la faţa locului, cu colecţia de tuburi de cartuşe şi gloanţe trase experimental din armele de foc din posesia persoanelor fizice.

Notă:

Pentru armele confecționate artizanal sau modificate, întrebarea despre starea tehnică nu se soluționează, doar numai utilitatea de tragere a acesteia.

9 EXPERTIZA FONO- ŞI VIDEOGRAMELOR

9.01. Identificarea vorbitorului după eșantioane ale vocii şi vorbirii

Scopul	Identificarea vorbitorului după eșantioanele vocii și vorbirii.
Reguli generale	Expertiza fono- şi videogramelor poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: de portret, tehnică a documentelor, tehnologiilor informaționale etc.
Obiect de cercetare	■ Fonograma și/sau videofonograma ce conține înregistrări audio (vocea persoanei etc.); ■ Purtătorul de informație cu înregistrări (casetă audio, casetă video, CD, DVD, card de memorie etc.); ■ Mijloace/dispozitive de înregistrare și obținere a înregistrărilor (dictafon, cameră video, telefon mobil, tabletă etc.).
Sarcinile expertizei	**De identificare** ■ Identificarea vorbitorului după eșantioanele vocii şi vorbirii. **De diagnosticare** ■ Stabilirea numărului de vorbitori/participanți la conversație; ■ Stabilirea caracteristicilor demografice și sociale ale vorbitorului (apartenența de sex, grup social, gen de activitate, zonă geografică etc.); ■ Compararea unei voci din înregistrarea în litigiu (în cauză) cu vocea unei anumite persoane; ■ Stabilirea faptului dacă limba vorbită este cea maternă; ■ Stabilirea fragmentelor cu înregistrarea vorbirii sonore; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Este valabilă pentru cercetare/identificare înregistrarea prezentată? Dacă da, discursul (vorbirea) înregistrat/ă pe fonogramă/secțiune a fonogramei aparține persoanei ***(nume, prenume)***, ale cărei probe (modele) de voce și vorbire sunt prezentate spre examinare? Dacă da, vocea (vorbirea) înregistrată pe mai multe fonograme aparține unei sau mai multor persoane?

Întrebări tipice

- Care anume fragmente ale vorbirii orale (fraze) din fonogramă aparțin ***(nume, prenume)***?
- De stabilit numărul de participanți la conversația înregistrată pe fonogramă, cărui și ce expresii vorbite aparțin.
- Sunt defecte ale aparatului fonoarticulator (fonorespirator) ale persoanei a cărui voce este înregistrată pe fonogramă?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Durata vorbirii „curate" trebuie să fie nu mai puțin de 3 minute, de dorit – 5 minute și mai mult;
- Se recomandă ca probele de voce de comparație să se preleveze în condiții similare și utilizând aceleași echipamente tehnice sau similare/ compatibile;
- Se recomandă ambalarea separată a obiectului expertizei.

Eşantioane de voce şi vorbire prezente în înregistrări audio în format digital:

- Să fie realizate prin intermediul aceluiaşi canal de transmitere şi de înregistrare (microfon, telefon fix, GSM etc.), fiind recomandabil să se utilizeze acelaşi echipament tehnic sau unul similar;
- Să conţină acelaşi tip de vorbire (conversaţie liberă sau text citit) în limba română, iar vorbirea să fie una normală şi firească, fără excese (fără râsete, ţipete, şoapte etc.);
- Să fie fişiere de tip audio autentice sau clone (copii fidele) ale acestora (nemodificate şi neprelucrate);
- Într-un format fără comprimare şi fără pierdere de calitate (de exemplu, „wav PCM", 8 KHz, 16 biţi);
- Durata netă a eşantionului de voce şi vorbire în litigiu să fie de minimum 15 secunde, iar a celui pentru comparaţie să fie de minimum 40 de secunde.

Notă:

Pentru fişierele audio în formate speciale (proprietare), se va pune la dispoziţie şi programul informatic corespunzător acestora.

Ambalarea mediilor de stocare se va face astfel încât să fie asigurată protejarea acestora împotriva deteriorării pe durata transportului.

Pentru a identifica vorbitorul din fonogramă, expertului trebuie să i se pună la dispoziție fonograma cu mostre comparative sub forma unei conversații: dialog, monolog. Dacă este necesar, este implicat un specialist pentru a prelua mostre de comparație.

9 EXPERTIZA FONO- ŞI VIDEOGRAMELOR

9.02. Examinarea tehnică a fono- și videogramei

Scopul	Stabilirea faptului de manipulare și a creșterii inteligibilității a fono- și/sau videogramei.
Reguli generale	Expertiza fono- şi videogramelor poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: de portret, tehnică a documentelor, tehnologiilor informaționale etc.
Obiect de cercetare	■ Înregistrări audio sau video (vocea persoanei, filmări video ale diferitor evenimente, scene, imagini grafice etc.); ■ Purtător de informație cu înregistrări (casetă audio, casetă video, CD, DVD, card de memorie etc.); ■ Mijloace/dispozitive de înregistrare și obținere a înregistrărilor (dictafon, camera video, telefon mobil, tabletă, DVR etc.).
Sarcinile expertizei	**De diagnosticare** ■ Înlăturarea/diminuarea zgomotelor și îmbunătățirea sunetului; ■ Descifrarea conținutului vorbit; ■ Stabilirea faptului de manipulare a fono- şi videogramei; ■ Identificarea metodelor de manipulare a fono- şi videogramei; ■ Îmbunătățirea clarității vorbirii sau sunetului prin înlăturarea/diminuarea zgomotelor; ■ Înlăturarea/diminuarea zgomotelor și îmbunătățirea imaginilor grafice; ■ Stabilirea conținutului înregistrării (stenograma); ■ Stabilirea semnelor de modificare/manipulare a înregistrărilor video și/sau audio efectuate în timpul procesului de înregistrare sau după finalizarea acestuia; ■ Stabilirea caracteristicilor tehnice a înregistrărilor (format digital); Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice	■ De efectuat îmbunătățirea clarității vorbirii (fonogramei), care începe cu „(se indică începutul fonogramei și/sau primele cuvinte clare)” și se sfârșește cu „(se indică sfârșitul fonogramei și/sau ultimele cuvinte clare)” prezente/înregistrate pe (se indică purtătorul) cu efectuarea înregistrării ulterioare pe un alt purtător de informație. ■ Care este conținutul fonogramei/părții fonogramei cercetate în intervale de timp de la 00 min. 00 sec. până la 00 min. 00 sec.? ■ Sunt prezenți indici de modificare/editare/montare a fono- sau videogramei prezentate? ■ Înregistrarea a fost îndeplinită cu sau fără întreruperi? ■ Fono-/videograma prezentată este originală sau copie? ■ Sunt prezenți indici de recuperare, corecție, reconstrucție a înregistrării în fonograma prezentată? ■ Fonograma a fost realizată cu ajutorul dispozitivului „...” sau a altui dispozitiv de înregistrare? ■ Unde a fost efectuată înregistrarea audio, în stradă (aer liber) sau în încăpere? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ Materialele puse la dispoziţie pentru examinări trebuie să fie ambalate şi sigilate separat faţă de actul de dispunere a expertizei. ■ Când este necesară stabilirea dacă înregistrarea este originală, se prezintă obligatoriu mijlocul/dispozitivul de înregistrare. ■ Pentru a stabili condițiile tehnice de obținere a înregistrărilor video sau audio, trebuie prezentate pentru cercetare următoarele: fonograma originală; dispozitivul pe care este fixată fonograma; echipamentul suplimentar care a fost utilizat pentru înregistrarea fonogramei în întregime (microfon, sursă de alimentare, dispozitive de control etc.).

10 EXPERTIZA TEHNICO-EXPLOZIVĂ

10.01. Determinarea legităţilor producerii exploziilor şi examinarea dispozitivelor explozive

Scopul	Determinarea tipului, destinației și modului de confecționare a dispozitivelor explozive. Determinarea circumstanțelor și a mecanismului exploziilor cu utilizarea dispozitivelor explozive.
Reguli generale	Expertiza tehnico-explozivă poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: balistică, chimico-criminalistică, dactiloscopică, medico-legală, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ Dispozitive explozive industriale (grenadă cu focos; focos; obuz; muniție (cartuș sau tub/glonț de la calibrul 12.7 mm)); ■ Materii explozive; ■ Exploziv; ■ Dispozitive explozive artizanale/improvizate; ■ Articole pirotehnice ***(Legea privind regimul articolelor pirotehnice nr.143/2014);*** ■ Resturi după explozie (obiecte/fragmente și alte urme ale exploziei etc.); ■ Materiale/obiecte recoltate din epicentrul exploziei sau dislocate de la epicentru, care conțin urme/deteriorări de explozie (fragmente ale dispozitivelor explozive, lemn, metale, materiale plastice etc.); ■ Materialele procedurii penale.
Sarcinile expertizei	**De diagnosticare** ■ Stabilirea faptului exploziei, naturii și cauzei tehnice ce a produs explozia; ■ Stabilirea epicentrului exploziei; ■ Stabilirea construcției elementelor separate a dispozitivului exploziv și a dispozitivului exploziv în întregime; ■ Stabilirea apartenenţei obiectelor la dispozitivele explozive; ■ Stabilirea tipului dispozitivului și a destinaţiei lui; ■ Determinarea masei încărcăturii de substanță explozivă;

Sarcinile expertizei

- Stabilirea proprietăților dăunătoare ale dispozitivului exploziv, a razei cu efecte dăunătoare (distructive) a exploziei;
- Stabilirea modului de confecţionare a dispozitivului examinat;
- Stabilirea construcţiei şi a principiului de punere în acţiune a dispozitivului;
- Determinarea metodei de confecţionare;
- Determinarea complexului identificator al obiectelor sau al dispozitivelor explozive după semnele de marcare;
- Stabilirea zonei de pericol; Stabilirea utilității;
- Stabilirea apartenenței fragmentelor metalice (schijelor) la obiectele sau dispozitivele explozive explodate;
- Stabilirea cantității substanței explozive a dispozitivului exploziv, după urmele exploziei;
- Restabilirea circumstanțelor locului exploziei, determinarea direcției exploziei, restabilirea structurii dispozitivelor explozive și a elementelor acestora prin reconstrucție sau restaurare;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Schijele (fragmentele), ridicate pe faptul exploziei, sunt părţi componente ale unui dispozitiv exploziv sau nu? Dacă da, se referă dispozitivul dat la categoria muniţiilor?
- Ce reprezintă obiectele/dispozitivele ridicate la fața locului și care este destinația acestora. Reprezintă acestea dispozitiv exploziv sau nu?
- Care este tipul şi modul de confecţionare a dispozitivului prezentat?
- Se atribuie obiectele/dispozitivele prezentate spre examinare la categoria muniţiilor? Dacă da, la ce tip și model?
- Sunt obiectele/dispozitivele prezentate spre examinare utile pentru folosirea lor conform destinației?
- Care a fost modul de confecționare a obiectelor/dispozitivelor prezentate spre examinare?
- Dispozitivul explodat este de producție industrială. Dacă da, care este tipul și marca acestuia?
- Pe obiectele/dispozitivele prezentate spre examinare sunt marcaje, inscripții, ștanțări? Dacă da, care sunt semnificațiile lor?
- La momentul prezentării obiectelor în litigiu, acestea erau în stare de funcționare?
- Care este modul de punere în acțiune a dispozitivului?
- Ce mecanism exploziv a fost utilizat?

Întrebări tipice

- În cazul dat ***(se indică circumstanțele producerii exploziei)*** a explodat un mecanism exploziv de construcție artizanală sau industrială?
- La ce distanță de la epicentrul exploziei au acționat factorii de distrugere și ce caracter au avut aceștia?
- Care a fost sistemul de detonare a explozivului?
- Care este tipul exploziei și cauza tehnică a producerii exploziei?
- Care este puterea exploziei în echivalentul de masă TNT explodat și care sunt proprietățile dăunătoare ale dispozitivului explodat?

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Este strict interzis să atingeți, să deschideți, să mutați sau să întreprindeți orice altă acțiune cu obiectul de examinare.
- Nu se recomandă utilizarea telefoanelor mobile și a altor dispozitive de comunicații radio în apropierea obiectelor explozive improvizate.
- Cerințe față de conţinutul actului ordonator. (Caseta nr. 10.1.)
- Cerințe față de ambalaje. (Caseta nr. 10.2.)
- Definiții. (Caseta nr. 10.3.)

Caseta nr. 10.1.

CERINȚE FAȚĂ DE CONŢINUTUL ACTULUI ORDONATOR

- În actele de dispunere a examinării se enumeră clar obiectele supuse examinării și numărul lor. În cazul în care obiectul nu are denumire, se indică marcajele sau ștanțările de pe corpul acestuia. Dacă obiectul ce urmează a fi examinat este greu de identificat, se indică forma, culoarea, dimensiunile și alte caracteristici individuale.
- În cazul în care obiectele prezentate spre examinare prezintă pericol la manipulare (nu poate fi decuplat mijlocul de inițiere de la încărcătura de exploziv, prezintă urme sub formă de fisuri, corozie, dezasamblări, lipsesc părți componente de siguranță etc.), la decizia nemijlocită a Șefului ST-E sau a persoanei care îl înlocuiește, se purcede la distrugerea acestora în condiții de câmp sau poligon, cu păstrarea fragmentelor (schijelor) și urmelor de substanță explozivă din interiorul obiectelor, pentru efectuarea examinărilor ulterioare.
- Pe obiectele/dispozitivele de cercetare este contraindicată efectuarea de inscripţii, însemnări, evidenţieri, sublinieri, deformări sau alte manipulări cu acestea.

Caseta nr. 10.2.

CERINȚE FAȚĂ DE AMBALAJE

- Obiectele/dispozitivele/articolele se plasează în plicuri/colete/cutii mai mari, în funcție de natura lor, cu instalarea în ele a materialelor de izolare contra lovirii, căldurii, umezelii și luminii, urmărindu-se evitarea eventualelor deteriorări.
- Inscripţiile pe ambalaj se execută până la plasarea obiectelor/dispozitivelor/articolelor în ele.
- Nu se admite ca obiectele/dispozitivele/articolele de inițiere să fie împachetate în același ambalaj cu substanțele/obiectele/corpurile sau dispozitivele explozive.
- Pe ambalaje/etichete trebuie să se conţină inscripţii explicite despre conţinutul ambalajului şi nr. cauzei/materialului etc.

Caseta nr. 10.3.

DEFINIȚII

- **Muniţie** – produs al tehnicii militare de unică folosinţă, destinat pentru lovirea ţintei sau îndeplinirea sarcinilor, ce contribuie la nimicirea ţintei ori care împiedică acţiunile inamicului şi care conţin încărcătură de explozie, de azvârlire, pirotehnică, de doborâre sau îmbinarea acestora.
- **Explozie** – proces rapid fizic (explozie fizică) sau chimic (explozie chimică) de transformare a substanţei ce se însoţeşte de trecerea energiei ei potenţiale în lucru mecanic.
- **Exploziv** – substanţă sau amestecuri de substanţe chimice, care sub acţiunea unui impuls de iniţiere, sunt capabile de o reacţie chimică extrem de rapidă, însoţită de o mare degajare de căldură şi gaze, în stare să efectueze un lucru mecanic.
- **Obiect exploziv** – dispozitiv sau muniţie ce posedă capacitatea de explodare sau detonare la încălzire sau iniţiere prin lovire, frecare ori alte acţiuni exterioare, cât şi explodare sau detonare prin alte mijloace (electric, chimic, cu ajutorul undelor de frecvenţă).
- **Dispozitiv exploziv** – dispozitiv de orice construcţie special confecţionat şi în anumite condiţii capabil să explodeze.
- **Dispozitiv exploziv industrial** – dispozitiv fabricat cu folosirea tehnologiei industriale în conformitate cu prevederile documentaţiei tehnico-normative.
- **Materii explozive** – explozivi de tipul amestecuri explozive, emulsii explozive, mijloace de iniţiere, fitiluri detonante, fitiluri de siguranţă, fitiluri de aprindere, capse electrice, capse pirotehnice, tuburi de șoc, relee detonante, inclusiv explozivi de uz civil și articole pirotehnice.
- **Articol pirotehnic –** articol care conţine substanţe explozive sau un amestec exploziv de substanţe, destinate producerii efectelor de căldură, lumină, sunet, gaz sau fum ori producerii unei combinaţii a acestor efecte prin intermediul reacţiilor chimice exotermice autoîntreţinute.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.01. Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) psihotrope şi a precursorilor

11.01.01 Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine vegetală

11.01.02 Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine sintetică, a formelor medicamentoase şi a produselor farmaceutice

Scopul	Depistarea, stabilirea, identificarea şi aprecierea masei substanţelor narcotice (drogurilor), psihotrope şi a precursorilor.
Reguli generale	Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) psihotrope şi a precursorilor poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: dactiloscopică, balistică, tehnico-explozivă, grafoscopică, traseologică, ecologică botanică, ETD, ADN etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanțe stupefiante (narcotice) și psihotrope: plante, cactuși, ciuperci, mase vegetale, substanțe solide în formă de praf/cristale, mase vâscoase, țigarete, preparate medicamentoase, comprimate, capsule, lichide, timbre (doze) etc.; ■ Obiectele care se presupun că conțin urme de substanțe stupefiante (narcotice) și psihotrope: ambalaje, seringi, linguri, spatule, bucăți de tifon, țesături îmbibate, cuțite, unelte de răzuire, râșnițe mecanice sau electrice, balanțe, veselă chimică, instalații de producere, articole vestimentare etc.; ■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține precursorii substanțelor stupefiante (narcotice) și psihotrope: solvenți organici, acizi minerali, preparate medicamentoase, substanțe solide etc.
Sarcinile expertizei	■ Depistarea și identificarea substanțelor stupefiante (narcotice), psihotrope și a precursorilor; ■ Stabilirea apartenenței de gen și grup a substanţelor narcotice (drogurilor), psihotrope şi a precursorilor; ■ Stabilirea modului și tehnologiei de producere și a altor caracteristici ale substanţei fabricate artizanal;

Sarcinile expertizei

- Stabilirea identității substanţei narcotice (drogurilor) în masa concretă a substanţei narcotice (drogurilor), după părţile separate;
- Stabilirea provenienţei substanţei narcotice (drogurilor) (provenienţei comune a mai multor probe: locul de cultivare, păstrare, fabricare etc.);
- Determinarea cantității de substanțe narcotice (drogurilor) şi psihotrope;
- Stabilirea pe obiecte a urmelor de substanțe narcotice (drogurilor) şi psihotrope;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Conține obiectul prezentat spre examinare substanțe stupefiante (narcotice) și/sau psihotrope? Dacă da, de care anume?
- Care este cantitatea de substanțe stupefiante (narcotice) și/sau psihotrope?
- Care este modul, tehnologia şi alte caracteristici de producere ale substanţelor stupefiante (narcotice) și psihotrope?
- Sunt prezente pe obiectele prezentate la examinare urme de substanțe stupefiante (narcotice) și/sau psihotrope?
- Substanțele chimice ridicate pot fi utilizate pentru obținerea substanțelor stupefiante (narcotice) sau psihotrope? Se atribuie aceste substanțe la precursori?
- Substanțele stupefiante și psihotrope ridicate și/sau urmele de substanțe au aceeași apartenență de gen, grup?
- Substanțele stupefiante și psihotrope ridicate și/sau urmele de substanțe au constituit anterior aceeași masă/volum sau aparțin unei mase concrete de substanțe după părțile separate?
- Substanțele stupefiante și psihotrope ridicate au aceeași sursă de proveniență după modul și tehnologia de producere/fabricare, proveniența materiei prime utilizate, locul și condițiile de cultivare, păstrare, fabricare etc.?

Altele, similare celor menționate.

Notă:

Întrebările care nu sunt soluționate în cadrul tipului dat de expertiză:

- *privind atribuirea substanțelor stupefiante (narcotice) și psihotrope la cantități mici, mari și deosebit de mari;*
- *privind numărul de doze care poate fi obținut din materia primă, masele vegetale sau substanțele ridicate;*
- *privind acțiunea farmacologică a substanțelor stupefiante (narcotice) și psihotrope asupra organismului uman.*

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanțe stupefiante (narcotice), psihotrope și/sau precursorii acestora.
- În cazul unui număr mare de obiecte ce constituie o populație omogenă (au aceleași caracteristici: culoare, formă, miros, dimensiuni, inscripții etc.), ridicarea și transportarea cărora fiind dificilă sau imposibilă, spre exemplu, un teren extins cu plante, la examinare se poate prezenta doar un eșantion din întreaga populație.
- La prelevarea eșantioanelor vor fi respectate următoarele principii:
  - proprietățile eșantionului sunt o reflectare fidelă a proprietăților întregii populații din care au fost prelevate;
  - fiecare unitate din populație are o șansă egală de a fi selectată;
  - integritatea eșantionului este conservată în timpul și după eșantionare (adică proba rămâne aceeași între momentul când este prelevată și momentul în care este supusă analizei).
- Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor: obiectele fragile se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul fragil, pentru a asigura manipularea cu atenție a ambalajelor; obiectele care constituie plante sau mase vegetale verzi se ambalează în pachete confecționate din hârtie sau din materiale textile, cu asigurarea circulației aerului, pentru a evita degradarea acestora; lichidele se ambalează în recipiente închise, pentru a evita scurgerile;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, seringile, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare; substanțele suspectate de a fi acizi sau alte substanțe chimice periculoase sunt ambalate în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos;
  - să nu permită contaminarea între conținuturile diferitor tipuri de substanțe, se recomandă ambalarea separată a obiectelor care se diferă vizibil și se presupune că fac parte din clase diferite de substanțe.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.02. Examinarea substanţelor de marcare a obiectelor aflate sub control special

Scopul	Depistarea şi compararea substanţelor de marcare aflate sub control special.
Reguli generale	Examinarea substanţelor de marcare a obiectelor aflate sub control special poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: tehnică a documentelor, grafoscopică, dactiloscopică, ADN etc.
Obiect de cercetare	■ Substanțele chimice speciale; ■ Mostrele de substanțe chimice speciale, utilizate pentru marcare; ■ Obiectele marcate cu substanțe chimice speciale (documente, hârtii de valoare, bancnote, obiecte de valoare etc.); ■ Capcanele chimice declanșate cu resturile de substanțe chimice speciale, ridicate de la locul infracțiunii; ■ Obiectele-purtătoare sau părți ale acestora cu urmele de substanțe chimice speciale, ridicate de la fața locului, ca rezultat al percheziției corporale, la serviciul și la domiciliul bănuitului, precum și alte locuri posibile, inclusiv obiectele de vestimentație ale bănuitului (integral sau părți); ■ Alte obiecte ridicate de la fața locului, care au atribuție la faptă, precum și alte obiecte de studiu în scopul clarificării unor circumstanțe la examinarea substanțelor chimice speciale; ■ Frotiurile de pe obiectele-purtătoare de urme de substanțe chimice speciale (de pe obiectele de mobilă, mijloace de transport, interiorul încăperilor, de pe mâinile sau alte părți ale corpului bănuitului etc.).
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei pe obiectele purtătoare a substanţelor chimice speciale (de marcaj); ■ Stabilirea prezenţei pe obiecte a înscrisurilor latente, executate cu substanţe de marcaj; ■ Examinarea comparativă a urmelor de substanţe speciale/de marcaj, depistate pe obiectele purtătoare şi a mostrelor, în scopul atribuirii lor la aceeaşi clasă (gen, grup) cu cele prezentate în calitate de mostre;

Sarcinile expertizei

- Stabilirea proprietăţilor adezive ale acestora;
- Stabilirea prezenţei contactului anumitor obiecte cu substanţe de marcaj;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Sunt pe obiectele prezentate spre examinare (documente, hârtii de valoare, bancnote, obiecte de preț, obiecte de îmbrăcăminte, genți, portofele, carnete, ambalaje, alte obiecte), precum și pe frotiurile de pe obiectele purtătoare (corpul uman, mobilă, mijloace de transport etc.) urme de substanțe chimice speciale (de marcaj)?
- Sunt pe obiectele prezentate spre examinare înscrisuri latente efectuate cu substanțe chimice speciale (de marcare)?
- Urmele de substanțe chimice speciale (de marcaj) pe obiectele purtătoare prezentate la examinare și mostra de substanță chimică specială (de marcaj) au aceeași apartenență comună de gen, grup?
- Urmele de substanță chimică specială (de marcaj) pe obiectele purtătoare prezentate la examinare și mostra de substanță chimică specială (de marcaj) au constituit anterior aceeași masă/volum sau au aceeași sursă de proveniență?
- A avut loc interacțiunea dintre obiectele prezentate la examinare și obiectul marcat cu substanță chimică specială (de marcaj)?

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Important: fiecare din obiectele de cercetare se ambalează SEPARAT!

Pentru identificare se prezintă:

- materialul în litigiu;
- mostre – substanțe de marcaj cu care s-au marcat obiectele în litigiu pe suport similar cu cel în litigiu.

Nu se recoltează urmele de substanţă galben fluorescentă cu benzi adezive tip scotch.

Pentru diagnostic, de situație etc. se prezintă:

- materialul în litigiu.

Suplimentar se prezintă expertului:

- procesele-verbale:
  - despre marcarea obiectelor, tipul și conținutul substanțelor chimice speciale utilizate pentru marcare, locul și modul de marcare, precum și data marcării și/sau instalării la fața locului a substanțelor chimice speciale sau a capcanelor chimice;
  - de cercetare la fața locului;
  - de cercetare a obiectelor marcate, de relevare, fixare și ridicare a obiectelor și a urmelor de substanțe chimice speciale la fața locului sau de pe părțile corpului și obiectelor de îmbrăcăminte și alte obiecte ale bănuitului.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.03. Examinarea produselor petroliere şi a lubrifianţilor

Scopul	Depistarea, identificarea şi compararea, cu stabilirea apartenenței de gen şi grup a produselor petroliere şi a lubrifianţilor.
Reguli generale	Examinarea produselor petroliere şi a lubrifianţilor poate fi efectuată în complex şi cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: tehnico-incendiară, tehnico-explozivă, auto-tehnică, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține produse petroliere şi/sau lubrifianţi: butelii cu lichide, suspensii, articole vestimentare, lemn etc.; ■ Obiecte purtătoare de produse petroliere: materiale textile, sol, articole vestimentare, recipiente cu urme de produse petroliere, piese de automobil etc.; ■ Frotiurile de pe obiectele-purtătoare de urme de produse petroliere şi/sau lubrifianţi; ■ Mostre de comparație ale produselor petroliere și/sau lubrifianţilor.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei produselor petroliere/lubrifianţilor în obiectele examinate; ■ Determinarea apartenenţei de grup a produselor petroliere/lubrifianţilor; ■ Stabilirea faptului de interacţiune (contact) a obiectelor cu produse petroliere/lubrifianţi; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Se atribuie obiectul prezentat spre examinare la produsele petroliere și/sau lubrifianţi? Dacă da, la care anume? ■ Sunt prezente pe obiectele prezentate la examinare urme de produse petroliere și/sau lubrifianţi? Dacă da, de care anume? ■ Produsele petroliere și/sau lubrefiante au aceeași sursă de proveniență după compoziție, modul și tehnologia de producere/fabricare etc.? ■ Care este apartenența de grup/tipul produselor petroliere prezentate și domeniul în care se aplică? ■ Proba/probele în litigiu este/sunt asemănătoare cu una sau mai multe probe de comparație? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține produse petroliere și/sau lubrifianți.
- Mod de ambalare: în recipiente din sticlă, materiale plastice sau metalice, închise etanș şi sigilate.
- Nu este recomandat a se utiliza pentru recoltare bețișoare cu vată.
- În cazul produselor petroliere sustrase, cantitatea minimă de probă este de 500 ml.
- Probele în litigiu vor fi ambalate în colete separate de probele de comparație, pentru a preveni contaminarea acestora.
- Este contraindicată ambalarea în pungi din hârtie, pungi din material plastic de uz alimentar (subțiri, permeabile pentru substanţele volatile) sau în colete neetanșe.
- În cazul incendiilor suspecte, în funcție de cantitatea descoperită la fața locului, se prezintă materiale colectate din apropierea punctului de inițiere a incendiului, care nu au fost calcinate prin ardere.
- Probele ridicate de la incendii trebuie să fie trimise la laborator în cel mai scurt timp şi nu după intervale mari de timp de la recoltare (6-8 luni).
- În cazul unor obiecte cu volum mare, ridicarea și transportarea cărora fiind dificilă sau imposibilă, spre exemplu, o cisternă, la examinare se pot prezenta doar mostre sau se asigură accesul expertului la obiectul expertizei pentru prelevarea probelor.
- La prelevarea mostrelor vor fi respectate următoarele principii:
  - proprietățile mostrei sunt o reflectare fidelă a proprietăților întregului volum din care au fost prelevate;
  - integritatea mostrei este conservată în timpul și după prelevare (adică proba rămâne aceeași între momentul când este prelevată și momentul în care este supusă analizei).
- Frotiurile de pe obiectele-purtătoare de urme de produse petroliere şi/ sau lubrifianţi se vor preleva utilizând un tampon de tifon/vată uscată. **Se interzice utilizarea apei ca solvent!**
- Obligatoriu se prezintă un frotiu de control, ambalat separat, prelevat analogic cu cel de pe obiectul purtător aflat în litigiu.
- De asemenea, ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor, lichidele se ambalează în recipiente închise bine, pentru a evita scurgerile și intercontaminarea;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul inflamabil;
  - să nu permită contaminarea între conținuturile obiectelor aflate în litigiu cu mostrele de comparație; în acest scop, se recomandă ambalarea separată a acestora.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.04. Examinarea metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele

Scopul	Determinarea componenţei cantitative şi calitative a metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele.
Reguli generale	Examinarea metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, auto-tehnică, balistică, tehnico-explozivă, tehnico-incendiară, TI etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține metale, aliaje şi/sau articole fabricate din ele: bijuterii, proteze dentare, fragmente din articole din metal, instrumente, lichide etc.; ■ Obiectele pe suprafața cărora se presupune că sunt urme de metale, aliaje şi/sau articole fabricate din ele etc.; ■ Mostre de comparație ale metalelor, aliajelor şi/sau articolelor fabricate din ele.
Sarcinile expertizei	■ Determinarea calitativă și cantitativă a metalelor/aliajelor; ■ Stabilirea apartenenței de grup a metalelor/aliajelor probă; ■ Stabilirea prezenței metalelor/aliajelor în obiectele examinate; ■ Stabilirea metodei de confecționare a obiectelor examinate; ■ Stabilirea întregului după părți şi a faptului de interacțiune (contact) a obiectelor; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Conține obiectul prezentat spre examinare metale sau aliaje? Dacă da, de care anume? ■ Care este concentrația fiecărui metal ce se conține în obiectul prezentat la examinare? ■ Sunt prezente pe obiectele prezentate la examinare urme de metale/aliaje? Dacă da, de care anume?

Întrebări tipice	■ Metalele, aliajele şi/sau articolele fabricate din ele au aceeași sursă de proveniență după compoziție, modul și tehnologia de producere/ fabricare? ■ Este confecționată din metal/aliaj particula extrasă din rana victimei? Dacă da, atunci din care anume? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține metale, aliaje şi/sau articole fabricate din ele. ■ Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie: □ să asigure integritatea maximă a obiectelor, lichidele se ambalează în recipiente închise bine și etanșe, pentru a evita scurgerile și intercontaminarea; □ să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare; substanțele suspectate de a conține metale grele periculoase (cum ar fi, mercurul) sunt ambalate corespunzător în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos; □ mostrele de comparație se ambalează separat, preferabil cu indicarea proprietăților fizico-chimice ale acestora (culoare, masă, formă, titlu, compoziție chimică etc.).

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.05. Examinarea lacurilor, vopselelor şi acoperirilor de vopsea

Scopul	Depistarea, identificarea, compararea, stabilirea apartenenţei de gen şi grup a lacurilor şi vopselelor.
Reguli generale	Examinarea lacurilor, vopselelor şi acoperirilor de vopsea poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, auto-tehnică, balistică, tehnico-explozivă, tehnico-incendiară etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi, de a conține sau de a fi acoperite de lacuri și/sau vopsele: fragmente ale obiectelor vopsite cu lacuri și vopsele, particule de lacuri și/sau vopsele ridicate de la fața locului, obiecte purtătoare de straturi de vopsele/lacuri, cutii cu vopsele lichide sau uscate etc.; ■ Obiectele pe suprafața cărora se presupune că sunt urme de lacuri și/sau vopsele; ■ Mostre de comparație ale lacurilor şi vopselelor sau obiectelor acoperite cu acestea.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei lacurilor/vopselelor în obiectele examinate; ■ Determinarea apartenenței de grup a lacurilor/vopselelor şi a destinației prioritare; ■ Stabilirea consecutivității aplicării straturilor şi a modului de acoperire a suprafeţei, inclusiv revopsirea; ■ Stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor. Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Reprezintă obiectul prezentat la examinare (lichidul din cutie, pata de pe articolul vestimentar) vopsea și/sau lac? Dacă da, care este culoarea acesteia și compoziția chimică? ■ Care este consecutivitatea aplicării straturilor de vopsea şi care este modul de acoperire a suprafeței?

Întrebări tipice

- Sunt pe obiectele prezentate la examinare urme de lacuri şi/sau vopsele? Dacă da, de care anume?
- Lacurile și/sau vopselele în litigiu se aseamănă cu mostrele de comparație, se aseamănă după compoziția fizico-chimică, modul și tehnologia de producere/fabricare?
- Pot avea aceeași sursă de proveniență lacurile şi/sau vopselele în litigiu cu mostrele de comparație?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi, de a conține sau de a fi acoperite cu lacuri şi/sau vopsele.
- Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor, lichidele se ambalează în recipiente închise bine, etanșe, pentru a evita scurgerile și intercontaminarea;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare;
  - mostrele de comparație se ambalează separat, preferabil cu indicarea proprietăților fizico-chimice ale acestora (culoare, masă, formă, compoziție chimică etc.).

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.06. Examinarea fibrelor, materialelor fibroase şi a produselor acestora de ardere

Scopul	Depistarea, identificarea, compararea şi stabilirea faptului de interacţiune a fibrelor şi materialelor fibroase.
Reguli generale	Examinarea fibrelor, materialelor fibroase şi a produselor acestora de ardere poate fi efectuată în complex şi cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: tehnico-incendiară, alte specialităţi chimico-criminalistice etc.
Obiect de cercetare	■ Materiale fibroase şi articole confecţionate din acestea, materiale din stofă, ţesături, tricotaje, articole împletite, blană artificială etc.; ■ Obiectele pe suprafaţa cărora se presupune că sunt fibre şi materiale fibroase; ■ Mostre de comparaţie ale fibrelor şi materialelor fibroase; ■ Microfibre textile.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei fibrelor/materialelor fibroase străine în/pe obiectele examinate; ■ Determinarea apartenenţei de gen şi grup a fibrelor/materialelor fibroase, provenienţei acestora; ■ Compararea şi stabilirea faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ Prezenţa în produsele de ardere a urmelor de fibre şi/sau materiale fibroase; Altele, similare celor menţionate.
Întrebări tipice	■ Care este natura probelor înaintate (naturale, sintetice sau artificiale)? ■ Sunt prezente fibre/materiale fibroase străine în/pe obiectele examinate? Dacă da, de care anume? Sunt identice cu mostrele de comparaţie prezentate? ■ Sunt prezente în produsele de ardere urme de fibre şi/sau materiale fibroase?

Întrebări tipice

- Care sunt caracteristicile morfologice şi fizico-chimice ale probelor înaintate (tip de țesătură, mod de alcătuire şi torsiune al firelor, natura şi culoarea fibrelor textile etc.)?
- Probele în litigiu prezintă aceleași caracteristici morfologice şi fizico-chimice cu modelele de comparație?
- Microfibra în litigiu prezintă caracteristici fizico-chimice (nuanță a culorii şi natură) asemănătoare cu fibrele textile din alcătuirea obiectului de îmbrăcăminte care aparține victimei/bănuitului?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține fibre şi materiale fibroase.
- Probele se ambalează în plicuri, pungi din hârtie sau material plastic sigilate.
- Urmele ce constau din fibre textile (litigiu și obiect de comparație) ce provin de la suspect și de la victimă trebuie să fie recoltate în încăperi separate și de persoane diferite; dacă doar o singură persoană este responsabilă de colectarea probelor, echipamentul de protecției trebuie schimbat.
- Articolele de vestimentație se ambalează separat, în pungi de hârtie, ambalajele din plastic pot fi utilizate numai în cazul în care articolele vestimentare au fost preventiv uscate, în acestea obiectele se ambalează pentru păstrare pe un termen scurt.
- Fața cu adeziv pe care s-a transferat microfibra se va lipi pe o lamă de sticlă, pe folie din material plastic sau hârtie cerată şi va fi trimisă la laboratorul de analiză ca atare.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.07. Examinarea sticlei, ceramicii şi articolelor fabricate din ele

Scopul	Stabilirea cauzei deteriorării integrităţii obiectelor confecţionate din sticlă/ceramică, stabilirea întregului după părţi al cioburilor de sticlă/ceramică şi a apartenenței de grup a cioburilor (particulelor) de sticlă/ceramică.
Reguli generale	Examinarea sticlei, ceramicii şi articolelor fabricate din ele poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, autotehnică, balistică, tehnico-explozivă, tehnico-incendiară, alte specialități chimico-criminalistice etc.
Obiect de cercetare	■ Materiale din sticlă și ceramică sau articole confecționate din ele, fragmente ale articolelor din sticlă și ceramică, microparticule de sticlă și ceramică, obiectele purtătoare de straturi sau urme de sticlă și ceramică; ■ Mostre de comparație ale sticlei și ceramicii sau obiectelor confecționate din ele.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei sticlei/ceramicii în obiectele examinate; ■ Determinarea apartenenţei de grup a sticlei/ceramicii; ■ Stabilirea metodei de confecţionare a obiectelor examinate; ■ Stabilirea cauzei deteriorării integrităţii obiectelor confecţionate din sticlă/ceramică; ■ Stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Obiectul prezentat la examinare este confecționat din sticlă și/sau ceramică? ■ Care este conținutul chimic de bază al sticlei/ceramicii prezentate la examinare? ■ Care este tipul/genul sticlei/ceramicii depistate și în ce domenii se aplică? ■ Care este metoda de confecționare a obiectelor prezentate la examinare?

Întrebări tipice	■ Care este cauza deteriorării integrității obiectelor confecţionate din sticlă/ceramică prezentate la examinare? ■ Se aseamănă după componența fizico-chimică a sticlei/ceramicii articolele prezentate la examinare? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține sticlă și ceramică şi/sau articole fabricate din ele. ■ Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie: □ să asigure integritatea maximă a obiectelor; ambalajele se marchează într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul fragil; □ să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare; substanțele suspectate de a conține metale grele periculoase (cum ar fi, mercurul) sunt ambalate corespunzător în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.08. Examinarea materialelor polimerice şi a cauciucurilor

Scopul	Depistarea, identificarea, compararea, stabilirea apartenenței de gen şi grup a materialelor polimerice şi a cauciucurilor.
Reguli generale	Examinarea materialelor polimerice şi a cauciucurilor poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, auto-tehnică, balistică, tehnico-explozivă, tehnico-incendiară, alte specialități chimico-criminalistice etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține materiale polimerice şi/sau cauciucuri: articole din polimer și fragmente din acestea, cabluri, cauciucuri de la mijloace de transport, articole din cauciuc și fragmente din acestea, cizme din cauciuc, mănuși, bandă adezivă/ izolantă, clei, pelicule din polimer, materiale polimerice granulate, articole din plastic, ambalaje polimerice etc.; ■ Obiectele pe suprafața cărora se presupune că sunt urme de materiale polimerice şi/sau cauciucuri: urme de frânare pe carosabil, urme de pe automobile etc.; ■ Mostre de comparație ale materialelor polimerice şi/sau cauciucurilor.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei polimerilor/maselor plastice în obiectele examinate; ■ Determinarea apartenenței de grup a polimerilor/maselor plastice; ■ Stabilirea metodei de confecționare a obiectelor examinate; ■ Stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacțiune (contact) a obiectelor; ■ Prezenţa în produsele de ardere a urmelor polimerilor/maselor plastice; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Sunt prezente în conținutul sau pe suprafața obiectelor prezentate materiale polimerice şi/sau cauciucuri? Dacă da, de care anume? ■ Obiectele ridicate de la fața locului sunt identice cu mostrele de comparație prezentate?

Întrebări tipice	■ Care este metoda de confecționare a obiectelor prezentate la examinare? ■ Sunt prezente în produsele de ardere urme ale materialelor polimerice şi/sau cauciucurilor? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține materiale polimerice și/sau cauciucuri. ■ Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie să asigure integritatea maximă a obiectelor. ■ Obiectele în litigiu și mostrele de comparație trebuie prezentate spre examinare ambalate separat, pentru a se evita intercontaminarea.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.09. Examinarea criminalistică a lichidelor ce conţin alcool

11.09.01 Examinarea băuturilor alcoolice tari

11.09.02 Examinarea băuturilor slab-alcoolice şi a altor lichide ce conţin alcool

Scopul	Depistarea, identificarea şi compararea băuturilor alcoolice tari, băuturilor slab-alcoolice şi a altor lichide ce conţin alcool.
Reguli generale	Examinarea lichidelor ce conţin alcool poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: alte specialități chimico-criminalistice etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi băuturi alcoolice tari, băuturi slab-alcoolice şi alte lichide ce conţin alcool; ■ Obiectele pe suprafața cărora se presupune că sunt urme de băuturi alcoolice tari, băuturi slab-alcoolice şi alte lichide ce conţin alcool; ■ Mostre de comparație ale băuturilor alcoolice tari, băuturilor slab-alcoolice şi alor lichide ce conţin alcool.
Sarcinile expertizei	■ **Stabilirea** tipului concret al obiectului examinat (produs industrial: vin, divin, rachiu sau produs artizanal), a mărcii; ■ **Stabilirea** prezenței alcoolului în obiectele examinate; ■ **Stabilirea** naturii și apartenenței de grup a obiectelor examinate; ■ **Stabilirea** metodei de producere a obiectelor examinate şi a tipului de materie primă folosită; ■ **Examinarea** instalațiilor, pieselor şi stabilirea utilizării lor pentru producerea lichidelor ce conţin alcool; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Conține lichidul prezentat la examinare alcool? Dacă da, de care anume și care este concentrația alcoolică a acestuia? ■ Care este tipul băuturii alcoolice prezentate spre examinare (produs industrial: vin, divin, rachiu sau produs artizanal)?

Întrebări tipice

- Care este metoda de producere a obiectelor examinate şi care este tipul de materie primă folosită?
- S-au utilizat instalațiile, piesele prezentate pentru producerea lichidelor ce conţin alcool?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă lichidele care sunt suspectate de a fi băuturi alcoolice tari, băuturi slab-alcoolice şi alte lichide ce conţin alcool.
- Cantitatea minimă pentru băuturile alcoolice:
  - 250 ml de băuturi distilate;
  - minimum 500 ml de vin, bere;
  - în situaţii deosebite, pot fi înaintate şi cantităţi mai mici, cazuri în care nu se poate determina zaharoza şi zahărul reducător.
- Mod de ambalare: în recipiente din sticlă, materiale plastice sau metalice, închise etanș și sigilate.
- Probele în litigiu vor fi ambalate în colete separate de probele de comparație, pentru a preveni contaminarea acestora.
- Este contraindicată ambalarea în pungi din hârtie, pungi din material plastic de uz alimentar (subţiri, permeabile pentru substanţe volatile) sau în colete neetanșe.
- Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor, lichidele se ambalează în recipiente închise bine, pentru a evita scurgerile, evaporarea și intercontaminarea;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor; se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul inflamabil.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.10. Examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului

Scopul	Examinarea criminalistică a materialelor, documentelor şi scrisului (hârtiei, cernelurilor, cleiurilor şi altor materiale folosite la confecţionarea documentelor).
Reguli generale	Examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: tehnică a documentelor, grafoscopică, alte specialități chimico-criminalistice.
Obiect de cercetare	**Materiale scripturale:** ■ depuse sub formă de text sau imagine; ■ existente în rezervorul instrumentului scriptural (stilou, pix etc.), a cartuşului sau ribon-ului imprimantei sau fotocopiatorului color.
Sarcinile expertizei	■ **Examinarea** hârtiei, determinarea apartenenţei de grup, a prezenţei sau absenţei elementelor de protecţie etc.; ■ **Examinarea** materialelor scrisului, conţinutului instrumentelor scripturale (coloranţilor, cernelurilor, tuşurilor, minelor, creioanelor etc.); ■ **Examinarea** materialelor scripturale destinate obţinerii impresiunilor (vopsele pentru ştampile, coloranţi pentru maşini de scris, hârtie indigo, vopsele tipografice etc.); ■ **Examinarea** materialelor scripturale destinate obţinerii imaginii prin metode de multiplicare-copiere (toner termo-, electrofotografic, cerneală pentru imprimante jet-color etc.); ■ **Examinarea** cleiurilor; ■ **Examinarea** materialelor de copertare; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Care este tipul materialului scriptural? ■ Materialul scriptural în litigiu are caracteristici fizico-chimice asemănătoare sau diferite de cele ale uneia sau mai multor probe de comparație?

Întrebări tipice	■ Materialul scriptural cu care a fost scris textul sau desenată imaginea de pe documentul în litigiu are compoziţie chimică asemănătoare cu materialul scriptural pus la dispoziţie (toner, ribon, pastă de pix etc.)? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ În situaţia unor analize fizico-chimice nedistructive, sunt necesare cel puţin 3-4 caractere (litere sau cifre); ■ Analizele chimice efectuate pentru examinarea comparativă a coloranţilor organici sunt distructive şi necesită, de asemenea, 3-4 caractere; ■ Este necesar acordul organului de urmărire penală pentru aplicarea metodei distructive (afectarea integrităţii documentelor (probelor)); ■ Mod de ambalare: fiecare din obiectele de cercetare se ambalează SEPARAT în plicuri din hârtie sau folii/pungi din material plastic ori în flacoane din sticlă sau material plastic.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.11. Examinarea urmelor secundare ale tragerii şi a produselor împuşcăturii

Scopul	Depistarea şi identificarea urmelor secundare ale tragerii şi a produselor împuşcăturii.
Reguli generale	Examinarea urmelor secundare ale tragerii şi ale produselor împuşcăturii poate fi efectuată şi în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: balistică, traseologică, medico-legală, tehnico-explozivă, alte specialităţi chimico-criminalistice etc.
Obiect de cercetare	Obiectele pe suprafaţa cărora se presupune că sunt urme secundare ale tragerii şi ale produselor împuşcăturii: arme de foc, tuburi de cartuş, gloanţe, articole vestimentare, frotiurile de pe mâinile sau alte părţi ale corpului bănuitului/victimei etc.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei urmelor de împuşcătură/reziduuri de tragere pe obiect; ■ Identificarea apartenenţei deteriorării produse de arme de foc; ■ Stabilirea factorilor secundari ai împuşcăturii de pe deteriorări; ■ Determinarea direcţiei şi distanţei tragerii; ■ Stabilirea compoziţiei chimice a urmelor de depunere de pe deteriorări; ■ Determinarea poziţiei trăgătorului, direcţiei şi distanţei tragerii, poziţionării reciproce a obstacolului şi a armei în momentul tragerii; ■ Identificarea orificiilor de intrare/ieşire; ■ Identificarea tipului şi calibrului armei şi muniţiilor după urmele de tragere; Altele, similare celor menţionate.
Întrebări tipice	■ Sunt prezente urme secundare ale împuşcăturii/reziduuri de tragere pe obiectul prezentat la examinare? ■ Deteriorarea de pe suprafaţa obiectului este produsă de arma de foc? ■ Se poate preciza distanţa şi direcţia de la care s-a tras? Dacă da, care este direcţia şi distanţa tragerii?

Întrebări tipice

- Care este compoziția chimică a urmelor de depunere de pe deteriorări?
- S-au efectuat trageri din arma prezentată după ultima curățare?
- Pe obiectele de îmbrăcăminte (sau alte materiale) înaintate există particule de pulbere nearsă? În caz afirmativ, să se precizeze natura acesteia.

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele pe suprafața cărora se suspectă că sunt urme secundare ale tragerii şi de produse împușcăturii.
- Se va înainta arma ca atare, cu următoarele cerințe:
  - armele de foc trebuie să fie descărcate și asigurate, în caz contrar faptul dat va fi marcat/contrasemnat pe ambalaj într-un mod vizibil;
  - canalul țevii se asigură prin acoperire cu un tampon din hârtie, vată, tifon etc.
- În cazul prezentării frotiurilor de pe mâinile sau alte părți ale corpului bănuitului/victimei:
  - frotiurile se prelevă utilizând un solvent organic (alcool etilic) sau apă, în cazul utilizării apei ca solvent, se va asigura zvântarea (uscarea) frotiului înainte de ambalare;
  - fiecare frotiu se ambalează separat, cu indicarea datelor despre prelevare și circumstanțele ridicării (în special locul exact de unde s-au prelevat);
  - obligatoriu se prezintă un frotiu de control (frotiu îmbibat cu solventul care va fi utilizat pentru prelevare), ambalat separat, prelevat analogic frotiurilor de pe mâinile sau alte părți ale corpului bănuitului/victimei.
- Este necesară protejarea individuală a obiectelor de îmbrăcăminte prin plasarea de coli de hârtie între diferitele suprafețe ale obiectelor de îmbrăcăminte în momentul plierii pentru ambalare. Orificiile de pe articolele vestimentare/obiecte sunt conservate prin aplicarea pe o zonă mai mare în regiunea zonei de interes, a unor fragmente de hârtie, pe ambele părți.
- Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie să asigure integritatea maximă a obiectelor.
- Obiectele de cercetare trebuie prezentate spre examinare ambalate separat pentru a se evita intercontaminarea.
- Mod de ambalare: recipiente din sticlă sau material plastic sigilate; ambalaj din hârtie sau plastic sigilat.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.12. Examinarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii

Scopul	Depistarea și identificarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii.
Reguli generale	Examinarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: balistică, traseologică, medico-legală, tehnico-explozivă, alte specialităţi chimico-criminalistice, IT, dispozitivelor radioelectronice, etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanţe explozive: grenade, substanțe solide etc.; ■ Obiectele pe suprafaţa cărora se presupune că sunt produse și urme de explozii: fragmente ale dispozitivelor explozive, articole vestimentare etc.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenţei/absenţei substanţei explozive; ■ Determinarea apartenenţei de grup, tip, a destinaţiei, domeniului de aplicare, originii, condiţiilor de apariţie, cauzelor modificării proprietăţilor substanţelor explozive şi circumstanţele formării urmelor acestora; ■ Determinarea masei concrete a substanţei explozive; ■ Stabilirea compoziţiei substanţei explozive, încărcăturii mijlocului pirotehnic; ■ Determinarea apartenenţei de grup, tip a substanţei căutate şi a celei verificate; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Se conține în obiectul prezentat la examinare substanţe explozive? Dacă da, de care anume? Care este destinația și domeniul de aplicare a acesteia? ■ Sunt careva urme de explozii pe suprafeţele obiectelor, care sunt circumstanţele formării acestor urme? ■ Care este masei substanţei explozive depistate? ■ Care este compoziţia substanţei explozive și/sau încărcătura mijlocului pirotehnic? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanţe explozive, produse şi a urme de explozii.
- Obiectele de cercetare trebuie prezentate spre examinare ambalate separat pentru a se evita intercontaminarea
- Ambalajele în care se prezintă obiectelor de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, sunt ambalate corespunzător în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.13. Examinarea substanţelor de proveniență a solului

Scopul	Depistarea, identificarea şi stabilirea apartenenței de gen şi grup a substanţelor de proveniență a solului, a stratificărilor de sol, precum și a faptului de interacțiune a obiectelor.
Reguli generale	Examinarea substanţelor de proveniență a solului poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, tehnico-explozivă, auto-tehnică, ecologică a solului etc.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanţe de proveniență a solului: nisip, argilă, noroi etc. ■ Obiectele pe suprafața cărora se presupune că sunt urme de substanţe de proveniență a solului: încălțăminte, articole vestimentare, cauciucuri de la mijloace de transport etc. ■ Mostre de comparație a substanţelor de proveniență a solului.
Sarcinile expertizei	■ Stabilirea prezenței depunerilor de sol şi a localizării lor; ■ Stabilirea apartenenței de gen şi grup, naturii depunerilor (pedologice sau tehnogene); ■ Stabilirea faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ Identificarea zonei geografice de proveniență; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Se atribuie obiectele prezentate la examinare la substanțele de proveniență a solului? Dacă da, sunt valabile pentru examinarea comparativă? ■ Sunt prezente pe suprafața obiectelor prezentate depuneri de sol, dacă da care este localizarea lor? ■ Care este genul şi grupul substanțelor de proveniență a solului depistate? ■ Care este natura depunerilor de sol prezentate (pedologice sau tehnogene)? ■ Se aseamănă după componența fizico-chimică probele de sol prezentate la examinare? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- La examinare se prezintă obiectele care sunt suspectate de a fi sau de a conține substanţe de provenienţă a solului.
- În cazul unor obiecte cu volum mare, ridicarea și transportarea cărora fiind dificilă sau imposibilă, la examinare se pot prezenta doar mostre.

  La prelevarea mostrelor vor fi respectate următoarele principii:

  - proprietățile mostrei sunt o reflectare fidelă a proprietăților întregului volum din care au fost prelevate;
  - integritatea mostrei este conservată în timpul și după prelevare (adică proba rămâne aceeași între momentul când este prelevată și momentul în care este supusă analizei).

- Mod de ambalare: în recipiente din sticlă, materiale plastice sau metalice, închise etanș şi sigilate.
- Probele în litigiu vor fi ambalate în colete separate de probele de comparație pentru a preveni contaminarea acestora.
- Este contraindicată ambalarea în pungi din hârtie, pungi din material plastic de uz alimentar (subţiri, permeabile pentru substanţe volatile) sau în colete neetanșe.
- De asemenea, ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:

  - să asigure integritatea maximă a obiectelor; obiectele fragile se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul fragil, pentru a asigura manipularea cu atenție a ambalajelor;
  - să nu permită contaminarea între conținuturile diferitor tipuri de substanțe; se recomandă ambalarea separată a obiectelor care diferă vizibil și se presupune că fac parte din clase diferite de substanțe.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.14. Examinarea inscripţiilor de marcare, a urmelor de ştanţare şi refacere a inscripţiilor pe obiecte

Scopul	Examinarea inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiecte din metal, lemn sau plastic, în scopul stabilirii modificării (falsificării) parţiale sau totale a conținutului inițial al lor şi refacerii conținutului inițial.
Reguli generale	Examinarea inscripţiilor de marcare, a urmelor de ştanţare şi refacere a inscripţiilor pe obiecte în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: traseologică, balistică, tehnico-explozivă, tehnică a documentelor, grafoscopică, alte specialități fizico-chimice etc.
Obiect de cercetare	Obiectele din metal, lemn și/sau plastic pe suprafața cărora sunt prezente inscripții de marcare sau urme de ștanțare, spre exemplu: diferite articole pe care sunt gravate/ștanțate inscripții, cum ar fi: arme, caroseria automobilelor, carduri bancare ș.a.
Sarcinile expertizei	■ **Determinarea** faptului dacă inscripțiile, seriile, marcajele de pe obiectele din metal, lemn sau plastic sunt inițiale sau au fost modificate prin anumite metode; ■ **Determinarea** faptului dacă inscripțiile, seriile, marcajele de pe obiectele din metal, lemn sau plastic şi-au pierdut conţinutul inițial ca rezultat al exploatării sau au fost înlăturate printr-o anumită metodă; ■ **Stabilirea** mijloacelor tehnice (instrumentelor) cu ajutorul cărora s-a realizat modificarea şi identificarea lor; ■ **Refacerea** conținutului inițial al inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiectele din metal, lemn sau plastic; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Pe suprafața obiectelor prezentate sunt anumite simboluri sau semne de marcare? Dacă da, care anume? ■ Inscripțiile, seriile, marcajele de pe obiectele prezentate au fost supuse modificării prin anumite metode chimice sau fizice? ■ Inscripțiile, seriile, marcajele de pe obiectele din metal, lemn sau plastic şi-au pierdut conţinutul inițial ca rezultat al exploatării sau au fost înlăturate printr-o anumită metodă?

Întrebări tipice	■ Care sunt mijloacele tehnice (instrumentele) cu ajutorul cărora s-a realizat modificarea şi identificarea lor? ■ Este posibilă refacerea conținutului inițial al inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiectele din metal, lemn sau plastic? Dacă da, care este conținutul inițial al acestora? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ La examinare se prezintă obiectele din metal, lemn și/sau plastic pe suprafața cărora sunt prezente inscripții de marcare sau urme de ștanțare. ■ Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie: □ să asigure integritatea maximă a obiectelor; obiectele fragile se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul fragil și fixate corespunzător, pentru a asigura manipularea cu atenție a ambalajelor și transportarea în siguranță; □ să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, seringile, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare; substanțele suspectate de a fi acizi sau alte substanțe chimice periculoase sunt ambalate în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos.

11 EXPERTIZA MATERIALELOR ŞI A SUBSTANŢELOR

11.15. Examinarea substanţelor necunoscute

Scopul	Examinarea chimică a substanţelor care nu pot fi atribuite, măcar cu probabilitate, de către ordonator la o anumită grupă.
Obiect de cercetare	■ Obiectele care nu pot fi atribuite, măcar cu probabilitate, de către ordonator la o anumită grupă: substanţe solide în formă de praf/ cristale, mase vâscoase, substanţe lichide inodore, suspensii etc. ■ Obiectele pe suprafaţa cărora se presupun că sunt prezente asemenea substanţe.
Sarcinile expertizei	■ De diagnostic: stabilirea naturii, apartenenţei de grup a substanţei; ■ De identificare: stabilirea comunităţii de grup sau a individualităţii concrete a substanţelor (două sau mai multe); Altele, similare celor menţionate.
Întrebări tipice	■ Care este natura substanței (organică/anorganică)? ■ La ce categorie se atribuie substanța respectivă? ■ Care este compoziția chimică a obiectelor prezentate la examinare? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ La examinare se prezintă obiectele care nu pot fi atribuite, măcar cu probabilitate, de către ordonator la o anumită grupă. ■ În cazul unui număr mare de obiecte ce constituie o populație omogenă (au aceleași caracteristici: culoare, formă, miros, dimensiuni, inscripții etc.), ridicarea și transportarea cărora fiind dificilă sau imposibilă, la examinare se pot prezenta doar un eșantion din întreaga populație. La prelevarea eșantioanelor vor fi respectate următoarele principii: □ proprietățile eșantionului sunt o reflectare fidelă ale proprietăților întregii populații din care au fost prelevate; □ fiecare unitate din populație are o șansă egală de a fi selectată; □ integritatea eșantionului este conservată în timpul și după eșantionare (adică proba rămâne aceeași între momentul când este prelevată și momentul în care este supusă analizei).

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Ambalajele în care se prezintă obiectele de cercetare trebuie:
  - să asigure integritatea maximă a obiectelor; obiectele fragile se ambalează în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul fragil și fixate corespunzător, pentru a asigura manipularea cu atenție a ambalajelor și transportarea în siguranță;
  - lichidele se ambalează în recipiente închise și etanșe, pentru a evita scurgerile; în recipiente din sticlă, materiale plastice sau metalice, închise etanș și sigilate. Este contraindicată ambalarea în pungi din hârtie, pungi din material plastic de uz alimentar (subţiri, permeabile pentru substanţe volatile) sau în colete neetanșe;
  - să asigure siguranța personalului implicat în manipularea lor, seringile, cuțitele și alte obiecte ascuțite se ambalează doar cu asigurarea acoperirii zonelor tăioase și înțepătoare; substanțele suspectate de a fi acizi sau alte substanțe chimice periculoase sunt ambalate în pachete marcate într-un mod vizibil și accentuat despre conținutul periculos;
  - să nu permită contaminarea între conținuturile diferitor tipuri de substanțe, se recomandă ambalarea separată a obiectelor care diferă vizibil și se presupune că fac parte din clase diferite de substanțe.
- Probele în litigiu vor fi ambalate în colete separate de probele de comparație, pentru a preveni contaminarea acestora.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.01. Examinarea obiectelor de proveniență animală (zoologică)

Scopul	Examinarea obiectelor de proveniență animală (zoologică).
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – substanțe de marcaj cu care s-au marcat obiectele în litigiu pe suport similar cu cel în litigiu. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ ustensile de braconaj (arme, cuțite, capcane etc.); ■ haine cu pete de sânge de origine animală etc.; ■ animale (inclusiv părți separate ale corpului animal); ■ piele, țesuturi, gheare, schelete, oase, cartilaje; ■ fire de origine animală; ■ produse și deșeuri vitale de animale; ■ urmele diferitor specii de animale; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ Examinarea obiectelor de proveniență animală (zoologică).
Întrebări tipice	■ Sunt obiectele prezentate particule de blană ale animalelor? ■ Au fost depistate pe obiectele purtătoare prezentate fire asemănătoare cu blana animalelor (microparticulele țesuturilor animale)? ■ Care este apartenența specifică a obiectelor prezentate la examinare? ■ Care este mecanismul de detașare a obiectelor cercetate de la animalul purtător?

Întrebări tipice

- De ce gen este animalul purtător?
- Firele de păr examinate poartă un caracter nativ? Sunt ele modificate?
- Firele de păr sunt vopsite artificial? Ce tip de vopsea a fost aplicată?
- Au fost depistate pe firele de blană anumite urme distructive?
- Care este cauza schimbărilor distructive?
- Obiectele examinate au aceeași apartenență de gen?
- În cazul apartenenței la același gen, obiectele după trăsăturile comune fac parte din aceeași grupă?
- În cazul aceleiași apartenențe de grup, obiectele examinate au aceeași origine?
- S-a stabilit o interacțiune comună între obiectele purtătoare?
- Obiectele examinate fac parte din blana animalului?
- Cărui animal aparțin firele de blană?
- Blana aparține unui singur animal sau a fost colectată de la mai mulți indivizi?
- Obiectele examinate fac parte din blana animalului sau este un fragment de materie primă?
- Sunt prezente pe firele de blană anumite schimbări patologice?
- Pe arma de vânătoare sunt anumite urme ce detestă actul de braconaj?
- Firele de blană ridicate de pe cuțitul prezentat pentru examinare fac parte din blana animalului depistat la fața locului?
- Pe suprafața obiectelor depistate la fața locului au fost depistate anumite urme ale animalelor vânate?
- Cărui animal aparțin urmele depistate pe zăpadă?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Important: fiecare din obiectele de cercetare se ambalează SEPARAT!

- Suplimentar se prezintă expertului: materialele cauzei penale, procesele-verbale: de cercetare la fața locului, de cercetare a obiectelor depistate, prelevate, fixate și ridicate; condițiile de prelevare, ambalare, conservare și prezentare în cadrul laboratorului.

Expertiza judiciară zoologică este un tip de cercetare biologică. Acest tip de examinare analizează obiecte ale naturii vii, precum și părți ale organismelor vii, urme și produse ale activității lor vitale. Obiectele de studiu ale examinării zoologice conțin informații despre evenimentul care a avut loc, care se află în câmpul vizual al autorităților judiciare sau organului de urmărire penală. Datele extrase în cursul analizei au valoare probatorie.

Cerințe
(față de obiecte și/ sau mostre)

Cerințele față de materialele prezentate:

- Particulele găsite ale epidermei animalelor, fire de păr, blană, sunt supuse examinării zoologice. Mai rar, particulele de solzi de reptile, fragmentele altor animale supuse analizei necesare pentru identificarea unei specii sau pentru identificarea unor părți separate. În ultimii ani, protozoarele, care includ ciliate, amibe, flagelate și rizopode au fost din ce în ce mai studiate. Stabilirea tipurilor de protozoare și a numărului acestora permite identificarea zonelor de teren sau regiuni naturale care sunt asociate cu un anumit caz în curs de investigare.
- Examinează produsele obținute prin prelucrarea incompletă a oricărei materii prime biologice. Astfel de obiecte includ cochilii de moluște și obiecte realizate din acestea, bureți de apă dulce, perle, mumii, făină de oase, obiecte din corn sau os. Acesta este un tip destul de exotic al unei astfel de cercetări, dar, cu toate acestea, studiul unor astfel de materiale și obiecte se află în domeniul de competență al unui zoolog expert.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.02. Expertiza obiectelor de provenienţă vegetală (botanică)

Scopul

Examinarea obiectelor de provenienţă vegetală (botanică).

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- ustensile din cadrul defrișărilor ilegale ale pădurilor, parcurilor, rezervațiilor;
- cercetarea la faţa locului a obiectului expertizei (arbore accidentat);
- determinarea stării fitosanitare a arborelui, prezenţa paraziţilor şi dăunătorilor periculoşi;
- cioturi ale diferitor specii de arbori cu urme ale diferitor instrumente;
- stabilirea defrișării ilegale a pădurilor și spațiilor verzi;
- examinarea la faţa locului a tăierilor ilegale forestiere;
- colectarea materialelor pentru examinările dendrocronologice;
- examinarea lemnului;
- examinarea mijloacelor tehnice (bur, pile, ferăstraie, topoare, mijloace de transport etc.);
- haine cu resturi vegetale (fragmente de plante, semințe, spori, polen etc.);
- plante (inclusiv sporii) şi părți structurale (frunze, rădăcini, scoarță, flori, semințe, fructe, spori, polen etc.);
- ciuperci și licheni;
- fân;
- fragmente vegetale sau plante superioare;
- plante inferioare (ciuperci, muşchi şi altele).

Obiect de cercetare	■ Produse fabricate din materii de origine vegetală (țigări, condimente vegetale etc.), obiecte, ridicate de la fața locului, pe care sunt resturi de origine vegetală (scai, polen, microparticule, ciuperci etc.); Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ Examinarea obiectelor de proveniență vegetală (botanică).
Întrebări tipice	■ Ce prezintă materialul biologic prezentat pentru examinare? ■ Sunt pe obiectele prezentate (pe suprafața hainelor, încălțămintei, pe mijloacele de transport sau în interior, pe uneltele infracțiunii etc.) pentru examinare urme de resturi vegetale (semințe, polen, rămășițe de scoarță etc.)? ■ Care este caracteristica sistematică a materialului cercetat și legătura lui cu locul faptei? ■ Pe suprafața obiectelor prezentate pentru examinare sunt microobiecte de natură vegetală? ■ Care este natura substanței prezentate pentru cercetare? ■ Care este arealul de răspândire a plantelor depistate la locul faptei? ■ În ce stadiu de dezvoltare vegetativă se află planta (grupa de plante) examinate și care este vârsta lor? ■ În ce perioadă a anului (primăvară-vară, toamnă-iarnă) au fost ridicate obiectele și probele model pentru cercetare? ■ Sunt pe obiectele prezentate pentru examinare fragmentele uneia și aceleiași plante? ■ Cărei plante îi aparține fragmentul prezentat pentru examinare? ■ Ce specii de plante fac parte din grupul prezentat pentru examinare? ■ La ce clasă, gen de plante se referă fragmentul de origine vegetală prezentat spre examinare și ce vârstă are? ■ Care este compoziția chimică a substanței de origine vegetală? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ **Colectarea obiectelor de origine vegetală:** □ plante intacte în litigiu și de referință; □ diferite organe de plante (rădăcini, tulpini, frunze, fructe uscate și suculente, semințe); □ fragmente de organe (fragmente de rădăcini, tulpini, frunze, fructe, semințe).

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- **Principiile generale de colectare a obiectelor de origine vegetală (plante ierboase, semilemnoase):**
  - **partea aeriană (herba)** se colectează pe vreme uscată, în perioada când planta are cele mai multe flori (indicându-se toate condițiile climaterice). În perioada umedă se ambalează numai după perioada de uscare, ferindu-se de razele solare directe;
  - colectarea **frunzelor (folium),** în cazul materialului de referință, are loc primăvara, până la înflorire, când ele au ajuns la maturitate. Condițiile de ridicare a frunzelor variază de la specie la specie. Pentru majoritatea speciilor, frunzele se recoltează pe timp însorit. Astfel, frunzele care conțin uleiuri volatile se colectează pe timp noros sau dimineața, alegând doar cele sănătoase cu pețiol și limb intact. În cazul frunzelor prea mici, dificil de ridicat prin ciupire sau strujire, se colectează cu tot cu tulpină sau fragmente de ramuri;
  - **florile sau inflorescenţele (flores)** se recoltează în toate stadiile lor de dezvoltare, corelând colectarea cu conţinutul maxim de substanțe active (în cazul analizelor chimice). Timpul optim al zilei pentru ridicarea florilor, cu unele excepţii, este în jurul prânzului, pe vreme uscată şi însorită. Florile se colectează manual întregi sau cu foarfeca, pentru a nu strivi mult țesuturile;
  - modul de colectare a **fructelor (fructus)** este condiţionat de natura fructului (uscat sau suculent): cele cărnoase se recoltează manual la maturitate deplină, fructele uscate înainte de deschiderea lor, la dezvoltarea completă a seminţelor, astfel încât maturizarea şi deschiderea lor să se producă în timpul perioadei de uscare;
  - **seminţele (semen)** se recoltează la deplina maturitate. În cazul fructelor deschise, acestea se culeg înainte de desfacerea lor spontană.

Ambalarea şi marcarea trebuie să fie corespunzătoare cu natura obiectelor ridicate și cu specificul de conservare, depozitare şi păstrare în condiţii cât mai bune, minimizând impactul factorilor nefavorabili (lumină, umiditate, dăunători, fungi etc.), pentru excluderea momentelor imprevizibile şi optimizarea transportării în laborator, fără a dăuna calităţii, evitând pierderile urmelor.

- Calitatea ambalării depinde mult de condițiile climaterice și de starea în care a fost depistat materialul la fața locului. Astfel, frunzele, florile şi plantele ierboase în întregime se ambalează dimineața, pe timp noros, pentru a evita sfărâmarea, dar în același timp să nu fie în stare umedă. Pentru ambalaj se folosesc pungi şi saci de hârtie standard, mai ales pentru plante, flori, frunze, fructe, seminţe.
- Sacii de polietilenă şi cutiile de plastic, borcanele de sticlă, eprubetele se utilizează pentru ambalarea microparticulelor, fragmentelor mici și materialelor vegetale sensibile la umiditate.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.01 Expertiza ecologică a solului

Scopul	Examinarea substanţelor de proveniență a solului în scopul depistării, identificării şi stabilirii apartenenţei de gen şi grup a stratificărilor de sol, a faptului de interacţiune a obiectelor, precum și determinarea gradului de poluare a solului.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- Stratificări de sol, substanțe de proveniență a solului;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

Stabilirea calității solului în baza unei rotații a terenurilor supuse investigațiilor cu intervale de 4-5 ani, în scopul determinării:

- poluanţilor organici – clororganici, fosfororganici, pesticide simmtriazinice şi altele, bifenili policloruraţi (BPC), hidrocarburi poliaromatice, compuşi organici volatili etc.;
- poluanţilor anorganici – formele totale şi mobile ale metalelor grele, nitraţi, fosfaţi, sulfaţi etc.;
- electroconductibilității (salinitatea) şi acidității solului;
- caracteristicilor fertilității solului, ce includ analiza următorilor parametri: agrochimici (pH, substanţe organice, aciditatea de schimb); macroelemente (azot nitric, azot amoniacal, fosfor mobil şi total, potasiu mobil, calciul şi magneziul de schimb, azot total); microelemente - cupru mobil, zinc mobil, mangan mobil.

Întrebări tipice

- Compoziția solului în urma impactului ecologic a influențat flora și fauna sectorului dat?
- Care este nivelul de radiație a solului conform normelor permise?
- Cum s-a schimbat compoziția solului în urma impactului natural, antropogen, natural-antropogen? Prin ce se explică uscarea vegetației (plantele ierboase, arbori, arbuști) în sectorul dat?
- Prin ce se explică uscarea vegetației (plantele ierboase, arbori, arbuști) în sectorul dat?
- Au fost depistate la locul faptei forme de degradare a solului?
- Care sunt cauzele care au intensificat sau au provocat degradarea fizică a solului?
- A fost respectat asolamentul în scopul prevenirii degradării și refacerii structurii solului?
- Pe ce cale a fost înlăturat stratul fertil al solului (intensificarea eroziunilor, scurgerea de suprafață, dezmiriștirea prin incendiere etc.)?
- Au fost întreprinse măsuri de prevenire a eroziunii solului?
- Care este cauza alunecărilor de teren în sectorul dat? Au fost întreprinse măsuri de prevenire și combatere a alunecărilor de teren?
- La determinarea compoziției chimice a solului, persistă excesul de salinizare în probele prezentate pentru examinare?
- S-a constatat poluarea solului (prezența metalelor grele în compoziția chimică etc.) în probele ridicate de la fața locului?
- După compoziția chimică, nămolul de la stația de epurare aplicat pe terenul agricol corespunde normelor igieno-ecologice?
- Care este concentrația metalelor grele în compoziția solului prezentat la examinare?
- Care este gradul de poluare a solului în urma catastrofei ecologice (compoziția chimică)? A fost un impact natural sau declanșat de influența negativă antropologică?
- Sunt pe obiectele prezentate (este necesar de a numi obiectele purtătoare) stratificări de proveniență solului?
- Care este localizarea stratificărilor depistate pe obiectele purtătoare?
- Stratificările depistate au apartenență comună (diferită) de gen, grupă?
- Care este mecanismul de formare a stratificării solului pe obiectele purtătoare (a numi obiectele purtătoare)?
- Se poate determina după stratificările de pe obiecte dacă acestea au fost în interacțiune de contact?
- Conține solul prezentat amestecuri caracteristice, care indică sursa proveniență lui?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Prelevarea probelor se efectuează de către specialist, conform cerințelor și indicațiilor metodice corespunzătoare domeniului.

Mostrele de sol sunt cercetate pentru determinarea proprietăților care reflectă reacţiile biogeochimice, aceasta însemnând că expertul tratează mostra aşa precum ar lucra cu un ţesut viu.

Degradarea solului în zona săpăturilor:

- decopertarea şi îndepărtarea solului vegetal;
- compactarea solurilor;
- eroziunea solului şi alunecări de teren;
- erodarea și degradarea solurilor din cauza lucrărilor de întreţinere a taluzurilor etc.

Caracteristicile solurilor dominante:

- condiții chimice din sol;
- vulnerabilitatea și rezistența solurilor dominante;
- tipuri și culturi pe sol din zona respectivă;
- poluarea existentă;
- tipuri de poluanți și concentrații;
- sursa de poluare a solurilor: surse de poluare fixe sau mobile ale activității economice propuse (chimice, entomologice, parazitologice, microbiologice, radiații), tipuri și cantități/ concentrații estimate de poluanți;
- prognoza impactului;
- măsuri de diminuare a impactului;
- hărți și desene la capitolul sol.

Sursele de poluare a solului pot fi grupate pe trei nivele de semnificaţie:

- nivelul I – surse de poluare permanente;
- nivelul II – surse de poluare potenţiale;
- nivelul III – surse de poluare indirecte.

Poluarea solului se manifestă prin:

- degradare fizică, respectiv, compactare şi degradarea structurii;
- degradare chimică, determinată de creşterea conţinutului de metale grele, pesticide, modificarea pH-ului;
- degradare biologică, determinată de germeni patogeni;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Solul este permanent supus proceselor biologice şi geochimice. Cele mai multe procese biologice (organice) au loc în straturile de suprafaţă, dar odată cu înaintarea în adâncime, cu aproximativ 38,1 cm sau mai mult, materia organică se reduce până la 1% ori mai puţin. Această schemă de stratificare a solului matur (cu un amestec de materie organică şi anorganică la adâncimi diferite) se numeşte profil de sol. O înaintare în adâncimea solului ar putea releva orizontul de sol, care demonstrează cum procesul de stratificare formează solul.

Fiecare profil de sol presupune un ansamblu de caracteristici individuale, precum aspectul, culoarea, textura şi saturaţia (unde cantitatea de saturaţie cu apă este factor al densităţii şi greutăţii). Structura solului şi nu profilul este, totuşi, cea mai importantă trăsătură criminalistică. Aceasta se referă la aranjamentul grupat al particulelor (nisip, nămol sau argilă) care formează solul, precum şi mărimea şi forma respectivelor particule.

Aranjamentul particulelor poate fi:

- granulat;
- plat;
- sub formă de blocuri;
- unghiular;
- în formă de coloană (sub microscop).

Structura solului rămâne aceeaşi, indiferent dacă se examinează o probă de sol sau o bucată de noroi ridicată de pe pantalonii suspectului.

Analiza geochimică a solului implică determinarea, prin intermediul testelor chimice, a celor mai importante elemente distinctive ale mostrelor de sol, cum ar fi dioxidul de siliciu, fierul şi aluminiul. Solul bogat în dioxid de siliciu se găseşte, în general, în zonele cu climă mai rece, iar aluminiul şi fierul se găseşte în zonele mai calde. Fiecare stat din SUA şi fiecare din zonele acestora au cartografiate şi indexate proiecţiile conţinutului mineral al solului. Biroul Federal de Investigaţii şi majoritatea laboratoarelor criminalistice au acces la această informaţie, fapt care ajută la determinarea locului de proveniență a solului. De fapt, există o Bază de Referinţă Mondială pentru toate solurile de pe mapamond (Bridges, 1997). Majoritatea savanţilor în domeniu consideră că nu există pe suprafaţa globului două puncte cu exact acelaşi sol (Murray & Tedrow, 1975). Turba, care se găseşte în zonele mlăştinoase, mocirloase sau în regiunile litorale, este oarecum diferită având proprietăţi unice datorate vegetaţiei (care a format turba), precum şi fluxurilor mareice şi nivelului de salinitate. În acelaşi fel, solul care conţine o cantitate mare de polen şi spori (un ciucure de porumb conţine 50 de milioane de granule de polen) poate asigura o „urmărire precisă” pentru că această materie se poate răspândi sute de kilometri. Palinologia se ocupă cu studiul sporilor şi a polenului, reprezentând o ramură în devenire a geologiei judiciare, marcând un progres constant (Moore, 1991).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.02 Expertiza ecologică botanică

Scopul	Identificarea obiectelor de origine vegetală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat.
Reguli generale	**ACȚIUNI**

Sarcini de identificare	**Sarcini de diagnostic, situaționale etc.**
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Sarcinile expertizei	Examinarea obiectelor de provenienţă vegetală.
Obiect de cercetare	■ ustensile din cadrul defrișărilor ilegale ale pădurilor, parcurilor, rezervațiilor; ■ cercetarea la faţa locului a obiectului expertizei (arbore accidentat); ■ determinarea stării fitosanitare a arborelui, prezenţa paraziţilor şi dăunătorilor periculoşi; ■ cioturi ale diferitor specii de arbori cu urme ale diferitor instrumente; ■ stabilirea defrișării ilegale a pădurilor și spațiilor verzi; ■ examinarea la fața locului a tăierilor forestiere ilegale; ■ colectarea materialelor pentru examinările dendrocronologice; ■ examinarea lemnului; ■ examinarea mijloacelor tehnice (bur, pile, ferăstraie, topoare, mijloacelor de transport etc.); ■ haine cu resturi vegetale (fragmente de plante, seminţe, spori, polen etc.);

Obiect de cercetare

- plante (inclusiv sporii) şi părți structurale (frunze, rădăcini, scoarță, flori, semințe, fructe, spori, polen etc.);
- ciuperci și licheni;
- fân;
- fragmente vegetale sau plante superioare;
- plante inferioare (ciuperci, muşchi şi altele);
- produse fabricate din materii de origine vegetală (ţigări, condimente vegetale etc.), obiecte, ridicate de la fața locului, pe care sunt resturi de origine vegetală (scai, polen, microparticule, ciuperci etc.);
- determinarea obiectelor de natură vegetală pe obiectele concrete (haine, încălţăminte, mijloc de transport, instrumente etc.);
- determinarea părţilor de plante, care constituie obiectul cercetat;
- stabilirea structurii componente a modelului vegetal studiat;
- determinarea apartenenţei obiectului cercetat la o plantă concretă;
- stabilirea originii obiectului cercetat;
- apartenenţa obiectului cercetat la o anumită grupă de obiecte;
- capacitatea germinativă a materialului semincer;
- apartenenţa sistematică a arborilor în baza analizei lemnului;
- stabilirea vârstei arborilor;
- examinarea fitopatologică (analiza bolilor şi dăunătorilor plantelor);

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce prezintă materialul biologic prezentat pentru examinare?
- Sunt pe obiectele prezentate (pe suprafața hainelor, încălțămintei, pe mijloacele de transport sau în interior, pe uneltele infracțiunii etc.) pentru examinare urme de resturi vegetale (semințe, polen, rămășițe de scoarță etc.)?
- Care este caracteristica sistematică a materialului cercetat și legătura lui cu locul faptei?
- Pe suprafața obiectelor prezentate pentru examinare sunt microobiecte de natură vegetală?
- Care este natura substanței prezentate pentru cercetare?
- Care este arealul de răspândire a plantelor depistate la locul faptei?
- În ce stadiu de dezvoltare vegetativă se află planta (grupa de plante) examinate și care este vârsta lor?
- În ce perioadă a anului (primăvară-vară, toamnă-iarnă) au fost ridicate obiectele și probele model pentru cercetare?
- Sunt pe obiectele prezentate pentru examinare fragmentele uneia și aceleiași plante?

Întrebări tipice

- Cărei plante îi aparține fragmentul prezentat pentru examinare?
- Ce specii de plante fac parte din grupul prezentat pentru examinare?
- La ce clasă, gen de plante se referă fragmentul de origine vegetală prezentat spre examinare și ce vârstă are?
- Care este dominanța specifică a ecosistemului în cauză?
- Care este compoziția chimică a substanței de origine vegetală?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- **Materialul de referință** se colectează la sfârşitul perioadei de vegetaţie, când acestea sunt cele mai bogate în substanţe active, toate organele totalmente sunt dezvoltate. În unele cazuri, organele subterane se colectează primăvara, înainte de începutul circulaţiei sevei.
- **Colectarea organelor subterane** de la plante spontane conţine în sine un pericol potenţial de eroare, legat de identificarea apartenenţei organului unei anumite specii.

Erorile pot fi cauzate de absenţa părţii aeriene, în special a florilor, elemente care facilitează identificarea speciei. Reieșind din cele expuse, propunem unele momente esențiale în procesul de colectare a plantelor ierboase, semilemnoase, ce necesită a fi respectate.

Plantele sau organele acestora se colectează numai de un personal special pregătit pentru a preveni substituirile cauzate de necunoaşterea plantelor, dar şi pentru a nu provoca deteriorarea materialului, pierderea urmelor esențial criminalistice, minimizarea posibilității de a determina obiectele până la nivel de specie.

În unele cazuri, obiectele sunt colectate manual sau cu anumite instrumente. Pentru fiecare organ al plantei, în calitate de obiect în litigiu de origine vegetală, există o perioadă optimă şi un anumit mod de recoltare, fixare, ambalare și păstrare pentru cercetarea ulterioară în cadrul unui laborator sau păstrarea ca modele de referință pentru viitoarele expertize judiciare ecologice sau biologice.

Cerințe:

- ridicarea se efectuează cu instrumentele adecvate (hârleț, sapă, cazma) în așa mod pentru a păstra aspectul morfologic intact;
- imediat după recoltare, se îndepărtează rădăcinile şi părţile alterate, nisipul şi solul (prin scuturare şi spălare rapidă sub jet de apă rece (pentru a nu admite spălarea substanţelor), evitând traumatizarea organelor și vârfurilor vegetative;
- în caz de necesitate, particulele de sol se păstrează pentru examinarea lor ulterioară în cadrul expertizei ecologice a solului;
- pe fonul unei file albe, materialul se fixează, cu indicarea locului (schematic) de colectare;
- ambalarea și etichetarea lor.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Ambalajul trebuie să fie sigilat, etichetele să conțină:

- numărul ambalajului;
- numărul dosarului penal;
- data colectării;
- obiectul;
- dimensiunile locului;
- timpul ridicării;
- condițiile climaterice;
- starea în care a fost ambalat;
- locul (unele puncte de reper) și condițiile pedologice;
- condițiile de umiditate - insuficiente, normale, excesive;
- se indică și alte particularități specifice;
- funcția, numele, prenumele persoanei ce a efectuat examinări;
- la fața locului, semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

Expertiza judiciară ecologică botanică este o formă procesuală de cunoștințe speciale pentru cercetarea defrișării ilegale a pădurilor și spațiilor verzi, distrugerea diverselor ecosisteme naturale, natural artificiale și artificiale. Analiza dosarelor penale indică faptul că de astfel de examinări se ocupă trasologia, dar în același timp un rol esențial îl joacă expertiza ecologică judiciară botanică aplicând metodele dentrocronologice.

Colectarea materialelor se efectuează în timpul procedurii penale sau după deschiderea dosarului penal. Dar cel mai des în 99% din cazuri probele de lemn sunt ridicate în timpul examinărilor la fața locului. În prezent, pentru colectarea probelor model se aplică metoda burghiului, pentru a micșora volumul și greutatea probelor se colectează cepuri. Miezul obținut în rezultatul acestei metode are o formă cilindrică (cep), obținut cu ajutorul burghiului din lemnul prelucrat sau natural. Se colectează radial, de dorit să conțină toate inelele anuale, ajungând până la măduvă.

De obicei, pentru un studiu detaliat dendrocronologic se colectează probe de lemn de la 15-30 de arbori de aceeași specie, dar pentru efectuarea unei expertize pe un dosar penal, cantitatea lor poate fi mai mică. Cantitatea probelor depinde de întrebările expertizei. E suficientă colectarea probelor de la 5-10 trunchiuri de copaci (cioturi, resturile depistate în urma tăierilor ilegale) de la fața locului pentru studiul comparativ.

În vederea obținerii probelor pentru studiul dentrocronologic este binevenită invitarea unui specialist în domeniu pentru colectarea corectă și calitativă a probelor.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

O condiție esențială este ambalarea corectă a probelor în corespundere cu cerințele legale procesual penale. De cele mai dese ori, probele lemnului, arborilor sunt colectate incorect, nu sunt suficient descrise, nu se indică locul ridicării lor, se ambalează incorect.

Tăierile transversale se numerotează indicând sectorul menționat de către pădurar și corect se ambalează.

Afară de specificul colectării probelor și efectuarea expertizei, se atenționează faptul că, la colectarea probelor lemnoase în cazul defrișării ilegale, e necesar de indicat în procesul-verbal de cercetare la fața locului:

- tipologia forestieră - pădure de foioase, de conifere, mestecăniș etc.;
- condițiile pedologice și tipurile de sol - nisipoase, lutoase, înmlăștinate,
- podzolice etc.;
- condițiile de umiditate - insuficiente, normale, excesive;
- particularitățile reliefului.

Etichetele trebuie să conțină:

- sectorul silvic;
- puncte de reper;
- numărul probei;
- specia lemnului;
- direcția sfredelirii (din partea însorită);
- grosimea scoarței;
- diametrul tulpinii;
- metoda obținerii probei.

Sigilarea și ambalarea obiectelor se indică în procesul-verbal corespunzător al acțiunilor de urmărire penală.

Ambalajul obiectelor în litigiu trebuie să excludă posibilitatea deteriorării obiectelor de cercetare.

Transportarea probelor colectate e mai benefică în pachete de hârtie.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.03 Expertiza ecologică zoologică

Scopul	Identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- ustensile de braconaj (arme, cuțite, capcane etc.);
- haine cu pete de sânge de origine animală etc.;
- animale (inclusiv părți separate ale corpului animal);
- piele, țesuturi, gheare, schelete, oase, cartilaje;
- fire de origine animală;
- produse și deșeuri vitale de animale;
- urmele diferitor specii de animale;
- particulele găsite ale epidermei animalelor;
- fire de păr;
- blană;
- particule de solzi de reptile;
- fragmentele altor animale supuse analizei necesare pentru identificarea unei specii sau pentru identificarea unor părți separate;
- protozoare care includ ciliate, amibe, flagelate și rizopode;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- Examinarea obiectelor de proveniență animală.
- Stabilirea tipurilor de protozoare și a numărului acestora permite identificarea zonelor de teren sau regiuni naturale care sunt asociate cu un anumit caz în curs de investigare.

Întrebări tipice

- Sunt obiectele prezentate particule de blană a animalelor?
- Au fost depistate pe obiectele purtătoare prezentate fire asemănătoare cu blana animalelor (microparticulele țesuturilor animale)?
- Care este apartenența specifică a obiectelor prezentate la examinare?
- Care este mecanismul de detașare a obiectelor cercetate de la animalul purtător?
- De ce gen este animalul purtător?
- Firele de păr examinate poartă un caracter nativ? Sunt ele modificate?
- Firele de păr sunt vopsite artificial? Ce tip de vopsea a fost aplicată?
- Au fost depistate pe firele de blană urme distructive?
- Care este cauza schimbărilor distructive?
- Obiectele examinate au aceeași apartenență de gen?
- În cazul apartenenței la același gen, obiectele după trăsăturile comune fac parte din aceeași grupă?
- În cazul aceleași apartenențe de grup, obiectele examinate au aceeași origine?
- S-a stabilit o interacțiune comună între obiectele purtătoare?
- Obiectele examinate fac parte din blana animalului?
- Cărui animal aparțin firele de blană?
- Blana aparține unui singur animal sau a fost colectată de la mai mulți indivizi?
- Obiectele examinate fac parte din blana animalului sau este un fragment de materie primă?
- Sunt prezente pe firele de blană schimbări patologice?
- Pe arma de vânătoare sunt urme ce detestă actul de braconaj?
- Firele de blană ridicate de pe cuțitul prezentat pentru examinare fac parte din blana animalului depistat la fața locului?
- Pe suprafața obiectelor depistate la fața locului au fost depistate urme ale animalelor vânate?
- Cărui animal aparțin urmele depistate pe zăpadă?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- **Materiale, probe de natură animală în litigiu:**
  - pete de sânge de origine animală pe haine etc.;
  - animale, păsări, inclusiv părți separate ale corpului animal;
  - blană, fire de origine animală;
  - produse ale activității vitale ale animalelor;
  - urme (amprente) ale diferitor specii de animale;
  - piele, țesuturi, gheare, schelete, oase, cartilaje;
  - pene, ouă;
  - produse, deșeuri vitale ale păsărilor;
  - insecte, părți separate ale exoscheletului chitinizat;
  - ouă de insecte, pupe, larve;
  - specii de pești, inclusiv părți tranșate ale corpului (cap, înotătoare);
  - solzi, mucus, piele, țesuturi, resturi scheletice, cartilaje, opercule, icre, lapți.

Ridicarea și ambalarea materialului de origine animală de la fața locului:

- **petele de sânge**, urmele de sânge de origine animală pe haine se usucă, înlăturând acțiunea directă a razelor solare și se ambalează în pachete din hârtie cu inscripții corespunzătoare;
- **scobiturile, microparticulele** formate din cruste uscate de sânge de origine animală se colectează în eprubete mici prevăzute cu capac etanș;
- **mamiferele decedate** sunt examinate la fața locului, se alcătuiesc scheme, se fotografiază și pentru examinare se prelevează fragmente de blană, fire de păr, tampoane îmbibate cu sânge (în funcție de caz) etc. fragmentele de blană trebuie să fie în stare uscată și se ambalează în pachete din hârtie, la fel și firele de păr. sângele prelevat pe tampoane din tifon steril se usucă protejat de razele solare și se prezintă la laborator în pachete din hârtie cu inscripții corespunzătoare;
- **păsările vânate** sau decedate se examinează la fața locului (schematic și fotografii), părțile structurale (pene, piele, țesut, gheare, schelet, oase, cartilaje etc.) în stare uscată se prezintă în pachete din hârtie cu inscripții corespunzătoare, iar fragmentele de mușchi – în stare congelată în recipiente frigorifice sau în pachete vacuum prevenind reducerea contaminării, deteriorării, degradării sau deshidratării probelor ușor perisabile și transportate în termen restrâns la laborator. lichidele vor fi colectate în vase și ambalate într-o cantitate suficientă de material suplimentar pentru a absorbi toată cantitatea de lichid în caz de spargere;
- **produse ale activității vitale ale animalelor** sunt recunoscute cu ajutorul specialiștilor în domeniu (zoologi, pădurari etc.), sunt fixate la fața locului prin intermediul fotografiilor sau se prezintă în laborator în vase de sticlă sau plastic;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- **urmele (amprente)** diferitor specii de animale se identifică datorită determinatoarelor, se fixează prin desene, scheme, fotografii;
- **materialele fragile (ouă)** se transportă în ambalaje protejate cu material de amortizare;
- **produse, deșeuri vitale** ale păsărilor se ambalează în vase de sticlă sau plastic cu capac etanș;
- **insecte,** părți separate ale exoscheletului chitinizat, ouă de insecte, pupe, larve se ambalează în cutii mici din carton sau în eprubete pentru o scurtă perioadă de timp;
- **specii de pești**, inclusiv părți tranșate ale corpului (cap, înotătoare, solzi, mucus, piele, țesuturi, resturi scheletice, cartilaje, opercule, icre, lapți) se prezintă în formă congelată în recipiente frigorifice sau în ambalaje cu vacuum. fac parte din produsele ușor perisabile și se respectă constant temperatura și perioada de păstrare în funcție de starea probelor.

Expertiza judiciară ecologică zoologică este un tip de cercetare biologică. Acest tip de examinare analizează obiecte ale naturii vii, precum și părți ale organismelor vii, urme și produse ale activității lor vitale.

Obiectele de studiu ale examinării zoologice conțin informații despre evenimentul care a avut loc, care se află în câmpul vizual al autorităților judiciare sau organului de urmărire penală. Datele extrase în cursul analizei au valoare probatorie.

Totodată, se examinează produsele obținute prin prelucrarea incompletă a oricărei materii prime biologice. Astfel de obiecte includ cochilii de moluște și obiecte realizate din acestea, bureți de apă dulce, perle, mumii, făină de oase, obiecte din corn sau os. Acesta este un tip destul de exotic al unei astfel de cercetări, dar, cu toate acestea, studiul unor astfel de materiale și obiecte se află în domeniul de competență al unui zoolog expert.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.04 Expertiza ecologică ornitologică

Scopul	Identificarea obiectelor de origine animală și determinarea taxonomică a materialului cercetat.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ păsări (inclusiv părți separate ale corpului); ■ capcane, ustensile; ■ piele, țesuturi, gheare, schelete, oase, cartilaje; ■ pene, ouă; ■ produse ale activității vitale ale păsărilor; ■ haine cu resturi animale (pene, dejecții ornitologice, conținut al oului etc.); ■ fragmente ale păsărilor strivite de elicele aeronavei (schelete, pene, gheare etc.); ■ spălături pe tampoane de tifon, alte urme de natură ornitologică etc. Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ apartenența obiectului la lumea animală; ■ apartenența de grup şi de specie a obiectului; ■ originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal); ■ determinarea mecanismului de separare a acestor părţi; ■ starea animalului în momentul săvârșirii acțiunii;

Sarcinile expertizei

- determinarea modului de acțiune a factorilor externi asupra animalului;
- mecanismul acţiunii în masă asupra culturilor agricole;
- studiul ornitologic în cazul catastrofelor aviatice;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Probele de țesuturi prezentate pentru examinare sunt parte componentă ale organelor sau fragmentelor de păsări?
- Materialul biologic prezentat pentru examinare se referă la clasa păsărilor?
- În materialul biologic prezentat pentru examinare se conțin obiecte ce se referă la reprezentanții din clasa păsărilor?
- Care sunt caracteristicile taxonomice ale speciei de păsări la care se referă reprezentatul (fragmentul) prezentat pentru examinare?
- Obiectele depistate aparțin unui individ sau mai multor indivizi?
- Care este genul individului examinat ce aparține clasei păsărilor?
- Sunt pe suprafața obiectelor prezentate pentru examinare urme de interacțiune?
- Această interacțiune este de natură mecanică, chimică, biologică sau fizică?
- Care este modalitatea de detașare (prin rupere, tăiere, sfâșiere, strivire etc.) a fragmentului din corpul păsării prezentat pentru examinare?
- Care este gradul de rudenie între indivizii prezentați pentru examinare?
- Pe arma de vânătoare sunt urme ce detestă actul de braconaj?
- Penele depistate la fața locului și prezentate pentru examinare aparțin păsărilor ce au fost vânate ilegal?
- Pe suprafața obiectelor depistate la fața locului au fost depistate urme ale păsărilor vânate?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- **Colectarea obiectelor de origine ornitologică:**
  - păsări intacte în litigiu și de referință;
  - diferite organe de origine ornitologică (mușchi, oase, organe interne, pene, ouă);
  - fragmente de organe (fragmente de pene, solzi, oase, gheare, membrane ale oului).

Cerințe
(față de obiecte și/ sau mostre)

- **Principiile generale de colectare a obiectelor de origine vegetală (plante ierboase, semilemnoase):**
  - **ambalarea** şi **marcarea** trebuie să fie corespunzătoare cu natura obiectelor ridicate și specificul de conservare, depozitare şi păstrare în condiţii cât mai bune, minimalizând impactul factorilor nefavorabili (lumină, umiditate, dăunători, fungii etc.), pentru excluderea momentelor imprevizibile şi optimizarea transportării la laborator, fără a dăuna calităţii, evitând pierderea urmelor.
  - **calitatea ambalării** depinde mult de condițiile de prelevare și starea în care a fost depistat materialul la fața locului. pentru ambalaj se folosesc pungi şi saci de hârtie standard, saci/pungi de polietilenă şi cutii de plastic. vasele de sticlă, eprubetele de asemenea se utilizează pentru ambalarea microparticulelor, fragmentelor mici și materialelor sensibile la umiditate.

Ambalajul trebuie să fie sigilat, etichetele să conțină:

- numărul ambalajului;
- numărul dosarului penal;
- data colectării;
- obiectul;
- dimensiunile locului;
- timpul ridicării;
- condițiile climaterice;
- starea în care a fost ambalat;
- locul (unele puncte de reper) și condițiile pedologice;
- condițiile de umiditate - insuficiente, normale, excesive;
- se indică și alte particularități specifice;
- funcția, numele, prenumele persoanei care a efectuat examinări la fața locului;
- semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.05 Expertiza ecologică entomologică

Scopul	Studierea biologică a insectelor, a părţilor structurale şi a produselor vitale, precum și determinarea taxonomică a materialului cercetat.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ insecte, inclusiv părți componente ale corpului; ■ capcane pentru insecte; ■ ustensile pentru captarea insectelor; ■ insectare; ■ fragmente de exoschelet, țesuturi, membre, solzi dermali, perișori senzitivi; ■ ouă, larve, pupe; ■ produse ale activității vitale ale insectelor; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	Examinarea obiectelor de provenienţă animală (entomologică).
Întrebări tipice	■ În materialul biologic prezentat pentru examinare au fost depistate obiecte de natură entomologică (insecte, fragmente de insecte, larve și deșeuri vitale)? ■ Care sunt trăsăturile taxonomice caracteristice ale insectelor depistate în materialul biologic? La ce specie, gen, ordin, familie se referă?

Întrebări tipice

- Ce interval de timp a trecut din momentul decesului omului (sau animalului) în cadavrul căruia au fost depistate larve de insecte?
- La ce stadiu de dezvoltare se află insectele prezentate pentru examinare?
- Care este vârsta insectei?
- Ce specii de insecte (larve) au fost depistate în materialul biologic prezentat pentru examinare?
- Țesuturile căror insecte au fost depistate în materialul biologic examinat?
- Câte specii de insecte au fost depistate în materialul biologic prezentat la examinare? Care sunt aceste specii?
- Cadavrul în care au fost depistate obiecte entomologice a fost mutat de la locul faptei?
- Ce substanțe chimice (medicamente, substanțe toxice, metale grele, etc.) se conțin în larvele depistate în materialul cadaveric? Au fost în stare substanțele depistate să provoace moartea victimei?
- Când a survenit moartea omului (animalului), cadavrul căruia a fost prezentat pentru examinare?
- Sunt prezenți în materialul cadaveric larvele gândacilor necrofagi sau însăși indivizi maturi?
- La ce etapă de descompunere se află cadavrul supus examinării?
- Materialul semincer este atacat de obiecte entomologice? Ce măsuri se pot întreprinde pentru tratarea semințelor de larve și insecte?
- De ce dăunător sunt atacate culturile prezentate pentru examinare?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Colectarea obiectelor de origine animală (ornitologică):

- organisme (insecte) intacte în litigiu și de referință;
- părți componente ale insectei (membre, fragmente din trunchi, cap, abdomen, larve, ouă);

Respectarea principiilor generale de colectare/ambalare a obiectelor de origine entomologică:

- obiectele se colectează în recipiente curate, uscate din polietilenă, plastic, hârtie, sticlă;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- ***ambalarea şi marcarea*** trebuie să fie corespunzătoare cu natura obiectelor ridicate şi specificul de conservare, depozitare şi păstrare în condiţii cât mai bune, minimalizând impactul factorilor nefavorabili (lumină, umiditate, dăunători, fungi etc.), pentru excluderea momentelor imprevizibile şi optimizarea transportării în laborator, fără a dăuna calităţii, evitând pierderile urmelor.
- ***calitatea ambalării*** depinde mult de condițiile climaterice și starea în care a fost depistat materialul la fața locului. Pentru ambalaj se folosesc pungi şi saci de hârtie standard, polietilenă, borcane de sticlă, eprubetele se utilizează pentru ambalarea microparticulelor, fragmentelor mici și materialelor sensibile la umiditate.

Ambalajul trebuie să fie sigilat, etichetele să conțină:

- numărul ambalajului;
- numărul dosarului penal;
- data colectării;
- obiectul;
- dimensiunile locului;
- timpul ridicării;
- condițiile climaterice;
- starea în care a fost ambalat;
- locul (unele puncte de reper) și condițiile pedologice;
- condițiile de umiditate - insuficiente, normale, excesive;
- se indică și alte particularități specifice;
- funcția, numele, prenumele persoanei care a efectuat examinări;
- la fața locului, semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.06 Expertiza ecologică ihtiologică

Scopul

Identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat, precum și stabilirea circumstanțelor ce au provocat pieirea în masă a peştilor, a planctonului şi a altor animale acvatice.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- ustensile de braconaj (undițe, plase, vase, mijloace de transport etc.);
- probe de plancton;
- diferite specii de pești (inclusiv părți separate ale corpului animal);
- solzi, piele, țesuturi, schelete, oase;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- examinarea obiectelor de proveniență animală (ihtiologică);
- apartenența obiectului la lumea animală;
- apartenența de grup şi de specie a obiectului;
- componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente;
- acțiunea negativă a factorilor poluanți în bazinul acvatic;
- stabilirea daunelor cauzate gospodăriei piscicole;
- originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părți de structură (indicarea regiunii corpului animal);
- starea animalului în momentul săvârşirii acțiunii;
- determinarea modului de acțiune a factorilor externi asupra animalului;
- acțiunea factorului antropogen, prin încălcarea legislației ocrotirii naturii;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- În materialul prezentat pentru examinare au fost depistate obiecte ce se referă la grupa ihtiologică?
- Care specii de pește au fost depistate în materialul prezentat pentru examinare?
- Care este caracteristica taxonomică a speciilor de pește depistate?
- Obiectele prezentate (solzii) sau fragmentele de țesuturi sunt parte componentă din pești?
- Câte specii de pește au fost depistate în materialul prezentat pentru examinare?
- Ce substanțe chimice au fost depistate în țesuturile examinate de pește?
- Substanțele chimice depistate în țesuturile peștilor denotă poluarea mediului vital al indivizilor din această grupă ihtiologică?
- La ce stadiu de dezvoltare se află organismul ihtiologic examinat?
- În probele de apă au fost depistate icre sau plancton de pește? La ce specie sau specii se referă?
- Ce indice numeric al reprezentanților speciei date a schimbat trăsăturile lor inițiale?
- Deversările de ape contaminate și poluate depistate sunt cauza prejudiciului adus resurselor piscicole din bazinul examinat?
- Încălcările depistate ale legilor de ocrotire a mediului au influențat asupra eliminării habitatelor de reproducere, hrănire și viețuire a peștilor?
- Poluarea bazinului acvatic (râului) prezintă pericol pentru epuizarea resurselor de hrană a peștilor?
- S-au constatat încălcări ale legilor ocrotirii mediului acvatic? Dacă da, care legi anume?
- Au fost depistate în țesuturile peștilor substanțe chimice care denotă gradul de poluare a bazinului acvatic și influența negativă asupra obiectului ihtiologic?
- Care este natura deșeurilor din bazinele acvatice (casnice, industriale, tehnice etc.)?
- Impactul depistat este de natură antropologică sau o catastrofă naturală?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Colectarea obiectelor de origine animală (ihtiologică):

- peşte viu;
- icre, lapți, solzi, opercule, înotătoare, oase;
- informaţii despre data pescuitului ilegal;
- numărul sau greutatea peştilor, mărimea;
- sursa şi infractorii;
- mortalitatea observată a peștelui, puietului de pește în caz de impact, pescuit ilegal, precum şi informaţii despre data, numărul sau greutatea peştilor.

Prelevarea probelor:

- obiectele se colectează în recipiente curate, uscate, din polietilenă, plastic, sticlă;
- ambalarea şi marcarea trebuie să fie corespunzătoare cu natura obiectelor ridicate și specificul de conservare, depozitare şi păstrare în condiţii cât mai bune, minimalizând impactul factorilor nefavorabili (lumină, umiditate, dăunători, fungi etc.), pentru excluderea momentelor imprevizibile şi optimizarea transportării în laborator, fără a dăuna calităţii, evitând pierderile urmelor.

Calitatea ambalării depinde mult de condițiile climaterice și starea în care a fost depistat materialul la fața locului.

Ambalajul trebuie să fie sigilat, iar etichetele să conțină:

- numărul ambalajului;
- numărul dosarului penal;
- data colectării;
- obiectul;
- dimensiunile locului;
- timpul ridicării;
- condițiile climaterice;
- starea în care a fost ambalat;
- locul (unele puncte de reper) și condițiile pedologice;
- condițiile de umiditate - insuficiente, normale, excesive;
- se indică și alte particularități specifice;
- funcția, numele, prenumele ofițerului de urmărire penală care a efectuat examinări la fața locului, semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

12

EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale și artificiale

12.03.07 Expertiza ecologică microbiologică

Scopul	Identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în produsele alimentare, aer, apă, periculoase pentru sănătate.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ obiecte de origine microbiologică (microbi, spori); ■ floră microbiană în produse alimentare; ■ floră microbiană în aer; ■ floră microbiană în probe de apă potabilă; ■ factori alergeni (polen, spori, microparticule); ■ aparate și instalații (climatizatoare, ventilatoare etc.); Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ starea ecologică a apei, a aerului în școli, grădinițe, oficii și apartamente; ■ stabilirea factorului alergen; ■ componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente; ■ acţiunea negativă a microbilor, a bacteriilor asupra sănătății; ■ studierea microbiologică ce permite stabilirea legăturii infractorului sau victimei cu locul faptei; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ prezenţa microorganismelor nocive în produsele alimentare; ■ stabilirea florei microbiologice; Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce clase de microorganisme au fost depistate în materialul biologic prezentat?
- Microorganismele prezentate la examinare corespund cu probele model?
- Coincide conținutul microorganismelor depistate în probele ridicate din câteva locuri?
- În produsele alimentare prezentate pentru examinare au fost depistate microorganisme patogene?
- Care este conținutul lor la o singură unitate de măsură?
- Corespunde conținutul lactobacteriilor prezente în produsele lactate examinate cu cel indicat pe ambalaj?
- Care este tabloul microbiologic al aerului atmosferic supus examinării?
- Ce se poate constata în privința condițiilor mediului ambiant datorită schimbărilor în structura microorganismelor?
- Ce încălcări de păstrare, transportare a produselor alimentare au dus la creșterea numerică a microorganismelor?
- Pot aceste modificări în structura microorganismelor să fie provocate de nivelul înalt de radiație?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Condițiile de colectare a materialului microbiologic:

- materialul se colectează direct din focarul de infecție;
- respectarea metodelor septice pentru a evita contaminarea materialului biologic cu microfloră adiacentă;
- cantitatea materialului trebuie să fie suficientă pentru efectuarea examinărilor;
- colectarea în vase microbiologice sterile de laborator;
- pentru calitatea materialului biologic se verifică termenul de garanție al veselei sterile. În caz că este expirat, vesela nu se utilizează;
- materialul nativ se păstrează în condiții corespunzătoare;
- materialul biologic lichid se colectează în seringi sau eprubete închise ermetic;
- materialul se transportă în boxe metalice sterile sau în containere anaerobe de unică folosință;
- masele de colectare sunt sigilate, etichetate și se prezintă împreună cu o anexă în care se indică:
  - denumirea materialului colectat;
  - locul de colectare;
  - data și timpul colectării;
  - datele persoanei responsabile ce a colectat materialul biologic.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Cerinţe referitoare la împachetarea probelor:

- **Ambalajele** pentru transport trebuie să fie sterile, produse din materiale rezistente, închise etanș.
  - ***Ambalajul secundar*** este cel de-al doilea ambalaj, etanș și rezistent, care acoperă și protejează recipientul/ele principal/e. Într-un ambalaj secundar se pot pune mai multe recipiente primare cu material pentru amortizare. Dacă într-un ambalaj secundar se așază mai multe recipiente primare fragile, atunci acestea trebuie să fie împachetate individual sau separat, pentru a preveni contactul dintre ele. În caz de scurgere, aceasta nu trebuie să compromită integritatea materialului de amortizare şi nici a ambalajului exterior.
  - ***Ambalajul exterior.*** Ambalajele secundare se așază în ambalaje exterioare, prevăzute cu material pentru amortizare și fixare. În ambalajul exterior se plasează trimiterile completate conform formelor aprobate. Ambalajul exterior trebuie să fie rigid.
  - ***Ambalarea substanţelor infecţioase din categoria A.***
    Substanţele din categoria A pot fi transportate doar în ambalaje triple, care respectă specificaţiile.
  - ***Ambalarea substanţelor infecţioase din categoria B şi a substanţelor exceptate.***
    Pentru aceste substanţe infecţioase se aplică în continuare sistemul de ambalare triplu.
- **Recipientul/recipientele** primare sunt cele de bază, închise etanș, care conţin proba respectivă (eprubete de diferite volume, sisteme de transport cu sau fără medii, containere de diferite volume pentru recoltarea probelor biologice, microeprubete). Recipientul se ambalează cu suficient material absorbant care, în caz de spargere a recipientului, să poată absorbi toată cantitatea de lichid. Recipientele primare vor fi așezate în ambalaje secundare, astfel încât, în condiţii normale de transport, acestea să nu se spargă, să nu se perforeze şi să nu permită prelingerea conţinutului.

  Instrucţiuni pentru etichetarea probelor microbiologice și a ambalajelor.

  - **Recipientele primare** cu probe se marchează cu un număr de identificare, corespunzător numărului de ordine de pe trimitere. De asemenea, pe recipient se indică denumirea/natura probei.
  - Prelevatele supuse analizei trebuie să fie însoţite de date informative suficiente. Etichetarea probelor este importantă pentru evitarea unor erori (cea mai sigură este eticheta autoadezivă). Pe ambalajul secundar indicăm lista de probe conţinute. În cazul probelor exceptate, informaţia (lista) despre probe este opţională.
  - Pe partea exterioară a ambalajului exterior se va afișa toate datele conform schemei indicate mai sus (fișa de însoțire).

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Pentru a păstra toate calitățile probei ridicate de la obiectele în litigiu, probele trebuie să fie ambalate în vase speciale. Probele ușor contaminabile se vor păstra în vase închise ermetic. Moartea microbilor contaminați infectanți din probele destinate examenului microbiologic este o sursă de erori. Schimbarea probei poate fi influențată de acțiunea directă a razelor solare, deshidratare, schimbarea pH-lui, autoliză etc.

- **Transportarea** se realizează în containere ce oferă protecția de lumină, evitarea contaminării din mediul înconjurător sau a persoanei ce contactează materialul biologic.
  - Materialul care necesită la transportare o anumită temperatură se transportă în containere înzestrate cu termofor, container izoterm cu gheață umedă sau frigider la 4ºC.

Notă:

Odată colectate, probele trebuie să fie examinate în cadrul laboratorului în cel mai scurt timp posibil și conservate în mod adecvat în funcție de natura probelor.

Pentru materialul prezentat incorect trebuie să fie îndeplinită fișa neconformităților.

Cu cât perioada de timp între colectare și examinare este mai mare, cu atât scade șansa efectuării unui examen corect.

- **Ambalajul trebuie să fie sigilat, iar etichetele să conțină:**
  - numărul ambalajului;
  - numărul dosarului penal;
  - data colectării;
  - obiectul;
  - timpul ridicării;
  - starea în care a fost ambalat;
  - se indică și alte particularități specifice;
  - funcția, numele, prenumele persoanei care a efectuat examinările la fața locului, semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.04. Expertiza ecologică a bazinelor acvatice

12.04.01 Expertiza ecologică botanică (mediul acvatic)

Scopul	Identificarea obiectelor de origine vegetală ale bazinelor acvatice şi determinarea taxonomică a materialului cercetat.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ cercetarea la faţa locului a obiectului expertizei (cadavrul înecat); ■ colectarea materialelor pentru examinările botanice; ■ examinarea algelor, plantelor acvatice; ■ haine cu resturi vegetale (fragmente de plante, alge etc.); ■ plante şi părți structurale (frunze, rădăcini, spori, polen etc.); ■ plante inferioare – ciuperci, muşchi şi altele; ■ obiecte ridicate de la faţa locului, pe care sunt resturi de origine vegetală (microparticule etc.); Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ determinarea obiectelor de natură vegetală în bazinele naturale şi artificiale; ■ determinarea părților de plante care constituie obiectul cercetat; ■ cauza înmulțirii în masă a unor specii acvatice de plante; ■ determinarea originii obiectului cercetat; ■ determinarea obiectelor de natură vegetală ca bioindicatori ai poluării râului, bazinului acvatic etc.; ■ determinarea apartenenței specifice a bioindicatorilor acvatici de origine vegetală; Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce prezintă materialul biologic prezentat pentru examinare?
- Sunt pe obiectele prezentate (pe suprafața hainelor, încălțămintei, pe mijloacele de transport sau în interior, pe uneltele infracțiunii etc.) pentru examinare urme de resturi vegetale (alge, fragmente de plante acvatice etc.)?
- Care este caracteristica sistematică a materialului cercetat și legătura lui cu locul faptei?
- Pe suprafața obiectelor prezentate pentru examinare sunt microobiecte de natură vegetală?
- Care este natura substanței prezentate pentru cercetare?
- Care este arealul de răspândire a plantelor depistate la locul faptei?
- În ce stadiu de dezvoltare vegetativă se află planta (grupa de plante) examinate și care este vârsta lor?
- În ce perioadă a anului (primăvară-vară, toamnă-iarnă) au fost ridicate obiectele și probele model pentru cercetare?
- Sunt pe obiectele prezentate pentru examinare fragmentele uneia și aceleiași plante?
- Cărei plante îi aparține fragmentul prezentat pentru examinare?
- Ce specii de plante fac parte din grupul prezentat pentru examinare?
- La ce clasă, gen de plante se referă fragmentul de origine vegetală prezentat spre examinare și ce vârstă are?
- Care este compoziția chimică a substanței de origine vegetală?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Tehnici de colectare a materialului biologic în mediul acvatic:

- Până la transportarea probelor la laborator, este necesar de a asigura ***depozitarea*** lor în condiţii care să prevină orice modificare a numărului de microorganisme prezente în ele.
- Pentru a reduce modificările probei, prelevarea, păstrarea şi transportarea se efectuează în cel mai scurt timp posibil.
- ***Trebuie evitată contaminarea*** suprafeţei ambalajelor.
- **Transportarea** se face în lăzi compartimentate, refrigerate sau cu agenţi frigorifici, în care se menţine temperatura de 5±3 °C.
- Pentru a împiedica îngheţarea probelor, mai ales când recipientele utilizate sunt din sticlă, se vor respecta precauțiile necesare.
- **În cazul probelor de apă,** în funcţie de distanţă, în special în anotimpul cald, probele se transportă mai uşor în condiţii frigorifice, la temperatura de 5±3 °C. La transportare se recomandă fixarea recipientelor de prelevare şi se evită agitarea lor.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- ***Recipientele*** trebuie să rămână ***sigilate*** până la deschiderea lor în laborator şi să fie protejate împotriva tuturor contaminărilor exterioare.
- Dacă distanţa de la locul recoltării la laborator este prea mare şi probele nu pot fi analizate în ziua în care s-a făcut recoltarea, ele se păstrează maximum 24 de ore în frigider, la temperatura de 5±3 °C cu monitorizarea și înregistrarea temperaturii de păstrare. Nu puneţi pachetele cu gheaţă direct cu eșantionul, deoarece eșantionul poate îngheța.
- Volumul și poziţia amplasării pachetelor cu gheaţă se ajustează ţinând cont de numărul, de masa și temperatura iniţială a eșantioanelor. Probele calde și cele reci se transportă separat.
- **Probele se ambalează și se sigilează** în așa fel încât să se evite spargerea sau împrăștierea. Pe eticheta produsului se indică dacă este necesară refrigerarea. Eșantionarea care nu necesită refrigerare sau congelare se ambalează într-un recipient, utilizând un material de ambalare convenabil pentru a evita spargerea.
- Nu se utilizează gheaţa neîmpachetată, deoarece aceasta poate cauza contaminarea produsului, dacă recipientul se sparge sau se scurge.

O atenţie specială se acordă respectării regimului de temperatură prevăzut pentru transportarea probelor enumerate mai jos:

- probele neperisabile (stabile) – la temperatura mediului înconjurător (sub 40 °C);
- probele perisabile, inclusiv proaspete şi refrigerate – între 0 şi + 4 °C;
- probele congelate sau puternic congelate – sub minus 18 °C;
- probele pasteurizate şi similare – între 0 şi + 4 °C;
- mostrele neperisabile alterate – între 0 şi + 4 °C.

- Înainte de transportare, probele perisabile (de exemplu, subprodusele, peştele proaspăt) trebuie păstrate la temperaturi între 0 şi +2 °C.

În ultimele decenii în bazinele acvatice se observă tot mai frecvent dezvoltarea masivă a unor specii de alge, care provoacă fenomenul de ***„înflorire a apei”***, deoarece, în timpul dezvoltării abundente a unor specii de alge, apa capătă o culoare specifică, în funcție de conţinutul pigmenţilor fotosintetici din celula algală. Dezvoltarea abundentă a acestor specii este urmată de pieirea în masă a peștilor şi a altor animale acvatice.

Speciile utilizate ca bioindicatori în mediul acvatic reflectă adesea situaţia trofică a mediului respectiv. Pentru prelevare se utilizează recipiente care nu produc pierderi prin absorbție, volatilizări sau contaminări cu substanțe active, se folosesc recipiente din material plastic sau din sticlă (vase, borcane, eprubete).

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Prelevarea se face prin împărţirea virtuală a zonei monitorizate într-un sistem tip grilă şi prelevarea din fiecare zonă sau aleatoriu prin alegerea punctelor de prelevare fără un model anume. Pentru ca probele colectate să fie reprezentative şi de calitate, trebuie evaluată permanent posibilitatea de contaminare.

Informaţiile care însoţesc activitatea de prelevare a probelor sunt:

- **Descrierea mediului:**
  - localizarea punctelor de prelevare;
  - introducerea coordonatelor;
  - aria de prelevare;
  - viteza de curgere;
  - sedimentarea.
- **Descrierea apei de monitorizat:**
  - organisme;
  - contaminare vizibilă;
  - prezența gazelor.

În decursul prelevării se înregistrează observaţii referitoare la proprietăţile organoleptice:

- **mirosul** (se notează tipul de miros și persistența lui);
- **turbiditatea** (limpede, opalescent, slab tulbure, puternic tulbure sau opac);
- **culoarea** (aprecierea realităţii din teren se va face cu una din variantele: incolor, foarte slab colorat, slab colorat sau puternic colorat și ce culoare anume).

Măsurarea temperaturii se face la locul de prelevare cu un termometru cu mercur cu precizia de 1˚C sau cu un termometru digital.

Probele prelevate se depozitează în condiții de etanșeitate a recipientelor, în condiții de temperatură astfel încât proprietățile probelor de apă să nu fie modificate până la efectuarea investigațiilor.

Ambalajul se sigilează, iar pe etichetă se înregistrează următoarele informații:

- originea probei și condițiile de prelevare;
- amplasamentul de prelevare și informații despre locul de prelevare;
- data prelevării;
- metoda de prelevare;
- numele persoanei care a făcut prelevarea;
- rezultatele analizelor care s-au făcut la fața locului.

După prelevare, probele sunt transportate către laborator. În timpul transportului trebuie asigurate condiţii care evită contaminarea probelor prelevate sau degradarea acestora. Pentru probele care vor fi supuse analizelor corespunzătoare a poluanţilor organici sau biologici, trebuie cu precădere evitată încălzirea în timpul transportului.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.04. Expertiza ecologică a bazinelor acvatice

12.04.02 Expertiza ecologică ihtiologică (mediul acvatic)

Scopul

Identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat, precum și stabilirea circumstanțelor ce au provocat pieirea în masă a peștilor, a planctonului şi a altor animale acvatice.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- ustensile de braconaj (undițe, plase, vase, mijloace de transport etc.);
- probe de plancton;
- diferite specii de pești (inclusiv părți separate ale corpului animal);
- solzi, piele, țesuturi, schelete, oase;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat, precum și stabilirea circumstanțelor ce au provocat pieirea în masă a peștilor, a planctonului şi a altor animale acvatice;
- apartenența obiectului la lumea animală;
- apartenența de grup şi de specie a obiectului;
- componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente;
- acțiunea negativă a factorilor poluanți în bazinul acvatic;
- stabilirea daunelor cauzate gospodăriei piscicole;
- originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal);
- starea animalului în momentul săvârșirii acțiunii;
- determinarea modului de acțiune a factorilor externi asupra animalului;
- acţiunea factorului antropogen, prin încălcarea legislației ocrotirii naturii;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- În materialul prezentat pentru examinare au fost depistate obiecte ce se referă la grupa ihtiologică?
- Care specii de pește au fost depistate în materialul prezentat pentru examinare?
- Care este caracteristica taxonomică a speciilor de pești depistate?
- Obiectele prezentate (solzii) sau fragmentele de țesuturi sunt parte componentă din pești?
- Câte specii de pești au fost depistate în materialul prezentat pentru examinare?
- Ce substanțe chimice au fost depistate în țesuturile examinate de pește?
- Substanțele chimice depistate în țesuturile peștilor denotă poluarea mediului vital al indivizilor din această grupă ihtiologică?
- La ce stadiu de dezvoltare se află organismul ihtiologic examinat?
- În probele de apă au fost depistate icre sau plancton de pește? La ce specie sau specii se referă?
- Ce indice numeric al reprezentanților speciei a schimbat trăsăturile lor inițiale?
- Deversările de ape contaminate și poluate depistate sunt cauza prejudiciului produs asupra resurselor piscicole din bazinul examinat?
- Încălcările depistate ale legilor de ocrotire a mediului au influențat la eliminarea habitatelor de reproducere, hrănire și viețuire a peștilor?
- Poluarea bazinului acvatic (râului) prezintă pericol pentru epuizarea resurselor de hrană a peștilor?
- S-au constatat încălcări ale legilor ocrotirii mediului acvatic? Dacă da, care legi anume?
- Au fost depistate în țesuturile peștilor substanțe chimice care denotă gradul de poluare a bazinului acvatic și influența negativă asupra mediului vital?
- Care este natura deșeurilor din bazinele acvatice (casnice, industriale, tehnice etc.)?
- Impactul depistat este de natură antropologică sau o catastrofă naturală?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Pentru protecţia fondului piscicol, se interzic următoarele acţiuni şi activităţi:

- deversarea şi aruncarea în obiectivele acvatice piscicole a apelor reziduale industriale, meteorice şi menajere neepurate, a apelor de la fermele şi complexele zootehnice şi de la spălarea mijloacelor de transport, a deşeurilor industriale şi menajere, a molozului;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- construcția de zăgazuri şi diguri continue pe râuri, afluenţi şi canale, scurgerea apei din bălţi, limanuri şi lacuri, cu excepţia cazurilor în care, cu avizul expertizei ecologice de stat, se realizează măsuri hidrotehnice de ameliorări sanitare;
- îndiguirea şi reconstrucţia digurilor distruse în luncile inundabile care constituie locuri de depunere a icrelor;
- extragerea nisipului, pietrişului, altor materiale din albiile sau din malurile obiectivelor acvatice, aruncarea, în locurile de depunere a icrelor, în gropile de iernat şi în locurile de pescuit, a nămolului extras în timpul lucrărilor de adâncire;
- staţionarea mijloacelor de transport acvatic în zonele prohibite pentru pescuit, cu excepţia locurilor destinate instalării geamandurilor şi staţionării în cazuri extreme (ceaţă, furtună, avarie);
- înmuierea pieilor, cojii de tei, spălarea mijloacelor de transport auto, butoaielor şi ambalajelor în care s-au păstrat chimicale şi alte substanţe care afectează regimul hidrochimic;
- folosirea îngrăşămintelor, a pesticidelor şi a altor chimicale pe terenurile din jurul lacurilor, iazurilor, heleşteielor şi de-a lungul cursului de apă al fluviilor şi râurilor pe o fâşie având lăţimea de 300 m de la muchia povârnişului din preajma albiei;
- efectuarea fără avizul expertizei ecologice de stat a exploziilor, a lucrărilor de adâncire pentru menţinerea nivelului navigabil şi de preîntâmpinare a calamităţilor naturale;
- aclimatizarea şi creşterea de noi specii de peşte şi de alte organisme acvatice în obiectivele piscicole naturale fără acordul autorităţii centrale abilitate cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului;
- cositul stufului, papurii, altor plante acvatice în obiectivele acvatice piscicole naturale fără acordul Serviciului Piscicol;
- transportul fără dezinfecţie şi dezinvazie prealabilă a uneltelor de pescuit folosite în obiectivele acvatice în care au fost depistate focare de boli infecţioase şi boli parazitare ale peştilor în alte obiective piscicole;
- instalarea uneltelor de pescuit fixe sau plutitoare pe mai mult de 2/3 din lăţimea fluviilor, râurilor, gârlelor şi canalelor;
- instalarea uneltelor de pescuit în poziţie de şah;
- pescuitul în locurile de depunere a icrelor, în gropile de iernat şi la o distanţă de 100 m de la hotarele lor;
- tragerea năvoadelor de pe malurile opuse concomitent ori succesiv;
- pescuitul cu utilizarea substanţelor narcotice şi toxice, materialelor explozibile, curentului electric, uneltelor înţepătoare, armelor de foc sau pneumatice, pescuitul prin gonire, lovire cu prăjina, cu ostia, cu jupuitorul, pescuitul cu ajutorul aparatelor de iluminat, cu producerea zgomotului;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- pescuitul industrial/comercial cu momeli naturale sau artificiale;
- aflarea în obiectivul acvatic piscicol natural sau în preajma lui cu unelte de pescuit a căror folosire, conform legii, este interzisă în acel obiectiv acvatic şi în perioada respectivă, cu substanţe toxice şi explozive, excepţie făcând cazurile când aceste substanţe sunt destinate efectuării exploziilor, autorizate de Serviciul Piscicol, în obiectivul acvatic piscicol natural sau în preajma lui, pentru adâncirea albiei;
- închiderea cu garduri sau cu unelte de pescuit a canalelor şi gârlelor de legătură cu bazinele de apă remanente în terenurile inundabile, dacă prin aceasta se împiedică accesul peştilor în timpul viiturilor, precum şi scurgerea apelor din aceste bazine;
- distrugerea sau deteriorarea digurilor, barajelor şi canalelor pescăreşti, povârnişurilor şi malurilor înierbate;
- reducerea nivelului minim de apă admisibil în obiectivele acvatice piscicole naturale sau folosirea apei în scopuri industriale, agricole şi menajere fără acordul Serviciului Piscicol;
- folosirea apelor din obiectivele acvatice piscicole în scopuri industriale, agricole şi menajere fără echiparea prizelor de apă cu instalaţii de protecţie a peştelui;
- forarea hidrologică fără avizul expertizei ecologice de stat;
- pescuitul industrial/comercial, sportiv şi de amator de pe mijloace de transport acvatic fără numere de înmatriculare;
- folosirea mijloacelor de transport acvatic de către persoane particulare în obiectivele acvatice piscicole naturale în perioada de prohibiţie şi în locurile interzise pentru pescuit;
- vinderea peştelui şi altor organisme acvatice de către persoane fizice şi juridice fără documente de provenienţă a mărfii;
- pescuitul sportiv şi de amator în timpul nopţii.

Reieșind din aceste interdicții, pentru expertiza judiciară ecologică se prezintă obiecte în litigiu, probe, material de referință etc. Acestea se ridică, se ambalează și se prezintă la laborator în funcție de natura și starea obiectului, probei.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.04. Expertiza ecologică a bazinelor acvatice

12.04.03 Expertiza ecologică microbiologică (mediul acvatic)

Scopul

Identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori), periculoase pentru sănătate, în produsele alimentare, în aer și în apă.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- obiecte de origine microbiologică (microbi, spori);
- floră microbiană în produse alimentare;
- floră microbiană în aer;
- floră microbiană în probe de apă potabilă;
- factori alergeni (polen, spori, microparticule);
- aparate și instalații (climatizatoare, ventilatoare etc.);

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- starea ecologică a apei, a aerului în școli, grădinițe, oficii și apartamente;
- stabilirea factorului alergen;
- componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente;
- acţiunea negativă a microbilor, a bacteriilor asupra sănătății;
- studierea microbiologică ce permite stabilirea legăturii infractorului sau victimei cu locul faptei;
- stabilirea catastrofelor ecologice;
- prezența microorganismelor nocive în produsele alimentare;
- stabilirea florei microbiologice;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce clase de microorganisme au fost depistate în materialul biologic prezentat?
- Microorganismele prezentate la examinare corespund cu probele model?
- Coincide conținutul microorganismelor depistate în probele ridicate din câteva locuri?
- În produsele alimentare prezentate pentru examinare au fost depistate microorganisme patogene?
- Care este conținutul lor la o singură unitate de măsură?
- Care este tabloul microbiologic al mediului acvatic supus examinării?
- Ce se poate constata în privința condițiilor mediului ambiant din cauza schimbărilor în structura microorganismelor?
- Ce încălcări de păstrare, transportare a produselor alimentare au dus la creșterea numerică a microorganismelor?
- Pot aceste modificări în structura microorganismelor să fie provocate de nivelul înalt de radiație?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Calitatea apei, integritatea ei biologică sunt determinate de starea biocenozelor.

Monitoringul ecologic conform elementelor hidrobiologice asigură posibilitatea evaluării directe a stării ecosistemelor acvatice.

Calitatea apei este apreciată prin determinarea unor indicatori fizici, chimici şi biologici. Controlul hidrobiologic al calităţii apelor de suprafaţă dă posibilitatea de a observa procesele de schimbare de lungă durată în ecosistemele acvatice asupra organismelor acvatice, cât şi a omului, precum şi de a determina tot complexul impactului antropic.

Elementele hidrobiologice acvatice indică starea ecologică a obiectelor acvatice şi permit:

- determinarea calităţii apelor de suprafaţă ca mediu de trai al organismelor ce populează bazinele acvatice şi cursurile de apă;
- determinarea efectului complex la stabilirea poluării secundare şi repetate a apelor de suprafaţă, a impactului combinat drept rezultat al poluării cu poluanţi antropici;
- determinarea trăsăturilor trofice ale apelor de suprafaţă.

Tehnici de colectare a materialului biologic în mediul acvatic (elementele mediului ambiant:

- Până la transportarea probelor în laborator este necesar de a asigura depozitarea lor în condiţii în care să prevină orice modificare a numărului de microorganisme prezente în ele.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Pentru a se reduce modificările probei pe durata prelevării, păstrării şi transportării se efectuează în cel mai scurt timp posibil, imediat după prelevare.
- Trebuie evitată contaminarea suprafeţei ambalajelor.
- **Transportarea** se face în lăzi compartimentate, refrigerate sau cu agenţi frigorifici, în care se menţine temperatura de 5±3 °C.
- Se vor urma precauţiile necesare pentru a împiedica îngheţarea probelor, mai ales când recipientele utilizate sunt din sticlă.
- **În cazul probelor de apă,** în funcţie de distanţă, în special în anotimpul cald, probele se transportă mai uşor, în condiţii frigorifice, la temperatura de 5±3 °C. La transportare se recomandă fixarea recipientelor de prelevare şi se evită agitarea lor. Recipientele trebuie să rămână sigilate până la deschiderea lor în laborator şi să fie protejate împotriva tuturor contaminărilor exterioare.
- Dacă distanţa de la locul recoltării la laborator este prea mare şi probele nu pot fi analizate în ziua în care s-a făcut recoltarea, ele se păstrează maximum 24 de ore în frigider, la 5±3 °C cu monitorizarea și înregistrarea temperaturii de păstrare. Nu puneți pachetele cu gheaţă direct cu eșantionul, deoarece eșantionul poate îngheța.
- Volumul și poziţia amplasării pachetelor cu gheaţă se ajustează ţinând cont de numărul, de masa și temperatura iniţială a eșantioanelor. Probele calde și cele reci se transportă separat.
- Probele se ambalează și sigilează în așa fel încât să se evite spargerea sau împrăștierea. Pe eticheta produsului se indică dacă este necesară refrigerarea. Eșantionarea care nu necesită refrigerare sau congelare se ambalează într-un recipient, utilizând un material de ambalare convenabil pentru a evita spargerea.
- Nu se utilizează gheaţa neîmpachetată deoarece aceasta poate cauza contaminarea produsului, dacă recipientul se sparge sau se scurge.

O atenţie specială se acordă respectării regimului de temperatură prevăzut pentru transportarea probelor enumerate mai jos:

- probele neperisabile (stabile) – la temperatura mediului înconjurător (sub 40 °C);
- probele perisabile, inclusiv proaspete şi refrigerate – între 0 şi + 4 °C;
- probele congelate sau puternic congelate – sub minus 18 °C;
- probele pasteurizate şi similare – între 0 şi + 4 °C;
- mostrele neperisabile alterate – între 0 şi + 4 °C.

Înainte de transportare, probele perisabile (de exemplu, subprodusele, peştele proaspăt) trebuie păstrate la temperaturi între 0 şi +2 °C.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Prelevarea se face prin împărţirea virtuală a zonei monitorizate într-un sistem tip grilă şi prelevarea din fiecare zonă sau aleatoriu prin alegerea punctelor de prelevare fără un model anume. Pentru ca probele colectate să fie reprezentative şi de calitate trebuie evaluată permanent posibilitatea de contaminare.alnformaţiile care însoţesc activitatea de prelevare a probelor sunt:

- **Descrierea mediului:**
  - localizarea punctelor de prelevare;
  - introducerea coordonatelor;
  - aria de prelevare;
  - viteza de curgere;
  - sedimentarea.
- **Descrierea apei de monitorizat**:
  - organisme;
  - contaminare vizibilă;
  - prezența gazelor.
- În decursul prelevării se înregistrează observaţii referitoare la proprietăţile organoleptice:
  - **mirosul** (se notează tipul de miros și persistența lui);
  - **turbiditatea** (limpede, opalescentă slab tulburie, puternic tulbure sau opacă);
  - **culoarea** (aprecierea realităţii din teren se va face cu una din variantele: incolor, foarte slab colorat, slab colorat sau puternic colorat și ce culoare anume).
- Măsurarea temperaturii se face la locul de prelevare cu un termometru cu mercur cu precizia de 1˚C sau cu un termometru digital.

Condițiile de colectare a materialului microbiologic:

- materialul se colectează direct din focarul de infecție;
- respectarea metodelor septice pentru a evita contaminarea materialului biologic cu microfloră adiacentă;
- cantitatea materialului trebuie să fie suficientă pentru efectuarea examinărilor;
- colectarea în vase microbiologice sterile de laborator;
- pentru calitatea materialului biologic se verifică termenul de garanție al veselei sterile. În cazul în care este expirat, vesela nu se utilizează;
- materialul nativ se păstrează în condiții corespunzătoare;
- materialul biologic lichid se colectează în seringi sau eprubete închise ermetic;

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- materialul se transportă în boxe metalice sterile sau în containere anaerobe de unică folosință;
- masele de colectare sunt sigilate, etichetate și se prezintă împreună cu o anexă în care se indică:
  - denumirea materialului colectat;
  - locul de colectare;
  - data și timpul colectării;
  - datele persoanei responsabile ce a colectat materialul biologic.

Cerinţe referitoare la împachetarea probelor:

- **Ambalajele** pentru transport trebuie să fie sterile, produse din materiale rezistente, închise etanș.
- ***Recipientul/recipientele*** primare sunt cele de bază, închise etanș, care conţin proba respectivă (eprubete de diferite volume, sisteme de transport cu sau fără medii, containere de diferite volume pentru recoltarea probelor biologice, microeprubete). Recipientul se ambalează cu suficient material absorbant care, în caz de spargere a recipientului, să poată absorbi toată cantitatea de lichid. Recipientele primare vor fi așezate în ambalaje secundare, astfel încât, în condiţii normale de transport, acestea să nu se spargă, să nu se perforeze şi să nu permită prelingerea conţinutului.
- ***Ambalajul secundar*** este cel de-al doilea ambalaj, etanș și rezistent, care acoperă și protejează recipientul/ele principal/e. Într-un ambalaj secundar se pot pune mai multe recipiente primare cu material pentru amortizare. Dacă într-un ambalaj secundar se așază mai multe recipiente primare fragile, atunci acestea trebuie să fie împachetate individual sau separat, pentru a preveni contactul dintre ele. În caz de scurgere, aceasta nu trebuie să compromită integritatea materialului de amortizare şi nici a ambalajului exterior.
- ***Ambalajul exterior.*** Ambalajele secundare se așază în ambalaje exterioare, prevăzute cu material pentru amortizare și fixare. În ambalajul exterior se plasează trimiterile completate conform formelor aprobate. Ambalajul exterior trebuie să fie rigid.
- ***Ambalarea substanţelor infecţioase din categoria A.***
  Substanţele din categoria A pot fi transportate doar în ambalaje triple, care respectă specificaţiile.
- ***Ambalarea substanţelor infecţioase din categoria B şi a substanţelor exceptate.***
  Pentru aceste substanţe infecţioase se aplică în continuare sistemul de ambalare triplu.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Instrucţiuni pentru etichetarea probelor microbiologice și a ambalajelor:

- ***Recipientele primare*** cu probe se marchează cu un număr de identificare, corespunzător numărului de ordine de pe trimitere. De asemenea, pe recipient se indică denumirea/natura probei.
- ***Prelevatele supuse*** analizei trebuie să fie însoţite de date informative suficiente. Etichetarea probelor este importantă pentru evitarea unor erori (cea mai sigură este eticheta autoadezivă).
- Pe ambalajul secundar se indică lista de probe conţinute. În cazul probelor exceptate, informaţia (lista) despre probe este opţională.
- Pe partea exterioară a ambalajului exterior se vor afișa toate datele conform schemei indicate mai sus (fișa de însoțire).
  - Pentru a păstra toate calitățile probei ridicate de la obiectele în litigiu, acestea trebuie să fie ambalate în vase speciale. Probele ușor contaminabile se vor păstra în vase închise ermetic. Moartea microbilor contaminați infectanți din probele destinate examenului microbiologic este o sursă de erori. Schimbarea probei poate fi influențată de acțiunea directă a razelor solare, deshidratare, schimbarea pH-lui, autoliză etc.
  - Transportarea se realizează în containere ce oferă protecția de lumină, evitarea contaminării din mediul înconjurător sau a persoanei ce contactează materialul biologic.
  - Odată colectate, probele trebuie să fie examinate în cadrul laboratorului în cel mai scurt timp posibil sau conservate în mod adecvat în funcție de natura probelor. Cu cât perioada de timp între colectare și examinare este mai mare, cu atât scade șansa efectuării unui examen corect.
- Materialul care necesită la transportare o anumită temperatură se transportă în containere dotate cu termofor, container izoterm cu gheață umedă sau frigider la 40°C.
- Pentru materialul prezentat incorect trebuie să fie îndeplinită fișa neconformităților.
- ***Ambalajul*** trebuie să fie sigilat, iar etichetele să conțină:
  - numărul ambalajului;
  - numărul dosarului penal;
  - data colectării;
  - obiectul;
  - timpul ridicării;
  - starea în care a fost ambalat;
  - alte particularități specifice;
  - funcția, numele, prenumele persoanei care a efectuat examinări, la fața locului, semnătura personală (în caz dacă dosarul este intentat, se mai adaugă inscripții explicative).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.05. Expertiza ecologică a aerului atmosferic

12.05.01 Expertiza ecologică microbiologică (în atmosferă)

Scopul	Studierea factorilor poluanţi asupra aerului atmosferic; Identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în aer, periculoase pentru sănătate.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ agenți infecțioşi (virusuri și bacterii); ■ fungi (drojdii și mucegaiuri); ■ acarieni din praful de casă; ■ gândacii de bucătărie; ■ polen și produși rezultați de la animalele de casă (salivă, fragmente de păr, pene sau piele); ■ sursele acestor poluanți biologici; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în aer, periculoase pentru sănătate; ■ studierea factorilor poluanţi asupra aerului atmosferic; ■ stabilirea gradului de poluare a aerului; ■ stabilirea factorului alergen; ■ acţiunea negativă a microbilor, a bacteriilor din aer asupra sănătăţii; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ stabilirea florei microbiologice; Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce clase de microorganisme au fost depistate în materialul biologic prezentat?
- Microorganismele prezentate la examinare corespund cu probele model?
- Coincide conținutul microorganismelor depistate în probele ridicate din câteva locuri?
- În produsele alimentare prezentate pentru examinare au fost depistate microorganisme patogene?
- Care este conținutul lor la o singură unitate de măsură?
- Care este tabloul microbiologic al mediului acvatic supus examinării?
- Ce se poate constata în privința condițiilor mediului ambiant datorită schimbărilor în structura microorganismelor?
- Ce încălcări de păstrare, transportare a produselor alimentare au dus la creșterea numerică a microorganismelor?
- Pot aceste modificări în structura microorganismelor să fie provocate de nivelul înalt de radiație?
- Care este originea microorganismelor din aer?
- Care este rolul aerului în răspândirea bolilor infecţioase?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Probe de aer recoltate din încăperi prin metoda de aspiraţie.
După recoltare, plăcile se identifică în funcţie de locul prelevării, se ambalează, se sigilează şi se transportă în condiţii de refrigerare (2-4 °C) în laborator, unde se vor incuba imediat.

Probe recoltate prin metoda de tampon (teste de salubritate).
Se vor ambala în condiţii care să asigure integritatea şi se vor expedia în laborator, în condiţii de refrigerare (2-4 °C) în cel mai scurt timp posibil, astfel încât intervalul dintre prelevare şi introducerea în lucru să nu depăşească 24 de ore.

În situaţia în care se vor preleva probele direct în recipiente, acestea ambalate, etichetate şi sigilate, se vor expedia la laborator în maximum 24 de ore.

Bioaerozolul reprezintă toate substanțele organice provenite din aerul biologic, inclusiv ciupercile, sporii fungici, virușii, bacteriile, polenul și componentele acestora. Bioaerozoalele provin din apă, sol, animale și oameni și pot fi omniprezente. Sunt de dimensiuni diferite. Lungimea lor variază între milimicronii 0,3 și 100.

Virușii sunt mai mici decât milimicronul 0,3.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Bacteriile din aer se găsesc pe polen, particule de praf sau spori. Un bioaerozol în aer se deplasează în funcție de mișcarea, forma, densitatea aerului. Ele sunt de obicei invizibile pentru ochi și pot rămâne suspendate în aer pentru o perioadă lungă de timp.

Reproducerea diferitor microorganisme în mediul interior depinde de temperatură, disponibilitatea nutrienților, conținutul de umiditate, oxigen și cantitatea de lumină. Umiditatea ridicată înseamnă că bacteriile și ciupercile se pot reproduce cu ușurință. Dacă umiditatea din mediul înconjurător este mai mare decât procentul 70, probabilitatea creșterii mucegaiului crește.

Valorile limită acceptate de Uniunea Europeană pentru bioaerozole în medii interioare sunt de 5000 CFU/m^3 pentru bacterii și ciuperci.

Contaminarea microbiană din aer provoacă pierderi economice grave pentru întreprinderile alimentare. În plus, dacă alimentele rafinate sunt introduse pe piață, acestea reprezintă, de asemenea, un pericol pentru sănătatea umană. Această situație este, de asemenea, riscantă pentru sănătatea angajaților.

Testarea compușilor organici volatili în eșantionul de aer este importantă pentru determinarea tipului și intensității contaminării cu mucegai.

Sporii de mucegai sunt organisme microscopice care locuiesc atât în spații deschise, cât și în interior. Unele tipuri pot zbura prin aer cu o briză foarte blândă. Unele tipuri aderă la suprafață și sunt eficiente numai prin contact. Sporul poate supraviețui ani de zile. Sporii de mucegai provoacă degradarea alimentelor cu enzime și micotoxine pe care le lasă pe alimente.

Sunt disponibile diferite metode de testare a microbiologiei pentru a măsura densitatea microbiană a aerului. Folosind echipamentul de testare, sarcina microbiană este măsurată în CFU/m^3. O altă metodă este vasul Petri. Uneori, metoda de numărare este utilizată și sub microscop.

Pentru a rezuma, măsurătorile periodice ale calității aerului și anumite valori-limită ale produselor și serviciilor care au un impact direct asupra sănătății umane, în special în unitățile de producție alimentară și farmaceutică, centre de sănătate și reședințe, precum și spații publice, spitale, grădinițe și birouri publice trebuie luate măsuri pentru corectarea acestei situații, care amenință sănătatea oamenilor.

Polenul și majoritatea fungilor provin din mediul exterior, virusurile sunt transmise de persoane și animale, bacteriile sunt purtate de persoane, animale, resturi de sol și plante. Animalele de casă (mamifere, păsări) sunt o altă sursă de contaminanți biologici.

Contaminanții biologici sunt de cele mai multe ori invizibili și se pot deplasa sub formă de bioaerozoli.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Microorganismele (bacterii, fungi) pot coloniza și se pot multiplica în interiorul clădirilor în prezenţa umidității crescute, a nutrienților și la o temperatură cuprinsă între 5 și 500 °C. În condițiile unei ventilații inadecvate, aceste microorganisme pot duce la creșterea numărului bioaerozolilor din aerul interior, la creșterea riscului de expunere a ocupanților și la apariția problemelor de sănătate.

Microorganismele pot contamina și se pot multiplica în interiorul sistemelor de aerisire din interiorul clădirilor. Ele se pot răspândi în interiorul clădirilor în timpul procesului de ventilație și pot duce la boli grave ce afectează în primul rând aparatul respirator al persoanelor expuse.

Contaminanții biologici pot produce reacții de tip alergic, toxic sau infecțios.

Pentru măsurarea cantitativă a microorganismelor din aer se impune cunoașterea volumului din care acestea au fost colectate.

Acest lucru permite ca numărul de microorganisme să fie exprimat ca o concentrație pe unitatea de volum (sau număr de unități formatoare de colonii pe m^3 - CFU/m^3).

Valoarea CFU/m^3 este importantă pentru a evalua gradul de contaminare din spațiile interioare.

Contaminanții biologici prezintă un risc real pentru sănătatea persoanelor care petrec mult timp în spații închise. În condițiile creșterii patologiei respiratorii, în special la copii, se impune monitorizarea nivelului de contaminare biologică din interiorul clădirilor folosind tehnici uzuale de preluare a probelor.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

Scopul	Stabilirea tuturor factorilor care afectează sănătatea şi mediul de trai uman.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ substanțe și materiale radioactive; ■ factorii declanșării catastrofelor ecologice; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ identificarea factorului radioactiv; ■ acțiunea negativă a radiației asupra sănătății; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ gamo-spectrometria solului; ■ determinarea dozei radioactive la suprafața solului; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Se referă substanțele depistate la substanțe radioactive? ■ Unde se află sursa substanței radioactive? ■ Care este suprafața substanței radioactive? ■ Sunt în sectorul dat sau la gunoiște substanțe radioactive? ■ În produsele alimentare prezentate pentru examinare se găsesc substanțe radioactive? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Sursele naturale de radiaţii pot fi clasificate în:

- surse aflate în afara organismului uman;
- radiaţia cosmică;
- radiația de origine terestră;
- surse din organism, reprezentate de radionuclizii pătrunşi în organism.

Datele persoanei responsabile ce a colectat materialul biologic trebuie să fie indicate.

Surse de radiaţii naturale:

Radioactivitatea naturală este constituită din radionuclizii prezenţi în mediul înconjurător (aer, sol, apă, vegetaţie, organisme animale, inclusiv în om) din cele mai vechi timpuri, încă de la formarea planetei Pământ. Doza radiaţiei pe care o primeşte omul din surse naturale se datorează atât radionuclizilor din organism, cât şi celor aflaţi în mediul înconjurător.

Radiaţiile gamma, emise de radionuclizii naturali existenţi mai ales în sol, aer şi materialele din care sunt construite locuinţele, iradiază întregul organism al omului. De exemplu: pentru fiecare cetățean din România, a fost calculată valoarea medie de 0,46 mSv (mili-sievert) pe an. Această valoare poate cunoaşte variaţii foarte mari în funcţie de o serie de factori: geologia solului, structura clădirilor şi timpul de staţionare în locuinţă. Totuşi, este de reţinut faptul că nivelul de expunere la radiaţia naturală poate varia foarte mult, în principal datorită tipului de roci din care este format substratul geologic.

Se poate spune că populaţia României primeşte o doză efectivă anuală de cca 2,27 mSv de la radiaţiile de origine naturală, la care se adaugă 0,33 mSv pe an de la sursele artificiale. În total, populaţia României primeşte o doză efectivă anuală de cca 2,6 mSv, 87,3% datorându-se fondului natural de iradiere.

Exista trei tipuri importante de radiaţie ionizantă:

Radiaţia Alfa (α).
Particulele alfa se compun din doi neutroni (fără sarcina electrică) și doi protoni (încărcaţi pozitiv).

Când particulele alfa traversează un material solid, ele interacţionează cu mulţi atomi pe o distanţă foarte mică. Dau naştere la ioni și îşi consumă toată energia pe acea distanţă scurtă. Cele mai multe particule alfa îşi vor consuma întreaga energie la traversarea unei simple foi de hârtie. Principalul efect asupra sănătății corelat cu particulele alfa apare când materialele alfaemiţătoare sunt ingerate sau inhalate, iar energia particulelor alfa afectează țesuturile interne, cum ar fi plămânii.

Radiaţia Beta (β).
Particula Beta este un electron liber. El penetrează materialul solid pe o distanţă mai mare decât particula alfa. Efectele asupra sănătății asociate particulelor beta se manifestă în principal atunci când materialele beta-emiţătoare sunt ingerate sau inhalate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

***Radiaţia Gamma (γ)*.**
Radiaţia gamma (raza gamma) se prezintă sub formă de unde electromagnetice sau fotoni emiși din nucleul unui atom. Ei pot traversa complet corpul uman, ce pot fi oprite doar de un perete de beton sau de o placă de plumb groasă de 15 cm. Radiaţia gamma este oprită de: apă, beton și, în special, de materiale dense, cum ar fi uraniul și plumbul, care sunt folosite ca protecție împotriva expunerii la acest tip de radiaţie.

Principalele surse de radon şi toron pentru interiorul locuinţelor, pe lângă substratul caracteristic amplasamentelor respective caracterizat prin valori specifice, îl constituie materialele de construcţie. Toate materialele de construcţie (lemn, cărămidă, beton, materiale de izolaţie, materiale plastice etc.) îşi au originea în crusta terestră şi conţin concentraţii foarte reduse de elemente naturale radioactive, în special uraniu, radiu şi toriu. Dintre materialele de construcţie, lemnul are cel mai redus conţinut de radiu (implicit de radon), iar cărămida, betonul, gresia şi faianţa au valorile cele mai ridicate.

Reieșind din cele expuse mai sus, se formulează obiectivele ce necesită a fi soluționate.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.01 Expertiza ecologică a catastrofelor (naturale, antropogene, natural-antopogene)

Scopul

Stabilirea acțiunii factorului antropogen asupra declanșării catastrofei ecologice.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- factorii radioactivi;
- substanțe și materiale radioactive;
- factorii declanșării catastrofelor ecologice;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- identificarea factorului radioactiv;
- acțiunea negativă a radiației asupra sănătății;
- stabilirea catastrofelor ecologice;
- gamo-spectrometria solului;
- determinarea dozei radioactive la suprafața solului;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Unde se află originea (sursa) acțiunii antropologice negative (de exemplu, un obiect considerabil periculos, rezultatul acțiunii căruia a declanșat impactul)?
- Este sectorul dat (un obiect potențial periculos) locul de declanșare a impactului ecologic ca rezultat al acțiunii antropologice negative?

Întrebări tipice

- Câte surse antropogene negative (de ex., prezența la fața locului a câtorva obiecte potențial periculoase) au fost în sectorul dat? Care este interacțiunea lor și succesiunea acțiunii negative asupra mediului înconjurător?
- Prin ce se explică consecințele acțiunii negative antropogene (de ex., prezența în aerul atmosferic a fumului, smocului, prafului etc.)?
- Care sunt căile de răspândire a substanțelor periculoase pentru sănătatea omului sau înrăutățirea mediului înconjurător?
- În decursul cărei perioade de timp s-au observat urmări negative ale acțiunii antropogene asupra mediului înconjurător?
- Care sunt cauzele tehnice nemijlocite care au dus la poluarea mediului înconjurător (emisia substanțelor nocive în atmosferă, apă, sol), depășind normele permise?
- Sunt pe obiectele prezentate la expertiză semne, urme în procesul impactului, care sunt cauzele apariției lor?
- Corespunde utilajul de epurare a apei cerințelor ecologice de ocrotire a mediului înconjurător (rezultatul analizei chimice)?
- Sunt prezente pe obiectele prezentate la expertiză urme de poluare (urme de motorină, petrol, substanțe uleioase etc.) sau alte substanțe ce influențează negativ asupra stării ecologice a mediului înconjurător?
- Care sunt concentrațiile permise ale anumitor substanțe (enumerați care anume) în aerul atmosferic de la organizația dată?
- Indicați concentrațiile anumitor substanțe (enumerați care anume) în compoziția aerului atmosferic (sol, bazin acvatic)?
- Se referă substanțele depistate (care anume) la grupa potențial periculoase pentru mediul înconjurător?
- Este posibilă auto-răspândirea acestor substanțe în mediul înconjurător și în ce concentrații?
- A fost depistată la obiectul dat încălcarea cerințelor ecologice în legătură cu acțiunea antropologică negativă și răspândirea rapidă a poluanților și substanțelor nocive în mediul înconjurător? În ce constau ele?
- În urma acțiunii antropogene negative sistemele automate de protecție și-au îndeplinit sarcina împotriva accidentelor ce duc la poluarea mediului înconjurător?
- A fost posibilă evitarea sau prevenirea poluării mediului înconjurător, dacă da, ce era necesar pentru aceasta?
- Ce condiții au dus la încălcarea regulilor de ocrotire a mediului înconjurător?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Catastrofele - fenomene naturale distructive de origine geologică sau meteorologică, ori îmbolnăvirea unui număr mare de persoane sau animale, produse în mod brusc, ca fenomene de masă.

În această categorie sunt cuprinse:

- cutremurele;
- alunecările şi prăbuşirile de teren;
- inundaţiile şi fenomenele meteorologice periculoase;
- epidemiile şi epizootiile;
- evenimentele cu urmări deosebit de grave asupra mediului înconjurător, provocate de accidente. În această categorie sunt cuprinse:
  - accidentele chimice;
  - biologice;
  - nucleare;
  - în subteran;
  - avarii la construcţiile hidrotehnice sau conducte magistrale;
  - incendiile de masă şi exploziile;
  - accidentele majore la utilaje şi instalaţii tehnologice periculoase;
  - căderile de obiecte cosmice;
  - accidente majore şi avarii mari la reţelele de instalaţii şi telecomunicaţii.

În caz de catastrofe, cataclisme naturale se ridică toate obiectele în litigiu care au suferit anumite schimbări sau au păstrat anumite urme ale impactului natural sau antropogen (fie probe de origine vegetală, animală sau microbiologice).

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.02 Expertiza ecologică a radiației

Scopul	Stabilirea zonelor radioactive periculoase pentru viață şi sănătate în corespundere cu normele permise.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ substanțe și materiale radioactive; ■ factorii declanșării catastrofelor ecologice; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ starea radioactivă a terenurilor, a locuințelor, a oficiilor și a locurilor publice; ■ identificarea factorului radioactiv; ■ acțiunea negativă a radiației asupra sănătății; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ gamo-spectrometria solului; ■ aprecierea dozei radioactive la suprafața solului; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Se referă substanțele depistate la substanțe radioactive? ■ Unde se află sursa substanței radioactive? ■ Care este suprafața substanței radioactive? ■ Sunt în sectorul dat sau la gunoiște substanțe radioactive? ■ În produsele alimentare prezentate pentru examinare se găsesc substanțe radioactive? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Sursele naturale de radiaţii pot fi clasificate în:

- surse aflate în afara organismului uman;
- radiaţia cosmică;
- radiația de origine terestră;
- surse din organism, reprezentate de radionuclizii pătrunşi în organism.

Datele persoanei responsabile ce a colectat materialul biologic trebuie să fie indicate.

Surse de radiații naturale:

Radioactivitatea naturală este constituită din radionuclizii prezenţi în mediul înconjurător (aer, sol, apă, vegetaţie, organisme animale, inclusiv în om) din cele mai vechi timpuri, încă de la formarea planetei Pământ. Doza radiaţiei pe care o primeşte omul din surse naturale se datorează atât radionuclizilor din organism, cât şi celor aflaţi în mediul înconjurător.

Radiaţiile gamma, emise de radionuclizii naturali existenţi mai ales în sol, aer şi materialele din care sunt construite locuinţele, iradiază întregul organism al omului. De exemplu: pentru fiecare cetățean din România, a fost calculată valoarea medie de 0,46 mSv (mili-sievert) pe an. Această valoare poate cunoaşte variaţii foarte mari în funcţie de o serie de factori: geologia solului, structura clădirilor şi timpul de staţionare în locuinţă. Totuşi, este de reţinut faptul că nivelul de expunere la radiaţia naturală poate varia foarte mult, în principal datorită tipului de roci din care este format substratul geologic.

Se poate spune că populaţia României primeşte o doză efectivă anuală de cca 2,27 mSv de la radiaţiile de origine naturală, la care se adaugă 0,33 mSv pe an de la sursele artificiale. În total, populaţia României primeşte o doză efectivă anuală de cca 2,6 mSv, 87,3% datorându-se fondului natural de iradiere.

Exista trei tipuri importante de radiaţie ionizantă:

Radiaţia Alfa (α).
Particulele alfa se compun din doi neutroni (fără sarcina electrică) și doi protoni (încărcaţi pozitiv).

Când particulele alfa traversează un material solid, ele interacţionează cu mulţi atomi pe o distanţă foarte mică. Dau naştere la ioni și îşi consumă toată energia pe acea distanţă scurtă. Cele mai multe particule alfa îşi vor consuma întreaga energie la traversarea unei simple foi de hârtie. Principalul efect asupra sănătății corelat cu particulele alfa apare când materialele alfaemiţătoare sunt ingerate sau inhalate, iar energia particulelor alfa afectează țesuturile interne, cum ar fi plămânii.

Radiaţia Beta (β).
Particula Beta este un electron liber. El penetrează materialul solid pe o distanţă mai mare decât particula alfa. Efectele asupra sănătății asociate particulelor beta se manifestă în principal atunci când materialele beta-emiţătoare sunt ingerate sau inhalate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Radiaţia Gamma (γ).

Radiaţia gamma (raza gamma) se prezintă sub formă de unde electromagnetice sau fotoni emiși din nucleul unui atom. Ei pot traversa complet corpul uman, ce pot fi oprite doar de un perete de beton sau de o placă de plumb groasă de 15 cm. Radiaţia gamma este oprită de: apă, beton și, în special, de materiale dense, cum ar fi uraniul și plumbul, care sunt folosite ca protecție împotriva expunerii la acest tip de radiaţie.

Principalele surse de radon şi toron pentru interiorul locuinţelor, pe lângă substratul caracteristic amplasamentelor respective caracterizat prin valori specifice, îl constituie materialele de construcţie. Toate materialele de construcţie (lemn, cărămidă, beton, materiale de izolaţie, materiale plastice etc.) îşi au originea în crusta terestră şi conţin concentraţii foarte reduse de elemente naturale radioactive, în special uraniu, radiu şi toriu. Dintre materialele de construcţie, lemnul are cel mai redus conţinut de radiu (implicit de radon), iar cărămida, betonul, gresia şi faianţa au valorile cele mai ridicate.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.03 Expertiza ecologică a sunetelor și a zgomotului de fundal

Scopul

Aprecierea fonului sonor în spații locative şi oficii în corespundere cu normele sanitaro-igienice.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- aparate și instalații care generează zgomot;
- spații locative, comerciale, industriale, oficii, locuri publice în care se declanșează zgomote periculoase pentru viață și sănătate în corespundere cu normele permise;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- determinarea oscilațiilor sonore în preajma obiectelor de construcție;
- expertiza ecologică judiciară a sunetelor la procurarea locuinței, în cazul construcției școlilor, grădinițelor și altor construcții;
- influența zgomotului asupra sănătății;
- măsurarea fundalului sonor al tehnicii de uz casnic, industrial;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce aparate și instalații generează zgomote de fon?
- Nivelul zgomotelor întrece normele permise pentru sănătatea omului?
- Care este nivelul zgomotelor în locuința (în zona dată)?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Nivelele maxime admisibile ale zgomotului în mediul înconjurător sunt stabilite prin Regulamentul igienic privind nivelele admisibile de zgomot pe teritoriul localităţilor din 1984. Acest document indică diferite praguri ale nivelului admis de zgomot, în funcție de sensibilitatea zonelor. Aplicarea prevederilor acestui document ţine de responsabilitatea Ministerului Sănătăţii.

Legislaţia din Moldova nu reglementează zgomotele produse în cadrul şantierelor şi instalaţiilor/utilajelor din construcţii ce se află în apropierea spațiilor locative. Totuşi, autorităţile locale sunt responsabile de soluţionarea problemelor legate de zgomotul produs în timpul construcţiilor. Republica Moldova încă nu a trecut de la sistemul de reglementare a zgomotului în mediul ambiant la un sistem bazat pe norme (standarde) de emisie a zgomotului.

Nu există încă metode standardizate de testare, instalaţii de testare, precum şi un sistem pentru verificări inopinate ale nivelului zgomotelor produse pe şantierele şi instalaţiile/utilajele din construcţii.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.04 Expertiza ecologică a radiației electromagnetice

Scopul

Stabilirea zonelor electromagnetice periculoase pentru viață şi sănătate în corespundere cu normele permise.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- aparate și instalații care generează radiații electromagnetice;
- spații locative, comerciale, industriale, oficii, locuri publice în care se stabilesc zone electromagnetice periculoase pentru viață și sănătate în corespundere cu normele permise;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- starea electromagnetică a terenurilor, a locuințelor, a oficiilor și a locurilor publice;
- identificarea factorului radioactiv;
- acțiunea negativă a radiației asupra sănătății;
- stabilirea catastrofelor ecologice;
- gama-spectrometria solului;
- aprecierea dozei radioactive la suprafața solului;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce aparate și instalații generează radiație electromagnetică?
- Nivelul radiației întrece normele permise pentru sănătatea omului?
- Care este nivelul radioactiv în locuința (în zona dată)?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Organismul uman poate fi expus la câmpuri electromagnetice (CEM) de mai multe feluri, care se clasifică în funcţie de natura lor şi de domeniul de frecvenţă:

- câmpuri electrice şi câmpuri magnetice statice (0 Hz);
- câmpuri electrice şi câmpuri magnetice de joasă frecvenţă (sub 100 kHz);
- câmpuri electromagnetice de înaltă frecvenţă (100 kHz – 300 GHz): radiofrecvenţă (RF) şi microunde.

Cu excepţia câmpurilor electrice sau magnetice statice, toate celelalte tipuri de câmp sunt variabile în timp, adică amplitudinea lor într-un punct se modifică în timp, în mod periodic sau, altfel spus, oscilează. Oscilaţia câmpului electromagnetic poate fi localizată sau se poate propaga în spaţiu de la un punct la altul. Atunci când CEM se propagă în spaţiu, câmpul respectiv reprezintă o undă electromagnetică.

Interacţiunea dintre câmpurile electromagnetice şi corpul uman conduce la un transfer de energie de la câmp la mediul biologic. Ca urmare a absorbţiei de energie, pot apărea diverse efecte la nivelul ţesuturilor şi organelor.

Interacţiuni directe.
Interacţiunea CEM cu corpul uman conduce la inducerea în corp de câmpuri interne şi de curenţi electrici. În funcţie de frecvenţa CEM şi de nivelul acestora, poate să apară sau nu un efect biofizic sesizabil, cum ar fi:

- stimularea electrică a ţesuturilor excitabile;
- efectul termic;
- efecte specifice câmpului magnetic static, următoarele evenimente posibile;
- interferenţa cu dispozitive medicale active (electronice), implantate sau purtate pe corp;
- riscul de proiectare a obiectelor feromagnetice în câmpuri magnetice statice;
- amorsarea detonatoarelor;
- incendii şi explozii rezultate din aprinderea materialelor inflamabile din cauza scânteilor produse sub acţiunea CEM;
- curenţii de contact.

Buletinul de măsurări a undelor electromagnetice trebuie să includă următoarele informaţii:

- data şi ora măsurărilor;
- echipa care a efectuat măsurările;
- locul de muncă (spațiul locativ) evaluat (adresa, numărul camerei);
- lista surselor de CEM prezente;
- caracteristicile surselor de câmp relevante (frecvenţa, modulaţia, modelul, numărul serial);

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- regimul de lucru al sursei în timpul măsurării;
- instrumentele şi sondele de măsură utilizate şi setările echipamentului (banda de frecvenţă a filtrului, domeniul dinamic, rata de eşantionare etc.);
- condiţii de mediu (temperatură, umiditate);
- incertitudinea totală de măsurare;
- locaţiile punctelor de măsură (localizare în spaţiul de lucru, distanţa faţă de sursele relevante de CEM, înălţime faţă de sol);
- motivarea alegerii punctelor de măsură (de exemplu, localizarea persoanei expuse);
- rezultatele măsurărilor;
- nivelurile de declanşare a acţiunii (AL) la frecvenţele măsurate;
- data ultimei calibrări a echipamentului de măsură.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.05 Expertiza ecologică a vibrațiilor și a vibrațiilor de fundal

Scopul	Aprecierea oscilărilor mecanice asupra sănătății omului.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ Aparate și instalații care generează vibrații și vibrații de fon; ■ spații locative, comerciale, industriale, oficii, locuri publice în care se apreciază oscilările mecanice periculoase pentru viață și sănătate în corespundere cu normele permise; ■ utilaj tehnologic; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ depistarea vibrațiilor ce depășesc normele sanitaro-igienice; ■ stabilirea gradului de acțiune asupra sistemului nervos central și a organelor interne; ■ determinarea intensității vibrațiilor; ■ măsurarea vibrațiilor în apartamente, oficii și spații locative; ■ măsurarea preventivă a vibrațiilor din cauza transportului; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Ce aparate și instalații generează vibrații, vibrații de fon? ■ Vibrațiile întrec normele permise pentru sănătatea omului? Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Unii factori fizici, precum **zgomotul, vibraţiile şi radiaţiile ionizante**, influenţează sănătatea forţei de muncă în proporţie de 40% în ţările industrializate şi peste 80% în ţările în curs de dezvoltare, acţionând în sensul tulburării auzului, deprecierii mişcărilor şi gesturilor suportate de sistemul osteoarticular şi muscular şi, nu în ultimul rând, în sensul dezvoltării unor formaţiuni maligne care pot degenera în cancer.

Acesta afectează nu numai auzul, ci şi alte organe ale corpului sau ale sistemului uman. Este deja cunoscut că **zgomotul**:

- creşte presiunea sangvină;
- are efecte cardiovasculare negative, prin schimbarea frecvenţei bătăilor inimii;
- creşte frecvenţa respiraţiei;
- încetineşte digestia;
- poate cauza dureri de stomac sau ulcer;
- are efect negativ asupra dezvoltării fătului, contribuind inclusiv la naşterea prematură a acestuia;
- intensifică efectele altor factori, precum drogurile, alcoolul, monoxidul de carbon.

Vibraţiile sunt efectele asupra corpului uman cauzate de contactul direct cu oscilaţiile mecanice sau de ciocniri, de ex., lucrul cu fierăstrăul. Sunt mai multe tipuri de vibraţii:

- vibraţii transmise întregului corp;
- vibraţii transmise sistemului mână-braţ.

Cum sunt evaluate vibraţiile? Directiva UE, preluată şi în legislaţia noastră, prevede mai multe valori limită de expunere. În lipsa unei măsurători specifice şi potrivite, este dificil de estimat nivelul de vibraţii emis de un utilaj. Există diferiţi parametri ce determină valoarea de expunere a unui angajat:

- nivelul vibraţiei;
- accelerarea;
- frecvenţa;
- impulsurile;
- durata;
- continuitatea.

Alegerea locuințelor ce implică o mai mică expunere la vibraţii mecanice:

- evaluarea echipamentului casnic, locului de muncă şi sistemelor de muncă;
- informarea asupra nivelului de vibraţii al noilor utilaje folosite;
- furnizarea de informaţii adecvate şi mai ales uşor de înţeles, respectiv instruirea angajaţilor cu privire la folosirea corectă a echipamentului la locul de muncă;
- reducerea la minim a expunerii la vibraţii prin îmbunătăţirea izolării locuințelor, locurilor de muncă.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Stabilirea cadrului general pentru aprecierea măsurilor de reducere a zgomotului emis de sursele principale de zgomot, în special de vehiculele rutiere, feroviare şi de infrastructura acestora, de aeronave, de echipamentele industriale, echipamentele destinate utilizării în exteriorul clădirilor şi maşinile industriale mobile; zgomotul ambiant la care este expusă populaţia, în special în:

- zonele construite;
- parcurile, grădinile publice sau alte zone liniştite dintr-o aglomerare;
- zonele liniştite din spaţii deschise;
- apropierea unităţilor de învăţământ, a spitalelor şi a altor clădiri şi zone sensibile la zgomot.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.06. Expertiza ecologică a situației radioactive a mediului înconjurător

12.06.06 Expertiza de apreciere a nivelului ecologic confortabil în zona locativă (apartament, casă, oficiu)

Scopul

Aprecierea fonului sonor, a vibrațiilor și a nivelului radioactiv, în spații locative şi oficii în corespundere cu normele sanitaro-igienice.

Reguli generale

ACȚIUNI

Sarcini de identificare	Sarcini de diagnostic, situaționale etc.
Se prezintă: ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință.	**Se prezintă:** ■ material în litigiu.

Obiect de cercetare

- aparate și instalații care generează vibrații și vibrații de fon, nivelul lor radioactiv, fonul sonor;
- spații locative, comerciale, industriale, oficii, locuri publice în care se apreciază oscilările mecanice, radiații, zone electromagnetice, zgomote periculoase pentru viață și sănătate în corespundere cu normele permise;
- materialele de construcție ecologice;
- flora microbiană a climatizatoarelor, ventilatoarelor, nișelor de ventilare;
- utilaj tehnologic, aparate de uz casnic;

Altele, similare celor menționate.

Sarcinile expertizei

- aprecierea fonului sonor, a vibrațiilor și a nivelului radioactiv, în spații locative şi oficii, în corespundere cu normele sanitaro-igienice;
- măsurările corespunzătoare conform normelor permise;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Ce clase de microorganisme au fost depistate în materialul biologic prezentat?
- Microorganismele prezentate la examinare corespund cu probele model?
- Coincide conținutul microorganismelor depistate în probele ridicate din câteva locuri?
- În produsele alimentare prezentate pentru examinare au fost depistate microorganisme patogene?
- Care este conținutul lor la o singură unitate de măsură?
- Care este tabloul microbiologic al mediului acvatic supus examinării?
- Ce se poate constata în privința condițiilor mediului ambiant din cauza schimbărilor în structura microorganismelor?
- Ce încălcări de păstrare, transportare a produselor alimentare au dus la creșterea numerică a microorganismelor?
- Pot aceste modificări în structura microorganismelor să fie provocate de nivelul înalt de radiație?
- Care este originea microorganismelor din aer?
- Care este rolul aerului în răspândirea bolilor infecţioase?
- Expertiza ecologică judiciară a sunetelor, a vibrațiilor, a nivelului radioactiv la procurarea locuinței, în cazul construcției școlilor, grădinițelor etc.
- Influența zgomotului, a radiației și vibrațiilor asupra sănătății.
- Sunt oare prezente în aer substanțe organice volatile?
- Ce poluanți sunt prezenți în aer?
- Aerul din încăperea examinată este inofensiv pentru sănătatea omului?
- Ce substanță nocivă din aer (încăpere, locul faptei) a provocat decesul victimei?
- În aerul atmosferic sunt prezente deșeuri de la întreprinderea dată?
- Substanțele depistate în aerul atmosferic (ecosistem, încăpere) depășesc normele permise?
- Care este compoziția microbiologică a aerului din încăperea dată?
- Ce gaze toxice au fost depistate la locul incidentului?
- Concentrația substanțelor nocive depistate în aerul atmosferic au fost în stare să declanșeze impactul ecologic în ecosistemul dat?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Probele de aer recoltate din încăperi prin metoda de aspiraţie.
După recoltare, plăcile se identifică în funcţie de locul prelevării, se ambalează, se sigilează şi se transportă în condiţii de refrigerare (2-4 °C) în laborator, unde se vor incuba imediat.

Probele recoltate prin metoda de tampon (teste de salubritate).
Se vor ambala în condiţii care să asigure integritatea şi se va expedia în laborator, în condiţii de refrigerare (2-4 °C) în cel mai scurt timp posibil, astfel încât intervalul dintre prelevare şi introducerea în lucru să nu depăşească 24 de ore.

În situaţia în care se vor preleva probele direct în recipiente, acestea ambalate, etichetate şi sigilate, se vor expedia la laborator în maximum 24 de ore.

Bioaerozolul reprezintă toate substanțele organice provenite din aerul biologic, inclusiv ciupercile, sporii fungici, virușii, bacteriile, polenul și componentele acestora. Bioerozoalele provin din apă, sol, animale și oameni și pot fi omniprezente. Sunt de dimensiuni diferite. Lungimea lor variază între milimicronii 0,3 și 100.

Virușii sunt mai mici decât milimicronul 0,3.

Bacteriile din aer se găsesc pe polen, particule de praf sau spori. Un bioaerozol în aer se deplasează în funcție de mișcarea, forma, densitatea aerului. Ele sunt de obicei invizibile pentru ochi și pot rămâne suspendate în aer pentru o perioadă lungă de timp.

Reproducerea diferitor microorganisme în mediul interior depinde de temperatură, disponibilitatea nutrienților, conținutul de umiditate, oxigen și cantitatea de lumină. Umiditatea ridicată înseamnă că bacteriile și ciupercile se pot reproduce cu ușurință. Dacă umiditatea din mediul înconjurător este mai mare decât procentul 70, probabilitatea creșterii mucegaiului crește.

Valorile limită acceptate de Uniunea Europeană pentru bioaerozole în medii interioare sunt de 5000 CFU/m^3 pentru bacterii și ciuperci.

Contaminarea microbiană din aer provoacă pierderi economice grave pentru întreprinderile alimentare. În plus, dacă alimentele rafinate sunt introduse pe piață, acestea reprezintă, de asemenea, un pericol pentru sănătatea umană. Această situație este, de asemenea, riscantă pentru sănătatea angajaților.

Testarea compușilor organici volatili în eșantionul de aer este importantă pentru determinarea tipului și intensității contaminării cu mucegai.

Sporii de mucegai sunt organisme microscopice care locuiesc atât în spații deschise, cât și în interior. Unele tipuri pot zbura prin aer cu o briză foarte blândă. Unele tipuri aderă la suprafață și sunt eficiente numai prin contact. Sporul poate supraviețui ani de zile. Sporii de mucegai provoacă degradarea alimentelor cu enzime și micotoxine pe care le lasă pe alimente.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Sunt disponibile diferite metode de testare a microbiologiei pentru a măsura densitatea microbiană a aerului. Folosind echipamentul de testare, sarcina microbiană este măsurată în CFU/m^3. O altă metodă este vasul Petri. Uneori, metoda de numărare este utilizată și sub microscop.

Pentru a rezuma, măsurătorile periodice ale calității aerului și anumite valori-limită ale produselor și serviciilor care au un impact direct asupra sănătății umane, în special în unitățile de producție alimentară și farmaceutică, centrele de sănătate și reședințe, precum și spații publice, spitale, grădinițe și birouri publice trebuie luate măsuri pentru corectarea acestei situații, care amenință sănătatea oamenilor.

Polenul și majoritatea fungilor provin din mediul exterior, virusurile sunt transmise de persoane și animale, bacteriile sunt purtate de persoane, animale, resturi de sol și plante. Animalele de casă (mamifere, păsări) sunt o altă sursă de contaminanți biologici.

Microorganismele (bacterii, fungi) pot coloniza și se pot multiplica în interiorul clădirilor în prezenţa umidității crescute, a nutrienților și la o temperatură cuprinsă între 5 – 500° C. În condițiile unei ventilații inadecvate, aceste microorganisme pot duce la creșterea numărului bioaerozolilor din aerul interior, la creșterea riscului de expunere a ocupanților și la apariția problemelor de sănătate. Microorganismele pot contamina și se pot multiplica în interiorul sistemelor de aerisire din interiorul clădirilor. Ele se pot răspândi în interiorul clădirilor în timpul procesului de ventilație și pot duce la boli grave ce afectează în primul rând aparatul respirator al persoanelor expuse.

Pentru măsurarea cantitativă a microorganismelor din aer se impune cunoașterea volumului din care acestea au fost colectate.

Acest lucru permite ca numărul de microorganisme să fie exprimat ca o concentrație pe unitatea de volum (sau număr de unități formatoare de colonii pe m^3 - CFU/m^3).

Valoarea CFU/m^3 este importantă pentru a evolua gradul de contaminare din spațiile interioare.

Contaminanții biologici sunt de cele mai multe ori invizibili și se pot deplasa sub formă de bioaerozoli. Contaminanții biologici pot produce reacții de tip alergic, toxic sau infecțios. Aceștia prezintă un risc real pentru sănătatea persoanelor care petrec mult timp în spații închise. În condițiile creșterii patologiei respiratorii, în special la copii, se impune monitorizarea nivelului de contaminare biologică din interiorul clădirilor folosind tehnici uzuale de preluare a probelor.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Protecţia aerului stabileşte că emisiile de poluanţi în atmosferă de la sursele fixe de poluare se admit doar în baza unei autorizaţii. Calcularea emisiilor limită admisibile (ELA) se face pe baza modelelor de dispersare a poluanţilor. Scopul este de a garanta ca standardele de calitate a aerului (CMA) să nu fie depăşite. Pentru anumite ramuri industriale (de ex., instalaţiile de combustie mari) nu există ELA şi toate valorile emisiilor limită sunt calculate separat în fiecare caz. Principiul celor mai bune tehnici disponibile nu este aplicat în ţară, iar legislaţia existentă nu oferă baza legală necesară în acest sens. Emisiile limită pentru instalaţiile care emană compuşi organici volatili (COV) de asemenea se bazează pe calcularea parametrilor procesului dispersării lor în atmosferă. Prin urmare, nu există dovezi dacă valorile limită stabilite de legislaţia UE (cele două Directive COV) sunt urmate, din cauza că instalaţiile din ţară continuă să rezolve problema respectării standardelor de calitate a aerului construind coşuri mai înalte şi sisteme de ventilare mai puternice.

Legea privind protecţia aerului reglementează şi emisiile surselor mobile, dar iarăşi valorile limită folosite sunt cele aplicate pentru maşinile moral învechite din perioada sovietică, iar numărul de componente reglementate este foarte limitat – monoxid de carbon şi hidrocarburi pentru motoarele pe benzină, şi gradul de fumegare (indicator al conţinutului de particule în gazele de eşapament) pentru motoarele Diesel.

12 EXPERTIZA BIOLOGICĂ

12.07. Expertiza ecologică în acțiunea gospodărească asupra mediului înconjurător

Scopul	Stabilirea mecanismului acțiunii negative antropogene, condițiilor şi a circumstanțelor în legătură cu încălcarea legislației ocrotirii naturii, precum și a condițiilor exploatării obiectelor cu impact negativ asupra sănătății.
Reguli generale	**ACȚIUNI** **Sarcini de identificare** **Se prezintă:** ■ material în litigiu; ■ mostre – material de referință. **Sarcini de diagnostic, situaționale etc.** **Se prezintă:** ■ material în litigiu.
Obiect de cercetare	■ acte normative și legislația în vigoare Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ stabilirea mecanismului acțiunii negative antropogene, a condițiilor şi a circumstanțelor în legătură cu încălcarea legislației ocrotirii naturii, precum și a condițiilor exploatării obiectelor cu impact negativ asupra sănătății. Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Care este gradul de influență a factorului antropogen asupra mediului înconjurător în corespundere cu legislația în vigoare? ■ Care este volumul pierderilor cauzate în urma infracțiunii ecologice sau catastrofei? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Sancţiunile penale pot fi folosite ca şi ultim mijloc de a-l obliga pe făptuitor la respectarea legii; dreptul penal are aici un caracter subsidiar, normele penale intrând în vigoare ca ultimă soluţie şi numai după aplicarea sancţiunilor administrative. Normele penale sancţionează nu neapărat o poluare efectivă a mediului, ci nerespectarea unor cerinţe de ordin administrativ (de exemplu, legislația ecologică) privind următoarele fapte: dacă au fost de natură **să pună în pericol viaţa ori sănătatea umană, animală sau vegetală.**

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Al doilea model de definire a infracţiunilor de mediu porneşte de la ideea că **faptelor de o gravitate redusă** nu trebuie să li se aplice sancţiuni penale, angajarea răspunderii contravenţionale sau civile fiind suficientă; angajarea **răspunderii penale** va interveni numai **asupra faptelor care au ca rezultat o poluare gravă a mediului**. Acest model s-a dovedit relativ exact şi are o mai mare aplicabilitate decât prima variantă, luându-se în considerare şi faptul că dreptul penal al mediului este un drept prin excelenţă tehnic. Prin intermediul acestei tipologii, se realizează o protecţie directă a elementelor şi a factorilor ecologici, chiar dacă mai persistă o anumită dependenţă administrativă. Totuşi, trebuie subliniat faptul că, în legislaţia noastră, pentru anumite categorii de fapte grave şi care produc un prejudiciu important mediului, nu există alternativa angajării răspunderii contravenţionale sau civile, ci numai a celei penale.

O mare parte a normelor penale din domeniul mediului sunt norme de trimitere sau referire la alte texte legale (unele dintre acestea aflate chiar în alte acte normative), fapt care îngreunează considerabil activitatea de interpretare judiciară a pedepsei. Complexitatea normativă nu este însă singurul motiv pentru care activitatea de punere în aplicare a normelor penale cu incidenţă în materie de mediu se desfăşoară cu dificultate.

Normele incomplete cuprinse în legile din domeniu au şi ele o contribuţie importantă la aceasta. Apărarea valorilor promovate de dreptul mediului (inclusiv pe calea mijloacelor de drept penal) apare ca fiind pe deplin îndreptăţită, având în vedere importanţa pe care o prezintă factorii de mediu pentru viaţa pe pământ, pentru lupta împotriva poluării, a deteriorării condiţiilor de trai etc. Aşadar, normele de protecţie a mediului intervin în cazul în care se aduce atingere unui factor de mediu fără ca, în mod necesar, să existe o vătămare suferită de victime identificabile.

Infracţiunile ecologice vizează atingeri aduse indivizilor sau bunurilor lor, unor comunităţi restrânse, dar mai ales omenirii în ansamblul său, intereselor generale ale societăţii.

15 EXPERTIZA ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR

15.01. Evaluarea bunurilor imobile și a utilajului tehnologic

Scopul	Cercetarea obiectelor imobiliare în scopul stabilirii valorii imobilului (de piaţă, de lichidare, reziduală etc.) şi a utilajului tehnologic.
Reguli generale	**ACȚIUNI**

Sarcini de identificare	**Sarcini de diagnostic, situaționale etc.**
Se prezintă: ■ bunul imobil; ■ documente cadastrale (planuri, dosar cadastral, dosar de inventariere tehnică, Registrul bunurilor imobile, informația grafică ș.a.).	**Se prezintă:** ■ bunul imobil în natură; ■ utilajul tehnologic.

Obiect de cercetare	■ bunurile imobile: construcții de diferite categorii (locative, comerciale, industriale etc., încăperi izolate – locative, nelocative etc.); sectoarele de teren (sub construcții, agricole etc.); amenajări și edificii etc.; ■ utilajul tehnologic de producere, pașaportul tehnic și caracteristica tehnică a utilajului de la producător etc; ■ documentele cadastrale în original ale bunului imobil supus expertizării: extrasul din Registrul bunurilor imobile, dosarul cadastral şi dosarul de inventariere tehnică; planul actualizat al construcţiei/încăperii izolate; planul geometric și planul de amplasament al construcțiilor și amenajărilor.
Sarcinile expertizei	Examinarea obiectelor imobiliare și a utilajului tehnologic în scopul stabilirii valorii de piață, de lichidare, de reconstituire ș.a.
Întrebări tipice	■ Care este valoarea de piață, de lichidare a bunului imobil (teren, construcții) cu nr. cadastral ... amplasat în ... la data evaluării/data anterioară?

Întrebări tipice

- Care este valoarea de piață, de lichidare a construcției cu mod de folosință locativ/nelocativ cu nr. cadastral ... amplasat în ... la data evaluării/data anterioară?
- Care este valoarea de piață, de lichidare a terenului cu suprafața de ... cu nr. cadastral ... amplasat în ..., la data evaluării/data anterioară?
- Care este valoarea de piață, de lichidare a utilajului tehnologic de producere modelul ... și anul producerii ... la data evaluării/data anterioară etc.?

Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)

Important:

- obiectivele expertizei privind evaluarea bunurilor imobile conțin adresa obiectului expertizei, numărul cadastral și, după caz, suprafața bunului imobil.
- obiectivele expertizei privind evaluarea utilajului tehnologic de producere conțin tipul echipamentului, producătorul, modelul, seria, anul producerii ș.a.
- se indică concret data evaluării obiectului/elor expertizei (data/luna/anul).

Suplimentar se prezintă expertului:

- documentele/actele se prezintă în original sau o copie calitativă autentificată de instituția abilitată, cusute și numerotate, după caz, sigilate.
- expertizele judiciare privind evaluarea bunurilor imobile și a utilajului tehnologic se efectuează în baza cercetărilor şi investigaţiilor la faţa locului sau la locul aflării obiectului ce urmează a fi examinat.
- ordonatorul expertizei sau solicitantul acesteia asigură expertului judiciar deplasarea spre obiectul cercetării şi înapoi, accesul liber la obiectul respectiv, precum şi condiţii optime de lucru.
- neasigurarea deplasării spre obiectul cercetării şi înapoi, precum și asigurarea parțială a accesului liber la obiectul cercetării duc la remiterea actului ordonator fără executare și a materialelor prezentate.
- neprezentarea la investigaţiile expertului a părţilor înştiinţate în mod legal a căror prezenţă nu este obligatorie nu atrage nulitatea raportului de expertiză (prevederile art.152 alin. (4) al CPC).

15 EXPERTIZA ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR

15.02. Partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile

Scopul	Cercetarea variantelor de partajare/mod de folosinţă a bunurilor imobile privind întocmirea acestora în conformitate cu legislaţia în vigoare.
Reguli generale	**ACȚIUNI**

Sarcini de identificare	**Sarcini de diagnostic, situaționale etc.**
Se prezintă: ■ bunul imobil; ■ documentele cadastrale (planuri, dosar cadastral, dosar de inventariere tehnică, Registrul bunurilor imobile, informația grafică).	**Se prezintă:** ■ bunul imobil în natură.

Obiect de cercetare	■ bunurile imobile cu destinație locativă, inclusiv apartamente, case individuale de locuit în localitățile urbane, case individuale de locuit în localitățile rurale; ■ bunurile imobile cu destinație comercială și industrială; ■ plantațiile perene; ■ terenuri de diferită destinaţie, inclusiv terenurile agricole și construcțiile amplasate pe ele; ■ documentele cadastrale în original ale obiectului cercetării, și anume: dosarul de inventariere tehnică, dosarul cadastral, registrul bunurilor imobile (pe format hârtie, baza de date a cadastrului on-line), planul de nivel, planul geometric, planul de amplasament al construcțiilor și amenajărilor, după caz, informația grafică din baza de date a cadastrului on-line, ridicarea topografică, hărțile digitale.
Sarcinile expertizei	Examinarea posibilității de partajare a bunurilor imobile, de determinare în natură a părții din bunul imobil folosită individual și a părții din bunul imobil folosită în comun de coproprietari.

Întrebări tipice

La efectuarea expertizei judiciare în domeniul construcțiilor privind partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile, și anume: case de locuit individuale, case de vacanță, încăperi izolate și alte tipuri de clădiri, pot fi soluționate următoarele obiective:

- Există posibilitate tehnică, în corespundere cu normele în vigoare, partajarea/stabilirea modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) conform cotelor-părți (se indică cotele) ale coproprietarilor? Dacă da, care sunt variantele?
- Există posibilitate tehnică, în corespundere cu normele în vigoare, partajarea/stabilirea modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) cu abatere de la cotele-părți ideale (se indică cotele) ale coproprietarilor? Dacă da, care sunt variantele?
- Există posibilitate de partajare/stabilire a modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) conform variantei propuse, după cum urmează (se descrie varianta propusă cu enumerarea încăperilor, construcțiilor)?
- Există posibilitate de partajare/stabilire a modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) conform suprafețelor privatizate în baza documentului (se indică concret actul cu număr și dată)? Dacă da, care sunt variantele de partajare a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) proporțional suprafețelor privatizate?
- Care sunt lucrările necesare de efectuat în urma partajării bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral)?
- Care vor fi cotele-părți (procentuale sau fracționare) conform variant(ei/lor) propuse de partajare/modul de folosință?
- Care sunt bunurile imobile (încăperi, construcții) de care se folosesc la momentul efectuării expertizei coproprietarii imobilului (se indică adresa, numărul cadastral)?
- Care este suprafața ocupată de coproprietarii imobilului (se indică adresa, numărul cadastral) la data efectuării expertizei?
- Există sau nu schimbări curente ale bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral)? Coincid datele din Registrul bunurilor imobile cu cele stabilite în teren?

La efectuarea expertizei judiciare în domeniul construcțiilor privind partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile, și anume a sectoarelor de teren, pot fi soluționate următoarele obiective (se enumeră).

- Există posibilitate tehnică, în corespundere cu actele în vigoare ce reglementează formarea bunurilor imobile, partajarea/stabilirea modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) conform cotelor-părți ideale (se indică cotele)? Dacă da, care sunt variantele?

Întrebări tipice	■ Există posibilitate de partajare/stabilire a modului de folosință a bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) conform variantei de partajare propuse (se descrie varianta propusă)? ■ Există posibilitatea asigurării bunului imobil (se indică adresa, numărul cadastral) cu acces la drumul public prin instituirea servituții (se indică scopul instituirii servituții: pentru întreținerea construcțiilor și amenajărilor, asigurarea accesului, amplasarea rețelelor edilitare ș.a.) cu conducte de canalizare, apeduct etc. Dacă da, care este varianta conform cotelor-părți ideale ale coproprietarilor (se indică cotele)? ■ Există pe teren bunuri imobile care nu sunt înregistrate în Registrul bunurilor imobile/demolate/reconstruite? Sunt aceste lucrări efectuate în corespundere cu legislația în vigoare?
Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)	■ Documentele/actele se prezintă în original sau o copie calitativă autentificată de instituția abilitată, cusute și numerotate, după caz, sigilate. ■ Expertizele judiciare privind partajarea/modul de folosință a bunurilor imobile se efectuează în baza cercetărilor şi investigaţiilor la faţa locului sau la locul aflării obiectului ce urmează a fi examinat. ■ Ordonatorul expertizei sau solicitantul acesteia asigură expertului judiciar deplasarea spre obiectul cercetării şi înapoi, accesul liber la obiectul respectiv, precum şi condiţiile optime de lucru. ■ Neasigurarea deplasării spre obiectul cercetării şi înapoi, precum și asigurarea parțială a accesului liber la obiectul cercetării duc la remiterea actului ordonator fără executare și a materialelor prezentate. ■ Neprezentarea la investigaţiile expertului a părţilor înştiinţate în mod legal a căror prezenţă nu este obligatorie nu atrage nulitatea raportului de expertiză (prevederile art.152 alin. (4) al CPC).

15 EXPERTIZA ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR

15.03. Cercetarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcții și a documentelor conexe

Scopul	Examinarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcţii, inclusiv estimarea valorii acestora, cercetarea documentelor conexe.
Reguli generale	**ACȚIUNI**

Sarcini de identificare	**Sarcini de diagnostic, situaționale etc.**
Se prezintă: ■ bunul imobil, materiale de construcții și documente conexe.	**Se prezintă:** ■ bunul imobil în natură; ■ proiect de execuție, cartea tehnică, procesele-verbale de recepție a lucrărilor.

Obiect de cercetare	■ construcțiile industriale, inclusiv: hale, centre/parcuri logistice, structuri de susținere utilaje/echipamente, construcții agrotehnice și zootehnice, buncăre, silozuri, rezervoare, camere frigorifice; ■ construcții civile, inclusiv hoteluri, pensiuni, restaurante, fast-food-uri, locuințe individuale (case/vile), locuințe colective (duplex, triplex, înșiruite, blocuri), sedii de birouri/administrative, centre comerciale, școli, săli de sport, bazine, structuri publicitare (totem-uri, panouri, standuri); ■ sectoare de teren; ■ materiale de construcții; ■ amenajări de teren, barajuri; ■ utilaje și elemente constructive; ■ documentele conexe (drept de proprietate, proiect, cartea tehnică, proces-verbal de recepție, certificat de urbanism, autorizație de construire/demolare, avizele instanțelor de resort, permisiuni etc).
Sarcinile expertizei	Cercetarea obiectelor (construcții civile, construcții industriale), elementelor constructive și a materialelor de construcție privind: ■ identificarea și clasificarea construcțiilor (amplasarea, clasa, poziția geografică, tipul etc.); ■ identificarea modului de utilizare și dreptului de proprietate;

Sarcinile expertizei

- stabilirea caracteristicilor indicilor tehnico-economici, procentului de utilizare, procentului de ocupare, duratei de exploatare, duratei de utilizare, valorii etc.;
- stabilirea defectelor produse, cauzei apariției, în urma inundațiilor, incendiilor, lucrărilor necalitative, viciilor ascunse etc.;
- evaluarea pagubelor produse și a lucrărilor de remediere în urma inundațiilor, incendiilor, lucrărilor necalitative, viciilor ascunse etc.;
- evaluarea codului și tipului mărfurilor tarifare;
- stabilirea gradului de uzură;
- verificarea corectitudinii elaborării proiectelor și schițelor de proiect ale construcțiilor prezente și viitoare;
- clasificarea construcțiilor și a elementelor constructive;
- examinarea mecanismelor și utilajelor de montare;
- determinarea lucrărilor de demolare și construcție/reconstrucție;
- stabilirea performanței energetice a clădirilor;
- stabilirea procesului de recepționare a construcțiilor;
- corectitudinea managementului în construcție;
- determinarea modului de exploatarea a construcțiilor și postutilizării lor.

Întrebări tipice

- Care este starea tehnică a bunului imobil?
- Care este legătura cauzală a defectelor depistate?
- Care este costul lucrărilor de remediere (reparație, consolidare)?
- Care sunt defectele, deteriorările depistate?
- Care este modalitatea de remediere a deficiențelor depistate?
- Creează sau nu creează incomodități, construcția în curs de demarare/edificată sau proiectată?
- Care este tipul lucrărilor de construcție ce se execută?
- Care este distanța minimă obligatorie între clădirile învecinate?
- Sunt sau nu respectate prevederile actelor normative ce reglementează înălţimea clădirilor, procentul de ocupare a terenului, coeficientul de utilizare a terenului, alinierea terenului şi a construcţiilor faţă de străzile adiacente şi distanţele dintre construcţii şi proprietăţile vecine?
- Vor fi sau nu iluminate suficient spaţiile locative ale bunurilor imobile în urma edificării bunurilor imobile în curs de demarare/edificate sau proiectate?
- Care este distanţa minimă permisă, dintre ferestrele construcţiilor învecinate?

Întrebări tipice

- Care sunt căile de acces către bunurile imobile în litigiu?
- Există sistem de încălzire, apeduct, gazificare, electricitate?
- Care este gradul de diminuare a bunurilor imobile din punct de vedere tehnic?
- Există branșament la rețeaua de încălzire, apeduct, gazificare, electricitate?
- Este legală emiterea Certificatului de urbanism pentru proiectare și a Autorizației de construire/Autorizației de desființare?
- Care este codul tarifar corespunzător pentru diverse tipuri de materiale și elemente de construcție?

Cerințe (față de obiecte și/sau mostre)

Important:

- se indică clar locul amplasării, destinația și tipul construcțiilor;
- se prezintă în natură obiectul expertizei;
- obiectivele expertizei privind cercetarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcții și a documentelor conexe vor conține adresa obiectului expertizei (după caz), numărul cadastral și alți indici caracteristici;
- se indică concret data cercetării obiectului/elor expertizei (data/luna/anul).

Suplimentar se prezintă expertului:

- documentele/actele în original sau în copie calitativă autentificată de instituția abilitată, cusute și numerotate, după caz, sigilate;
- expertizele judiciare privind cercetarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcții și a documentelor conexe se efectuează în baza cercetărilor şi investigaţiilor la faţa locului sau la locul aflării obiectului ce urmează a fi examinat;
- ordonatorul expertizei sau solicitantul acesteia asigură expertului judiciar deplasarea spre obiectul cercetării şi înapoi, accesul liber la obiectul respectiv, precum şi condiţii optime de lucru;
- neasigurarea deplasării spre obiectul cercetării şi înapoi, precum și asigurarea parțială a accesului liber la obiectul cercetării duc la remiterea actului ordonator fără executare și a materialelor prezentate;
- neprezentarea la investigaţiile expertului a părţilor înştiinţate în mod legal a căror prezenţă nu este obligatorie nu atrage nulitatea raportului de expertiză (prevederile art.152 alin. (4) CPC).

16 EXPERTIZA AUTOTEHNICĂ

16.01. Expertiza circumstanţelor accidentului rutier

Scopul	Stabilirea circumstanţelor concrete ale accidentului rutier prin metode analitice și de calcul.
Reguli generale	Examinarea autotehnică poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: expertiza materialelor și substanțelor, traseologică etc.
Obiect de cercetare	**Materialele cauzei penale**: ■ schema accidentului rutier; ■ procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier; ■ declarațiile, procesele-verbale de audiere a participanților la accidentul rutier (conducători auto, victime, martori); ■ acte emise de instituții specializate privind modul de organizare a circulației rutiere, parametrii tehnici ai drumurilor auto etc.; ■ procese-verbale de experiment; ■ procese-verbale de reconstituire; ■ procese-verbale de examinare și verificare a stării tehnice a mijloacelor de transport; ■ înregistrări video ale accidentului rutier; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	■ determinarea posibilității sau imposibilității tehnice a conducătorului mijlocului de transport de a evita coliziunea cu obstacole pentru circulație declanșate în câmpul de vizibilitate; ■ determinarea vitezei de deplasare a mijlocului de transport, sub reperul urmelor de frânare, derapare, rulare etc., proiectate pe carosabil de ansamblurile constructive rulante ale acestuia, inclusiv sub reperul urmelor proiectate de elementele constructive deformate sau deteriorate în urma coliziunii, ce au generat rezistență procesului deplasării mijlocului de transport; ■ determinarea vitezei de deplasare a mijlocului de transport, sub reperul degajării de energie cinetică la aruncarea sau devierea de la traiectoria inițială de deplasare a mijlocului de transport, ca rezultat al coliziunii;

Sarcinile expertizei	■ determinarea vitezei maxim admisibile de deplasare a mijlocului de transport, pentru diverse condiții rutiere; ■ determinarea spațiului de oprire a mijlocului de transport, în circumstanțele producerii accidentului rutier; ■ determinarea distanței la care se afla mijlocul de transport de la locul tamponării, în momentul declanșării obstacolului pentru circulație.
Întrebări tipice	■ Expertiza circumstanțelor accidentului rutier (Caseta nr. 16.01.1). Altele, similare celor menționate.
Cerințe(față de obiecte și/sau mostre)	**Modul de ambalare:** ■ Se ambalează în plicuri.

Caseta nr. 16.01.1

EXPERTIZA CIRCUMSTANȚELOR ACCIDENTULUI RUTIER

- Care a fost viteza de deplasare a mijlocului de transport, reieşind din lungimea urmelor de frânare fixate la locul accidentului rutier?
- Care a fost viteza de deplasare a mijlocului de transport, reieşind din lungimea urmelor de derapare fixate la locul accidentului rutier?
- Care a fost viteza de deplasare a mijlocului de transport, reieşind din lungimea urmelor de rulare fixate la locul accidentului rutier?
- Care a fost viteza de deplasare a mijlocului de transport, reieşind din rezultatele coliziunii?
- Care a fost viteza relativă a mijlocului de transport, după urmele cauciucurilor, jantelor, elementelor caroseriei, proiectate pe suprafaţa laterală a altui mijloc de transport?
- Care este viteza maxim admisibilă de deplasare a mijlocului de transport, pentru condiţiile rutiere în care raza curburii drumului constituie ... m?
- Care este spaţiul necesar de oprire în siguranţă a mijlocului de transport în situaţia rutieră în care a avut loc accidentul rutier?
- Care este timpul necesar pentru oprirea în siguranţă a mijlocului de transport în situaţia rutieră în care a avut loc accidentul rutier?
- La ce distanţă s-a aflat mijlocul de transport de la locul tamponării, în momentul când conducătorul auto a fost în stare să depisteze obstacolul pentru circulaţie?
- La ce distanţă s-a aflat pietonul de la locul tamponării în momentul când conducătorul mijlocului de transport încă dispunea de posibilitate tehnică de a evita coliziunea prin frânare?

- La ce distanță se afla mijlocul de transport de la locul tamponării în momentul când conducătorul altui mijloc de transport avea posibilitate tehnică să evite coliziunea prin frânare?
- A dispus de posibilitate tehnică conducătorul mijlocului de transport de a evita coliziunea prin metoda frânării?

Notă:

Pentru soluționarea întrebărilor marcate este necesar de prezentat:

- *schema accidentului rutier;*
- *procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier;*
- *declarațiile, procesele-verbale de audiere a participanților la accidentul rutier (conducători auto, victime, martori);*
- *acte emise de instituții specializate privind modul de organizare a circulației rutiere, parametrii tehnici ai drumurilor auto etc.;*
- *procese-verbale de experiment;*
- *procese-verbale de reconstituire;*
- *procese-verbale de examinare și verificare a stării tehnice a mijloacelor de transport;*

Altele, similare celor menționate.

16 EXPERTIZA AUTOTEHNICĂ

16.02. Examinarea stării tehnice a mijloacelor de transport şi a pieselor acestora

Scopul	Stabilirea stării tehnice a sistemelor, mecanismelor, agregatelor şi detaliilor mijloacelor de transport ce influenţează asupra securităţii circulaţiei, stabilirea motivelor, timpului apariţiei defectelor şi a legăturii cauzale între defectele depistate şi accidentul rutier.
Reguli generale	Examinarea autotehnică poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: expertiza materialelor și substanțelor, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ vehicule/autovehicule rutiere; ■ ansambluri, subansambluri, agregate, detalii, ale autovehiculelor / vehiculelor rutiere; ■ părți componente de obiecte ale organelor de vehicul/autovehicul rutier; ■ urmele imprimate, defectele de exploatare și deteriorările de la nivelul ansamblurilor, subansamblurilor, agregatelor, detaliilor, ale autovehiculelor/vehiculelor rutiere; ■ urmele proiectate la locul producerii accidentului rutier; ■ informația extrasă din registratoarele electronice ale autovehiculelor rutiere; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	**De diagnosticare:** ■ stabilirea stării tehnice a mijlocului de transport, elementelor componente, mecanismelor, sistemelor, agregatelor; ■ stabilirea defectelor tehnice în sistemele de frânare, ghidare, suspensie, iluminare, în ansambluri și subansambluri de agregate și detalii, care au legătură de cauzalitate cu accidentul rutier și diferențierea acestora după defecte de exploatare și defecte de producere; ■ determinarea cauzelor derivatoare şi momentului apariţiei defectului în sistemele de frânare, ghidare, suspensie, în ansambluri și subansambluri de agregate și detalii;

Sarcinile expertizei

- determinarea posibilităţii depistării, de către conducător şi serviciile tehnice specializate, a defectelor tehnice în sistemele de frânare, ghidare, suspensie, în ansambluri și subansambluri de agregate și detalii (în timpul exploatării), ce au pondere generatoare la producerea accidentului rutier;
- determinarea circumstanțelor legate de starea tehnică a mijlocului de transport, care au generat sau au putut genera producerea accidentului rutier;
- determinarea legăturii de cauzalitate între defectele tehnice depistate şi accidentul rutier examinat;
- determinarea corespunderii stării tehnice a mijlocului de transport (agregatelor şi detaliilor), normelor tehnice de exploatare a mijlocului de transport și cerinţelor securităţii circulaţiei rutiere.

Întrebări tipice

- Examinarea stării tehnice a mijloacelor de transport şi a pieselor acestora (Caseta nr. 16.02.1);

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Modul de ambalare:

- în funcţie de natura obiectelor/materialelor, acestea se ambalează în plicuri sau în cutii sigilate;
- în funcție de dimensiuni, părțile componente de autovehicule rutiere se vor ambala în cutii din carton, astfel încât să asigure integritatea urmelor, dar şi a obiectului de referință;
- vehiculele rutiere se sigilează pe perimetru, în special se sigilează toate zonele de acces în vehicul și elementele rulante ale acestora;
- pentru obiectele purtătoare de urme, se impune respectarea unor reguli de manipulare și ambalare, ce vizează prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.

Caseta nr. 16.02.1

EXAMINAREA STĂRII TEHNICE A MIJLOACELOR DE TRANSPORT ŞI A PIESELOR ACESTORA

- A avut mijlocul de transport, până la momentul producerii accidentului rutier, defecte tehnice în sistemele de frânare, ghidare, suspensie, iluminare, parţii rulante etc.?
- Care este cauza şi momentul apariției (până la coliziune sau după) defectului tehnic în sistemele de frânare, ghidare, suspensie, iluminare, părţii rulante etc., care au legătură cu accidentul rutier?
- A avut posibilitate conducătorul auto şi serviciile tehnice să depisteze defectul tehnic în sistemul de frânare, ghidare, suspensie, iluminare etc. al autovehiculului rutier, anticipat accidentului rutier (în timpul exploatării, deservirii tehnice, reviziilor zilnice, periodice)?

- Este legătură de cauzalitate între defectul tehnic depistat şi accidentul rutier?
- Corespunde starea tehnică a sistemelor de frânare, ghidare, suspensie, iluminare, părţii rulante, ale mijlocului de transport, normelor tehnice și cerinţelor siguranței rutiere?

Notă:

Pentru soluționarea întrebărilor, este necesar de prezentat:

- *autovehiculul rutier - obiect al examinării;*
- *ansambluri, subansambluri, agregate, detalii ale autovehiculelor/vehiculelor rutiere;*
- *părți componente de obiecte ale organelor de vehicul rutier;*
- *informația extrasă din registratoarele electronice ale vehiculelor rutiere;*
- *schema accidentului rutier;*
- *procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier;*
- *planșa fotografică anexată la procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier;*
- *declarațiile, procesele-verbale de audiere a participanților la accidentul rutier (conducători auto, victime, martori);*
- *acte emise de instituții specializate privind modul de organizare a circulației rutiere, parametrii tehnici ai drumurilor auto etc.;*
- *procese-verbale de examinare și verificare a stării tehnice a mijlocului de transport obiect al examinării;*
- *proces-verbal de examinare a obiectului/mijlocului de transport - obiect al examinării;*

Altele, similare celor menționate.

16 EXPERTIZA AUTOTEHNICĂ

16.03. Expertiza traseologică în transportul rutier

Scopul	Determinarea mecanismelor accidentelor rutiere pe calea cercetării urmelor create la locul producerii accidentului rutier și a urmelor/deteriorărilor de pe mijloacele de transport.
Reguli generale	Examinarea autotehnică poate fi efectuată în complex și cu alte genuri de expertiză, cum ar fi: expertiza materialelor și substanțelor, traseologică etc.
Obiect de cercetare	■ mijloacele de transport implicate în accidentul rutier; ■ urme imprimate pe mijloacele de transport implicate în accident rutier; ■ deteriorările create ca rezultat al coliziunii pe mijloacele de transport; ■ fragmentele detașate de pe mijloacele de transport ca rezultat al coliziunii; ■ urmele și deteriorările depistate pe hainele victimelor; ■ localizarea și caracterul leziunilor corporale ale victimelor accidentului rutier; ■ urmele depistate la locul producerii accidentului rutier (urme de frânare, derapare, rulare, zgârieturi, surpări etc.); ■ urmele și deteriorările depistate la nivelul anvelopelor mijloacelor de transport implicate în accident rutier; Altele, similare celor menționate.
Sarcinile expertizei	**De diagnosticare:** ■ determinarea unghiului poziției reciproce a mijloacelor de transport în momentul coliziunii; ■ determinarea unghiului întâlnirii mijloacelor de transport; ■ determinarea unghiului aruncării mijloacelor de transport în urma coliziunii; ■ determinarea poziției pietonului față de mijlocul de transport în momentul contactului inițial al coliziunii (examinare complexă: traseologică în transport și medico-legală); ■ determinarea locului impactului rutier (după indicii traseologici);

Sarcinile expertizei

- determinarea dinamicii accidentului rutier după urmele create pe segmentul de drum în locul producerii accidentului rutier;
- determinarea direcţiei de deplasare a mijlocului de transport după urmele proiectate la locul accidentului rutier;
- determinarea poziției și localizării persoanelor în salonul mijlocului de transport în momentul accidentului rutier (examinare complexă: traseologică în transport și medico-legală);
- identificarea obiectului creator al urmelor depistate la locul accidentului rutier;
- examinarea pneurilor și jantelor deteriorate, cu determinarea momentului deteriorării/distrugerii acestora.

Întrebări tipice

- Expertiza traseologică în transportul rutier (caseta nr. 16.03.1);

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Modul de ambalare:

- în funcţie de natura obiectelor/materialelor, acestea se ambalează în plicuri sau în cutii sigilate.
- în funcție de dimensiune, părțile componente de autovehicule rutiere se vor ambala în cutii din carton, astfel încât să asigure integritatea urmelor, dar şi a obiectului de referință.
- vehiculele rutiere se sigilează pe perimetru, în special se sigilează toate zonele de acces în vehicul și elementele rulante ale acestuia.
- pentru obiectele purtătoare de urme, se impune respectarea unor reguli de manipulare și ambalare, ce vizează prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.

Caseta nr. 16.03.1

EXAMINAREA TRASEOLOGICĂ A MIJLOACELOR DE TRANSPORT

- Care a fost unghiul poziţiei reciproce a mijloacelor de transport în momentul coliziunii?
- Care a fost unghiul poziţiei reciproce a mijloacelor de transport în momentul coliziunii, relativ elementelor de reper ale drumului?
- Care a fost caracterul mişcării mijloacelor de transport după urmele depistate la locul accidentului rutier?
- Care a fost locul coliziunii pe carosabile, după urmele imprimate la locul accidentului, amplasarea elementelor constructive detașate în urma coliziunii, inclusiv surpările de noroi, lichide, cioburi etc., care s-au decroșat în momentul coliziunii de la mijloacele de transport implicate în accident rutier?

- Care este cauza şi momentul (până la impact sau după) deteriorării anvelopei și jantei mijlocului de transport?
- Care este caracterul distrugerii pieselor mijlocului de transport: de exploatare, defect de uzină, deteriorare în urma accidentului rutier sau în urma acţiunii unor forţe din exterior, până sau după accidentul rutier?
- Care a fost localizarea persoanelor în habitaclul mijlocului de transport în momentul accidentului rutier (examinare complexă: traseologică în transport și medico-legală);
- Care a fost poziţia reciprocă a mijlocului de transport şi pietonului în momentul coliziunii? (examinare complexă: traseologică în transport și medico-legală).

Notă:

Pentru soluționarea întrebărilor este necesar de prezentat:

- *autovehiculul rutier - obiect al examinării;*
- *elemente constructive ale autovehiculelor rutiere, purtătoare de deformații și urme ale coliziunii;*
- *obiecte purtătoare de urme;*
- *hainele și încălțămintea victimei;*
- *schema accidentului rutier;*
- *procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier;*
- *planșa fotografică anexă la procesul-verbal de cercetare a locului accidentului rutier;*
- *declarațiile, procesele-verbale de audiere a participanților la accidentul rutier (conducători auto, victime, martori);*
- *acte emise de instituții specializate privind modul de organizare a circulației rutiere, parametrii tehnici ai drumurilor auto etc.;*
- *procesul-verbal de examinare a obiectului/mijlocului de transport — obiect al examinării;*
- *imagini foto/video de la locul accidentului rutier;*

Altele, similare celor menționate.

18 EXPERTIZA TEHNICO-INCENDIARĂ

18.01. Examinarea focarului incendiului și a căilor de răspândire a procesului de ardere

Scopul	Determinarea focarului incendiului, direcţiei şi condiţiilor de răspândire a procesului de ardere.
Reguli generale	**Cerințe înaintate la dispunerea expertizei tehnico-incendiare:** ■ păstrarea (conservarea) elementelor spațiului incendiat la starea inițială fără efectuarea modificărilor; ■ prezentarea datelor generale referitoare la incendiu (data și timpul apariției, depistării și comunicării despre incendiu ș.a.), întocmite de către organele de resort până la dispunerea expertizei; ■ autenticitatea datelor, informaţiilor, probelor. **Date generale care urmează a fi prezentate la examinarea incendiilor care s-au produs la întreprinderi economice:** ■ date privind dispunerea în plan și structura constructivă a clădirii, încăperii, instalației tehnologice, instalațiilor utilitare (electrice, încălzire, ventilare, abur tehnologic, aer comprimat, gaze etc.), starea și condițiile de exploatare a acestora; ■ date privind procesele tehnologice sau activitățile ce s-au desfășurat în obiectivul afectat (scheme de flux tehnologic și caracteristici tehnice, amplasarea și starea tehnică a utilajelor, parametri de funcționare ai acestora, condițiile de exploatare precizate de furnizor și cele reale), organizarea și modul de asigurare a întreținerii, reviziilor și reparațiilor diverselor utilaje; ■ date privind materialele și obiectele aflate în zona afectată înaintea incendiului, cantitatea, distribuția, starea, modul de ambalare și caracteristicile tehnice și de combustibilitate ale acestora.
Obiect de cercetare	■ locul incendiului; ■ elementele de construcţie a clădirilor şi construcţiilor ce au fost supuse acţiunilor termice ale incendiului; ■ aparate şi instalaţii electrice; ■ aparate şi instalaţii cu gaze; ■ instalaţii mecanice; ■ instalaţii tehnologice; ■ substanţe, materiale, articole, depistate la locul incendiului; ■ diferite obiecte-purtătoare în privinţa cărora se presupune că ele pot avea legătură cauzală cu iniţierea procesului de ardere; ■ materialele dosarului referitoare la obiectul expertizei.

Sarcinile expertizei	■ determinarea focarului incendiului, direcţiei şi condiţiilor de răspândire a procesului de ardere; ■ determinarea mecanismului de interacţiune a sursei de aprindere cu substanţa combustibilă; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Unde a fost amplasat focarul incendiului? ■ Câte focare a avut incendiul nominalizat? ■ Care sunt căile de răspândire a procesului de ardere ale incendiului nominalizat? ■ Care este timpul desfăşurării procesului de ardere, reieşind din specificul sarcinii de ardere şi din semnele acţiunilor termice ale procesului de ardere? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Luarea tuturor măsurilor necesare pentru protejarea elementelor spațiului incendiat, astfel încât acestea să nu fie distruse sau deteriorate intenţionat sau neintenţionat prin acţiunea diferitor persoane, a animalelor sau intemperiilor (zăpadă, ploaie, vânt etc.) până când nu vor fi examinate de către expertul judiciar.

18 EXPERTIZA TEHNICO-INCENDIARĂ

18.02. Examinarea instalațiilor electrice în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului

Scopul	Determinarea deficienţelor în funcţionarea aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului.
Reguli generale	**Cerințe înaintate la dispunerea expertizei tehnico-incendiare:** ■ păstrarea (conservarea) elementelor spațiului incendiat la starea inițială fără efectuarea unor modificări; ■ prezentarea datelor generale referitoare la incendiu (data și timpul apariției, depistării și comunicării despre incendiu ș.a.), întocmite de către organele de resort până la dispunerea expertizei; ■ autenticitatea datelor, informaţiilor, probelor. **Date generale care urmează a fi prezentate la examinarea incendiilor care s-au produs la întreprinderi economice:** ■ date privind instalațiile tehnologice electrice și condițiile de exploatare a acestora; ■ date privind procesele tehnologice sau activitățile ce s-au desfășurat în obiectivul afectat (scheme de flux tehnologic și caracteristici tehnice, amplasarea și starea tehnică a utilajelor electrice, parametrii de funcționare ai acestora, condițiile de exploatare precizate de furnizor și cele reale), organizarea și modul de asigurare a întreținerii, reviziilor și reparațiilor.
Obiect de cercetare	■ locul incendiului; ■ aparate şi instalaţii electrice; ■ instalaţii tehnologice; ■ substanţe, materiale, articole, depistate la locul incendiului; ■ diferite obiecte-purtătoare în privinţa cărora se presupune că pot avea legătură cauzală cu iniţierea procesului de ardere; ■ materialele dosarului referitoare la obiectul expertizei.

Sarcinile expertizei

- determinarea stării tehnice şi funcţionale a aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora;
- stabilirea mecanismului de formare a deteriorărilor aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora;
- determinarea deficienţelor aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora şi legăturii cauzale a lor cu formarea sursei de aprindere a procesului de ardere;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- În ce stare tehnică se aflau instalațiile electrice amplasate în încăperile unde s-a produs incendiul?
- Se aflau sub tensiune electrică instalațiile electrice ale obiectului nominalizat în ajunul incendiului și pe parcursul desfășurării lui?
- Sunt prezente pe elementele componente ale instalațiilor electrice ale obiectului semne de funcționare în regim de avarie (scurtcircuit electric, supratensiuni, rezistență mare de trecere ș.a.)?
- Sunt prezente pe elementele componente ale aparatelor și dispozitivelor electrice conectate la rețeaua internă de alimentare cu energie electrică a obiectului semne materiale care să ateste faptul modificării schemei electrice a lor după asamblarea de fabrică?
- Dacă da, putea modificarea schemei electrice să condiționeze funcționarea în regim de avarie a instalațiilor electrice?
- Care circumstanțe au cauzat funcționarea în regim de avarie a instalațiilor electrice ale obiectului supus incendiului?
- Putea funcționarea în regim de avarie a instalațiilor electrice să condiționeze formarea sursei de aprindere a materialelor arzătoare aflate în apropiere?
- Există legătură cauzală între funcționarea în regim de avarie a instalațiilor electrice și producerea incendiului?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Luarea tuturor măsurilor necesare pentru protejarea elementelor spațiului incendiat (îndeosebi a echipamentului electric), astfel încât acestea să nu fie înlăturate, modificate sau deteriorate intenţionat sau neintenţionat prin acţiunea diferitor persoane sau intemperii (zăpadă, ploaie, vânt etc.) până când nu vor fi examinate de către expertul judiciar.

18 EXPERTIZA TEHNICO-INCENDIARĂ

18.03. Examinarea instalațiilor mecanice și a instalațiilor cu foc, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului

Scopul	Determinarea deficienţelor în funcţionarea instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului.
Reguli generale	**Cerințe înaintate la dispunerea expertizei tehnico - incendiare:** ■ păstrarea (conservarea) elementelor spațiului incendiat la starea inițială fără efectuarea modificărilor; ■ prezentarea datelor generale referitoare la incendiu (data și timpul apariției, depistării și comunicării despre incendiu ș.a.), întocmite de către organele de resort până la dispunerea expertizei; ■ autenticitatea datelor, informaţiilor, probelor. **Date generale care urmează a fi prezentate la examinarea incendiilor care s-au produs la întreprinderi economice:** ■ date privind instalațiile tehnologice mecanice și cu foc și condițiile de exploatare a acestora; ■ date privind procesele tehnologice sau activitățile ce s-au desfășurat în obiectivul afectat (scheme de flux tehnologic și caracteristici tehnice, amplasarea și starea tehnică a utilajelor mecanice și cu foc, parametrii de funcționare ai acestora, condițiile de exploatare precizate de furnizor și cele reale), organizarea și modul de asigurare a întreținerii, reviziilor și reparațiilor.
Obiect de cercetare	■ locul incendiului; ■ aparate şi instalaţii electrice; ■ instalaţii tehnologice; ■ substanţe, materiale, articole, depistate la locul incendiului; ■ diferite obiecte-purtătoare în privinţa cărora se presupune că pot avea legătură cauzală cu iniţierea procesului de ardere; ■ materialele dosarului referitoare la obiectul expertizei.

Sarcinile expertizei

- determinarea stării tehnice şi funcţionale a instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc;
- determinarea deficienţelor instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului;
- stabilirea mecanismului de formare a deteriorărilor instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- În ce stare tehnică se aflau ansamblurile și subansamblurile instalațiilor mecanice și cu foc amplasate în încăperile unde s-a produs incendiul?
- Sunt prezente semne materiale care să ateste faptul prezenței în ajunul producerii incendiului a deranjamentelor în funcţionarea instalațiilor mecanice și instalațiilor cu acțiune de foc, care ar fi putut condiţiona aprinderea materialelor combustibile amplasate în apropiere?
- Sunt prezente semne materiale care să ateste faptul prezenței în ajunul producerii incendiului a deranjamentelor în funcţionarea ansamblurilor şi subansamblurilor mecanice, care ar fi putut condiţiona transformarea energiei mecanice în energie termică esenţială, cu formarea sursei de aprindere a materialelor combustibile?
- Sunt prezente abateri de la cerinţele înaintate faţă de montarea, ajustarea şi exploatarea instalaţiilor mecanice, care au cauzat funcţionarea lor în regim de avarie?
- Există legătură cauzală între funcționarea în regim de avarie a instalațiilor mecanice și producerea incendiului?
- În ce stare tehnică se aflau instalațiile cu acțiune de foc amplasate în încăperile unde s-a produs incendiul?
- Sunt prezente semne materiale care să ateste faptul prezenței în ajunul producerii incendiului a deranjamentelor în funcţionarea instalațiilor cu acțiune de foc, care ar fi putut condiţiona aprinderea materialelor combustibile amplasate în apropiere?
- Sunt prezente abateri de la cerinţele înaintate faţă de montarea, ajustarea şi exploatarea instalaţiilor cu acțiune de foc, care au cauzat funcţionarea lor în regim de avarie?
- Există legătură cauzală între funcționarea în regim de avarie a instalațiilor cu acțiune de foc și producerea incendiului?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Luarea tuturor măsurilor necesare pentru protejarea elementelor spațiului incendiat (în deosebi a instalațiilor mecanice și a instalațiilor cu acțiune de foc), astfel încât acestea să nu fie înlăturate, modificate sau deteriorate intenţionat sau neintenţionat prin acţiunea diferitor persoane sau intemperii (zăpadă, ploaie, vânt etc.) până când nu vor fi examinate de către expertul judiciar.

18 EXPERTIZA TEHNICO-INCENDIARĂ

18.04. Examinarea aprinderii și autoaprinderii (altor procese fizico-chimice speciale) a substanțelor și materialelor, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a procesului de ardere a incendiului

Scopul	Determinarea implicării substanţelor şi materialelor la formarea sursei de aprindere şi de catalizare a procesului de ardere.	
Reguli generale	**Cerințe înaintate la dispunerea expertizei tehnico-incendiare:** ■ păstrarea (conservarea) elementelor spațiului incendiat la starea inițială fără efectuarea modificărilor; ■ prezentarea datelor generale referitoare la incendiu (data și timpul apariției, depistării și comunicării despre incendiu ș.a.), întocmite de către organele de resort până la dispunerea expertizei; ■ autenticitatea datelor, probelor informaţiilor.	**Date generale care urmează a fi prezentate la examinarea incendiilor care s-au produs la întreprinderi economice:** ■ date privind procesele tehnologice sau activitățile ce s-au desfășurat în obiectivul afectat; ■ date privind materialele, substanțele și obiectele aflate în zona afectată înaintea incendiului, cantitatea, distribuția, starea, modul de ambalare și caracteristicile tehnice și de combustibilitate ale acestora.
Obiect de cercetare	■ locul incendiului; ■ substanţe, materiale, articole, depistate la locul incendiului; ■ diferite obiecte-purtătoare în privinţa cărora se presupune că ele pot avea legătură cauzală cu iniţierea procesului de ardere; ■ materialele dosarului referitoare la obiectul expertizei.	
Sarcinile expertizei	■ Examinarea procesului de aprindere şi autoaprindere a substanţelor şi materialelor, în scopul determinării implicării lor la formarea sursei de aprindere; Altele, similare celor menționate.	

Întrebări tipice	■ Ce condiţii au contribuit la dezvoltarea şi răspândirea procesului de ardere? ■ Sunt prezente pe rămăşiţele procesului de ardere semne de ardere în prezenţa catalizatorilor (lichide combustibile, lichide uşor inflamabile ş.a.)? Dacă da, care este natura lor? ■ Puteau obiectele, materiale şi substanţele, depistate la locul incendiului să fie utilizate ca iniţiatoare ale procesului de ardere? ■ Sunt combustibile substanţele prezentate pentru examinare? Dacă da, la ce grupă de inflamabilitate se referă? ■ Este posibilă autoaprinderea (chimică, termică, microbiologică) a substanţelor şi materialelor concrete? Dacă da, în ce condiţii puteau ele să iniţieze procesul de ardere al incendiului nominalizat? ■ Care sunt condiţiile favorabile pentru autoaprinderea materialelor şi substanţelor concrete?
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ Luarea tuturor măsurilor necesare pentru protejarea elementelor spațiului incendiat, astfel încât acestea să nu fie înlăturate, modificate sau deteriorate intenţionat sau neintenţionat prin acţiunea diferitor persoane sau intemperii (zăpadă, ploaie, vânt etc.) până când nu vor fi examinate de către expertul judiciar. ■ Respectarea cerințelor înaintate față de ridicarea, ambalarea și prezentarea urmelor și resturilor provenite de la arderea (completă sau incompletă) a materialelor și substanțelor prelevate din focarul incendiului.

19 EXPERTIZA MIJLOACELOR ȘI A TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE

19.01. Examinarea tehnicii de calcul și a sistemelor informatice

Scopul	Determinarea capacităților tehnice şi funcționale ale elementelor tehnicii de calcul şi sistemelor informatice.
Reguli generale	Expertiza poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză: dactiloscopică, fono- și videogramei, de portret etc.
Obiect de cercetare	■ computere/calculatoare personale (pc) (pc de birou, laptop, all-in-one pc etc.); ■ dispozitive periferice (imprimantă, modem, scaner, tabletă grafică etc.); ■ dispozitive mobile cu sisteme integrate (telefon mobil multimedia multifuncțional (smartphone), smartwatch, tabletă-pc etc.); ■ dispozitive de memorie (suport optic (cd, dvd), hard drive (hdd, ssd), flash drive, flash card etc.); ■ echipamente și/sau aparate de rețea (server, stații de lucru, router, switch etc.); ■ componente hardware (placă de bază, bloc de alimentare, adaptor/placă de rețea, placă de extensie, microcircuit etc.).
Sarcinile expertizei	■ **aprecierea** funcționalității, parametrilor tehnici şi corespunderea lor documentației adiționale; ■ **stabilirea** apartenenței de grup a obiectelor tc; ■ **stabilirea** destinației funcționale a tc; ■ **stabilirea** dacă obiectul de cercetare se atribuie la tehnica de calcul; ■ **stabilirea** tipului, modelului și a producătorului obiectului de cercetare; ■ **stabilirea** dacă echipamentele prezentate se atribuie ca parte componentă a tehnicii de calcul/sistemului informatic; ■ **stabilirea** dacă obiectele prezentate spre examinare se atribuie la dispozitive de memorie; ■ **stabilirea** dacă obiectele prezentate spre examinare sunt accesibile pentru citire/înscriere; Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Poate fi apreciat funcțional obiectul/ele (se specifică) prezentat/e la examinare?
- La ce model/tip se referă obiectul/ele (se specifică) prezentat/e la cercetare?
- Care este producătorul obiectului/elor (se specifică) prezentat/e la cercetare?
- Care sunt parametrii tehnici ai obiectului/elor (se specifică) prezentat/e la cercetare?
- Care sunt parametrii tehnici ai telefonului mobil (smartphone) de modelul xxxx?
- Aparține/se referă dispozitivul (se specifică) prezentat spre cercetare la tehnică de calcul/sistem informațional?
- Care este destinația funcţională a obiectului/elor (se specifică) prezentat/e?
- Care este rolul componentelor (se specifică) pentru sistemul informatic, ridicate cu ocazia percheziției la ...?
- Se folosește obiectul (se specifică) prezentat în soluţionarea unei sarcini funcționale concrete?
- Care a fost starea inițială (configurația, caracteristica) a obiectului (se specifică) prezentat?
- Se consideră obiectul (se specifică) prezentat ca purtător de informație?
- Ce metodă de păstrare a datelor posedă purtătorul (se specifică) dat?
- Este accesibil pentru citire/înscriere purtătorul de informație (se specifică)?

Altele, similare celor menționate.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Se recomandă ambalarea separată a obiectului expertizei.
- După ambalarea obiectului, coletul/pachetul se sigilează cu ștampila/ sigiliul organului care conduce urmărirea penală.
- Ambalarea trebuie făcută în condiții care să asigure integritatea urmelor și a obiectului.
- Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare şi ambalare vizând prevenirea distrugerii, contaminării sau alterării urmelor.
- Blocurile de sistem ale computerelor personale sunt prezentate în pachete/cutii care fac imposibil accesul direct la purtătorii de informații sau conectarea blocului de sistem la sursa de alimentare.

19 EXPERTIZA MIJLOACELOR ȘI A TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE

19.02. Examinarea informațiilor stocate pe purtători de informații

Scopul	Determinarea formatului, volumului şi modificărilor efectuate asupra informațiilor stocate pe purtătorii de informații.
Reguli generale	Expertiza poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză: dactiloscopică, fono- și videogramei, de portret.
Obiect de cercetare	■ date digitale în diferite formate (multimedia); ■ documente grafice și textuale (atât pe format de hârtie, cât și în format digital); ■ baze de date informaționale și alte aplicații care au caracter aplicativ; ■ purtător de informații (computere/calculatoare personale (pc), dispozitive mobile cu sisteme integrate, echipamente și/sau aparate de rețea) care conțin informații stocate.
Sarcinile expertizei	■ stabilirea prezenței şi relevarea informațiilor; ■ stabilirea volumului şi formatului informației stocate; ■ stabilirea timpului creării şi a ultimelor modificări ale informațiilor; Altele, similare celor menționate.
Întrebări tipice	■ Care este modul în care a fost formatat dispozitivul de memorie (...) și în ce formă au fost înregistrate datele pe acesta? ■ Care sunt proprietățile, caracteristicile și parametrii datelor/ informațiilor stocate pe... (volum, data de creare/modificare, alte atribute etc.)? ■ Care este starea fișierelor pe suporturile de informație: vizibil, ascuns, șters, arhivat etc.?

Întrebări tipice

- Există fișiere șterse sau „ascunse” (bază de date, fișier word, excel etc.) în HDD ....? Dacă da, recuperați fișierele șterse și furnizați sumele MD5.
- Ce date/informaţii se conţin pe purtătorul de informaţie despre administratorii şi utilizatorii sistemului de calcul (nume de conturi, parole, drepturi de acces etc.)?
- Există în sistemul informatic date/informații referitor la adrese IP? Dacă da, care este tipul, clasa (publică, privată)?
- Sunt datele de pe documentele (mostrele) prezentate la expertiză prezente pe purtătorul de informaţie? Dacă da, sub ce aspect (întreg, fragmentar) se conţin pe purtătorul de informaţie?
- Există informații stocate pe banda magnetică a cardului bancar (se indică Visa, Master Card etc.)? Dacă da, atunci cum pot fi interpretate acestea și corespund cu datele de identificare prezente pe card?
- Există sau nu în TC, SI, dispozitive de memorie prezentate spre cercetare, date informatice cu privire la istoricul apelurilor, schimbul de mesaje, sms-uri, fotografii, imagini, fișiere audio- efectuate prin intermediul aplicațiilor (Viber, Telegram, Skype, WatsApp, Signal etc.)?
- Există informații despre (se dezvăluie ...) în (se enumeră obiectul/obiectele) ridicate cu ocazia (se indică fabula)? Dacă da, în care fișier se regăsesc aceste informații și unde sunt stocate?

Altele, similare celor menționate.

19 EXPERTIZA MIJLOACELOR ȘI A TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE

19.03. Examinarea produselor software

Scopul	Determinarea producătorului, destinației și posibilităților produselor software.
Reguli generale	Expertiza poate fi efectuată și în complex cu alte genuri de expertiză: dactiloscopică, fono- și videogramelor, de portret.
Obiect de cercetare	■ produse-program de sistem (sistem de operare, programe integrate, programe utilitare, instrumente pentru dezvoltare, aplicații etc.). ■ programe de aplicații necesare pentru a efectua diverse sarcini (lucru cu texte, prezentări, efectuarea proceselor de calcul, produse pentru editare de imagini, navigatoare web, programe pentru bazele de date etc.). ■ computere/PC, dispozitive mobile cu sisteme integrate, dispozitive de memorie, echipamente și/sau aparate ce conțin produse software.
Sarcinile expertizei	■ determinarea volumului programului; ■ stabilirea producătorului programului; ■ stabilirea parametrilor utilajului necesari funcționării programului; ■ stabilirea existenței sistemelor de operare instalate în PC și etc.; ■ stabilirea caracteristicilor generale și a destinației funcționale a programelor și/sau aplicațiilor; ■ stabilirea modului de formatare și în ce mod sunt stocate datele; ■ stabilirea caracteristicilor fizice de repartizare a datelor pe purtător/PC; ■ stabilirea proprietăților, caracteristicilor și parametrilor (capacitate, data creării-modificării, atribute etc.) a datelor stocate pe purtător/PC; ■ examinarea informației stocate pe banda magnetică a cardurilor bancare; Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Care este caracteristica generală a programului?
- Există sistem de operare instalat în obiect(ul/le) prezentat/e spre cercetare? Dacă da, la ce tip se referă și care sunt funcțiile de bază și suplementare ale sistemului de operare?
- Care este destinația funcțională a programului?
- Posedă purtătorii de informație programe pentru realizarea unei anumite sarcini funcționale?
- Există în dispozitivele de memorie (se indică), prezentat/e spre cercetare, informații (se indică) care conțin cuvinte-cheie (se indică)?
- Există în dispozitivele de memorie (se indică), prezentat/e spre cercetare, informații cu referire la (se relatează despre ce este vorba)?
- Are programul dat funcții de protecție împotriva accesului nesancționat şi/sau copierii?
- În ce mod sunt organizate posibilitățile de protecție a programului dat?
- Fișierele programului xxx au suferit modificări? Ce fel de modificări? (Necesită model de comparație.)
- În ce măsură programul prezentat poate îndeplini funcții precum nimicirea, modificarea sau copierea informației, poate duce la blocarea sau defectarea sistemului de calcul?

Altele, similare celor menționate.

21 EXPERTIZA TEHNICII DE SECURITATE ÎN MUNCĂ

21.01. Examinarea circumstanțelor accidentului de muncă, a documentației ce reflectă organizarea și efectuarea de lucrări

Scopul

Determinarea mecanismului de producere a accidentului de muncă şi a circumstanţelor care au cauzat producerea accidentului de muncă.

Reguli generale

Cerințe înaintate la efectuarea expertizei tehnicii de securitate în muncă:

- prezentarea tuturor datelor referitoare la accidentul de muncă, solicitate de către expertul judiciar;
- organizarea deplasării și accesului expertului la locul producerii accidentului de muncă, la mașinile și utilajul utilizat la efectuarea de lucrări, implicate în producerea accidentului de muncă.

Date generale care urmează a fi prezentate la examinarea accidentelor de muncă:

- acte ce reglementează securitatea efectuării lucrărilor (acte normative de ramură, instrucțiuni și reguli de exploatare a utilajului, instrucțiuni de lucru, instrucțiuni de serviciu, acte referitoare la procesul tehnologic ș.a.);
- materiale ale examinărilor speciale (materiale de anchetă, concluziile expertului medico-legist, explicații ale martorilor oculari, explicații ale persoanelor implicate în procesul de accidentare, explicații ale persoanelor cu funcții de răspundere ș.a.).

Obiect de cercetare

- materiale ale examinărilor speciale (materiale de anchetă, concluziile experților, scheme, imagini, explicații ale martorilor oculari, explicații ale persoanelor implicate în procesul de accidentare, explicații ale persoanelor cu funcții de răspundere ș.a.);
- acte care se referă la obiectele implicate în mecanismul de producere a accidentului de muncă (documente de proiect, documente de montaj, documente de dare în exploatare ș.a.);
- standarde și prescripții tehnice referitoare la ansamblul proceselor, metodelor și operațiilor referitoare la procesul de producere în care era implicat accidentatul;
- acte care caracterizează starea utilajului (pașaportul tehnic, lista de completare, actul de punere în funcțiune, actul ultimei încercări, acte referitoare la verificările periodice, acte referitoare la lucrările de reparație ș.a.);

Obiect de cercetare

- acte referitoare la executarea lucrărilor (regulamentul procesului tehnologic, dispoziția de lucru, planul de lucru, cartograma procesului tehnologic, instrucțiuni de exploatare a utilajului ș.a.);
- acte ce reglementează securitatea efectuării lucrărilor (acte normative de ramură, instrucțiuni și reguli de exploatare a utilajului, instrucțiuni de lucru, instrucțiuni de serviciu, acte referitoare la procesul tehnologic ș.a.);
- teritoriul subdiviziunii (secție, hală, depozit, locul de muncă ș.a.) unde s-a produs accidentul;
- echipamente individuale de protecție, utilaje în corespundere cu specificul de muncă ș.a.

Sarcinile expertizei

- stabilirea mecanismului de producere a accidentului de muncă;
- stabilirea fazelor dinamicii privind producerea accidentului de muncă;
- stabilirea cauzelor principale ale accidentului de muncă;
- determinarea obligaţiilor şi responsabilităţilor conducătorului locului de muncă unde s-a produs accidentul de muncă privind implementarea măsurilor de protecţie a muncii;
- stabilirea corespunderii acţiunilor/inacţiunilor muncitorilor, persoanelor cu funcţii de răspundere în condiţiile concrete care au tangenţă cu cauzele producerii accidentului de muncă, cerinţelor actelor normative în vigoare;
- stabilirea corespunderii acţiunilor/inacţiunilor concrete ale angajatului ce au legătură directă sau indirectă cu producerea accidentului de muncă, cerinţelor actelor normative în vigoare;
- determinarea corespunderii amplasării şi utilizării mecanismelor, utilajului, uneltelor procesului de lucru şi a mijloacelor de protecţie cerinţelor de prevenire a factorilor de risc proprii mediului de muncă;
- verificarea faptului de realizare a instruirii în domeniul securităţii în muncă a executanţilor lucrărilor, în corespundere cu măsurile necesare pentru prevenirea factorilor de risc proprii sarcinii de muncă;

Altele, similare celor menționate.

Întrebări tipice

- Care sunt cauzele principale ale accidentului de muncă nominalizat?
- Care sunt circumstanțele care au dus la producerea accidentului nominalizat?
- Care au fost factorii de risc proprii procesului de muncă?
- A fost organizată activitatea şi locul de muncă în corespundere cu cerinţele actelor normative în vigoare?
- Au fost luate toate măsurile de prevenire a accidentelor de muncă la organizarea şi desfăşurarea procesului de muncă?

Întrebări tipice	■ Acţiunile (inacţiunile) concrete ale angajatului au legătură directă sau indirectă cu producerea accidentului de muncă nominalizat? ■ A fost realizată instruirea în domeniul protecţiei muncii a executanţilor lucrărilor nominalizate în corespundere cu măsurile necesare pentru prevenirea factorilor de risc proprii sarcinii de muncă? ■ Care sunt obligaţiunile şi responsabilităţile conducătorului locului de muncă unde s-a produs accidentul de muncă nominalizat, privind realizarea măsurilor de protecţie a muncii? ■ Documentația ce reflectă securitatea și sănătatea în muncă a întreprinderii corespunde actelor normative ce reglementează domeniul dat? ■ Care acte normative ce reglementează activitatea de protecţie a muncii în Republica Moldova nu au fost respectate la organizarea şi efectuarea lucrărilor nominalizate? Altele, similare celor menționate.
Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Prezentarea tuturor actelor autentificate ce reglementează securitatea efectuării lucrărilor (acte normative de ramură, instrucțiuni și reguli de exploatare a utilajului, instrucțiuni de lucru, instrucțiuni de serviciu, acte referitoare la procesul tehnologic ș.a.), solicitate de expertul judiciar.

23 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A CADAVRELOR ȘI A PĂRȚILOR DE CADAVRE UMANE

23.01. Expertiza cadavrelor și a părților de cadavre umane

<table>
<tr><td>
Reguli generale</td><td colspan="2">Acțiuni premergătoare
(Caseta nr. 23.01.1)</td></tr>
<tr><td>
Obiect de cercetare</td><td>Moartea neviolentă
(Caseta nr. 23.01.2)</td><td>Moartea violentă sau suspiciuni privind aceasta
(Caseta nr. 23.01.3)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">■ cadavrul uman;
■ părți de cadavre umane, inclusiv osemintele.</td></tr>
<tr><td>
Sarcinile expertizei</td><td colspan="2">Estimarea cauzei morții și a vechimii ei, depistarea și constatarea caracterului leziunilor corporale, determinarea particularităților obiectului traumatizant și a mecanismului de acțiune a lui, constatarea stării de ebrietate a victimei înainte de moarte etc.</td></tr>
<tr><td>
Întrebări tipice</td><td colspan="2">GENERALE
■ Care este cauza morții?
■ Care este vechimea morții?
■ Ce leziuni corporale există pe cadavru?
■ Leziunile depistate au caracter vital sau post-mortem?
■ Care este localizarea leziunilor corporale, numărul, consecutivitatea, mecanismul de producere, timpul formării lor?
■ Care sunt particularitățile obiectului traumatizant?
■ Puteau leziunile constatate să se producă ca rezultat al autoapărării?
■ Putea persoana să-și provoace de sine stătător leziunile corporale?
■ Care a fost poziția victimei față de agresor în momentul traumatizării?
■ Există o legătură de cauzalitate între leziunile corporale constatate și moarte?
■ Care este gradul de gravitate al vătămării corporale?
■ S-a depistat sau nu în sângele cadavrului alcool și care este gradul de ebrietate alcoolică?</td></tr>
</table>

Întrebări tipice

SPECIFICE

Cădere și precipitare:

- Leziunile depistate sunt caracteristice pentru cădere sau precipitare?
- Care a fost poziția victimei la aterizare, ținând cont de specificul leziunilor corporale?
- Care dintre leziunile apărute în urma precipitării sunt primare directe, primare indirecte și secundare?

Trauma auto:

- Leziunile depistate pe cadavru au putut fi cauzate în condițiile unui traumatism de transport și care este tipul acestuia?
- Care a fost poziția victimei în momentul ciocnirii sau traversării corpului cu roțile?
- Care a fost poziția victimelor în habitaclul mijlocului de transport?

Leziuni prin arme de foc:

- Puteau fi produse leziunile depistate prin armă de foc?
- Care este tipul proiectilului (glonț, alice, altul)?
- Care a fost distanța tragerii?
- Ce fel de leziuni prin armă de foc s-au constatat – oarbe, transfixiante sau tangențiale?
- Unde s-au depistat orificiile de intrare și de ieșire?
- Care este direcția canalului/elor de rănire?
- Care este numărul și succesiunea împușcăturilor?

Cadavre de nou-născuți:

- Este pruncul cercetat nou-născut?
- Este pruncul matur? Dacă nu, care este durata vieții intrauterine a pruncului?
- S-a născut pruncul viu sau mort?
- Cât timp a trecut de la nașterea pruncului până la deces?
- Este pruncul viabil?
- Sunt prezente semne ale îngrijirilor acordate pruncului?

Asfixii mecanice:

- Au fost depistate semne caracteristice unei asfixii mecanice prin spânzurare, strangulare, sugrumare, sufocare, compresie toraco-abdominală, înec, obstrucție a căilor respiratorii cu corpuri străine (după caz)?
- Șanțul din jurul gâtului este caracteristic pentru spânzurare sau strangulare?
- Șanțul de comprimare din jurul gâtului are caracter vital sau post-mortem?
- Cât timp s-a aflat cadavrul în apă?

Întrebări tipice

Intoxicații:

- Sunt semne de intoxicație la cercetarea cadavrului, dacă da, cu ce substanță?
- Care sunt căile de pătrundere a toxicului în organism?
- În ce perioadă de timp a survenit decesul după intoxicație?

Acțiunea temperaturilor extreme și electrocuția:

- Au fost depistate semne de acțiune a curentului electric, temperaturii înalte sau joase (după caz)?
- Cum a acționat factorul fizic – local sau general?
- Care a fost sursa temperaturii înalte: flacără, obiect incandescent, lichid fierbinte, abur?
- Acțiunea temperaturii înalte a avut loc intravital sau post-mortem?
- Care a fost sursa posibilă de electrocutare și care parte a corpului a intrat în contact cu aceasta?

Părți de cadavre umane:

- Ce părți ale corpului sunt prezente?
- Care este originea părților anatomice (om, animal)?
- Sunt depistate părți ale unui sau ale mai multor cadavre?
- Prin ce metodă a fost dezmembrat cadavrul și dacă s-a produs intravital sau post-mortem?
- Are persoana care a realizat dezmembrarea anumite cunoștințe anatomice?

Notă:

Din lista întrebărilor generale și speciale, se selectează doar obiectivele ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Respectarea normelor sanitar-epidemiologice în vigoare.

Caseta nr. 23.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Deplasarea la fața locului a organului de urmărire penală împreună cu organul constatator și medicul legist sau un alt medic.
- Cercetarea cadavrului sau a părților de cadavru la fața locului în condițiile art. 118 CPP (Caseta nr. 23.01.3).
- Obținerea datelor referitoare la natura și vechimea morții, prezența leziunilor, timpul și modul în care s-au produs leziunile, mijloacele și obiectele utilizate etc.
- Întocmirea ordonanței de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului.
- În ordonanță se va indica obligatoriu permisiunea transmiterii cadavrului către rude, dar și necesitatea păstrării hainelor sau altor obiecte prezentate împreună cu cadavrul.
- Cadavrul împreună cu ordonanța de dispunere a expertizei (documentele medicale și alte materiale, după caz) se expediază la Centrul de Medicină Legală, pentru cercetări ulterioare.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei. Participarea medicului legist la fața locului NU este obligatorie în fiecare caz.

Caseta nr. 23.01.2

MOARTEA NEVIOLENTĂ

Moartea neviolentă – deces generat de boli sau moartea naturală cauzată de îmbătrânirea organismului.

Acțiuni:

- identificarea medicului de familie;
- solicitarea medicului de familie la domiciliul decedatului;
- în cazul prezenței documentelor medicale confirmative a diferitor boli cronice, medicul de familie eliberează certificat medical constatator de deces;
- în cazul lipsei documentelor medicale, medicul de familie va îndrepta cadavrul pentru efectuarea necropsiei morfopatologice în instituția medico-sanitară publică spitalicească.

Notă:

Reprezentanții organului de constatare/urmărire penală vor elibera rudelor decedatului, nemijlocit la fața locului, un certificat tipizat, cu caracter de informare, cu mențiuni privind lipsa semnelor sau suspiciunii de moarte violentă ori circumstanțelor care impun efectuarea obligatorie a expertizei medico-legale și vor indica rudelor despre necesitatea anunțării medicului de familie pentru luarea deciziei ulterioare (emiterea certificatului medical constatator al decesului sau trimitere la necropsia morfopatologică).

Certificatul va fi confirmat prin semnătura reprezentantului poliției și medicului legist/ medicului, după caz.

Autopsia medico-legală a cadavrului, în asemenea cazuri, NU este necesară!

Caseta nr. 23.01.3

MOARTEA VIOLENTĂ SAU SUSPICIUNI PRIVIND ACEASTA

Moartea violentă este determinată de acțiunea factorilor externi asupra organismului uman:

- **mecanici** – obiecte contondente, instrumente ascuțite, arme de foc, substanțe explozibile;
- **chimici** – substanțe toxice;
- **fizici** – curent electric, temperaturi extreme, radiația ionizantă etc.;
- **biologici** – agenți infecțioși.

Competențe medico-legale:

- moarte violentă (traume, acțiunea factorilor fizici, chimici, biologici, asfixii mecanice ș.a.);
- accidentele și decesul la locul de muncă;
- deces subit al copiilor care nu s-au aflat sub supraveghere medicală;
- cadavre de nou-născut depistate în afara instituțiilor medico-sanitare;
- naștere a unui copil (făt) mort în lipsa personalului medical sau în caz de deces al copilului în prima săptămână a vieții, care nu a fost supravegheat de un lucrător medical;
- deces al copilului (fătului) în cazul în care nașterea a avut loc la domiciliu, indiferent dacă a fost sau nu asistată de un lucrător medical;
- deces al persoanelor neidentificate;
- reclamații ale rudelor ce țin de calitatea actului medical;
- suspiciuni de moarte violentă constatate în timpul necropsiei morfopatologice;
- deces survenit după investigații diagnostice instrumentale sau intervenții chirurgicale (în timpul lor sau imediat după efectuarea lor);
- deces al cetățenilor străini în condiții extraspitalicești;
- deces în ambulanță, atunci când cazul nu se încadrează în moarte neviolentă (Caseta 23.01.2.).

Notă:

Autopsia medico-legală a cadavrelor este obligatorie în toate cazurile de mai sus.

24 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A PERSOANELOR

24.01. Expertiza persoanelor

Scopul	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 24.01.1) **Motivele expertizei medico-legale a persoanelor** (Caseta nr. 24.01.2)
Obiect de cercetare	Persoanele în viață.
Sarcinile expertizei	Examinarea medico-legală a persoanelor în vederea evaluării leziunilor corporale și a stărilor organismului uman.
Întrebări tipice	**GENERALE** ■ Sunt prezente pe corpul persoanei examinate leziuni? ■ Care este tipul, localizarea, caracterul și vechimea leziunilor corporale? ■ Cu ce obiect au fost produse leziunile corporale, care este mecanismul său de acțiune și direcția deplasării? ■ Care este gradul de gravitate al vătămării corporale? ■ Reflectă leziunile corporale anumite particularități specifice constructive ale obiectului traumatic? ■ Au fost leziunile corporale produse în același timp sau în intervale diferite? Care este numărul loviturilor și consecutivitatea apariției leziunilor? ■ Care este numărul loviturilor și consecutivitatea apariției leziunilor? ■ Puteau leziunile corporale să se producă în circumstanțele indicate? ■ Puteau leziunile să se producă în urma căderii persoanei din poziție verticală (de la înălțime, după caz)? ■ Puteau leziunile constatate să se producă ca rezultat al autoapărării? ■ Putea oare persoana să-și provoace de sine stătător leziunile corporale? ■ Care a fost poziția victimei față de agresor (mijlocul de transport după caz) în momentul traumatizării? ■ Suferă persoana examinată de anumite maladii acute sau cronice? ■ Care este influența maladiilor preexistente asupra evoluției traumei?

Întrebări tipice

SPECIFICE

Agresiuni sexuale:

- Au fost depistate semne ale unui raport sexual vaginal (după caz, anal, bucal) și care anume?
- Este dereglată integritatea anatomică a himenului și dacă da, care este vechimea deflorării?
- Structura anatomică și particularitățile himenului permit efectuarea unui raport sexual fără dereglarea integrității lui?
- Au fost depistate în vaginul (după caz, în rect, cavitatea bucală) persoanei examinate urme de spermă?
- Au fost depistate pe penisul persoanei examinate celule ale epiteliului vaginal (după caz, urme de mase fecale)?
- Suferă persoana examinată de maladii cu transmitere sexuală?
- Sunt prezente semne ale sarcinii, dacă da, care este termenul acesteia?

Stări sexuale contestabile:

- Care este sexul veritabil al persoanei?
- A atins persoana examinată vârsta maturității sexuale?
- Sunt prezente semne ale sarcinii, dacă da, care este termenul acesteia?
- Care este data conceperii?
- Au fost constatate semne de naștere, care anume?
- Cât timp a trecut de la naștere?
- Au fost stabilite semne de avort, care anume?
- Cât timp a trecut de la avort?
- Prin ce metode și mijloace s-a produs avortul?

Pretinse cazuri de tortură și alte rele tratamente:

- Care este gradul de corelație dintre leziunile corporale depistate și metodele de aplicare a violenței?

Notă:

Din lista întrebărilor generale și speciale se selectează aacele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanţele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

Persoana se prezintă fizic.

În cazul, în care persoana a urmat un tratament (staționar sau ambulatoriu), ordonatorul prezintă și documentele medicale.

Caseta nr. 24.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Întocmirea ordonanței de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului.
- Persoana se îndreaptă la Centrul de Medicină Legală pentru examinare, având asupra sa ordonanța de dispunere a expertizei (documentele medicale și alte materiale, după caz).

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

Caseta nr. 24.01.2

MOTIVELE EXPERTIZEI MEDICO-LEGALE A PERSOANELOR

- Determinarea prezenței, caracterului și gradului de vătămare corporală, precum și a incapacității generale de muncă;
- Aprecierea stării de sănătate, inclusiv a simulării, disimulării, agravării, maladiilor artificiale şi automutilării;
- Expertiza agresiunilor sexuale;
- Expertiza stărilor sexuale contestabile (determinarea sexului, maturității sexuale, virginității, capacității de reproducere, constatarea sarcinii, nașterii, avortului);
- Confirmarea stării de ebrietate alcoolică şi narcotică;
- Alte forme de violență îndreptate asupra vieții, sănătății, integrității corporale și demnității persoanei.

25 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ ÎN BAZA DOCUMENTELOR MEDICALE

25.01. Expertiza în baza documentelor, în limitele competenței specialității de expertiză medico-legală, a cadavrelor, persoanelor şi a obiectelor biologice de origine umană

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 25.01.1)
Obiect de cercetare	Documente medicale (fișă de solicitare a asistenței medicale de urgență (AMU), fișa medicală a bolnavului de staționar/ambulatoriu, trimitere-extras, rezultate ale consultațiilor medicilor, cercetări radiologice și imagistice, protocoale de investigație anatomopatologică, fișa de trimitere la investigație histopatologică, procese-verbale de stabilire a stării de ebrietate și naturii ei, rezultatele cercetărilor pentru depistarea alcoolului și drogurilor, certificate privind grupa de sânge etc.), inclusiv rapoarte de constatare/expertiză medico-legală și documente nemedicale (procese-verbale de discuție clinică și/sau clinico-morfologică a decesului în staționar, procese-verbale de cercetare a cadavrului la fața locului, rezultatele testării alcoolscopice, note explicative ale personalului medical și alte materiale judiciare referitoare la cazul expertizat).
Sarcinile expertizei	Studierea documentelor în vederea soluționării problemelor specifice în limita competenței specialității de expertiză medico-legală.
Întrebări tipice	Întrebările generale și specifice se înaintează în corespundere cu competențele specialității de: ■ expertiză a cadavrelor și a părților de cadavre umane; ■ expertiză a persoanelor; ■ expertiză biologică; ■ expertiză toxicologică; ■ expertiză histologică; ■ expertiză medico-criminalistică; ■ expertiză genetică.

Notă:

Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanţele concrete ale cazului investigat

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 25.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești cu documentele acumulate la Centrul de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

25 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ ÎN BAZA DOCUMENTELOR MEDICALE

25.02. Expertiza calității asistenței medicale

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 25.02.1)
Obiect de cercetare	Documente medicale, cercetări imagistice, protocoale clinice naționale, protocoale clinice instituționale, protocoale clinice standardizate, ghiduri clinice, standarde medicale, algoritmi de conduită, fișe de post, procese-verbale de discuție clinică și/sau clinico-morfologică a cazului de deces, note informative ale comisiilor Ministerului Sănătății privind evaluarea calității serviciilor medicale, ordine/dispoziții ale Ministerului Sănătății, ordine ale instituțiilor medico-sanitare, ordine interdepartamentale, note explicative ale personalului medical și alte materiale ale cauzei penale/civile.
Sarcinile expertizei	Cercetarea medico-legală a documentelor medicale în vederea evaluării calității asistenței medicale.
Întrebări tipice	Expertiza calității asistenței medicale vizează actul medical, care are mai multe componente interdependente: profilaxia, conduita, spitalizarea, diagnosticul, tratamentul, externarea, monitorizarea. Actul medical sub standardele admisibile poate genera complicații ale bolii, inclusiv decesul pacientului. **Profilaxie** – ansamblu de măsuri pentru prevenirea apariției și răspândirii bolilor. ■ Ce măsuri de profilaxie a bolii urmau să fie întreprinse de lucrătorul medical? ■ Au fost întreprinse măsurile necesare de prevenire/răspândire a bolii? ■ Existau factori de risc care puteau influența cursul bolii? **Conduită** – modul de conducere a actului medical. ■ A fost corect aleasă conduita medicală? ■ A fost respectat algoritmul de conduită a actului medical? ■ A fost corectă și în timp oportun luată decizia/întreprinsă acțiunea de către medic?

Întrebări tipice

Spitalizare – internarea bolnavului într-un spital pentru diagnostic/ monitorizare/tratament medical?

- Existau indicații pentru internarea pacientului în staționar/examen medical/intervenție de urgență?
- A fost pacientul internat în timp oportun pentru inițierea ajutorului medical?

Diagnostic – identificarea unei boli, pe baza datelor clinice și a examenelor paraclinice/instrumentale/de laborator.

- De ce boală/traumă a suferit pacientul?
- A fost orect și în timp oportun stabilit diagnosticul bolii/traumei?
- A fost investigat clinic și paraclinic în volum deplin pentru stabilirea unui diagnostic corect și ce investigații mai erau necesare și au fost omise?
- Au existat dificultăți obiective în stabilirea diagnosticului clinic?

Tratament – totalitatea mijloacelor și acțiunilor medicale de combatere a unei boli.

- A fost indicat și administrat un tratament corect și în timp oportun?
- Au existat contraindicații în administrarea tratamentului medicamentos/ chirurgical?

Externare – eliberarea din spital a unui bolnav după un tratament complet.

- Care a fost starea sănătății pacientului la externare?
- A fost sau nu justificată externarea pacientului?

Monitorizare – supravegherea pacientului pe perioada actului medical.

- A fost suficient supravegheat pacientul la fiecare din etapele acordării asistenței medicale?

Complicațiile/decesul pacientului

- Au fost încălcate prevederile Ghidurilor, Protocoalelor sau altor standarde la etapele acordării asistenței medicale?
- S-au constatat sau nu neajunsuri în acordarea asistenței medicale și dacă acestea au condus la apariția complicațiilor bolii/traumei?

Întrebări tipice

- Cum poate fi explicată apariția neajunsurilor în acordarea asistenței medicale?
- Care au fost cauzele apariției complicațiilor/decesului pacientului și ce factori au fost determinanți în survenirea acestora: caracterul și severitatea procesului patologic/traumatic, greșelile medicale sau alți factori?
- Puteau fi prevenite complicațiile/decesul pacientului în cazul asistenței medicale în timp oportun și în limitele standardelor medicale?
- Trebuia sau putea medicul să prevadă posibilitatea apariției complicațiilor și să-și dea seama de pericolul acțiunilor sau inacțiunilor sale în procesul acordării asistenței medicale?
- Există sau nu legătură de cauzalitate între acțiunile/inacțiunile personalului medical și complicațiile/consecințele apărute?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează cele ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete, în corespundere cu competențele specialității de expertiză a cadavrelor și a părților de cadavre umane, expertiză a persoanelor sau altele.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.
- La necesitate, persoana se prezintă fizic pentru examinare medico-legală/medicală suplimentară.

Caseta nr. 25.02.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Întocmirea ordonanței/încheieriijudecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești cu documentele acumulate la Centrul de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

26 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE

26.01. Expertiza biologică

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 26.01.1)
Obiect de cercetare	Sânge, secreții (spermă, salivă, sudoare, urină, bilă), țesuturi (oase, dinți, mușchi s.a.), fire de păr.
Sarcinile expertizei	Stabilirea originii biologice, apartenenței de specie, de grup, de sex și provenienței regionale a sângelui, țesuturilor, secrețiilor și firelor de păr.
Întrebări tipice	■ Există pe obiectele prezentate sânge (spermă, salivă, sudoare, urină, fire de păr)? ■ Care este apartenența de specie a sângelui? ■ Care este apartenența de grup a persoanei de la care a provenit sângele (firele de păr)? ■ Care este apartenența de grup și categoria de secreție a persoanei de la care a provenit sperma (saliva, sudoarea, urina)? ■ A putut sângele (sperma, saliva, sudoarea, urina, firele de păr) să provină de la persoana X? ■ Care este apartenența de specie și de grup a fragmentelor de mușchi, oase, dinți? ■ Care este apartenența de sex a sângelui, salivei, firelor de păr? ■ Există pe obiectele prezentate celule ale epiteliului vaginal (bucal)? ■ Sunt obiectele prezentate fire de păr? ■ Care este proveniența (umană sau animală) a firelor de păr?

Întrebări tipice

- Din ce regiune a corpului provin firele de păr?
- Care este mecanismul de detașare a firelor (smuls, căzut de sine stătător, tăiat etc.)?
- Sunt prezente semne de acțiune asupra firelor de păr și de ce natură sunt acestea (mecanice, patologice, chimice, vopsire, permanent, boli ale părului etc.)?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Obiectele biologice de origine umană și corpurile delicte vor fi prezentate:
  - ambalate separat;
  - sigilate;
  - etichetate;
  - numerotate.
- Se admite colectarea probelor biologice de referință de la persoane în incinta Secției biologie medico-legală, ordonatorul organizând prezența acestora.

Caseta nr. 26.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Depistarea, ridicarea, ambalarea, sigilarea și etichetarea obiectelor biologice;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Organizarea prezenței persoanelor la sediul Centrului de Medicină Legală pentru colectarea probelor biologice de referință;
- Prezentarea ordonanței/ încheierii judecătorești și obiectelor biologice la sediul Secției biologie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

26 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE

26.02. Expertiza toxicologică

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 26.02.1)
Obiect de cercetare	Fluide biologice (sânge, urină, umoare vitroasă, lichid cefalorahidian ș.a.), viscere și țesuturi umane, mase vomitive, lavaj gastric de la persoane vii și cadavre umane. Corpuri delicte de origine nebiologică (lichide, fiole, tablete, pulberi etc.) ridicate de la persoane vii, cadavre umane sau de la locul faptei legate de un caz de cercetare a eșantioanelor biologice.
Sarcinile expertizei	Depistarea și identificarea substanțelor toxice în eșantioane biologice umane.
Întrebări tipice	■ Sunt prezente în mediile biologice anumite substanțe toxice (se precizează)? ■ Care este concentrația de alcool etilic în eșantioanele biologice? ■ Sunt prezente surogate ale alcoolului în eșantioanele biologice? ■ Sunt prezente substanțe volatile în eșantioanele biologice? ■ Care este concentrația de carboxihemoglobină în proba de sânge? ■ Care este concentrația de carboximioglobină în proba de mușchi? ■ Sunt prezente medicamente în eșantioanele biologice? ■ Sunt prezente substanțe narcotice/medicamente cu efect similar în eșantioanele biologice? ■ Sunt prezente substanțe corozive în eșantioanele biologice? ■ Sunt prezente metale toxice în eșantioanele biologice și care este concentrația lor? ■ Sunt prezente pesticide (organice/anorganice) în eșantioanele biologice și care este natura lor?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ Obiectele biologice de origine umană și corpurile delicte vor fi prezentate: □ ambalate separat; □ sigilate; □ etichetate; □ numerotate.

Caseta nr. 26.02.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Depistarea, ridicarea, ambalarea, sigilarea și etichetarea obiectelor biologice;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești și obiectelor biologice la sediul Secției Toxicologie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

26 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE

26.03. Expertiza histologică

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 26.03.1)
Obiect de cercetare	Țesuturi biologice de proveniență umană prelevate în cadrul necropsiilor, cât și intervențiilor chirurgicale curative sau diagnostice, extracte din țesuturi, lichide biologice, apa din bazine acvatice.
Sarcinile expertizei	Cercetarea țesuturilor umane în vederea studierii caracteristicilor morfologice microscopice ale proceselor traumatice și patologice, depistarea planctonului în extractele din țesuturi, lichide biologice și în apa din bazine acvatice.
Întrebări tipice	■ Ce modificări patologice au fost depistate? ■ Care este vechimea proceselor patologice? ■ Ce procese traumatice au fost depistate? ■ Sunt procesele traumatice de origine vitală? ■ Care este vechimea proceselor traumatice? ■ În ce consecutivitate au fost produse leziunile? ■ S-au depistat elemente ale planctonului sau pseudoplanctonului în extractele din țesuturi, lichide biologice și în apa din bazinul acvatic prezentate?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	■ Obiectele biologice vor fi prezentate: □ ambalate; □ sigilate; □ etichetare; □ numerotate.

Caseta nr. 26.03.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Ridicarea, ambalarea, sigilarea și etichetarea obiectelor biologice;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești și obiectelor biologice la sediul Secției histologie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

26 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE

26.04. Expertiza medico-criminalistică

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 26.04.1)
Obiect de cercetare	Organe și țesuturi prelevate de la cadavre, oseminte, persoane, obiecte vulnerante, obiecte vestimentare cu deteriorări, documente medicale.
Sarcinile expertizei	Cercetarea țesuturilor biologice, osemintelor, obiectelor vulnerante și vestimentare în vederea identificării corpurilor vulnerante și a persoanei.
	GENERALE
Întrebări tipice	**Identificarea factorilor și obiectelor vulnerante** ■ Cu ce fel de obiect/actor au fost cauzate deteriorările de pe haine/leziunile pe piele, os, cartilaj, organ intern? ■ Există semne după care s-ar putea constata particularitățile individuale ale obiectului (factorului) vulnerant și care sunt acestea? ■ Au putut fi cauzate deteriorările (leziunile) cu obiectul prezentat spre examinare? ■ Câte obiecte au putut cauza deteriorările (leziunile)? ■ Câte lovituri au fost aplicate? ■ Corespund după număr și localizare deteriorările de pe haine cu leziunile de pe corpul cadavrului? ■ Care este direcția loviturii?

Întrebări tipice

SPECIFICE

Identificarea factorilor și obiectelor vulnerante

- Deteriorări și leziuni cauzate în urma acțiunii obiectelor ascuțite:
  - Care este forma secțiunii transversale a obiectului ascuțit?
  - Constituie părțile de obiect prezentate un tot întreg?
- Deteriorări și leziuni produse prin obiecte contondente:
  - Care este forma părții obiectului vulnerant cu care a avut loc contactul?
- Deteriorări și leziuni provocate prin arma de foc:
  - Deteriorările de pe haine și leziunile au fost provocate de glonț, alice sau alte proiectile?
  - Unde sunt localizate orificiile de intrare și cele de ieșire?
  - Care este distanța împușcăturii?
  - Care este direcția împușcăturii?
- Deteriorări și leziuni produse în traumatism de transport:
  - Sunt pe hainele prezentate semne specifice/caracteristice pentru un traumatism de transport?
  - Ce tip de traumatism de transport a avut loc în cazul cercetat?
  - Care este mecanismul formării deteriorărilor de pe haine?
  - Cu ce parte/piesă a mijlocului de transport a fost produsă deteriorarea?
  - Există pe hainele părții vătămate urme eterogene (ulei, praf, vopsea)?
  - Se reflectă forma integrală sau parțială a părților/pieselor proeminente ale automobilului pe hainele părții vătămate?
  - Care este locul aplicării forței inițiale?
  - Se depistează pe talpa încălțămintei amprente specifice sau caracteristice?

Identificarea persoanei după oseminte

- Care este timpul înhumării cadavrului?
- Care este proveniența osemintelor prezentate – umană sau animală?
- Sunt osemintele parte componentă a unui singur schelet sau a mai multor schelete?
- Care este sexul, vârsta și talia persoanei la care se referă osemintele prezentate?
- Sunt pe osemintele cercetate particularități individuale ale persoanei decedate?
- Aparțin osemintele prezentate persoanei dispărute?

Determinarea vârstei persoanelor în viață

- Care este vârsta persoanei?

În cazul hemoragiilor externe

- Care este mecanismul formării urmelor de sânge?

Notă:

Din lista întrebărilor generale și speciale se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Obiectele biologice de origine umană și corpurile delicte vor fi prezentate:
  - ambalate separat;
  - sigilate;
  - etichetate;
  - numerotate.
- Persoana se prezintă fizic pentru examinare medico-criminalistică.
- Prezentarea documentelor medicale în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 26.04.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Depistarea, ridicarea, ambalarea, sigilarea și etichetarea obiectelor biologice și a corpurilor delicte.
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului.
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești și obiectelor biologice/corpurilor delicte/ persoanei la sediul Secției medico-criminalistică a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

26 EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ A OBIECTELOR BIOLOGICE DE ORIGINE UMANĂ ȘI A CORPURILOR DELICTE

26.05. Expertiza genetică

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 26.05.1)
Obiect de cercetare	Locii polimorfi ai ADN-ului extras din celulele sângelui, secrețiilor, fragmentelor de țesuturi (oase, dinți, mușchi ș.a.), elementele celulare epiteliale și firele de păr prelevate de la persoane, cadavre (inclusiv fragmente de cadavru), alte surse biologice și de la fața locului; documentele medicale ce conțin profil genetic.
Sarcinile expertizei	Cercetarea țesuturilor și lichidelor biologice în vederea identificării profilului genetic și comparării acestuia în scopul stabilirii sursei biologice de proveniență, sexului genetic și gradului de rudenie biologică.
Întrebări tipice	■ Care este profilul și sexul genetic al persoanei de la care a provenit sângele (sperma, saliva, sudoarea, firele de păr, fragmentele de os, mușchi etc.)? ■ A provenit sângele (sperma, saliva, sudoarea, firele de păr, fragmentele de țesuturi etc.) de la persoana X? ■ Provin fragmentele de cadavru de la aceeași persoană? ■ Este persoana Y (sângele, fragmentele de oase, mușchi, păr etc.), prezentată pentru cercetare genetică, fiu (fiică, mamă, tată sau altă relație de rudenie) biologic al persoanei X? ■ Este persoana X tatăl (mama) biologic (ă) al copilului Y?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe
(față de obiecte și/ sau mostre)

- Obiectele biologice de origine umană și corpurile delicte vor fi prezentate:
  - ambalate separat;
  - sigilate;
  - etichetate;
  - numerotate.
- Se admite colectarea probelor biologice de referință de la persoane în incinta Secției biologie medico-legală, ordonatorul organizând prezența acestora.

Caseta nr. 26.05.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Depistarea, ridicarea, ambalarea, sigilarea și etichetarea obiectelor biologice;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Organizarea prezenței persoanelor la sediul Secției biologie medico-legală a Centrului de Medicină Legală pentru colectarea probelor biologice de referință;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești și obiectelor biologice la sediul Secției biologie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

27 EXPERTIZA PSIHIATRICO-LEGALĂ

27.01. Expertiza psihiatrico-legală în condiții de ambulatoriu/staționar

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 27.01.1)
Obiect de cercetare	Persoanele în viață, documentele medicale și nemedicale.
Sarcinile expertizei	Examinarea persoanei, documentelor medicale și nemedicale în scopul evaluării stării psihice și, implicit, a discernământului psihic.
Întrebări tipice	■ Suferă în prezent persoana X de anumite tulburări sau maladii psihice? Dacă da, de care tulburări sau maladii psihice suferă și care este diagnosticul psihiatric? ■ Suferea persoana X în momentele importante pentru cauză de anumite tulburări sau maladii psihice? Dacă da, de care tulburări sau maladii psihice suferea și care este diagnosticul psihiatric? ■ Suferă sau suferea persoana X în momentele importante pentru cauză de anumite tulburări de personalitate? Dacă da, de care tulburări de personalitate și prin ce se manifestă acestea? ■ În timpul acțiunilor descrise în dosar, a manifestat persoana X anumite tulburări psihice temporare/tranzitorii, care ar influența capacitatea de prevedere și deliberare a acțiunilor sale? ■ Avea persoana X capacitatea de prevedere și deliberare a acțiunilor sale în momentele importante pentru cauză? ■ A acționat persoana X în momentul comiterii faptei cu discernământ? ■ A acționat persoana X în condiții de discernământ diminuat? ■ Reieșind din starea psihică actuală, prezintă pericol pentru societate comportamentul persoanei X?

Întrebări tipice

- Este necesară aplicarea măsurilor de siguranță cu caracter medical în privința persoanei X? Dacă da, specificați tipul și regimul de supraveghere.
- Este necesară asistența sau reprezentarea persoanei în instanță, la încheierea/semnarea actelor economico-juridice, atât patrimoniale, cât și personale, și dacă da, în ce măsură?
- Conform stării psihice, era capabilă persoana X să conștientizeze conținutul evenimentelor, a consecințelor acestora și este aptă să facă declarații despre acestea?
- Conform stării psihice, este persoana X aptă să facă declarații despre propria persoană și despre caz?
- Sunt prezente la persoana X semne de sugestibilitate patologică?
- Poate persoana X, reieșind din starea sa psihică actuală, să participe la acțiuni de urmărire penală și la ședințe de judecată?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Persoana se prezintă fizic pentru examinare psihiatrico-legală.
- Prezentarea documentelor medicale și nemedicale în original.

Caseta nr. 27.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Persoana se îndreaptă la sediul Secției psihiatrie medico-legală a Centrului de Medicină Legală, pentru examinare, având asupra sa ordonanța de dispunere a expertizei/încheierii judecătorești, documentele medicale/nemedicale.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

27 EXPERTIZA PSIHIATRICO-LEGALĂ

27.02. Expertiza psihiatrico-legală în baza documentelor

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 27.02.1)
Obiect de cercetare	Documente medicale (fișa medicală a bolnavului de staționar/ambulatoriu, fișă de solicitare a AMU, trimitere-extras, rezultate ale consultațiilor psihiatrilor, psihologilor, neurologilor, medicilor clinicieni de alte specialități, cercetări radiologice și imagistice, protocoale de investigație anatomopatologică, procese-verbale de stabilire a stării de ebrietate și naturii ei, rezultatele cercetărilor pentru depistarea alcoolului și drogurilor etc.), inclusiv rapoarte de constatare/expertiză medico-legală/psihiatrico-legală/psihiatrico-psihologică și documente nemedicale (depoziții ale martorilor, în special ale personalului medical implicat în supravegherea și tratamentul pacientului, procese-verbale de discuție clinică și/sau clinico-morfologică a decesului în staționar, procese-verbale de cercetare a cadavrului la fața locului, rezultatele testării alcoolscopice, note explicative ale personalului medical și alte materiale judiciare referitoare la cazul expertizat).
Sarcinile expertizei	Studierea documentelor în vederea evaluării retrospective a stării psihice și, implicit, a discernământului.
Întrebări tipice	■ A suferit persoana de tulburări sau maladii psihice pe parcursul vieții, în perioada imediat premergătoare, cât și la momentul consumării faptei penale? Era făptașul apt de a acționa cu discernământ? ■ A suferit persoana de tulburări sau maladii psihice pe parcursul vieții, în perioada imediat premergătoare, cât și la momentul suicidului? ■ A suferit persoana de maladii somatice cu eventuale tulburări psihice sau de maladii psihice la momentul încheierii actului cu consecințe juridice? Dacă da, avea discernământ, și-a exprimat conștient și deliberat propria voință?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 27.02.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești cu documentele acumulate la sediul Secției psihiatrie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

29 EXPERTIZA CLINICO-PSIHOLOGICĂ

29.01. Expertiza clinico-psihologică în condiții de ambulatoriu

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 29.01.1)
Obiect de cercetare	Persoanele în viață, documentele medicale și nemedicale.
Sarcinile expertizei	Examinarea persoanei, documentelor medicale și nemedicale în scopul evaluării particularităților psihologice individuale și comportamentale ale personalității.
Întrebări tipice	■ Corespunde gradul de dezvoltare intelectuală a persoanei X normei de vârstă? ■ Ținând cont de particularitățile psihologice individuale și de vârstă ale expertizatului, precum și de specificul situației analizate, putea numitul să conștientizeze și să dirijeze deliberat caracterul acțiunilor sale la momentul săvârșirii infracțiunii? ■ Ținând cont de particularitățile psihologice individuale și de vârstă ale expertizatului, precum și de specificul situației analizate, poate numitul să aprecieze corect circumstanțele importante pentru cauza penală? ■ Există particularități psihologice individuale și de vârstă ale personalității expertizatului care au putut determina comportamentul infracțional al acestuia? ■ La momentul examinării, manifestă X un grad de sugestibilitate sporit, indicii de imaginație sporită, exagerarea celor percepute sau înclinație spre fantezie patologică (valabilă atât pentru părți vătămate, cât și pentru infractori)? ■ În contextul situației analizate, a dezvoltat expertizatul la momentul comiterii infracțiunii o stare de afect fiziologic?

Întrebări tipice

- Ca rezultat al acțiunilor întreprinse asupra persoanei X, a suportat partea vătămată o traumă psihologică? Dacă da, care sunt formele de manifestare ale acesteia (valabilă doar pentru părțile vătămate)?
- Care a fost starea emoțional-volitivă premergătoare actului de suicid?
- Au existat factori determinativi ai comportamentului suicidal?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Persoana se prezintă fizic pentru examinare clinico-psihologică.
- Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 29.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Persoana se îndreaptă la sediul Secției psihiatrie medico-legală a Centrului de Medicină Legală, pentru examinare, având asupra sa ordonanța de dispunere a expertizei/încheierii judecătorești, documentele medicale/nemedicale.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

29 EXPERTIZA CLINICO-PSIHOLOGICĂ

29.02. Expertiza clinico-psihologică în baza documentelor

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 29.02.1)
Obiect de cercetare	Documente medicale (fișa medicală a bolnavului de staționar/ambulatoriu, fișă de solicitare a AMU, trimitere-extras, rezultate ale consultațiilor psihiatrilor, psihologilor, neurologilor, medicilor clinicieni de alte specialități, cercetări radiologice și imagistice, protocoale de investigație anatomopatologică, procese-verbale de stabilire a stării de ebrietate și naturii ei, rezultatele cercetărilor pentru depistarea alcoolului și drogurilor etc.), inclusiv rapoarte de constatare/expertiză medico-legală/psihiatrico-legală/ psihiatrico-psihologică legală și documente nemedicale (caracterizare (referință) psihopedagogică/de la locul de muncă; depoziții ale membrilor familiei, vecinilor, colegilor de serviciu/din instituția de învățământ etc.).
Sarcinile expertizei	Studierea documentelor în vederea evaluării retrospective a activității psihice prin explorarea particularităților psihologice individuale și de vârstă ale persoanei ce au putut influența discernământul acesteia în anumite circumstanțe cu semnificație juridică.
Întrebări tipice	■ Există particularități psihologice individuale ale personalității expertizatului (sugestibilitate sporită, influențabilitate, tendință de a se subordona cu ușurință etc.) care au putut diminua esențial capacitatea acestuia de a dirija deliberat acțiunile sale la momentul încheierii actului cu consecințe juridice? ■ Poseda partea vătămată particularități psihologice individuale care au putut influența comportamentul acesteia în perioada premergătoare actului de suicid?

Notă:

Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)	Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 29.02.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale.
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului.
- Prezentarea ordonanței/încheierii judecătorești cu documentele acumulate la sediul Secției psihiatrie medico-legală a Centrului de Medicină Legală.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

30 EXPERTIZA PSIHIATRICO-NARCOLOGICĂ

30.01. Expertiza psihiatrico-narcologică în condiții de ambulatoriu/staționar

Reguli generale	**Acțiuni premergătoare** (Caseta nr. 30.01.1)
Obiect de cercetare	Persoanele în viață, documentele medicale și nemedicale.
Sarcinile expertizei	Evaluarea discernământului psihic al persoanei cu eventuală patologie de adicție.
Întrebări tipice	■ Suferă în prezent persoana X și suferea oare ***(în momentele importante pentru cauză)*** de maladii psihice sau tulburări de personalitate și comportament din cauza utilizării nocive a substanțelor psihoactive? Dacă da, de care tulburări sau maladii psihice suferea și care este diagnosticul psihiatric? ■ În timpul acțiunilor descrise în cauza judiciară, a manifestat persoana X tulburări de personalitate și comportament din cauza utilizării nocive a substanțelor psihoactive și/sau tulburări psihice temporare/tranzitorii, care ar influența capacitatea de prevedere și deliberare a acțiunilor sale? ■ A acționat cu discernământ persoana X în momentul comiterii faptei? ■ Reieșind din starea psihică actuală, necesită persoana X aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical? ■ Este necesară aplicarea măsurilor de siguranță cu caracter medical în privința persoana X? Dacă da, specificați tipul și regimul de supraveghere. ■ Conform stării psihice, era capabilă persoana X să conștientizeze conținutul evenimentelor, a consecințelor acestora și este aptă să facă declarații despre acestea?

Întrebări tipice

- Conform stării psihice, este persoana X aptă să facă declarații despre propria persoană și despre caz?
- Sunt prezente la persoana X semne de sugestibilitate patologică?
- Poate persoana X, reieșind din starea sa psihică actuală, să participe la acțiuni de urmărire penală și la ședințe de judecată?

Notă:

Din lista întrebărilor se selectează acele obiective ce sunt aplicabile cazului investigat. Pot fi adresate și alte întrebări ce rezultă din circumstanțele concrete ale cazului investigat.

Cerințe (față de obiecte și/ sau mostre)

- Persoana se prezintă fizic pentru examinare psihiatrico-narcologică.
- Documentele medicale și nemedicale se prezintă în original, cu paginile numerotate.

Caseta nr. 30.01.1

ACȚIUNI PREMERGĂTOARE

- Obținerea și pregătirea documentelor medicale/nemedicale;
- Întocmirea ordonanței/încheierii judecătorești de dispunere a expertizei, cu indicarea obligatorie a tuturor obiectelor, documentelor și altor materiale prezentate expertului;
- Persoana se îndreaptă la sediul Secției psihiatrie medico-legală a Centrului de Medicină Legală, pentru examinare, având asupra sa ordonanța de dispunere a expertizei/încheierii judecătorești, documentele medicale/nemedicale.

Notă:

La solicitarea expertului, ordonatorul va prezenta materiale suplimentare, necesare pentru efectuarea expertizei.

ANEXĂ

Nomenclatorul expertizelor judiciare, aprobat prin Hotarârea Guvernului 195/2017

DOMENIUL: I. CRIMINALISTIC TRADIŢIONAL	
1. Expertiza dactiloscopică	
1.01. Examinarea urmelor digitale, palmare şi plantare	**SCOP:** Studierea urmelor de mâini şi de picior gol ale omului în scopul identificării persoanei şi mecanismului de creare a lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ descoperirea, relevarea, fixarea şi ridicarea urmelor papilare vizibile şi latente de pe diferite obiecte; ■ determinarea provenienţei urmei digitale, palmare sau plantare (de la ce mână provine, regiunea mâinii sau a degetului care a format-o, din ce tip sau varietate de desen face parte, în ce mod s-a format, natura substanţei de pe crestele papilare în momentul contactului cu obiectul primitor de urmă, care este vechimea urmei şi dacă aceasta conţine suficiente elemente de identificare); ■ identificarea persoanei care a lăsat urmele papilare în cauză (identificarea degetului, palmei sau tălpii piciorului care le-a creat); ■ identificarea persoanelor şi cadavrelor cu identitate necunoscută; ■ identificarea persoanelor care şi-au schimbat identitatea; ■ verificarea semnăturilor-amprente depuse de către persoanele analfabete; altele asemenea.
1.02. Examinarea crestoscopică (edgeoscopia)	**SCOP:** Studierea configuraţiei crestelor papilare în urme de mâini şi plante ale piciorului gol ale omului în scopul identificării persoanei. Se aplică în cazul urmelor nelocalizate cu un conţinut redus de detalii papilare (mai mic de 7-12). **PROBLEME REZOLVATE:** Aceleaşi ca la poziţia 1.01.
1.03. Examinarea poroscopică	**SCOP:** Studierea configuraţiei orificiilor porilor în urme de mâini şi plante ale piciorului gol ale omului în scopul identificării persoanei. Se aplică în cazul urmelor nelocalizate cu un conţinut redus de creste papilare. **PROBLEME REZOLVATE:** Aceleaşi ca la poziţia 1.01.
2. Expertiza traseologică	
2.01. Examinarea urmelor-forme create de om (cu excepţia urmelor de mâini şi plantei piciorului) şi animale, cu diferite obiecte ale lumii materiale (obiecte, părţi de obiecte, mecanisme, scule, unităţi de transport etc.), precum şi a urmelor-materii	**SCOP:** Examinarea urmelor create prin reproducerea construcţiei exterioare a corpurilor sau obiectelor (urmele formă) şi a urmelor-materii, cu excepţia celor biologice, descoperite la faţa locului în cazul cercetării diferitor infracţiuni în vederea identificării persoanelor sau obiectelor creatoare şi explicării împrejurărilor legate de formarea acestora. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ compartimentul urmelor de dinţi, buze, nas, urechi şi ale altor părţi ale corpului uman: ▫ determinarea naturii urmelor (umane sau animale), mecanismului de formare, vechimii urmei, vârstei, sexului şi tipului antropologic al individului, dacă urmele sunt valabile pentru identificare; ▫ identificarea persoanei care a creat urmele în cauză; ■ compartimentul urmelor de picioare (desculţ sau încălţat): ▫ determinarea sexului, vârstei, taliei, greutăţii aproximative a persoanei, particularităţilor anatomopatologice; mecanismului de formare şi vechimii urmelor, altor date rezultate din interpretarea elementelor cărării urmelor; ▫ determinarea piciorului şi regiunii sale anatomice care a format urma plantei piciorului, precum şi prezenţa caracteristicilor de identificare; ▫ determinarea tipului de încălţăminte care a format urma de încălţăminte, precum şi prezenţa diferitor particularităţi specifice (tăieturi, uzuri etc.) ce pot servi la identificarea încălţămintei creatoare de urmă; ▫ identificarea încălţămintei sau persoanei care a creat urma în cazul când se pun la dispoziţie modele de comparaţie (impresiunile plantelor picioarelor sau încălţămintea suspectă); ■ compartimentul urmelor mijlocului de transport rutier: ▫ determinarea mecanismului de formare a urmei şi părţii din automobil care a creat-o; ▫ determinarea tipului, modelului şi culorii autovehiculului, vitezei şi direcţiei de deplasare; ▫ determinarea succesiunii de creare a urmelor; ▫ stabilirea faptului dacă urmele au fost create de un autovehicul sau mai multe; ▫ stabilirea faptului dacă urmele conţin suficiente elemente de identificare; ▫ identificarea mijlocului de transport (ansamblului sau subansamblului) ce a creat urmele etc. ■ compartimentul urmelor mijlocului de transport cu tracţiune animală: ▫ determinarea tipului vehiculului (căruţă, trăsură, sanie), animalului de tracţiune, direcţiei de deplasare etc.; ▫ identificarea căruţei, trăsurii sau saniei, care a creat urmele; ▫ identificarea animalului de tracţiune după urmele create de copite sau potcoave; ■ compartimentul urmelor de îmbrăcăminte: ▫ determinarea tipului şi naturii materialului din care este confecţionată îmbrăcămintea, dacă acesta este specific unor uniforme, dacă conţine particularităţi capabile să individualizeze obiectul de îmbrăcăminte sau să restrângă sfera obiectelor cercetate;

	□ identificarea obiectului creator de urme; □ compartimentul urmelor de noduri şi legături: □ determinarea profesiei celui care le-a executat (pescar, marinar, ţesător, hamal etc.); □ stabilirea faptului dacă este vorba de o înscenare sau de o săvârşire a unei infracţiuni în cazul strangulărilor; ■ compartimentul urmelor de instrumente de spargere: □ determinarea instrumentului ce a creat urma; □ determinarea mecanismului de formare a urmei; □ determinarea succesiunii de creare a urmelor; □ determinarea dacă urmele au fost create cu acelaşi instrument; □ determinarea dacă urmele au fost create cu instrumentul corp delict pus la dispoziţie; □ determinarea dacă fragmentele descoperite la faţa locului au făcut corp comun cu instrumentul prezentat pentru examinare; □ determinarea modului de fabricare în serie sau artizanal a instrumentului; ■ compartimentul urmelor de utilaje industriale: □ determinarea faptului dacă marfa în cauză a fost confecţionată la o anumită întreprindere de producţie (dacă articolul a fost confecţionat cu un anumit utilaj sau prin utilizarea unor piese ale acestuia, cum ar fi: matrice, poansoane etc); □ determinarea faptului dacă două sau mai multe obiecte de comerţ au aceeaşi sursă de provenienţă (dacă obiectul ridicat în locul A şi cel ridicat de persoana bănuită B au fost confecţionate cu acelaşi utilaj sau instrument); ■ compartimentul încuietoarelor (lacătelor şi broaştelor): □ determinarea stării tehnice a încuietoarei; □ determinarea metodei de descuiere sau forţare a încuietoarei; □ stabilirea faptului dacă încuietoarea la momentul forţării era descuiată sau încuiată; □ determinarea dacă încuietoarea a fost descuiată cu cheia originală sau cu cheia duplicat, cu cheia potrivită sau cu un şperaclu; ■ determinarea faptului dacă încuietoarea a fost descuiată sau forţată cu instrumentul corp delict pus la dispoziţie; compartimentul plombelor şi sigiliilor: □ determinarea forţării sigiliului sau plombei, a procedeului utilizat şi a instrumentului folosit; □ determinarea înlocuirii sigiliului (plombei) original cu un altul; □ determinarea faptului dacă sigiliul (plomba) a fost forţat cu instrumentul corp delict pus la dispoziţie; □ identificarea poansonului utilizat la presarea sigiliului sau plombei; □ compartimentul reconstituirii întregului după părţile sale componente: □ determinarea faptului dacă urmele sub formă de resturi de obiecte (cioburi de faruri, fragmente de plastic specific lanternelor stopurilor, părţi ale diverselor ornamente, pelicule de vopsea etc.), descoperite la faţa locului, au făcut corp comun cu obiectul prezentat pentru examinare; □ determinarea dacă piesa descoperită la faţa locului provine din ansamblul prezentat pentru examinare; ■ compartimentul reconstituirii întregului după părţile sale componente: □ determinarea faptului dacă urmele sub formă de resturi de obiecte (cioburi de faruri, fragmente de plastic specific lanternelor stopurilor, părţi ale diverselor ornamente, pelicule de vopsea etc.), descoperite la faţa locului, au făcut corp comun cu obiectul prezentat pentru examinare; □ determinarea dacă piesa descoperită la faţa locului provine din ansamblul prezentat pentru examinare; ■ compartimentul examinării prin metode traseologice a urmelor de depunere: □ determinarea prezenţei urmelor de microparticule pe anumite obiecte, a naturii şi localizării lor; □ determinarea existenţei de contact a două corpuri/obiecte; □ determinarea omogenităţii sau neomogenităţii microparticulelor (particule depistate pe corpul/hainele victimei şi cele ridicate de pe corpul/hainele bănuitului); ■ compartimentul examinării prin metode traseologice a inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiecte din metal, lemn sau plastic: □ determinarea faptului şi metodei de înlăturare/modificare a inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiecte din metal, lemn sau plastic; □ refacerea conţinutului iniţial al inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiecte din metal, lemn sau plastic prin metode traseologice; □ identificarea matricei, ştanţei, poansonului, instrumentului utilizat la aplicarea inscripţiilor, seriilor, marcajelor pe obiecte din metal, lemn sau plastic; altele asemenea.

3. Expertiza armelor albe	
3.01. Examinarea armelor albe	**SCOP:** Examinarea obiectelor în vederea stabilirii apartenenţei la armele albe sau a părţilor acestora, a modului şi etapei de confecţionare şi a mecanismului de acţiune. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea apartenenţei obiectului la categoria armelor albe, inclusiv a celor transformate, şi clasificarea după tipul de acţiune; ■ stabilirea metodelor de confecţionare (industrială, meşteşugărească, artizanală); ■ identificarea etapei de confecţionare a obiectului (prefabricat, parte componentă); altele asemenea.
4. Expertiza grafoscopică	
4.01. Examinarea scrisului de mână şi a semnăturilor	**SCOP:** Examinarea scrisului de mână şi a semnăturilor, în scopul identificării scriptorului sau a semnatarului şi stabilirea circumstanţelor de scriere. **PROBLEME REZOLVATE :** ■ determinarea faptului dacă un text sau o semnătură sunt executate de scriptorul/semnatarul nominalizat în act; ■ identificarea persoanei care a scris un text sau a executat o semnătură ce s-a dovedit că nu aparţine titularului respectiv (false) ori provine de la un titular necunoscut (scrieri anonime, acte pe nume fictive etc.); ■ identificarea persoanei care a executat unele modificări sau adăugări grafice; ■ stabilirea scrisurilor deghizate şi identificarea persoanei care a executat un scris deghizat; ■ identificarea persoanei care a efectuat o semnătură prin imitaţie liberă ori servilă; ■ stabilirea situaţiei în care scrisul de pe un document a fost executat de una sau mai multe persoane; ■ determinarea modului de contrafacere a scrisului şi a semnăturilor; ■ determinarea vârstei, sexului, profesiei etc. celui care a executat textul; ■ determinarea vechimii scrisului/ semnăturii; ■ determinarea mâinii (stânga sau dreapta) cu care a fost executat scrisul; ■ determinarea stării psihoemoţionale sau patologice, sau de intoxicaţie a scriptorului/ semnatarului; ■ determinarea existenţei unor condiţii improprii de scris sau semnare; ■ determinarea conducerii mâinii de către o altă persoană etc.; ■ stabilirea caracteristicelor demografice şi sociale ale executorului (apartenenţa de sex, vârstă, grup social, gen de activitate, zonă geografică etc.) după manuscrise; ■ stabilirea faptului dacă limba scrisă este cea maternă; altele asemenea.
5. Expertiza de autor	
5.01. Expertiza de determinare a autorului unui text	**SCOP:** Cercetarea limbajului scris a unui text în scopul identificării particularităţilor acestuia şi a autorului. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea autorului a unui anumit fragment de text sau act anonim, dactilografiat, imprimat etc.; ■ determinarea nivelului educaţional, cultural, profesiei, vârstei, sexului, originii, regiunii de proveniență a executantului; ■ determinarea limbii materne a autorului textului, a dialectului; ■ determinarea stării psihoemoţionale neobişnuite (condiţii de boală, de teamă, stres etc.) a autorului textului; ■ determinarea întocmirii unui anumit fragment de text, cu modificarea intenţionată a caracteristicilor limbajului de scriere; ■ stabilirea caracteristicilor autorului (apartenenţa de sex, vârstă, grup social, gen de activitate, zonă geografică, purtător al limbii textului etc.) conform textelor; altele asemenea.
6. Expertiza tehnică a documentelor	
6.01. Expertiza tehnică a documentelor	**SCOP:** Cercetarea tehnică a documentelor, a instrumentelor de scris şi a materialelor de confecţionare a documentelor în scopul stabilirii autenticităţii anumitor documente, prezenţa falsificării complete sau parţiale bazate pe utilizarea diverselor metode, procedee şi mijloace tehnico-ştiinţifice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea autenticităţii documentelor (formulare tip, formulare securizate, bancnote, acte de identitate, legitimaţii etc., ţinându-se cont de elementele de protecţie specifice documentului original); ■ stabilirea modului de confecţionare a documentelor şi conformitatea acestora cu modul de confecţionare a mostrelor prezentate; ■ stabilirea existenţei modificărilor efectuate pe orice tip de acte sau documente (înlăturare de text, adăugire de text, prin acoperire, haşurare, ştergere mecanică, ştergere chimică etc.);

	■ reconstituirea conţinutului iniţial al textului documentului; ■ identificarea înscrisurilor latente prin metode fizice; ■ identificarea/descoperirea falsului realizat prin diferite metode (fotocopiere, colaje etc.); ■ examinarea impresiunilor de ştampilă şi parafă, identificarea ştampilelor, parafelor după amprentele lor; ■ identificarea copiatoarelor şi a tehnicii de calcul folosite la realizarea actului; ■ stabilirea tipurilor de imprimantă sau maşină mecanică de scris cu care au fost tipărite documentele (matriceală, jet de cerneală, laser); ■ identificarea maşinii mecanice de scris şi a dactilografului după textul documentului tipărit; ■ stabilirea modalităţii de falsificare sau de contrafacere a documentelor de identitate şi de călătorie (paşapoarte, cărţi de identitate etc.); ■ stabilirea modalităţii de falsificare sau de contrafacere a cărţilor de credit şi a altor mijloace de plată (bancnote, carduri bancare, hârtii de valoare etc.); ■ stabilirea vechimii documentului; ■ stabilirea tipului materialelor de scriere, dacă au fost scrise cu acelaşi instrument scriptural toate părţile documentului; ■ stabilirea consecutivităţii executării părţilor documentului ; ■ examinarea tehnică a semnăturii/impresiunii de ştampilă (metoda de executare a semnăturii, dacă a fost falsificată prin copiere, scanare etc.); ■ reconstituirea documentelor deteriorate (arse, spălate, şterse, haşurate, rupte etc.) şi relevarea/ reconstituirea informaţiilor existente pe acestea; ■ stabilirea întregului după părţi al documentelor rupte, tăiate etc. ■ identificarea instrumentului scriptural după indicii traseologici din manuscrise; ■ diferenţierea instrumentelor scripturale după indicii traseologici din manuscrise; altele asemenea.
7. Expertiza de portret	
7.01. Expertiza de portret	**SCOP:** Examinarea caracteristicilor generale şi individuale ale persoanei care se pot observa în imaginile de portret de pe suport material (fotografii, înregistrări video etc.) în scopul stabilirii identităţii persoanelor şi cadavrelor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea persoanei amnezice sau care îşi ascunde identitatea, prin compararea caracteristicilor generale şi individuale ale persoanei din fotografia (imaginea video) în litigiu (în cauză) cu cea din fotografia model de comparaţie; ■ stabilirea identităţii unui cadavru prin compararea caracteristicilor generale şi individuale ale persoanei din fotografia (imaginea video) în litigiu (în cauză) cu cea din fotografia model de comparaţie; ■ determinarea sexului, vârstei, rasei şi altor particularităţi capabile să individualizeze persoana din imagine; altele asemenea.
8. Expertiza balistică	
8.01. Examinarea armelor de foc şi a muniţiilor	**SCOP:** Cercetarea armelor de foc şi muniţiilor, urmelor împuşcăturii şi circumstanţelor în care au fost folosite armele şi muniţiile, în scopul explicării unor fapte, în cazul când sunt necesare cunoştinţe specializate. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ cu caracter identificator: □ identificarea armei de foc după urmele create pe tuburi-cartuş şi pe proiectile (gloanţe, alice, mitralii); □ identificarea instrumentelor şi utilajelor folosite la asamblarea sau confecţionarea armelor de foc, muniţiilor şi componentelor de muniţie; □ identificarea materialelor utilizate la confecţionarea alicelor, mitraliilor, rondelelor, burajului; □ stabilirea faptului dacă tubul-cartuş şi proiectilul au făcut corp comun înainte de tragere; □ identificarea armei de foc după urmele-reproducţie formate pe diferite obiecte drept rezultat al contactului cu unele părţi ale armei (după amprenta ţevii pe obstacol, după urmele de pe toc, de pe husă etc.). ■ cu caracter neidentificator: □ stabilirea apartenenţei de grup a armelor de foc sau a obiectelor asimilate armelor de foc (ansamblurile, subansamblurile şi dispozitivele care se pot constitui şi pot funcţiona ca arme de foc), ce au fost prezentate spre examinare sau au fost folosite la săvârşirea infracţiunilor; □ stabilirea stării de funcţionalitate a armei şi a muniţiei; □ stabilirea posibilităţilor de efectuare a unor anumite acţiuni sau operaţii; □ stabilirea circumstanţelor acţiunilor sau operaţiilor efectuate (locul, timpul, modul, cauza şi numărul împuşcăturilor, felul de modificare şi motivele deteriorării armei); □ stabilirea mecanismului şi procedeului efectuării unor anumite acţiuni sau operaţii, inclusiv stabilirea mecanismului şi proceselor formării urmelor; altele asemenea.

9. Expertiza fono- şi videogramelor	
9. 01. Identificarea vorbitorului după eşantioane ale vocii şi vorbirii	**SCOP:** Identificarea vorbitorului după eşantioanele vocii şi vorbirii. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea numărului de participanţi la conversaţie; ■ stabilirea caracteristicilor demografice şi sociale ale vorbitorului (apartenenţa de sex, grup social, gen de activitate, zonă geografică etc.); ■ compararea unei voci din înregistrarea în litigiu (în cauză) cu vocea unei anumite persoane; ■ stabilirea faptului dacă limba vorbită este cea maternă; altele asemenea.
9.02. Examinarea tehnică a fono- şi videogramei	**SCOP:** Examinarea tehnică a fonogramelor în scopul stabilirii faptului de manipulare a lor şi în scopul creşterii inteligibilităţii înregistrărilor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ înlăturarea/diminuarea zgomotelor şi îmbunătăţirea sunetului; ■ descifrarea conţinutului vorbit; ■ stabilirea faptului de manipulare a fono- şi videogramei; ■ identificarea metodelor de manipulare a fono- şi videogramei; altele asemenea.
10. Expertiza tehnico-explozivă	
10.01. Determinarea legităţilor producerii exploziilor şi examinarea dispozitivelor explozive	**SCOP:** Determinarea tipului, destinaţiei şi modului de confecţionare a dispozitivelor explozive. Determinarea circumstanţelor şi mecanismului exploziilor cu utilizarea dispozitivelor explozive. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea apartenenţei la dispozitive explozive a dispozitivului examinat; ■ stabilirea tipului dispozitivului /mijlocului examinat; ■ determinarea masei încărcăturii de substanţă explozivă; ■ stabilirea destinaţiei dispozitivului / mijlocului examinat; ■ stabilirea modului de confecţionare a dispozitivului / mijlocului examinat; ■ stabilirea construcţiei şi principiului punerii în acţiune a dispozitivului / mijlocului examinat; ■ identificarea deprinderilor şi capacităţilor persoanei în confecţionarea dispozitivului/ mijlocului examinat; altele asemenea.
DOMENIUL: II. CHIMICO - CRIMINALISTIC	
11. Expertiza materialelor şi a substanţelor	
11.01. Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) psihotrope şi a precursorilor 11.01.01. Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine vegetală 11.01.02. Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine sintetică, a formelor medicamentoase şi a produselor farmaceutice	**SCOP:** Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor), psihotrope şi a precursorilor în scopul depistării, stabilirii şi identificării lor, aprecierii masei. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine vegetală □ stabilirea naturii substanţei; □ stabilirea modului şi tehnologiei de producere şi a altor caracteristici ale substanţei fabricate artizanal; □ stabilirea apartenenţei de gen şi grup a substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine vegetală; □ stabilirea identităţii substanţei narcotice (drogurilor) în masa concretă a substanţei narcotice (drogurilor), după părţile separate; □ stabilirea provenienţei substanţei narcotice (drogurilor) de origine vegetală (provenienţei comune a mai multor probe: locul de cultivare, păstrare, fabricare etc.); □ altele asemenea. ■ Examinarea substanţelor narcotice (drogurilor), psihotrope de origine sintetică, a formelor medicamentoase şi a produselor farmaceutice □ stabilirea naturii substanţei narcotice (drogului) şi psihotrope în formele medicamentoase şi în produsele farmaceutice; □ stabilirea modului şi tehnologiei de producere şi a altor caracteristici ale substanţei fabricate artizanal; □ stabilirea apartenenţei de gen şi grup a substanţelor narcotice (drogurilor) şi psihotrope de origine sintetică; □ stabilirea identităţii substanţei narcotice (drogului) în masa concretă a substanţei narcotice (drogului), după părţile separate; □ stabilirea provenienţei substanţei narcotice (drogului) de origine sintetică (provenienţei comune a mai multor probe: locul de producere, păstrare etc.); altele asemenea.

11.02. Examinarea substanţelor de marcare a obiectelor aflate sub control special	**SCOP:** Examinarea substanţelor de marcare a obiectelor aflate sub control special în scopul depistării şi comparării lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei pe obiecte purtătoare a substanţelor chimice speciale (de marcaj); ■ stabilirea prezenţei pe obiecte a înscrisurilor latente, executate cu substanţe de marcaj; ■ examinarea comparativă a urmelor de substanţe speciale/de marcaj, depistate pe obiectele purtătoare şi a mostrelor, în scopul atribuirii lor la aceeaşi clasă (gen, grup) cu cele prezentate în calitate de mostre; ■ stabilirea mecanismului de formare a urmelor de depunere pe obiecte, a substanţelor de marcaj şi a proprietăţilor adezive ale acestora; ■ stabilirea prezenţei contactului anumitor obiecte cu substanţe de marcaj; altele asemenea.
11.03. Examinarea produselor petroliere şi a lubrifianţilor	**SCOP:** Examinarea produselor petroliere şi a lubrifianţilor în scopul depistării, identificării şi comparării, cu stabilirea apartenenţei de gen şi grup. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei produselor petroliere/lubrifianţilor în obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de grup a produselor petroliere/lubrifianţilor; ■ stabilirea faptului de interacţiune (contact) a obiectelor cu produse petroliere/lubrifianţi; altele asemenea.
11.04. Examinarea metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele	**SCOP:** Examinarea metalelor, aliajelor şi a articolelor fabricate din ele în scopul determinării componenţei cantitative şi calitative a lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea faptului prezenţei metalelor/aliajelor în obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de grup a metalelor/aliajelor; ■ stabilirea metodei de confecţionare a obiectelor examinate; ■ stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ stabilirea apartenenței de grup a metalelor/aliajelor probă; altele asemenea.
11.05. Examinarea lacurilor, vopselelor şi acoperirilor de vopsea	**SCOP**: Examinarea lacurilor şi vopselelor în scopul depistării, identificării, comparării, stabilirii apartenenţei de gen şi grup. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea faptului prezenţei lacurilor/ vopselelor în obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de grup a lacurilor/vopselelor şi a destinaţiei prioritare; ■ stabilirea consecutivităţii aplicării straturilor şi a modului de acoperire a suprafeţei, inclusiv, revopsirea; ■ stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; altele asemenea.
11.06. Examinarea fibrelor, materialelor fibroase şi a produselor acestora de ardere	**SCOP:** Examinarea fibrelor şi materialelor fibroase în scopul depistării şi identificării lor, stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune a obiectelor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea faptului prezenţei fibrelor/ materialelor fibroase străine în/pe obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de gen şi grup a fibrelor/materialelor fibroase, proveniența acestora; ■ stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ prezența în produsele de ardere a urmelor de fibre şi/sau materiale fibroase; altele asemenea.
11.07. Examinarea sticlei, ceramicii şi a articolelor fabricate din ele	**SCOP:** Stabilirea cauzei deteriorării integrităţii obiectelor confecţionate din sticlă/ceramică, stabilirea întregului după părţi al cioburilor de sticlă/ceramică şi a apartenenţei de grup a cioburilor (particulelor) de sticlă/ceramică. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei sticlei/ceramicii în obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de grup a sticlei/ceramicii; ■ stabilirea metodei de confecţionare a obiectelor examinate; ■ stabilirea cauzei deteriorării integrităţii obiectelor confecţionate din sticlă/ceramică; ■ stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; altele asemenea.

11.08. Examinarea materialelor polimerice şi a cauciucurilor	**SCOP:** Examinarea materialelor polimerice şi a cauciucurilor în scopul depistării, identificării, comparării, stabilirii apartenenţei de gen şi grup. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea faptului prezenţei polimerilor/ maselor plastice în obiectele examinate; ■ determinarea apartenenţei de grup a polimerilor/maselor plastice; ■ stabilirea metodei de confecţionare a obiectelor examinate; ■ stabilirea întregului după părţi şi a faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ prezenţa în produsele de ardere a urmelor polimerilor/maselor plastice; altele asemenea.
11.09. Examinarea criminalistică a lichidelor ce conţin alcool	**SCOP:** Examinarea lichidelor ce conţin alcool, în scopul stabilirii provenienţei şi modului de fabricare.
11.09.01. Examinarea băuturilor alcoolice tari	**SCOP:** Examinarea băuturilor alcoolice tari în scopul depistării, identificării şi comparării lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea tipului concret al obiectului examinat (produs industrial: vin, divin, rachiu sau produs artizanal), a mărcii; ■ stabilirea metodei de producere a obiectelor examinate şi a tipului materiei prime folosite; ■ examinarea instalaţiilor, pieselor şi stabilirea utilizării lor pentru producerea lichidelor ce conţin alcool; altele asemenea.
11.09.02. Examinarea băuturilor slab-alcoolice şi a altor lichide ce conţin alcool.	**SCOP:** Examinarea băuturilor slab-alcoolice şi a altor lichide ce conţin alcool în scopul depistării, identificării şi comparării lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea tipului concret al obiectului examinat (produs industrial: vin, divin, rachiu sau produs artizanal), a mărcii; ■ stabilirea faptului prezenţei alcoolului în obiectele examinate; ■ stabilirea naturii şi apartenenţei de grup a obiectelor examinate; ■ stabilirea metodei de producere a obiectelor examinate şi a tipului de materie primă folosită; altele asemenea.
11.10. Examinarea materialelor, documentelor şi a scrisului	**SCOP:** Examinarea criminalistică a materialelor, documentelor şi scrisului (hârtiei, cernelurilor, cleiurilor şi altor materiale folosite la confecţionarea documentelor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ examinarea hârtiei, determinarea apartenenţei de grup, a prezenţei sau absenţei elementelor de protecţie etc.; ■ examinarea materialelor scrisului, conţinutului instrumentelor scripturale (coloranţilor, cernelurilor, tuşurilor, minelor creioanelor etc.); ■ examinarea materialelor scripturale destinate obţinerii impresiunilor (vopsele pentru ştampile, coloranţi pentru maşini de scris, hârtie indigo, vopsele tipografice etc.); ■ examinarea materialelor scripturale destinate obţinerii imaginii prin metode de multiplicare-copiere (toner termo-, electrofotografic, cerneală pentru imprimante jet-color etc.); ■ examinarea cleiurilor; ■ examinarea materialelor de copertare; ■ examinarea regenţilor corozivi; altele asemenea.
11.11. Examinarea urmelor secundare ale tragerii şi a produselor împuşcăturii	**SCOP:** Examinarea urmelor secundare ale tragerii şi a produselor împuşcăturii în scopul depistării, identificării. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei urmelor de împuşcătură pe obiect; ■ identificarea apartenenţei deteriorării produse de arme de foc; ■ stabilirea factorilor secundari ai împuşcăturii de pe deteriorări; ■ determinarea direcţiei şi distanţei tragerii; ■ stabilirea compoziţiei chimice a urmelor de depunere de pe deteriorări; ■ determinarea poziţiei trăgătorului, direcţiei şi distanţei tragerii, poziţionării reciproce a obstacolului şi a armei în momentul tragerii; ■ identificarea tipului şi calibrului armei şi muniţiilor după urmele de tragere; altele asemenea.

11.12. Examinarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii	**SCOP:** Examinarea substanţelor explozive, a produselor şi a urmelor de explozii. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei/absenţei substanţei explozive; ■ determinarea apartenenţei de grup, tip, a destinaţiei, domeniului de aplicare, originii, condiţiilor de apariţie, cauzelor modificării proprietăţilor substanţelor explozive şi circumstanţele formării urmelor acestora; ■ determinarea masei concrete a substanţei explozive; ■ stabilirea compoziţiei substanţei explozive, încărcăturii mijlocului pirotehnic; ■ determinarea apartenenţei de grup, tip a substanţei căutate şi a celei verificate; ■ atribuirea substanţei examinate la substanţe explozive; altele asemenea.
11.13. Examinarea substanţelor de provenienţă a solului	**SCOP:** Examinarea substanţelor de provenienţă a solului în scopul depistării, identificării şi stabilirii apartenenţei de gen şi grup a stratificărilor de sol, faptului de interacţiune a obiectelor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei depunerilor de sol şi a localizării lor; ■ stabilirea apartenenţei de gen şi grup, naturii depunerilor (pedologice sau tehnogene); ■ stabilirea faptului de interacţiune (contact) a obiectelor; ■ identificarea zonei geografice de provenienţă; altele asemenea.
11.14. Examinarea inscripţiilor de marcare, a urmelor de ştanţare şi refacere a inscripţiilor pe obiecte	**SCOP:** Examinarea inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiecte din metal, lemn sau plastic în scopul stabilirii modificării (falsificării) parţiale sau totale a conţinutului iniţial al lor şi refacerii conţinutului iniţial. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea faptului dacă inscripţiile, seriile, marcajele de pe obiectele din metal, lemn sau plastic sunt iniţiale sau au fost modificate prin anumite metode; ■ determinarea faptului dacă inscripţiile, seriile, marcajele de pe obiectele din metal, lemn sau plastic şi-au pierdut conţinutul iniţial ca rezultat al exploatării sau au fost înlăturate printr-o anumită metodă; ■ stabilirea mijloacelor tehnice (instrumentelor) cu ajutorul cărora s-a realizat modificarea şi identificarea lor; ■ refacerea conţinutului iniţial al inscripţiilor, seriilor, marcajelor de pe obiectele din metal, lemn sau plastic; altele asemenea.
11.15. Examinarea substanţelor necunoscute	**SCOP:** Examinarea chimică a substanţelor care nu pot fi atribuite, măcar cu probabilitate, de către ordonator la o anumită grupă. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ de diagnostic: stabilirea naturii, apartenenţei de grup a substanţei; ■ de identificare: stabilirea comunităţii de grup sau a individualităţii concrete a substanţelor (două sau mai multe). altele asemenea.
DOMENIUL: III.BIOLOGIC	
12. Expertiza biologică	
12.01. Expertiza obiectelor de provenienţă animală (zoologică)	**SCOP:** Examinarea obiectelor de provenienţă animală (zoologică). **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea apartenenţei obiectului examinat la categoria celor de provenienţă animală; ■ determinarea omogenităţii sau neomogenităţii acestora; altele asemenea.
12.02. Expertiza obiectelor de provenienţă vegetală (botanică)	**SCOP:** Examinarea obiectelor de provenienţă vegetală (botanică). **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea apartenenţei obiectului examinat la categoria celor de provenienţă vegetală; ■ determinarea omogenităţii sau neomogenităţii acestora; ■ stabilirea apartenenţei obiectului examinat la categoria celor de provenienţă animală; altele asemenea.
12.03. Expertiza ecologică a biogeocenozei naturale şi artificiale	**SCOP:** Studierea biogeocenozei naturale şi artificiale pentru stabilirea impactului antropogen asupra mediului.

12.03.01 Expertiza ecologică a solului	**SCOP:** examinarea substanţelor de provenienţă a solului în scopul depistării, identificării şi stabilirii apartenenţei de gen şi grup a stratificărilor de sol, a faptului de interacţiune a obiectelor, precum și determinarea gradului de poluare a solului **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea apartenenţei de gen şi grup; ■ determinarea zonei geografice de provenienţă; ■ determinarea componenţei cantitative şi calitative a solului; ■ determinarea gradului de poluare a solului; ■ semnele anato-morfologice ale microparticulelor vegetale; ■ determinarea influenţei factorului antropogen; altele asemenea.
12.03.02 Expertiza ecologică botanică	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine vegetală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea obiectelor de natură vegetală pe obiectele concrete (haine, încălţăminte, mijloc de transport, instrumente etc.); ■ determinarea părţilor de plante, care constituie obiectul cercetat; ■ stabilirea structurii componente a modelului vegetal studiat; ■ determinarea apartenenţei obiectului cercetat la o plantă concretă; ■ stabilirea originii obiectului cercetat; ■ apartenența obiectului cercetat la o anumită grupă de obiecte; ■ capacitatea germinativă a materialului semincer; ■ apartenența sistematică a arborilor în baza analizei lemnului; ■ stabilirea vârstei arborilor; ■ examinarea fitopatologică (analiza bolilor şi dăunătorilor plantelor); altele asemenea.
12.03.03 Expertiza ecologică zoologică	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat **PROBLEME REZOLVATE:** ■ apartenența obiectului la lumea animală; ■ apartenența de grup şi de specie a obiectului; ■ originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal); ■ determinarea mecanismului de separare a acestor părţi; ■ starea animalului în momentul săvârşirii acţiunii; ■ determinarea modului de acţiune a factorilor externi asupra animalului; altele asemenea.
12.03.04 Expertiza ecologică ornitologică	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine animală și determinarea taxonomică a materialului cercetat **PROBLEME REZOLVATE:** ■ apartenența obiectului la lumea animală; ■ apartenența de grup şi de specie a obiectului; ■ originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal); ■ determinarea mecanismului de separare a acestor părţi; ■ starea animalului în momentul săvârşirii acţiunii; ■ determinarea modului de acțiune a factorilor externi asupra animalului; ■ mecanismul acţiunii în masă asupra culturilor agricole; ■ studiul ornitologic în cazul catastrofelor aviatice; altele asemenea.
12.03.05 Expertiza ecologică entomologică	**SCOP:** studierea biologică a insectelor, a părţilor structurale şi a produselor vitale, precum și determinarea taxonomică a materialului cercetat **PROBLEME REZOLVATE:** ■ apartenența obiectului la lumea animală; ■ apartenența de grup şi de specie a obiectului; ■ studierea larvelor în procesul de dezvoltare în interiorul cadavrelor umane şi animale pentru a stabili timpul decesului; ■ starea animalului în momentul săvârşirii acţiunii; ■ depistarea obiectelor entomologice în produsele alimentare şi seminceri; ■ constatarea vârstei insectelor mature şi a larvelor la orice stadiu de dezvoltare; altele asemenea.
12.03.06 Expertiza ecologică ihtiologică	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat, precum și stabilirea circumstanțelor ce au provocat pieirea în masă a peştilor, a planctonului şi a altor animale acvatice

	PROBLEME REZOLVATE: ■ apartenenţa obiectului la lumea animală; ■ apartenenţa de grup şi de specie a obiectului; ■ componenţa numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente; ■ acţiunea negativă a factorilor poluanţi în bazinul acvatic; ■ stabilirea daunelor pricinuite gospodăriei piscicole; ■ originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal); ■ starea animalului în momentul săvârşirii acţiunii; ■ determinarea modului de acţiune a factorilor externi asupra animalului; ■ acţiunea factorului antropogen, prin încălcarea legislaţiei ocrotirii naturii; altele asemenea.
12.03.07 Expertiza ecologică microbiologică	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în produsele alimentare, aer, apă, periculoase pentru sănătate **PROBLEME REZOLVATE:** ■ starea ecologică a apei, a aerului în școli, grădinițe, oficii și apartamente; ■ stabilirea factorului alergen; ■ componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente; ■ acţiunea negativă a microbilor, a bacteriilor asupra sănătăţii; ■ studierea microbiologică ce permite stabilirea legăturii infractorului sau victimei cu locul faptei; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ prezența microorganismelor nocive în produsele alimentare; ■ stabilirea florei microbiologice; altele asemenea.
12.04 Expertiza ecologică a bazinelor acvatice	**SCOP:** studierea florei,faunei şi altor factori ce influențează bazinele acvatice
12.04.01 Expertiza ecologică botanică (mediul acvatic)	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine vegetală a bazinelor acvatice şi determinarea taxonomică a materialului cercetat. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea obiectelor de natură vegetală în bazinele naturale şi artificiale; ■ determinarea părților de plante care constituie obiectul cercetat; ■ cauza înmulțirii în masă a unor specii acvatice de plante; ■ determinarea originii obiectului cercetat; altele asemenea.
12.04.02 Expertiza ecologică ihtiologică (mediul acvatic)	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine animală şi determinarea taxonomică a materialului cercetat, precum și stabilirea circumstanțelor ce au provocat pieirea în masă a peștilor, a planctonului şi a altor animale acvatice **PROBLEME REZOLVATE:** ■ apartenența obiectului la lumea animală; ■ apartenența de grup şi de specie a obiectului; ■ componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente; ■ acțiunea negativă a factorilor poluanți în bazinul acvatic; ■ stabilirea daunelor pricinuite gospodăriei piscicole; ■ originea, în cazul în care obiectul prezintă unele părţi de structură (indicarea regiunii corpului animal); ■ starea animalului în momentul săvârşirii acțiunii; ■ determinarea modului de acțiune a factorilor externi asupra animalului; ■ acţiunea factorului antropogen, prin încălcarea legislației ocrotirii naturii; altele asemenea.
12.04.03 Expertiza ecologică microbiologică (mediul acvatic)	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în produsele alimentare, aer, apă periculoase pentru sănătate **PROBLEME REZOLVATE:** ■ starea ecologică a apei, aerului în școli, grădinițe, oficii și apartamente; ■ stabilirea factorului alergen; ■ componența numerică a speciei ce a dus la schimbările evidente; ■ acțiunea negativă a microbilor,bacteriilor asupra sănătății; ■ studierea microbiologică ce permite stabilirea legăturii infractorului sau pătimitului cu locul faptei; ■ stabilirea catastrofelor ecologice;

	■ prezența microorganismelor nocive în produsele alimentare; ■ stabilirea florei microbiologice; altele asemenea.
12.05 Expertiza ecologică a aerului atmosferic	**SCOP:** studierea factorilor poluanţi asupra aerului atmosferic
12.05.01 Expertiza ecologică microbiologică (în atmosferă)	**SCOP:** identificarea obiectelor de origine microbiologică (microbi, spori) în aer, periculoase pentru sănătate **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea gradului de poluare a aerului; ■ stabilirea factorului alergen; ■ acţiunea negativă a microbilor, a bacteriilor din aer asupra sănătăţii; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ stabilirea florei microbiologice; altele asemenea.
12.06 Expertiza ecologică a situaţiei radioactive a mediului înconjurător	**SCOP:** stabilirea tuturor factorilor care afectează sănătatea şi mediul de trai uman
12.06.01 Expertiza ecologică a catastrofelor (naturale, antropogene, natural-antropogene)	**SCOP:** stabilirea acțiunii factorului antropogen asupra declanșării catastrofei ecologice **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea factorului radioactiv; ■ acțiunea negativă a radiației asupra sănătății; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ gamo-spectrometria solului; ■ aprecierea dozei radioactive la suprafața solului; altele asemenea.
12.06.02 Expertiza ecologică a radiaţiei	**SCOP:** stabilirea zonelor radioactive periculoase pentru viaţă şi sănătate în corespundere cu normele permise **PROBLEME REZOLVATE:** ■ starea radioactivă a terenurilor, a locuințelor, a oficiilor și a locurilor publice; ■ identificarea factorului radioactiv; ■ acțiunea negativă a radiației asupra sănătății; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ gamo-spectrometria solului; ■ aprecierea dozei radioactive la suprafața solului; altele asemenea.
12.06.03 Expertiza ecologică a sunetelor şi a zgomotului de fundal	**SCOP:** aprecierea fonului sonor în spaţii locative şi oficii în corespundere cu normele sanitaro-igienice **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea oscilațiilor sonore în preajma obiectelor de construcție; ■ expertiza ecologică judiciară a sunetelor la procurarea locuinței, în cazul construcției școlilor, grădinițelor și altor construcții; ■ influența zgomotului asupra sănătății; ■ măsurarea fundalului sonor al tehnicii de uz casnic, industrial; altele asemenea
12.06.04 Expertiza ecologică a radiaţiei electro-magnetice	**SCOP:** stabilirea zonelor electromagnetice periculoase pentru viaţă şi sănătate în corespundere cu normele permise **PROBLEME REZOLVATE:** ■ starea electromagnetică a terenurilor, a locuințelor, a oficiilor și a locurilor publice; ■ identificarea factorului radioactiv; ■ acțiunea negativă a radiației asupra sănătății; ■ stabilirea catastrofelor ecologice; ■ gamo-spectrometria solului; ■ aprecierea dozei radioactive la suprafața solului; altele asemenea.

12.06.05 Expertiza ecologică a vibrațiilor și a vibrațiilor de fundal	**SCOP:** aprecierea oscilărilor mecanice asupra sănătății omului **PROBLEME REZOLVATE:** ■ depistarea vibrațiilor ce depășesc normele sanitaro-igienice; ■ stabilirea gradului de acțiune asupra sistemului nervos central și a organelor interne; ■ determinarea intensității vibrațiilor; ■ măsurarea vibrațiilor în apartamente, oficii și spații locative; ■ măsurarea preventivă a vibrațiilor din cauza transportului; altele asemenea.
12.06.06 Expertiza de apreciere a nivelului ecologic confortabil în zona locativă (apartament, casă, oficiu)	**SCOP:** aprecierea fonului sonor, avibrațiilor și a nivelului radioactiv, în spații locative şi oficii în corespundere cu normele sanitaro-igienice **PROBLEME REZOLVATE:** ■ expertiza ecologică judiciară a sunetelor, a vibrațiilor, a nivelului radioactiv la procurarea locuinței, în cazul construcției școlilor, grădinițelor etc.; ■ influența zgomotului, a radiației și vibrațiilor asupra sănătății; ■ măsurările corespunzătoare conform normelor permise; altele asemenea.
12.07 Expertiza ecologică în acțiunea gospodărească asupra mediului înconjurător	**SCOP:** stabilirea mecanismului acțiunii negative antropogene, condițiilor şi a circumstanțelor în legătură cu încălcarea legislației ocrotirii naturii, precum și a condițiilor exploatării obiectelor cu impact negativ asupra sănătății **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea gradului de influență a factorului antropogen asupra mediului înconjurător prin: □ aratul irațional al fânețelor; □ micșorarea arealelor şi distrugerea unor specii de animale şi plante; □ distrugerea biogeocenozei din cauza pescuitului şi vânatului; □ defrișarea ilegală a resurselor forestiere şi acțiunea negativă asupra florei şi faunei, învelișului vegetal; □ poluarea bazinelor acvatice; □ folosirea exagerată a fertilizanților, erbicidelor și pesticidelor; altele asemenea.
DOMENIUL: III.BIOLOGIC	
13. Expertiza economico-financiară	
13.01. Expertiza contabilă	**SCOP:** Studierea şi verificarea corectitudinii reflectării în datele contabilităţii a cerinţelor unice şi a mecanismului de reglementare a contabilităţii şi raportării financiare. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ corespunderea reflectării în contabilitate a operaţiunilor economice din documentele primare; ■ stabilirea circulaţiei bunurilor materiale şi financiare reflectate în contabilitate conform documentelor primare; ■ stabilirea valorii pagubelor materiale cauzate întreprinderii, persoanelor, prin neglijenţa sau abuzul în serviciu în legătură cu/fără stabilirea persoanei; ■ confirmarea sau infirmarea datelor inventarierilor efectuate, în conformitate cu procedura stabilită prin actele normative; ■ stabilirea corectitudinii reflectării în documente a intrărilor, păstrarea, eliberarea bunurilor materiale, a mijloacelor băneşti; ■ stabilirea creanţei debitoare (creditoare) a întreprinderii la perioadă concretă; altele asemenea.
13.02. Expertiza economică	**SCOP:** Cercetarea relaţiilor economice şi financiare dintre părţile aflate în litigiu (în cauză), stabileşte creanţele şi datoriile, cercetează actele agentului economic în contrapunere cu actele administrative ale Serviciului Fiscal de Stat privind corectitudinea reflectării în declaraţii a impozitelor, altor plăţi. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ cercetarea situaţiei economico-financiare a persoanelor juridice şi fizice; ■ cercetarea operaţiunilor de creditare; ■ determinarea situaţiei financiare a întreprinderii, lichiditatea acesteia, solvabilitatea; ■ analiza articolelor bilanţului, cuantumului creanţei debitoare (creditoare); ■ determinarea cotei în fondul statutar al agentului economic; ■ examinarea raporturilor legate de activităţile supuse licenţierii; ■ examinarea raporturilor civile apărute în legătură cu efectuarea plăţilor între agenţii economici, bazate atât pe contracte, cât şi pe afaceri în general; ■ determinarea datoriilor, apărute între persoanele juridice şi persoanele fizice; ■ analiza structurii calculării şi achitării impozitelor, accizelor şi taxelor; ■ constatarea corectitudinii reflectării impozitelor, accizelor şi taxelor; ■ constatarea achitării la timp şi în volum deplin a impozitelor, accizelor şi taxelor;

	■ constatarea faptului dacă organele de control au stabilit corect baza impozabilă a entităţii; ■ acordarea de credite (de consum şi ipotecare, finanţarea tranzacţiilor comerciale etc.); ■ împrumutul de fonduri, cumpărarea ori vânzarea, pe cont propriu sau pe contul clienţilor, cu excepţia subscrierii hârtiilor de valoare leasing-ul financiar; ■ calcularea corectă a dobânzilor la creditele acordate; altele asemenea.
13.03. Expertiza economico-inginerească	**SCOP:** Cercetarea rezultatelor economice şi financiare a activităţii întreprinderii, a unor particularităţi ale procesului de producţie, efectului economic al invenţiilor în sfera de producţie, procesele negative în sistemul de plată a muncii care influenţează asupra factorilor privind aprecierea corectă a efectului economic, a costului de producţie, venitului întreprinderii etc. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ cercetarea situaţiei economico-financiare ca rezultat al activităţii de producere a întreprinderilor; ■ cercetarea operaţiunilor de producere ale întreprinderii: ■ normele şi consumurile de materie primă, a ambalajelor etc.; ■ substituirea unui fel de materie primă sau material cu altul, neprevăzut în condiţiile tehnice; ■ utilizarea deşeurilor ţinute în evidenţă şi neânregistrate în evidenţa contabilă; ■ respectarea proceselor tehnologice de producere; ■ normele şi tarifele, salarizarea angajaţilor; ■ calitatea producţiei; ■ modificarea înscrisurilor iniţiale în documentele primare; altele asemenea.
14. Expertiza merceologică	
14.01. Expertiza produselor industriei uşoare de larg consum	**SCOP:** Cercetarea produselor industriei uşoare de larg consum în scopul evaluării lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea articolelor şi datelor de marcaj, a articolelor şi datelor reflectate în documentele de însoţire, a articolelor şi datelor reflectate în documentaţia normativă; ■ identificarea apartenenţei la grupul de marfă concret al obiectului cercetat; ■ determinarea nivelului calităţii, pierderii indicilor calităţii, determinarea posibilităţii utilizării ulterioare a obiectului; ■ determinarea corespunderii/necorespunderii proprietăţilor ca atare ale obiectului, normativelor aprobate; ■ determinarea corespunderii/necorespunderii proprietăţilor obiectului, simbolurilor din marcaje; ■ determinarea corespunderii/necorespunderii proprietăţilor obiectului, datelor specificate în documentele de însoţire; ■ determinarea influenţei ambalajului, condiţiilor de păstrare, utilizare/exploatare asupra diminuării calităţii obiectului; ■ determinarea preţului de piaţă, rezidual al mărfurilor; altele asemenea.
14.02. Expertiza produselor alimentare	**SCOP:** Cercetarea produselor alimentare în scopul evaluării lor. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea articolelor şi datelor de marcaj, a articolelor şi datelor reflectate în documentele de însoţire, a articolelor şi datelor reflectate în documentaţia normativă; ■ identificarea apartenenţei la grupul de marfă concret al obiectului cercetat; ■ determinarea nivelului calităţii, pierderii indicilor calităţii, determinarea posibilităţii utilizării ulterioare a obiectului; ■ determinarea influenţei ambalajului, condiţiilor de păstrare,utilizare/exploatare asupra diminuării calităţii obiectului; ■ determinarea preţului de piaţă, rezidual al produselor; altele asemenea.
14.03. Expertiza auto merceologică	**SCOP:** Cercetarea mijloacelor de transport şi a pieselor în scopul stabilirii prejudiciului material, costului reparaţiei şi evaluării acestora. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea tipului, modelului, anului de fabricaţie şi caracteristicilor tehnice ale mijlocului de transport cu cele indicate în documentele adiţionale; ■ stabilirea costului (de piaţă, în vamă, de import) mijlocului de transport la o perioadă prestabilită; ■ stabilirea costului pieselor de schimb ale mijlocului de transport; ■ stabilirea codului tarifar al mijlocului de transport şi al pieselor; ■ verificarea corespunderii tipului, modelului, anului de fabricaţie şi caracteristicilor tehnice ale mijlocului de transport cu cele indicate în documentele adiţionale; ■ verificarea datelor despre starea tehnică, prezenţa deteriorărilor la mijlocul de transport; ■ determinarea caracterului deteriorărilor şi a metodelor de înlăturare;

	■ evaluarea costului mijlocului de transport / pieselor; ■ evaluarea costului reparaţiei mijlocului de transport; ■ stabilirea prejudiciului material produs proprietarului mijlocului de transport şi al pieselor acestuia în rezultatul accidentului rutier; ■ evaluarea pierderii aspectului comercial (preţului de marfă); ■ stabilirea calităţii fabricaţiei şi reparaţiei mijlocului de transport; ■ verificarea corespunderii calculului cheltuielilor pentru reparaţia mijlocului de transport actelor normative în vigoare; ■ stabilirea gradului de uzură fizică a mijlocului de transport şi pieselor acestuia; altele asemenea.
14.04. Expertiza merceologică a utilajului industrial	**SCOP:** Examinarea utilajului industrial în scopul identificării şi evaluării acestuia. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea stării tehnice, tipului, modelului, anului de producere şi caracteristicilor tehnice ale utilajului industrial; ■ stabilirea costului (de piaţă, în vamă, de import) a utilajului industrial la o perioadă prestabilită; ■ stabilirea costului pieselor de schimb ale utilajului industrial; ■ stabilirea codului tarifar al utilajului industrial; altele asemenea.
15. Expertiza în domeniul construcţiilor	
15.01. Evaluarea bunurilor imobile şi a utilajului tehnologic	**SCOP:** Cercetarea obiectelor imobiliare în scopul stabilirii valorii imobilului (de piaţă, de lichidare, reziduală etc.) şi a utilajului tehnologic. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ cercetarea documentelor obiectelor inspectate; ■ evaluarea sectoarelor de teren; ■ evaluarea construcţiilor (locativă, administrativă, comercială etc.); ■ stabilirea valorii utilajului tehnologic; ■ verificarea documentelor în domeniul evaluării; altele asemenea.
15.02. Partajarea/ modul de folosinţă a bunurilor imobile	**SCOP:** Cercetarea variantelor de partajare/mod de folosinţă a bunurilor imobile privind întocmirea acestora în conformitate cu legislaţia în vigoare. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ cercetarea documentelor cadastrale; ■ verificarea variantelor de partajare/ a modului de folosinţă a bunurilor imobile privind întocmirea acestora în conformitate cu legislaţia în vigoare; altele asemenea.
15.03. Cercetarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcţii şi a documentelor conexe	**SCOP:** Examinarea obiectelor imobiliare, materialelor de construcţii, inclusiv estimarea valorii acestora, cercetarea documentelor conexe. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ verificarea documentelor privind elaborarea acestora în conformitate cu legislaţia în vigoare; ■ corespunderea obiectului inspectat cu documentele prezentate; ■ stabilirea costului lucrărilor efectuate la bunul imobil în baza proceselor-verbale ale lucrărilor executate; ■ verificarea costului lucrărilor de reparaţie; ■ stabilirea costului lucrărilor pentru aducerea construcţiei în stare satisfăcătoare în urma scurgerii de apă etc.; altele asemenea.
DOMENIUL: V. TEHNICO- INGINERESC	
16. Expertiza autotehnică	
16.01. Expertiza circumstanţelor accidentului rutier	**SCOP:** Stabilirea circumstanţelor concrete ale accidentelor rutiere cu importanţă pe cauză, prin metode de calcul. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea vitezei de deplasare a mijlocului de transport după urmele de frânare, derapare, rulare, inclusiv sub raportul distanţei şi direcţiei de deplasare a mijlocului de transport după coliziune; ■ stabilirea distanţei la care s-a aflat mijlocul de transport în momentul apariţiei stării de pericol; ■ stabilirea spaţiului necesar de oprire în siguranţă a mijlocului de transport; ■ stabilirea posibilităţii tehnice a conducătorului mijlocului de transport de a evita accidentul rutier; ■ stabilirea locului impactului (prin calculaţie); ■ stabilirea posibilităţii evitării accidentului rutier prin respectarea cerinţelor Regulamentului circulaţiei rutiere;

	■ determinarea vitezei maxime în condiţiile răsturnării sau derapării; ■ determinarea vitezei relative a unităţii de transport după urmele cauciucurilor, jantelor, elementelor caroseriei, proiectate pe suprafaţa laterală a altui mijloc de transport; altele asemenea.
16.02. Examinarea stării tehnice a mijloacelor de transport şi a pieselor acestora	**SCOP:** Stabilirea stării tehnice a sistemelor, mecanismelor, agregatelor şi detaliilor unităţilor de transport ce influenţează la securitatea circulaţiei, stabilirea motivelor, timpului apariţiei defectelor şi a legăturii cauzale între defectele depistate şi accidentul rutier. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea cauzelor deteriorării pieselor mijlocului de transport; ■ determinarea relaţiei cauzale între deteriorarea pieselor corespunzătoare şi producerea accidentului rutier; ■ examinarea diferitor repere (piese) din sistemele de siguranţă ale mijlocului de transport depistate deteriorate; ■ determinarea circumstanţelor legate de starea tehnică a unităţii de transport, care au generat sau au putut genera producerea accidentului rutier; ■ determinarea posibilităţii tehnice a conducătorului auto în vederea depistării defectului tehnic înainte de producerea accidentului rutier; altele asemenea.
16.03. Expertiza traseologică în transportul rutier	**SCOP:** Determinarea mecanismelor accidentelor rutiere pe calea cercetărilor urmelor apărute la locul accidentului rutier şi a urmelor deteriorărilor pe unităţile de transport. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea locului impactului (după indicii traseologici); ■ stabilirea poziţiei mijlocului de transport în momentul impactului; ■ stabilirea poziţiei victimei în momentul impactului, cu participarea expertului medic legist; ■ poziţionarea persoanelor în salonul automobilului la momentul accidentului rutier, cu participarea expertului medic legist; ■ determinarea dinamicii accidentului rutier conform urmelor lăsate pe segmentul de drum respectiv; ■ determinarea direcţiei de deplasare a mijlocului de transport după urmele lăsate pe segmentul de drum respectiv; ■ examinarea traseologică a urmelor lăsate pe segmentul de drum respectiv şi pe mijlocul de transport; ■ identificarea obiectului creator al urmelor în locul accidentului rutier; ■ examinarea pneurilor şi jantelor deteriorate; altele asemenea.
17. Expertiza aparatelor şi a instalaţiilor	
17.01. Examinarea aparatelor şi instalaţiilor mecanice şi cu gaze	**SCOP:** Determinarea stării de funcţionare a aparatelor şi instalaţiilor mecanice şi cu gaze. Determinarea cauzei funcționării cu deranjamente a aparatelor şi instalaţiilor mecanice şi cu gaze. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea stării tehnice reale şi de funcţionare; ■ depistarea defectelor în funcţionare şi cauzelor apariţiei acestora; ■ determinarea montării şi dării în exploatare a obiectelor examinate conform documentaţiei de proiect şi documentaţiei de exploatare; ■ determinarea legăturii cauzale între deficienţele stabilite şi producerea accidentului; altele asemenea.
17.02. Examinarea aparatelor şi instalaţiilor electrice	**SCOP:** Determinarea stării de funcţionare a aparatelor şi instalaţiilor electrice. Determinarea cauzei funcționării cu deranjamente a aparatelor şi instalaţiilor electrice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea stării tehnice reale şi de funcţionare; ■ depistarea defectelor în funcţionare şi cauzelor apariţiei acestora; ■ determinarea corespunderii montării şi dării în exploatare a obiectelor examinate conform documentaţiei de proiect şi documentaţiei de exploatare; ■ determinarea legăturii cauzale între deficienţele stabilite şi producerea accidentului; altele asemenea.
18. Expertiza tehnico-incendiară	
18.01. Examinarea focarului incendiului şi a căilor de răspândire a procesului de ardere	**SCOP:** Determinarea focarului incendiului, direcţiei şi condiţiilor de răspândire a procesului de ardere. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea focarului incendiului, direcţiei şi condiţiilor de răspândire a procesului de ardere; ■ determinarea mecanismului de interacţiune a sursei de aprindere cu substanţa combustibilă; altele asemenea.

18.02. Examinarea instalaţiilor electrice în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului	**SCOP:** Determinarea deficienţelor în funcţionarea aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea stării tehnice şi funcţionale a aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora; ■ determinarea deficienţelor aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului; ■ stabilirea mecanismului de formare a deteriorărilor aparatelor, instalaţiilor electrice şi pieselor acestora; altele asemenea.
18.03. Examinarea instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a incendiului	**SCOP:** Determinarea deficienţelor în funcţionarea instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea stării tehnice şi funcţionale a instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc; ■ determinarea deficienţelor instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc şi legăturii cauzale a acestora cu producerea incendiului; ■ stabilirea mecanismului de formare a deteriorărilor instalaţiilor mecanice şi a instalaţiilor cu foc; altele asemenea.
18.04. Examinarea aprinderii şi autoaprinderii (altor procese fizico-chimice speciale) a substanţelor şi materialelor, în scopul determinării implicării lor în formarea sursei de aprindere a procesului de ardere a incendiului	**SCOP:** Determinarea implicării substanţelor şi materialelor la formarea sursei de aprindere şi de catalizare a procesului de ardere. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ examinarea procesului de aprindere şi autoaprindere a substanţelor şi materialelor în scopul determinării implicării lor la formarea sursei de aprindere a procesului de ardere a incendiului; altele asemenea.
19. Expertiza mijloacelor şi a tehnologiilor informaţionale	
19.01. Examinarea tehnicii de calcul şi a sistemelor informatice	**SCOP:** Determinarea capacităţilor tehnice şi funcţionale ale elementelor tehnicii de calcul şi sistemelor informatice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ aprecierea funcţionalităţii, parametrilor tehnici şi corespunderea lor documentaţiei adiţionale; ■ stabilirea producătorului şi destinaţiei tehnicii examinate; ■ stabilirea apartenenţei de grup a obiectelor IT examinate; altele asemenea.
19.02. Examinarea informaţiilor stocate pe purtători de informaţii	**SCOP:** Determinarea formatului, volumului şi modificărilor efectuate asupra informaţiilor, stocate pe purtătorii de informaţii. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea prezenţei şi relevarea informaţiilor; ■ stabilirea volumului şi formatului informaţiei stocate; ■ stabilirea timpului creării şi a ultimilor modificări ale informaţiilor; altele asemenea.
19.03. Examinarea produselor software	**SCOP:** Determinarea producătorului, destinaţiei şi posibilităţilor produselor software. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea volumului programului; ■ stabilirea producătorului programului; ■ stabilirea parametrilor utilajului necesare funcţionării programului; altele asemenea.

20. Expertiza dispozitivelor radioelectronice	
20.01. Expertiza dispozitivelor radioelectronice	**SCOP:** Examinarea aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice în scopul identificării şi determinării stării de funcţionare a acestora. **OBIECTUL EXPERTIZEI:** receptoare TV, radioreceptoare, radiosisteme de radiolocaţie, telefoane mobile, obiecte radioelectronice neindentificate etc. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea componenţei structurale şi destinaţiei aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice neidentificate; ■ determinarea stării de funcţionare a aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice; ■ depistarea defecţiunilor în funcţionarea aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice; ■ determinarea cauzei apariţiei defecţiunilor în funcţionarea aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice; ■ determinarea legăturii cauzale dintre apariţia defecţiunilor în funcţionarea aparatelor şi instalaţiilor radioelectronice şi specificul de producere (rebut de fabrică etc.) şi exploatare a acestora; altele asemenea.
21. Expertiza tehnicii de securitate în muncă	
21.01. Examinarea circumstanţelor accidentului de muncă, a documentaţiei ce reflectă organizarea şi efectuarea de lucrări	**SCOP:** Determinarea mecanismului producerii accidentului de muncă şi circumstanţelor, care au cauzat producerea accidentului de muncă. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea mecanismului producerii accidentului de muncă; ■ stabilirea fazelor dinamicii producerii accidentului de muncă; ■ stabilirea cauzelor principale ale accidentului de muncă; ■ determinarea obligaţiilor şi responsabilităţilor conducătorului locului de muncă, unde s-a produs accidentul de muncă, privind implementarea măsurilor de protecţie a muncii; ■ stabilirea corespunderii acţiunilor/inacţiunilor muncitorilor, persoanelor cu funcţii de răspundere în condiţii concrete, care au tangenţă cu cauzele producerii accidentului de muncă, cerinţelor actelor normative în vigoare; stabilirea corespunderii acţiunilor/inacţiunilor concrete ale angajatului ce au legătură directă sau indirectă cu producerea accidentului de muncă cerinţelor actelor normative în vigoare; ■ determinarea corespunderii amplasării şi utilizării mecanismelor, utilajului, uneltelor procesului de lucru şi a mijloacelor de protecţie cerinţelor de prevenire a factorilor de risc proprii mediului de muncă; ■ verificarea faptului de realizare a instruirii în domeniul securităţii în muncă a executanţilor lucrărilor în corespundere cu măsurile necesare pentru prevenirea factorilor de risc proprii sarcinii de muncă; altele asemenea.
21.02. Examinarea mecanismelor, utilajelor, uneltelor şi a mijloacelor de protecţie	**SCOP:** Determinarea stării tehnice a mecanismelor, utilajelor, uneltelor şi a mijloacelor de protecţie, utilizate în procesul de muncă. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea stării tehnice a mecanismelor, utilajelor, uneltelor şi a mijloacelor de protecţie, utilizate în procesul de muncă; ■ determinarea corespunderii condiţiilor reale de întreţinere şi utilizare a mecanismelor, utilajelor, uneltelor şi a mijloacelor de protecţie, utilizate în procesul de muncă cu cerinţele normative în vigoare; ■ verificarea corespunderii organizării activităţii şi locului de muncă cerinţelor actelor normative în vigoare; ■ identificarea factorilor de risc proprii procesului de muncă concret; ■ determinarea corespunderii amplasării şi utilizării mecanismelor, utilajului, uneltelor procesului de lucru şi a mijloacelor de protecţie cerinţelor de prevenire a factorilor de risc proprii mediului de muncă; altele asemenea.
DOMENIUL: VI.PSIHOLOGICO-JUDICIAR	
22. Expertiza psihologică	
22.01. Expertiza psihologică în procesul civil	**SCOP:** Acordarea asistenţei în probaţiunea bazată pe cunoştinţe de psihologie judiciară şi investigaţii cu conţinut psihologic. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ gradul de percepere de către expertant a conţinutului afacerilor încheiate, a capacităţii de conştientizare a hotărârilor tranzitorii; ■ stabilirea anomaliilor psihice nepatologice, ce au impact asupra reflectării adecvate a realităţii; ■ compatibilitatea psihologică a soţilor, posibilitatea înlăturării conflictelor episodice; ■ posibilităţile persoanelor concrete de asigurare a educaţiei copiilor; ■ posibilităţile martorilor de a percepe corect fenomenele relevante pentru cauză şi de a da mărturii adecvate; altele asemenea.

22.02. Expertiza psihologică în procesul penal	**SCOP:** Acordarea asistenţei în probaţiunea bazată pe cunoştinţe de psihologie judiciară şi investigaţii cu conţinut psihologic. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea particularităţilor individuale psihologice ale inculpatului, bănuitului (analiza caracteristicilor psihologice ale personalităţii) şi a influenţei acestora asupra comportamentului în timpul comiterii delictului incriminat; ■ stabilirea corespunderii vârstei persoanei nivelului de dezvoltare psihologică (din punct de vedere cronologic); ■ stabilirea stării psihologice (afect, stres, frustrare, depresie etc.) a inculpatului, învinuitului etc. în momentul săvârşirii faptei incriminate; ■ stabilirea tendinţei minorilor spre susceptibilitate, fantezie; ■ stabilirea capacităţilor inculpatului (bănuitului) minor retard (cu excepţia bolnavilor psihici) de a conştientiza acţiunile sale; ■ stabilirea capabilităţii victimelor agresiunilor sexuale de a percepe adecvat caracterul şi importanţa acţiunilor agresorului şi de a le riposta; ■ stabilirea capacităţii martorului sau a victimei de a percepe circumstanţele relevante pentru cauză şi de a-şi exprima adecvat opiniile; ■ stabilirea prezenţei sau absenţei la persoană, în perioada premortală, a stării presuicidale; ■ examinarea circumstanţelor legate de conducerea unităţilor de tehnică; ■ stabilirea unei eventuale influenţe psihologice asupra actorilor în proces (martor, victimă etc.) din partea colaboratorilor organelor de drept în perioada de investigare a cauzei; altele asemenea.
DOMENIUL: VII. MEDICO-LEGAL	
23. Expertiza medico-legală a cadavrelor şi a părţilor de cadavre umane	
23.01. Expertiza cadavrelor şi a părţilor de cadavre umane	**SCOP:** Examinarea medico-legală a cadavrelor şi a părţilor de cadavre umane în vederea estimării datei şi cauzei morţii. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea: □ cauzei, vechimii estimative şi împrejurărilor morţii; □ vechimii producerii leziunilor; □ mecanismelor de producere a leziunilor şi raportului lor de cauzalitate cu moartea; □ gradului vătămării corporale; □ altor probleme conexe cadavrului de adult, copil, prunc; ■ interpretarea rezultatelor cercetărilor de laborator medico-legale şi medicale; altele asemenea.
24. Expertiza medico-legală a persoanelor	
24.01. Expertiza persoanelor	**SCOP:** Examinarea persoanelor în vederea evaluării leziunilor corporale şi a stărilor organismului uman. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ stabilirea: □ leziunilor şi mecanismelor de formare a lor; □ vechimii şi gravităţii vătămării corporale; □ stării de sănătate; □ agravării, simulării şi disimulării; □ bolilor artificiale şi a automutilării; □ volumului incapacităţii de muncă; □ stărilor sexuale contestabile (sex, maturitate sexuală, virginitate, deflorare, procreare, data conceperii, sarcină, naştere, avort); □ consecinţelor şi urmelor agresiunilor cu caracter sexual; ■ confirmarea stării de ebrietate alcoolică şi narcotice; ■ interpretarea rezultatelor cercetărilor de laborator medico-legale şi medicale; altele asemenea.

25. Expertiza medico-legală în baza documentelor medicale	
25.01. Expertiza în baza documentelor, în limitele competenţei specialităţii de expertiză medico-legală, a cadavrelor, persoanelor şi a obiectelor biologice de origine umană	**SCOP:** Studierea documentelor în vederea soluţionării problemelor specifice în limita competenţei specialităţii de expertiză medico-legală. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ soluţionarea problemelor conexe: □ expertizei cadavrelor şi părţilor de cadavre umane; □ expertizei persoanelor; □ expertizei biologice; □ expertizei toxicologice; □ expertizei histologice; □ expertizei medico-criminalistice; □ expertizei genetice; altele asemenea.
25.02. Expertiza calităţii asistenţei medicale	**SCOP:** Studierea documentelor în vederea evaluării calităţii asistenţei medicale. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea neajunsurilor admise în procesul asistenţei medicale şi cauzelor apariţiei acestora; ■ evaluarea consecinţelor actului medical asupra pacientului; ■ stabilirea legăturii de cauzalitate dintre neajunsurile admise de personalul medical şi consecinţele apărute; altele asemenea.
26. Expertiza medico-legală a obiectelor biologice de origine umană şi a corpurilor delicte	
26.01. Expertiza biologică	**SCOP:** Cercetarea ţesuturilor şi lichidelor biologice, a firelor de păr în vederea stabilirii proprietăţilor de grup ale persoanei de la care acestea au provenit. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea prezenţei sângelui, secreţiilor, ţesuturilor; ■ determinarea apartenenţei regionale şi de sex, de specie şi de grup; ■ excluderea paternităţii (filiaţiei); ■ determinarea prezenţei celulelor epiteliului (vaginal, bucal, rectal, cutanat); altele asemenea.
26.02. Expertiza toxicologică	**SCOP:** Cercetarea ţesuturilor şi lichidelor biologice în vederea identificării substanţelor toxice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea: □ alcoolului etilic şi surogatelor acestuia; □ carboxihemo- şi mioglobinei, methemoglobinei; □ canabinoizilor sintetici; □ drogurilor/medicamentelor; □ metalelor toxice; □ substanţelor anorganice; □ pesticidelor şi piretroizilor sintetici; □ substanţelor volatile; altele asemenea.
26.03. Expertiza histologică	**SCOP:** Cercetarea ţesuturilor biologice în vederea studierii tabloului microscopic al proceselor traumatice şi patologice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ confirmarea diagnosticului medico-legal; ■ stabilirea diagnosticului microscopic, vitalităţii, vechimii şi consecutivităţii leziunilor, vechimii proceselor patologice; ■ identificarea planctonului diatomeic; altele asemenea.
26.04. Expertiza medico-criminalistică	**SCOP:** Cercetarea ţesuturilor biologice, osemintelor, obiectelor vulnerante şi vestimentare în vederea identificării corpurilor vulnerante şi a persoanei. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ determinarea mecanismului formării leziunilor, deteriorărilor şi urmelor; ■ identificarea corpurilor vulnerante; ■ aprecierea vârstei şi identificarea persoanei; altele asemenea.
26.05. Expertiza genetică	**SCOP:** Cercetarea ţesuturilor şi lichidelor biologice în vederea identificării profilului genetic şi/sau comparării acestuia. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ identificarea şi compararea profilelor genetice; ■ analiza genomului uman; ■ identificarea bolilor şi mutaţiilor genetice; altele asemenea.

DOMENIUL: VIII. PSIHIATRICO-LEGAL	
27. Expertiza psihiatrico-legală	
27.01. Expertiza psihiatrico-legală în condiţii de ambulatoriu/ staţionar	**SCOP:** Evaluarea discernământului psihic şi capacităţii de exerciţiu. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ evaluarea stării psihice a bănuitului, învinuitului şi soluţionarea întrebărilor privind capacitatea persoanei de a înţelege sensul şi caracterul social periculos al acţiunilor sale şi posibilitatea de a le dirija; ■ evaluarea stării psihice a bănuitului, învinuitului şi soluţionarea întrebărilor privind capacitatea deplină a persoanei de a înţelege sensul acţiunilor sale şi de a dirija cu ele, în timpul comiterii infracţiunii, emiterea concluziei despre aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical adecvate, în timpul comiterii lor; ■ diagnosticarea maladiei psihice la persoana care a comis infracţiunea, însă s-a îmbolnăvit de aceasta până la pronunţarea sentinţei, cu soluţionarea întrebărilor referitoare la capacitatea persoanei de a înţelege sensul acţiunilor sale şi de a dirija cu ele; ■ evaluarea la bănuit/învinuit a prezenţei pericolului social al manifestărilor maladiei psihice pentru alte persoane şi pentru ei înşuşi; ■ evaluarea stării psihice a bănuitului/învinuitului şi soluţionarea întrebărilor privind capacitatea persoanei de a-şi apăra de sine stătător interesele legitime şi drepturile sale în procesul penal; ■ evaluarea stării psihice a părţii vătămate şi a martorilor la soluţionarea întrebării privind capacitatea expertizatului de a recepţiona corect circumstanţele şi de a depune declaraţii; ■ evaluarea stării psihice a persoanei privind capacitatea sau incapacitatea de exerciţiu, soluţionarea întrebărilor după starea sa psihică de a înţelege sensul acţiunilor sale şi de a dirija cu ele; ■ evaluarea calităţii asistenţei psihiatrice; altele asemenea.
27.02. Expertiza psihiatrico-legală în baza documentelor	**SCOP:** Evaluarea discernământului psihic şi capacităţii de exerciţiu. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ evaluarea stării psihice a persoanei privind capacitatea sau incapacitatea de exerciţiu, soluţionarea întrebărilor după starea sa psihică de a înţelege sensul acţiunilor sale şi de a dirija cu ele; ■ evaluarea stării psihice a persoanelor decedate la momentul întocmirii actului juridic; ■ evaluarea stării psihice a părţii vătămate în perioada predecesoare suicidului; ■ evaluarea calităţii asistenţei psihiatrice; altele asemenea.
28. Expertiza psihiatrico-psihologică	
28.01. Expertiza psihiatrico-psihologică legală în condiţii de ambulatoriu/ staţionar	**SCOP:** Evaluarea particularităţilor individual-psihologice şi a discernământului psihic ale persoanelor în cadrul examinării psihiatrico-psihologice complexe. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ soluţionarea problemelor privind impactul particularităţilor individual-psihologice asupra comportamentului persoanelor în timpul comiterii infracţiunii imputate; ■ evaluarea reacţiilor şi stărilor afective, inclusiv starea de afect a bănuitului, învinuitului şi soluţionarea întrebărilor referitoare la capacitatea deplină a expertizatului de a conştientiza sensul acţiunilor sale sau de a dirija cu ele; ■ evaluarea stării psihice a părţii vătămate şi a martorilor, aprecierea nivelului de dezvoltare psihică, particularităţilor individual psihologice, nivelului dezvoltării intelectuale, prezenţa sau absenţa tulburărilor psihice şi soluţionarea întrebării privind capacitatea expertizatului de a recepţiona corect circumstanţele cu importanţă pentru procesul penal, de a depune declaraţii, capacitatea persoanei de a înţelege caracterul şi însemnătatea acţiunilor comise în privinţa sa sau de a opune rezistenţă; ■ evaluarea calităţii asistenţei psihiatrice şi psihologice; altele asemenea.
29. Expertiza clinico-psihologică	
29.01. Expertiza clinico-psihologică în condiţii de ambulatoriu	**SCOP:** Evaluarea particularităţilor individual-psihologice a persoanelor în cadrul examinării psihologice. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ soluţionarea problemelor privind impactul particularităţilor individual-psihologice asupra comportamentului persoanelor în timpul comiterii infracţiunii imputate; ■ evaluarea reacţiilor şi stărilor afective, inclusiv starea de afect a bănuitului, învinuitului şi soluţionarea întrebărilor referitoare la capacitatea deplină a expertizatului de a conştientiza sensul acţiunilor sale sau de a dirija cu ele; ■ aprecierea tabloului clinic psihologic al părţii vătămate şi al martorilor, aprecierea nivelului de dezvoltare psihică, a particularităţilor individual psihologice, nivelului dezvoltării intelectuale şi soluţionarea întrebării privind capacitatea expertizatului de a recepţiona corect circumstanţele cu importanţă pentru procesul penal, de a depune declaraţii şi de a le aprecia, capacitatea persoanei de a înţelege caracterul şi însemnătatea acţiunilor comise în privinţa sa sau de a opune rezistenţă; altele asemenea.

29.02. Expertiza clinico-psihologică în baza documentelor	**SCOP:** Aprecierea stării psihologice şi a capacităţii de exerciţiu. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ aprecierea tabloului clinic psihologic al părţii vătămate şi al martorilor, aprecierea nivelului de dezvoltare intelectuală, a particularităţilor individual-psihologice, prezenţa traumelor psihologice şi consecinţele acestora. Aprecierea particularităţilor individual-psihologice ale persoanelor la momentul semnării actului juridic, sau ale părţilor vătămate în perioada predecesoare suicidului; ■ soluţionarea problemelor privind prezenţa sau lipsa legăturii cauzale dintre acţiunile bănuitului/învinuitului şi particularităţile stării psihice ale părţii vătămate, ce au adus la suicid; altele asemenea.
30. Expertiza psihiatrico-narcologică	
30.01. Expertiza psihiatrico-narcologică în condiţii de ambulatoriu / staţionar	**SCOP:** Evaluarea stării psihice a bănuitului, învinuitului cu antecedente narcologice în anamneză. **PROBLEME REZOLVATE:** ■ În cauze penale: □ soluţionarea întrebărilor privind capacitatea persoanelor cu tulburări mentale şi de comportament datorate utilizării de substanţe psihoactive; □ evaluarea impactului consumului de substanţe psihoactive, inclusiv droguri, asupra discernământului bănuitului, învinuitului; □ soluţionarea întrebărilor cu privire la aptitudinea de a depune mărturii, de a aprecia evenimentele, care au importanţă în dosar; □ emiterea concluziilor despre aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, tratamentul specific anti-alcool şi anti-drog, evaluarea indicaţiilor şi contraindicaţiilor medicale în cazul alcoolicilor şi narcomanilor; ■ În cauze civile: □ evaluarea discernământului şi capacităţii de exerciţiu a persoanelor, care suferă de tulburări mentale şi de comportament datorate utilizării nocive a alcoolului, a drogului, a mai multor droguri, a altor substanţe psihoactive; □ evaluarea calităţii asistenţei narcologice; altele asemenea.

Notițe

Notițe